

**Miejskie Centrum
Profilaktyki Uzależnień
w Krakowie**

Raport z badań ankietowych zrealizowanych przez
Miejskie Centrum Profilaktyki Uzależnień w Krakowie
w roku szkolnym 2019/2020

*pt. „Styl życia, używanie substancji psychoaktywnych,
zachowania ryzykowne oraz postawy wobec używania
substancji psychoaktywnych w grupie uczniów
krakowskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych”*

Kraków, 2020 rok

Spis treści

Rozdział I: Wprowadzenie	3
1.1. Charakterystyka rozwojowa dzieci i młodzieży	3
1.2. Rola zachowań ryzykownych w rozwoju dzieci i młodzieży	9
1.3. Specyfika profilaktyki uzależnień	11
1.4. Przedmiot badań i procedura badawcza	13
Rozdział II: Styl życia	15
2.1. Szkoły podstawowe, klasy 4-6	15
2.2. Szkoły podstawowe, klasy 7-8	40
2.3. Szkoły ponadpodstawowe	67
Rozdział III: Postawy i opinie uczniów wobec używania substancji psychoaktywnych..	93
3.1. Szkoły podstawowe, klasy 4-6	93
3.2. Szkoły podstawowe, klasy 7-8	117
3.3. Szkoły ponadpodstawowe	151
Rozdział IV: Wnioski	185
4.1. Styl życia	185
4.2. Używanie substancji psychoaktywnych	192
Załącznik	207
Literatura	210

Rozdział I: Wprowadzenie

1.1. Charakterystyka rozwojowa dzieci i młodzieży

Grupa objęta badaniem mieściła się w przedziale wiekowym pomiędzy 9 a 21 lat, co z perspektywy rozwojowej oznacza, że badani znajdowali się w okresie późnego dzieciństwa (inaczej latencji) oraz adolescencji (inaczej dorastania). Ten drugi okres dzieli się na dwa główne podokresy: wczesny i późny, które charakteryzują się nieco inną dynamiką rozwojową. W związku z tym w ramach prezentowanego raportu analiza zebranych danych została przedstawiona w podziale na trzy grupy uczniów: szkół podstawowych (klasy 4-6), szkół podstawowych (klasy 7-8) oraz szkół ponadpodstawowych: zawodowych, liceów oraz techników. Odzwierciedla to naturalny podział na okresy rozwojowe w życiu człowieka.

Późne dzieciństwo (latencja)

Jest to okres rozwojowy rozpoczynający się około 6-7. roku życia i trwający do około 10-12. roku życia. Za jego koniec uważa się pojawienie się charakterystycznych dla okresu adolescencji zmian w budowie ciała, gospodarce hormonalnej oraz rozwoju pierwszorzędnych i drugorzędnych cech płciowych. Do głównych zadań tego etapu rozwojowego należą: zmiana głównej aktywności dziecka z zabawy na realizację zadań, obowiązków i norm społecznych; dalszy rozwój i integracja funkcji psychicznych; wejście w nowe środowisko jakim jest szkoła i podjęcie roli ucznia (Stefańska-Klar, 2002).

Według koncepcji rozwoju psychospołecznego Eriksona (1997) w ramach tego okresu przed dzieckiem stoi zadanie rozwiązania naturalnego kryzysu rozwojowego: pracowitość vs. poczucie niższości. Jeśli omawiany kryzys zostanie rozwiązany pomyślnie zdobędzie ono nowe możliwości związane z poczuciem własnej kompetencji i skuteczności w działaniu. Sprzyja temu rozwijanie takich cech jak wytrwałość, pracowitość i systematyczność. Konsekwencją niepowodzenia może być wykształcenie przez dziecko poczucia mniejszej wartości niż rówieśnicy oraz trudności w realizowaniu oczekiwań społecznych, w tym obowiązków szkolnych, co może spowolnić bądź zahamować dalszy rozwój. Specyfiką tego etapu rozwoju jest zmiana relacji dziecko – świat, kiedy wcześniejsze okresy rozwojowe charakteryzowały się dostosowaniem otoczenia do potrzeb dziecka.

Szkoła tworzy nowy kontekst społeczny, w którym dziecko musi realizować obowiązki związane z nauką, dostosować się do obowiązujących zasad i norm oraz zbudować nowe relacje społeczne, z rówieśnikami jak i dorosłymi. Podstawą umożliwiającą sprostanie wymaganiom szkolnym jest rozwój biologiczny, zarówno w zakresie rozwoju koordynacji ruchowej umożliwiającej naukę pisania, jak i zmian neuronalnych związanych z uwagą, pamięcią i myśleniem. Dziecko w okresie późnego dzieciństwa zyskuje coraz większą zdolność do kontrolowania i ukierunkowywania swoich procesów uwagowych. Pamięć i mechanizmy zapamiętywania zaczynają nabierać charakteru logicznego, dzieci coraz częściej starają się zrozumieć treść tego czego się uczą oraz zaczynają wykorzystywać rozmaite strategie pamięciowe (Stefańska-Klar, 2002).

Pod względem myślenia, dziecko w tym okresie osiąga stadium myślenia konkretnego (Piaget, 2005), co oznacza nabycie szeregu nowych umiejętności związanych ze zdobywaniem

oraz przetwarzaniem informacji o sobie i o świecie. Zaczyna operować pojęciami stałości, długości czy wagi w ramach operacji matematycznych, ale też pojęć społecznych, jak np. „ważne” zdanie czy „długie” oczekiwanie. Rozwija się zdolność kategoryzacji i tworzenia prostych sekwencji czy serii ze względu na określone kryterium. Umożliwia to dostrzeganie związków przyczynowo skutkowych oraz rozwój zdolności decentracji poznawczej polegającej na możliwości postrzegania cech realnego zjawiska z wielu punktów widzenia. Ma to znaczący wpływ na rozwój rozumowania moralnego oraz funkcjonowania w relacjach społecznych.

Szkola staje się dla dziecka „pracą”, zaś dotychczasowa dominująca aktywność dziecka - zabawa przechodzi w kategorię czasu wolnego. W związku z tym zmieniają się nieco jej funkcje. W jej ramach dziecko może, stosunkowo swobodnie wyrazić nienawiść i agresję, odreagowywać lęki, napięcia i realizować impulsy popędowe. Dla dziecka w okresie latencji zabawa jest polem do zdobywania nowych doświadczeń, rozwijania wyobraźni oraz tworzenia załączków związków uczuciowych. Pełni ona również istotną rolę w integracji ciała i psychiki oraz w rozwoju seksualności. Z czasem zabawa pod wpływem otoczenia staje się coraz bardziej realistyczna i koncentruje się wokół przyjmowania określonych ról (Bergman, 2002).

Dziecko idąc do szkoły przeżywa swego rodzaju szok związany ze zderzeniem z systemem postaw, przekonań i wartości innym niż dotychczas prezentowany mu przez rodziców. Początkowo dziecko nie ma na tyle rozwiniętych zdolności poznawczych by objąć tę różnorodność. Budzi to w dzieciach konflikty, związane z potrzebą separacji od rodziców i identyfikacją z rówieśnikami i nauczycielami oraz z lękiem z tym związanym (Wilk, 2018).

W kontekście dostosowywania się do tych nowych nakazów, zakazów i norm społecznych ważny jest sposób rozumowania moralnego dzieci w wieku późnego dzieciństwa. Konflikt pomiędzy pragnieniami dziecka, a zakazami zostaje uwewnętrzniony. Początkowo, w tzw. stadium realizmu moralnego, podejście dzieci do reguł społecznych jest surowe i bezwzględne. Dzieci traktują zasady jako realnie istniejące, narzucone z zewnątrz i oceniają sytuację biorąc pod uwagę tylko ich obiektywne skutki. Z czasem, przechodząc do stadium relatywizmu zaczynają rozumieć, że reguły społeczne to kwestia umowy pomiędzy ludźmi zależnej od określonych warunków. Pod koniec tego okresu rozwojowego dzieci zaczynają przejawiać moralność autonomiczną, rozpoczynając budowanie własnego systemu wartości, niezależnego od autorytetów (Stefańska-Klar, 2002).

W okresie latencji dzieci stopniowo rozwijają samokontrolę, próbują jednocześnie wyrazić siebie i kontrolować swoją popędowość by sprostać zasadom życia społecznego. Może przejawiać się to w charakterystycznych dla tego okresu formach agresji i uporu jak np. używanie wulgaryzmów. Dylemat ten realizuje się w całym spektrum, od nadmiernej kontroli (obsesyjności) przez harmonijną, adekwatną kontrolę i okresową jej utratę, po całkowity jej brak. System wychowawczy często gratyfikuje nadmierną kontrolę, nagradza dzieci grzeczne, ciche, spolegliwe, co jest korzystne dla funkcjonowania społeczności szkolnej ale nie zawsze dla rozwoju samodzielności i autonomii dzieci. Z drugiej strony, brak samokontroli prowadzi do silnej reakcji ze strony grupy, czego konsekwencją może być niesłuszna diagnoza zaburzeń zachowania i emocji. Reakcje otoczenia wobec rozwijania samokontroli są o tyle istotne, że dzieci w tym wieku są bardzo podatne na wzbudzenie zawstydzenia, lęklivosti i poczucia niższości. W nadmiernej ilości może to prowadzić do

trudności w funkcjonowaniu w grupie rówieśniczej bądź rozwinięcia obron depresyjnych związanych z poczuciem winy (Wilk, 2018).

Przyjęcie roli ucznia czy uczennicy stwarza nowe sytuacje społeczne dla dziecka w okresie późnego dzieciństwa. Pojawia się rywalizacja z rówieśnikami, ale też potrzeba współdziałania z nimi, co może budzić z jednej strony dumę i satysfakcję, a z drugiej lęk przed własną agresywnością. Rolą systemu wychowawczego jest nauczenie dziecka ukierunkowywania tego popędu w twórczą aktywność (ibidem). O ile dorośli opiekunowie w systemie szkolnym dbają głównie o przestrzeganie przez dzieci norm jawnych, to grupa rówieśnicza uczy dziecko przestrzegania ukrytych norm społeczności, dostosowywania ich do danych sytuacji i kontekstów. Potrzeba kontaktu z rówieśnikami jest naturalną potrzebą dziecka, w okresie latencji zaczyna rosnać znaczenie grupy rówieśniczej, które osiąga szczyt we wczesnej adolescencji. Uczniowie zaczynają nawiązywać pierwsze przyjaźnie, głównie w obrębie własnej płci, co uczy ich budowania „równych” relacji oraz daje możliwość trenowania empatii, altruizmu czy wyrażania gniewu (Stefańska-Klar, 2002).

Z czasem dzieci zaczynają pojmować koncepcję ról płciowych i kontynuują rozwój psychoseksualny. U dziewcząt odbywa się to poprzez identyfikację z nowo poznanymi wzorcami kobiecości (np. nauczycielkami). Postrzegane cechy kobiecości są niejednokrotnie albo wyolbrzymiane i podkreślane albo ukrywane i zaprzeczane. Zazwyczaj wynika to z braku poczucia bezpieczeństwa oraz związane jest z lękiem w grupie rówieśniczej. U chłopców proces ten opiera się na silnej identyfikacji z wzorcami męskimi (ideałami męskości), co przejawia się prezentowaniem zachowań rywalizacyjnych ukierunkowanych na demonstrację swojej sprawności i umiejętności. Na tym etapie rozwojowym wspomniane identyfikacje odbywają się poprzez odgrywanie ról i zabawę (Wilk, 2018).

Adolescencja

Ten etap rozwojowy inaczej określany jest okresem dojrzewania lub wiekiem młodzieńczym. Przyjmuje się, że rozpoczyna się około 10-12. roku życia. Natomiast wiek jego zakończenia stopniowo ulega wydłużeniu w związku ze zmianami społeczno-kulturowymi na świecie. Obecnie mówi się o okresie pomiędzy 20-25. rokiem życia jako górnej granicy adolescencji (Brzezińska, Appelt i Ziółkowska, 2016). Jest na tyle długi i pełen charakterystycznych zmian, że niektórzy badacze dzielą go na fazy. Blos (1983) podzielił ten etap rozwoju na cztery fazy: preadolescencję (11-13 lat), wczesną adolescencję (13-17 lat), środkową – właściwą adolescencję (17-19 lat) oraz późną adolescencję (19-22 lat). Najczęściej jednak mówi się o dwóch najważniejszych podokresach: wczesnym dorastaniu obejmującym okres 10-16 roku życia oraz późnym dorastaniu zaczynającym się około 17. roku życia i kończącym się wraz z zakończeniem edukacji i rozpoczęciem samodzielnego życia młodego dorosłego (Oleszkowicz i Senejko, 2012).

Według koncepcji rozwoju psychospołecznego Eriksona (1997) kluczowy kryzys adolescencji to: intymność a izolacja. Jednym z wyznaczników końca okresu adolescencji jest wejście w relację intymną z kimś spoza rodziny. Obiekt miłości umożliwia stanie się w pełni kobietą lub mężczyzną, a pierwsze relacje tego typu mają charakter ćwiczenia ról seksualno-społecznych. Związek umożliwia też młodym ludziom przyjrzenie się samym sobie

niczym w lustrze oraz kreowanie siebie w relacji. Za kluczową oś zmian w tym okresie można uznać skierowanie miłości z rodziców na siebie, by w rezultacie być w stanie dać ją komuś innemu.

Dojrzewanie rozpoczyna szereg charakterystycznych zmian w organizmie, które stanowią bazę dla dalszego rozwoju psychiki nastolatków. Rozwój przebiega na dwóch płaszczyznach: strukturalnych i neurochemicznych w mózgu oraz hormonalnych na obwodzie ciała. Zwiększa się waga i masa mózgu, istota biała czyli części neuronów odpowiedzialna za przekazywanie sygnałów pomiędzy komórkami rozrasta się i mielinizuje. Dzięki temu tworzą się nowe sieci neuronalne, które umożliwiają rozwój myślenia, uwagi i pamięci. Dojrzewanie tzw. mózgu społecznego (m. in. kora środkowo-przedczołowa, jądro migdałowe, dolna wyspa) ma znaczenie w kształtowaniu się tożsamości i samoświadomości adolescentów, umożliwiając im rozumienie relacji społecznych na nowym poziomie. W kontekście nabywania kompetencji kontroli nad emocjami istotne jest zwiększenie ilości dopaminy w korze przedczołowej, doskonalenie połączeń pomiędzy hipokampem i ciałem migdałowatym oraz zwiększenie ilości synaps hamujących (Oleszkowicz i Senejko, 2017).

Jednocześnie dziewczynki i chłopcy zaczynają intensywnie rosnać, jest to związane ze zmianami w gospodarce hormonów wydzielanych przez przysadkę mózgową. Przemiany te związane są z jednej strony z ogólnymi zmianami w obrębie ciała nastolatka, a z drugiej z rozwojem charakterystycznych dla płci cech. Wzrost ciała, tzw. skok pokwitaniowy zazwyczaj rozpoczyna się około dwa lata wcześniej u dziewczynek niż u chłopców. Następuje przyrost wzrostu i wagi, dzieje się to nierównomiernie, najpierw rosną kończyny, a następnie tułów, co prowadzi do pewnej dysproporcji ciała. U chłopców zmienia się głównie struktura tkanki mięśniowej, u dziewcząt rozrasta się tkanka tłuszczowa. Charakterystyczne dla nastolatków są również zmiany skórne, problemy ze wzrokiem oraz przemiany barwy głosu (Bardziejewska, 2005). Z kolei zwielokrotnione wydzielanie hormonów płciowych prowadzi do rozwoju pierwszorzędowych i drugorzędowych cech płciowych. Za punkt przelomowy uważa się pojawienie się pierwszej miesiączki u dziewcząt oraz pierwszych polucji u chłopców. Omawiane zmiany hormonalne mają także wpływ na zachowanie adolescentów – zwiększony poziom testosteronu u chłopców powoduje drażliwość i obniżenie empatii emocjonalnej, a podwyższony poziom estradiolu u dziewcząt utrudnia panowanie nad sobą i nasila ekspresję agresji werbalnej (Bee i Boyd, 2008).

Opisany rozwój fizyczny oraz nierozzerwalnie związane z nim dojrzewanie seksualne, mają ogromne znaczenie dla kształtowania się tożsamości osobowej. Zwłaszcza w pierwszej fazie adolescencji, gdzie nastolatek postrzega siebie głównie przez pryzmat własnego ciała. Dziewczęta prezentują całe spektrum zaferowania swoim ciałem i jego zmianami, poczynając od silnej potrzeby jego eksponowania, po wstydlivość w tym zakresie. U dziewcząt istnieje bardzo silny związek pomiędzy obrazem ciała, a poczuciem własnej wartości i negatywnymi emocjami. Reakcją na własną kobiecość może być zaprzeczanie jej poprzez objadanie się lubi nadmierne odchudzanie. Rozwój chłopców w tym okresie jest zdominowany przez czynniki genitalne oraz silne zainteresowanie sprawami seksu. Naturalna w tym okresie rozwojowym nieproporcjonalność ciała często wywołuje wstydlivość. Chłopcy nieco później niż dziewczęta, w związku z później rozpoczynającym się u nich skokiem

pokwitaniowym, przejawiają zainteresowanie swoim ciałem (Schier, 2010). Duże znaczenie dla reakcji młodzieży wobec dojrzewania mają ich oczekiwania co do kolejności i przebiegu przemian. Brak elementarnej wiedzy w tym obszarze może wywołać u nastolatka lęk i postawę nadmiernej koncentracji na ciele, co w konsekwencji może prowadzić do wyolbrzymiania i postrzegania jako patologii naturalnych rozwojowo zjawisk (Brzezińska i in., 2016).

Adoleścenci przejawiają silną tendencję do narcyzacji swojego ciała, czego wyrazem jest szczególne zainteresowanie swoim wyglądem, atrakcyjnością, stanem zdrowia. Młodzi ludzie przeżywają dylemat pomiędzy potrzebami dziecięcymi (opieka i wsparcie), a stale rosnącymi oczekiwaniami otoczenia wobec ich samodzielności. W odniesieniu do tego często rozwijają obrony maniakalne dające im przekonanie o własnej wielkości i samodzielności, często jednak nie mają możliwości zweryfikowania ich w rzeczywistości. Tworzą wielkościowy obraz siebie, jednocześnie mocno deprecjonując rodziców i otoczenie, co przejawia się odrzucaniem autorytetów oraz jawnie prowokacyjnymi zachowaniami (Wilk, 2018).

By sprostać nowym wymaganiom rozwojowym u nastolatka udoskonalają się już istniejące i rozwijają nowe zdolności poznawcze. Adoleścenci, w porównaniu do dzieci młodszych przetwarzają informacje szybciej, dokładniej oraz wielostronnie. Zmysły w tym wieku osiągają swoje szczytowe możliwości. Uwaga staje się selektywna i zwiększają się możliwości jej przerzutności. Udoskonala się zapamiętywanie, przechowywanie i operowanie zdobytymi informacjami dzięki powiększeniu zasobów pamięci. Zmiany te najbardziej widoczne są w języku, młodzież posiada większy zasób słownictwa oraz zaczyna operować nowymi strukturami gramatycznymi takimi jak: ironia, metafora czy symbolika w wypowiedziach (Obuchowska, 2011).

W oparciu o teorię Piageta (2005) adolescencja jest okresem przejścia ze stadium operacji konkretnych do stadium operacji formalnych. Związane jest to możliwością stosowania trzech nowych, uzupełniających się wzajemnie sposobów myślenia: abstrakcyjnego, hipotetyczno-dedukcyjnego oraz zdolności metodycznego rozumowania. Dzięki abstrakcyjnemu podejściu młodzi ludzie podejmują zagadnienia do tej pory dla nich niedostępne, np.: różnego rodzaju idee. Wraz z rozwojem myślenia hipotetyczno-dedukcyjnego dla nastolatka staje się możliwe przewidywanie konsekwencji swoich czynów, zaczyna projektować swoją wizję przyszłości i rolę jaką będzie pełnił. Natomiast metodyczne rozumowanie umożliwia wzięcie pod uwagę wielu zmiennych podczas przyglądania się określonymu zagadnieniu. Te nowe zdolności znajdują odzwierciedlenie w charakterystycznej dla adolescencji twórczości, wyobraźni oraz refleksyjności (Brzezińska i in., 2016).

Wiek młodzieńczy to okres próby i mierzenia się zarówno rodziców jak i nastolatków z lękiem separacyjnym. Młodzi ludzie, stając przed koniecznością separacji są zmuszeni wypełnić powstałą pustkę – kolegami, idolami, celebrytami lub też tymczasowymi autorytetami (Wilk, 2018). W związku z tym konieczna staje się reorganizacja dotychczasowych relacji z jednej strony z rodzicami bądź opiekunami, z drugiej z rówieśnikami. U podstaw tych przemian upatruje się rosnącą potrzebę autonomii u nastolatka, którą realizuje jeszcze ze względu na niedojrzałość poznawczą i emocjonalną, w sposób utopijny i egocentryczny. Powoduje to szereg różnego rodzaju napięć i konfliktów w rodzinie. Negocjowanie zmiany warunków dotychczasowego funkcjonowania na linii opiekun-dziecko jest przejawem

rozpoczęcia procesu indywiduacji i separacji od rodziców. Ma to istotne znaczenie dla rozwoju poczucia sprawstwa, pomaga stworzyć adekwatną samoocenę i uczy samoregulacji, a w dłuższej perspektywie przygotowuje do uzyskania niezależności emocjonalnej i ekonomicznej (Brzezińska i in., 2016).

Duży wpływ na przebieg tego procesu ma postawa opiekunów. Brak zaangażowania ze strony rodziców w problemy codzienne dziecka zazwyczaj objawia się późniejszymi problemami wychowawczymi (Bee i Boyd, 2008). Natomiast nadmierna opiekuńczość utrudnia dziecku rozwinięcie niezależności i budzi nieprzyjemne emocje. Taki stosunek do dorastania adolescenta może wręcz powodować efekt tzw. bumerangu, który polega na wzmocnieniu u nastolatka zachowań i postaw krytykowanych przez opiekunów. Stają się one wtedy jedyną możliwą formą realizowania naturalnej potrzeby autonomii i niezależności (Oleszkowicz i Senejko, 2017). Najkorzystniejsza dla rozwoju młodego człowieka jest atmosfera akceptacji i wsparcia, z przestrzenią do dyskusji i wymiany zdań, przy jasno postawionych granicach (Bardziejewska, 2005).

W okresie wczesnej adolescencji znacząco wzrasta znaczenie grupy rówieśniczej dla nastolatka, szczyt przypada na 13-15. rok życia, a następnie powoli się zmniejsza (Bendt, 1992; za: Bee i Boyd, 2008). Przebywając z rówieśnikami nastolatek zwraca uwagę na różnice międzyludzkie, próbuje się odróżnić rozbudowując swoją tożsamość indywidualną. Jednocześnie przynależąc do różnych grup kształtuje własną tożsamość społeczną. Wśród rówieśników adolescenti zaspokajają szereg potrzeb takich jak: bezpieczeństwa, wrażeń czy własnej wartości.

Charakterystycznym zjawiskiem powszechnie kojarzonym z okresem dojrzewania jest tzw. kryzys normatywny, który prowadzi do przejściowego rozproszenia tożsamości. Jest to swoista dezintegracja (rozpad tożsamości) na poziomie myśli i emocji, którym towarzyszą liczne lęki, dylematy i obrony przeciwko tym lękom jak i nowym wymaganiom. Należy jednak podkreślić, że ten kryzys jest normą, zaś patologią jest ominięcie tego procesu.

Kryzys normatywny może być rozwiązywany na kilka sposobów:

- nastolatek podejmuje trud – boryka się z nowymi dylematami i stara się wyjść z niego z nowymi umiejętnościami i możliwościami,
- nastolatek wchodzi w kryzys – boryka się z nim, ale nie jest w stanie sam go przezwyciężyć, co prowadzi do załamania obron:
 - osobowość nastolatka i jego fantazje łączą się ze sobą, co może prowadzić do pomieszania się rzeczywistości zewnętrznej i wewnętrznej (stany prepsychotyczne i psychotyczne),
 - osobowość i fantazje są różnicowane, rzeczywistość zewnętrzna i wewnętrzna jest oddzielana jednak, nastolatek posługuje się starymi schematami próbując radzić sobie z nowymi wymaganiami, co prowadzi do silnego neurotyzmu (chwiejność emocjonalna, pobudliwość, lękliwość, skłonność do poczucia winy, wstydu, niska samoocena, słaba odporność na stres i trudności w sytuacjach ekspozycji),
 - odróżnianie świata wewnętrznego i zewnętrznego jest niezachwiane, lecz następuje zanik empatii (współodczuwania), co prowadzi do stanów psychopatycznych,

- nastolatek nie wchodzi w kryzys – nie dochodzi do załamania obron, ale może nastąpić ograniczenie rozwoju osobistego/osobowości – niedojrzałość (Kitrasiewicz, 2007, za: Wilk, 2018).

Adolescencja jako moment rozwojowy niesie ze sobą dwa podstawowe zadania rozwojowe. Pierwszym z nich jest synteza ego, czyli ujednoczenie tożsamości w nowym etapie rozwoju osobowości. Wczesną fazę adolescencji cechuje duża siła impulsów popędowych przy jednocześnie słabo wykształconej tożsamości, czego rozwiązaniem jest skłonność do buntu i eksperymentowania oraz agresji. Zachowania te najczęściej wzbudzają konflikty z otoczeniem i dezorganizację superego (wewnętrznej reprezentacji wartości moralnych i ideałów uznawanych przez daną społeczność), które porzuca na ten czas ideały rodzicielskie i przemieszcza się na grupę rówieśniczą, która staje się na ten czas wyznacznikiem norm i zasad, jednocześnie neutralizuje poczucie winy za swoje zachowania. W trakcie tego okresu ma miejsce proces ponownej indywidualizacji – czyli porzucenia dotychczasowego upodabniania się do rodziców na rzecz wytworzenia nowej, własnej tożsamości. Odbywa się to poprzez silną ambiwalencję i chwiejność w odniesieniu do: rodziców, afektów, myślenia oraz działania. Otoczenie odbiera te postawy jako niedojrzałe, atakując i krytykując za nie często adolescentów. Należy jednak pamiętać, że są one normatywne rozwojowo i stanowią jedyną możliwą obronę młodego ego przed zależnością (Blos, 1967).

Drugim rozwojowym zadaniem jest ponowne przebudowanie superego w celu wytworzenia etyki społecznej. Odbywa się to poprzez modyfikację rodzicielskich standardów, dziecięcych ideałów i prowadzi do idealizacji innych i siebie. Młodzi ludzie używają w tym celu idoli, liderów młodzieżowych i różnych autorytetów z którymi częściowo się identyfikują, by pod koniec omawianego okresu dojść do momentu, gdy uważają rodziców za wystarczająco dobrych (ale nieidealnych). Adolescent zaczyna dostrzegać pewne cechy wspólne dla siebie i rodziców. Superego staje się autonomiczne i jego standardy stają się bardziej realistyczne społecznie (ibidem).

1.2. Rola zachowań ryzykownych w rozwoju dzieci i młodzieży

Zachowania ryzykowne to problem złożony, zdeterminowany zarówno czynnikami społecznymi jak i psychologicznymi. Stanowią one przedmiot zainteresowania takich dziedzin jak pedagogika, psychologia czy kryminologia. Definicja zachowań ryzykownych określa, że są to działania podjęte z własnej woli, których skutki są niepewne, potencjalnie niosące ze sobą możliwość uszczerbku na zdrowiu. Wśród najczęściej wymienianych zachowań ryzykownych młodzieży znajdują się: palenie tytoniu, nieprawidłowe odżywianie, spożywanie alkoholu, używanie narkotyków, zachowania samobójcze, nieumyślne urazy ciała, przestępczość, przemoc, cięższe nieletnich, choroby przenoszone drogą płciową, ucieczki z domu, bezdomność młodzieży, a także brak potencjalnych sukcesów szkolnych i porzucenie szkoły (Klonowska, 2016).

Określa się, że sięganie przez młodzież po narkotyki jest problemem szczególnie krajów wysokorozwiniętych ze względu na stosunkowo łatwy dostęp, przystępne ceny i liberalne poglądy części społeczeństwa na temat narkotyków (Oleszkowicz i Senejko, 2017). Tak się dzieje na przykład w stosunku do marihuany, gdzie podkreśla się jej pozytywny, relaksujący wpływ często bagatelizując jej szkodliwość czy możliwość rozwoju uzależnienia.

Głównymi motywami sięgania przez dzieci i młodzieży po substancje psychoaktywne jest ciekawość, a następnie presja rówieśników. W ten sposób nastolatek może zaspokajać ważne dla tego okresu rozwojowego potrzeby takie jak: niezależności od dorosłych, przynależności do grupy czy poczucia samoskuteczności (Koczurowska, 2012). Warto zaznaczyć, że zachowania ryzykowne mogą pełnić rolę środka do osiągnięcia normatywnych celów rozwojowych. Pełnią rolę adaptacyjną do otoczenia jak i mają na celu określenie siebie oraz swojego miejsca w świecie. Ich podejmowanie jest zależne od zasobów adolescenta, czynników ryzyka oraz stopnia poradzenia sobie z wcześniejszymi wyzwaniami rozwojowymi (Jankowiak, 2017).

Bonino, Cattelino i Ciairano (za: Jankowiak i Wojtyńkiewicz, 2018) wskazują, że zachowania ryzykowne niezależnie od tego czy bezpieczne czy też nie, mają swoją funkcję i służą realizacji zadań rozwojowych. W związku z tym autorki podzieliły zachowania ryzykowne młodzieży na dwa rodzaje. Pierwszy służy rozwojowi tożsamości (manifestowanie zachowań oznaczających dorosłość, nabycie i afirmacja niezależności, identyfikacja i różnicowanie, autoafirmacja i eksperymenty, transgresja i przekraczanie granic, eksploracja doznań, kształtowanie poczucia kontroli w sytuacjach niebezpiecznych, radzenie sobie z problemami i ucieczka od rzeczywistości). Natomiast drugi rodzaj związany jest z udziałem w społeczeństwie (komunikacja rówieśnicza, współdzielenie działań i emocji, rytuały tworzenia więzi i obrzędy przejścia, naśladowanie i rywalizowanie, badanie reakcji i ograniczeń, różnicowanie od rodziców i sprzeciw wobec nich). Wspomniane autorki wiążą ściśle podejmowanie zachowań ryzykownych z konstruowaniem własnej tożsamości.

Jankowiak (2017) podzieliła zachowania ryzykowne młodzieży na progresywne i regresywne. Te pierwsze mają na celu radzenie sobie z zadaniami rozwojowymi adolescencji (separacja od rodziców, budowanie nowych relacji, samopoznanie, ustalenie swojego miejsca w grupie, ustanowienie nowych relacji z dorosłymi) oraz ustalenie swojej tożsamości. Pomimo, że są ryzykowne spełniają ważną funkcję rozwojową. Natomiast zachowania ryzykowne o charakterze regresywnym wynikają z traum oraz deficytów rozwojowych. Zachowania ryzykowne stają się formą radzenia sobie z nowymi wyzwaniami i zadaniami rozwojowymi. Młodzi ludzie próbują poradzić sobie z przeszłością podejmując zachowania ryzykowne w teraźniejszości. Pierwsze z wymienionych rodzajów zachowań ryzykownych mieszczą się w obszarze psychologii, drugie wskazują na zaburzenia w obszarze psychopatologii.

Kolejnym aspektem jaki rozwija wspomniana autorka jest nasilenie zachowań ryzykownych. Biorąc pod uwagę to kryterium zachowania ryzykowne można podzielić na eksploracyjne, kryzysowe, unikające i deficytowe (Jankowiak i Wojtyńkiewicz, 2018). Zachowania ryzykowne eksploracyjne (progresywne, o niskim nasileniu) mają charakter naturalnego poszukiwania siebie, swojego miejsca w grupie i ustalania relacji ze światem. Młodzież może na przykład próbować alkoholu, który jest przeznaczony dla osób dorosłych, gdyż zaczyna „czuć się dorosła”. Zachowania te niosą ze sobą pewne ryzyko, ale jednocześnie świadczą o tendencjach rozwojowych młodzieży.

Zachowania ryzykowne kryzysowe (progresywne) mają większe nasilenie niż eksploracyjne, są związane z silnym kryzysem rozwojowym i niosą za sobą większe niebezpieczeństwo. Mogą przejawiać się w używaniu substancji psychoaktywnych lub

intensywnym i regularnym uczestniczeniu w imprezach. Służy to próbie sprostania wyzwaniom rozwojowym przy jednoczesnym braku wystarczających zasobów i czynników ochronnych, co w rezultacie może nieść zagrożenie dla zdrowia i rozwoju osobistego.

Zachowania ryzykowne unikające (regresywne, mało nasilone) mają na celu odcięcie od emocji i problemów związanych z zadaniami rozwojowymi. Zachowania tego typu świadczą o niedostatku czynników chroniących w stosunku do czynników ryzyka. Nie same zachowania ryzykowne są tu niebezpieczne, ale brak zasobów osobistych do realizacji zadań rozwojowych. W rezultacie prowadzić to może do rozwoju zaburzeń psychopatologicznych o charakterze internalizacyjnym.

Zachowania ryzykowne deficytowe (regresywne, o dużym nasileniu) są intensywne i mocno zagrażające. Wynikają z doświadczenia przez młodą osobę sytuacji wyjątkowo stresujących i traumatycznych. Formą poradzenia sobie może być na przykład intensywne używanie substancji psychoaktywnych w celu poradzenia sobie z cierpieniem. Zachowania takie podejmuje młodzież o dużej przewadze czynników ryzyka przy jednoczesnym niedostatku czynników ochronnych. Zachowania te są obłożone dużym ryzykiem rozwoju psychopatologii w postaci zaburzeń eksternalizacyjnych i internalizacyjnych.

Zachowania ryzykowne młodzieży należy więc rozumieć jako zachowania podejmowane w okresie dojrzewania, które mają na celu realizację wyzwań tego okresu z uwzględnieniem czynników ryzyka i czynników chroniących zarówno w jednostce i w kontekście jej rozwoju, jak i w środowisku. Niesie to istotne implikacje dla praktyków - nie wystarczające jest skupienie się na samym zachowaniu bez odniesienia go do kontekstu rozwojowego i społecznego.

1.3. Specyfika profilaktyki uzależnień

Istotą koncepcji profilaktycznych jest istnienie niepożądanych zjawisk, których powstaniu można zapobiec reagując odpowiednio wcześniej. Są to zjawiska z wysokim ryzykiem zaburzenia zdrowia, rozwoju czy funkcjonowania człowieka, takie jak między innymi uzależnienia (Salamucha, 2016). Współczesna profilaktyka to rozbudowana interdyscyplinarna dziedzina zarówno teoretyczna jak i praktyczna. W jej ramach gromadzi się wiedzę o czynnikach ryzyka i czynnikach chroniących w rozwoju człowieka, o modelach prawidłowego rozwoju oraz skutecznej organizacji oddziaływań zapobiegawczych (Okulicz-Kozaryn i Pisarska, 2007).

Czynniki ryzyka wyodrębnione są na podstawie badań epidemiologicznych, dotyczących cech pojedynczych jednostki czy środowiska związanych ze zwiększonym prawdopodobieństwem wystąpienia chorób somatycznych czy psychicznych lub problemów społecznych.. Czynniki chroniące to takie właściwości osoby czy danego środowiska, które sprawiają, że jednostka nie podejmuje działań szkodzących zdrowiu pomimo występowania czynników ryzyka. Zakładamy, że profilaktyka to zespół działań uprzedzających, wpływających na kształtowanie spodziewanego rozwoju zjawisk poprzez wzmacnianie czynników chroniących przed rozwojem problemów oraz osłabianie czynników ryzyka sprzyjających ich rozwojowi (Kołodziejczyk, 2019).

Wiedza na temat czynników chroniących i czynników ryzyka musi być osadzona na podstawach teoretycznych, które zakładają prawidłowości rozwoju oraz wynikające z nich modele powstawania zaburzeń psychopatologicznych. Połączenie tych obu aspektów wiedzy jest niezbędne dla właściwych działań diagnostycznych i prognostycznych. W literaturze przedmiotu znajdują się liczne opisy programów profilaktycznych, wykorzystujących modele teoretyczne. Począwszy od tych, które powstały na gruncie teorii wyjaśniających proces społecznego uczenia się Badury (1986), następnie teorię uzasadnionego działania Ajzena i Fishbeina (1980) wyjaśniającą rolę norm społecznych w regulacji ludzkiego zachowania oraz interakcyjną teorię Jessorów (1977), która wyjaśnia mechanizmy powstawania zachowań problemowych.

W działaniach profilaktycznych kładzie się nacisk na to, że powinny one koncentrować się na programach i interwencjach zanim dane zachowanie wystąpi. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w uznawanej typologii działań profilaktycznych uwzględniającej trzy poziomy: uniwersalny (adresowanych do całej populacji), selektywny (skierowanych do grup ryzyka) i wskazujący (nakierowany na jednostki narażone na wysokie ryzyko). Oddziela się od profilaktyki, działania polegające na leczeniu, rehabilitacji i resocjalizacji (Ostaszewski, 2005).

Profilaktyka uniwersalna ma na celu przeciwdziałanie pierwszym próbom podejmowania zachowań ryzykownych lub opóźnienie inicjacji. Adresatami oddziaływań mogą być dzieci, młodzież i osoby dorosłe. Przykładem profilaktyki uniwersalnej są programy opóźniania inicjacji alkoholowej lub papierosowej adresowane do całej populacji dzieci wchodzących w okres pierwszych eksperymentów z substancjami psychoaktywnymi. Działania z tego poziomu profilaktyki realizowane są najczęściej w środowisku szkolnym (Deptuła, Potorska, Borsich, 2018).

Kolejnym poziomem działań jest profilaktyka selektywna. Jej adresatami są grupy zwiększonego ryzyka występowania zachowań problemowych ze względu na środowisko w którym funkcjonują. Dzieci i młodzież są obejmowane działaniami profilaktycznymi ze względu na fakt przynależności do określonej grupy (np. subkultury). Dotyczy to grup w ramach których, na podstawie dotychczasowych badań naukowych wiadomo, że częściej niż w ogólnej populacji podejmowane są zachowania ryzykowne. Profilaktyka selektywna ma charakter uprzedzający, nie naprawczy (ibidem).

Z kolei profilaktyka wskazująca odnosi się do takich jednostek lub grup wysokiego ryzyka, u których widoczne są pierwsze symptomy problemów zdrowia psychicznego, zaburzeń osobowości, zachowania, behawioralnych lub nadużywania substancji psychoaktywnych. Te osoby lub grupy charakteryzuje bardzo wysoki poziom indywidualnego ryzyka, lecz nie spełniają one kryteriów diagnostycznych zaburzeń psychicznych czy uzależnienia. Mogą być to dzieci lub młodzież z rodzin dysfunkcyjnych, zmagające się z zaburzeniami zachowania, trudnościami szkolnymi, trudnościami w relacjach interpersonalnych, sięgające po używki lub prezentujące zaburzenia czynnościowe. Do tej kategorii działań profilaktycznych zaliczane są zajęcia socjoterapeutyczne oraz niektóre działania z zakresu redukcji szkód zdrowotnych lub społecznych u osób nadużywających substancji psychoaktywnych jak na przykład: psychoedukacja, streetworking i partyworking. (Ostaszewski 2017).

1.4. Przedmiot badań i procedura badawcza

W okresie od 1 września 2019 roku do 11 marca 2020 pracownicy Działu Profilaktyki MCPU prowadzili dziesiątą edycję badań społecznych dotyczących stylu życia, używania substancji psychoaktywnych oraz postaw i opinii uczniów krakowskich szkół wobec substancji psychoaktywnych. Zbieranie danych nie objęło całego roku szkolnego 2019/2020 z powodu zamknięcia szkół wywołanego sytuacją epidemiczną w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa COVID-19.

Badanie zostało przeprowadzone techniką ankiety audytoryjnej o charakterze anonimowym. Ankieta to technika zdobywania danych w formie pisemnej, bez bezpośredniego udziału osoby badającej. Jest to forma prowadzenia badań o wysokim stopniu „samoczynności”, rola ankieterów sprowadza się do rozprowadzenia i zebrania kwestionariuszy, które opracowane są w taki sposób by ankietowany mógł ją wypełnić samodzielnie (Sołoma, 2002). W celu zmniejszenia ilości ewentualnych błędów w ramach procedury badawczej wprowadzono dodatkowo formę ankiety nadzorowanej czyli takiej, w której badacz może udzielać w razie potrzeby podstawowych wyjaśnień respondentom (Rubacha, 2008).

Dzięki regule anonimowości wśród respondentów, stosowanie ankiety sprzyja kształtowaniu się gotowości do udzielenia odpowiedzi szczerych, nawet na pytania trudne. Ustrukturyzowana forma tej techniki badawczej umożliwia jednolitą analizę materiału, w tym tak jak w przypadku omawianych badań, porównania wyników na przestrzeni lat (Sołoma, 2002; Łobocki, 2011).

Podczas prezentowanych badań rolę ankieterów pełnili pracownicy Działu Profilaktyki Miejskiego Centrum Profilaktyki Uzależnień w Krakowie - psychologowie, trenerzy umiejętności społecznych oraz pedagodzy. Przeprowadzali oni badanie tego samego dnia, w którym realizowali z dziećmi lub młodzieżą warsztaty profilaktyczne. Po zakończeniu zajęć uczniowie otrzymywali kwestionariusz wraz z instrukcją jego wypełnienia.

Ważnym aspektem badania było zapewnienie respondentom poczucia bezpieczeństwa oraz anonimowości, co sprzyja otwartości i szczerości podczas udzielania odpowiedzi przez badanych. W ramach instrukcji wypełniania kwestionariusza uczniowie otrzymali zapewnienie o pełnej anonimowości badania, zarówno na poziomie pojedynczych osób, jak i całej klasy czy szkoły. Dodatkowo służyły temu takie elementy organizacji przebiegu badania jak: nieobecność nauczyciela w klasie w trakcie badania, reguły postępowania ankietera (np. nie zaglądał uczniom do kwestionariusza) oraz procedura zwrotu wypełnionego kwestionariusza polegająca na odkładaniu kartki przez każdego z uczniów w uzgodnionym wcześniej miejscu sali, kiedy już wszyscy skończyli je wypełniać. W razie wszelkich niejasności ankieterzy udzielali respondentom podstawowych wyjaśnień.

Ankiety zastosowane w badaniu dotyczyły takich zagadnień jak: podejmowane przez uczniów aktywności oraz częstość ich realizowania; używanie substancji psychoaktywnych, wiek pierwszego użycia oraz sposób wchodzenia w ich posiadanie; możliwe konsekwencje spożywania alkoholu; przekonania osób bliskich na temat potencjalnego spożywania alkoholu

przez respondenta. Ponadto elementem ankiety była metryczka, w ramach której respondent odpowiadał na pytania dotyczące: wieku, płci oraz rodzaju szkoły i klasy, do której uczęszcza.

W badaniach wzięli udział uczestnicy profilaktycznych szkoleń warsztatowych, w podziale na trzy grupy uczniów: szkół podstawowych (klasy 4-6), szkół podstawowych (klasy 7-8) oraz szkół ponadpodstawowych: zawodowych, liceów oraz techników. Łącznie w badaniu uczestniczyło 4 255 uczniów, w tym 1 280 uczniów szkół podstawowych z klas 4-6; 917 uczniów szkół podstawowych z klas 7-8 oraz 2 058 uczniów szkół ponadpodstawowych. Rozkład z uwzględnieniem płci i poziomu edukacji badanej grupy przedstawia się następująco:

Liczba osób ankietowanych				
Kategoria	Szkoły podstawowe, klasy 4-6	Szkoły podstawowe, klasy 7-8	Szkoły ponadpodstawowe	Suma
Dziewczęta	589	472	855	1 916
Chłopcy	691	445	1 203	2 339
Suma	1 280	917	2 058	4 255

Rozdział II: Styl życia

2.1. Szkoły podstawowe, klasy 4-6

Deklaracje uczniów dotyczące czasu spędzanego na uprawianiu sportu.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na sport?

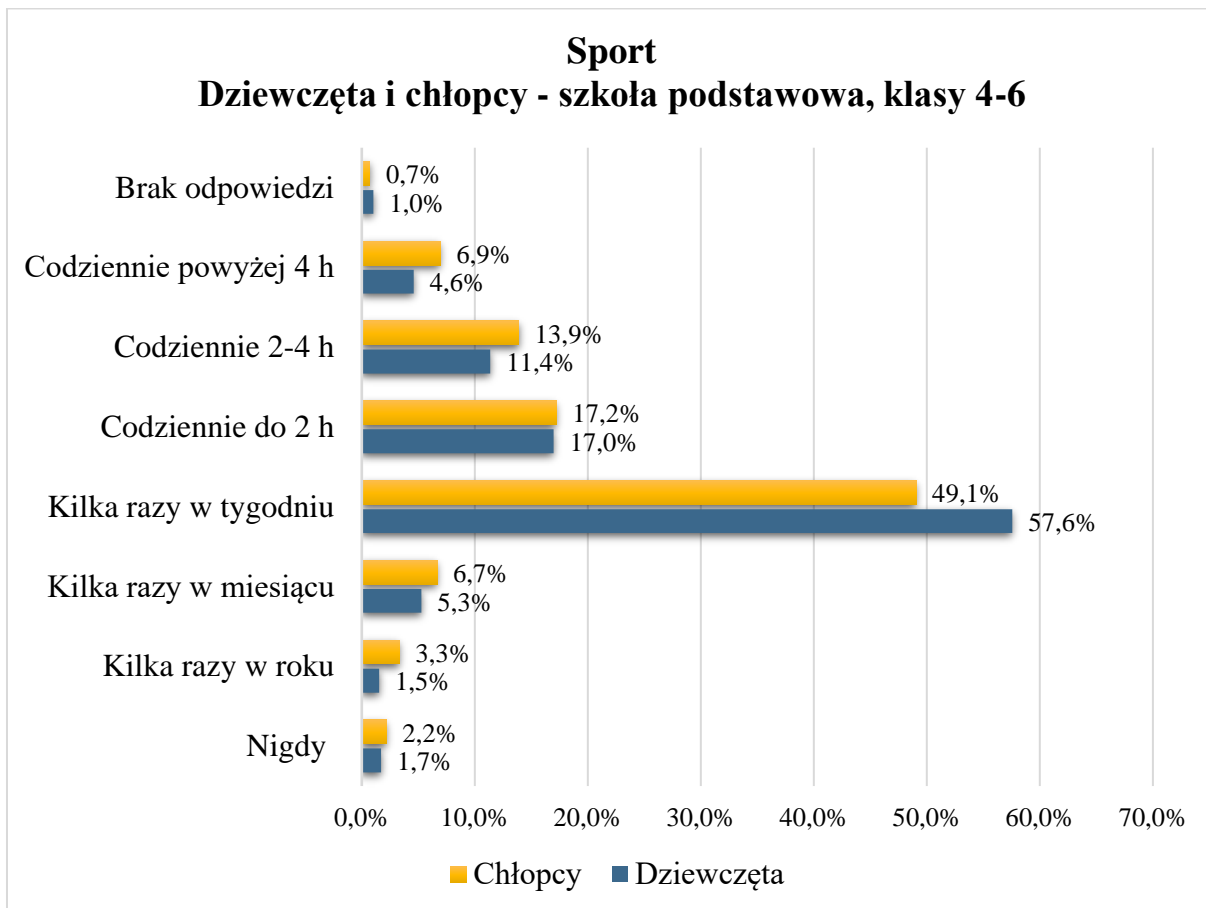
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Sport				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	10	1,7%	15	2,2%
Kilka razy w roku	9	1,5%	23	3,3%
Kilka razy w miesiącu	31	5,3%	46	6,7%
Kilka razy w tygodniu	339	57,6%	339	49,1%
Codziennie do 2 h	100	17,0%	119	17,2%
Codziennie 2-4 h	67	11,4%	96	13,9%
Codziennie powyżej 4 h	27	4,6%	48	6,9%
Brak odpowiedzi	6	1,0%	5	0,7%
Suma	589	100,0%	691	100,0%

W grupie dziewcząt 57,6% (339 os.) deklaroowało, że uprawia sport kilka razy w tygodniu. Codzienną aktywność sportową nie przekraczającą 2 godzin zadeklarowało 17% (100) ankietowanych, 11,4% (67) przeznaczało na sport od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie 4,6% (27) uczennic. 5,3% (31) badanych odpowiedziało, że na aktywność fizyczną poświęca swój czas kilka razy w miesiącu, a 1,5% (9) deklaroowało, że uprawia sport kilka razy w roku. 1,7% (10) uczennic szkół podstawowych zadeklarowało, że nie uprawiało żadnego sportu. 1% (6) dziewcząt biorących udział w badaniu nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Spośród chłopców szkół podstawowych, w klasach 4-6, 49,1% (339) deklaroowało uprawianie sportu kilka razy w tygodniu. Uprawianie sportu codziennie przez czas nie dłuższy niż 2 godziny deklaroowało 17,2% (119) chłopców, 13,9% (96) poświęcało na sport od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie 6,9% (48) badanych. 6,7% (46) badanych

deklarowało poświęcony czas na aktywność fizyczną na kilka razy w miesiącu, 3,3% (23) uprawiało sport kilka razy w roku, 2,2% (15) chłopców przyznało, że nigdy nie uprawiało żadnego sportu. 0,7% (5) ankietowanych nie określiło czy i jak często uprawia sport.

Deklaracje uczniów dotyczące czasu poświęconego na hobby.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na hobby?

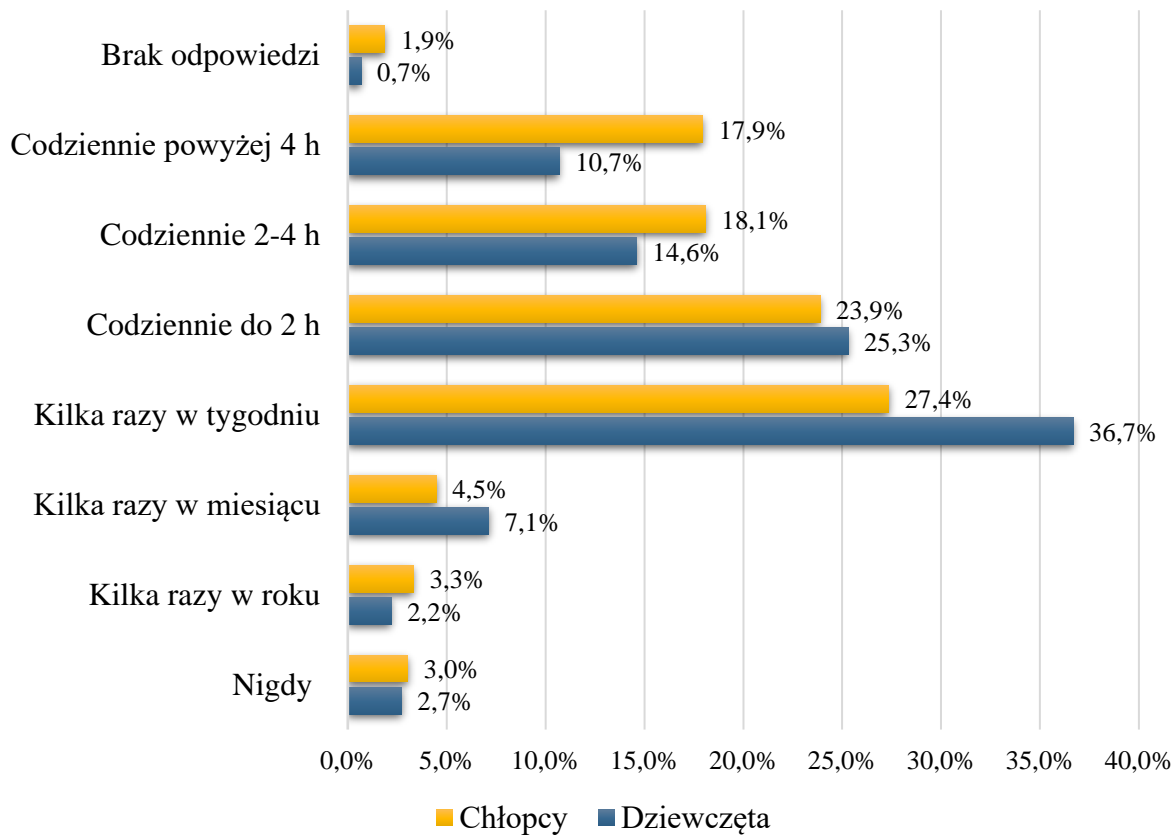
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Hobby, zainteresowania				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	16	2,7%	21	3,0%
Kilka razy w roku	13	2,2%	23	3,3%
Kilka razy w miesiącu	42	7,1%	31	4,5%
Kilka razy w tygodniu	216	36,7%	189	27,4%
Codziennie do 2 h	149	25,3%	165	23,9%
Codziennie 2-4 h	86	14,6%	125	18,1%
Codziennie powyżej 4 h	63	10,7%	124	17,9%
Brak odpowiedzi	4	0,7%	13	1,9%
Suma	589	100,0%	691	100,0%

Spśród uczennic codzienny czas poświęcony na hobby nie przekraczający 2 godzin zadeklarowało 25,3% (149 os.) badanych dziewcząt, 14,6% (86) odpowiedziało, że swoje pasje realizuje od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie – 10,7% (63). 36,7% (216) uczennic według deklaracji angażowało się w tego rodzaju aktywności kilka razy w tygodniu, 7,1% (42) - kilka razy w miesiącu, a 2,2% (13) - kilka razy w roku. 2,7% (16) zadeklarowało, że nigdy nie poświęcało czasu na hobby, a 0,7% (4) respondentek nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Wyniki uczniów są następujące: czas na hobby codziennie do 2 godzin deklarowało 23,9% (165) badanych, 18,1% (125) odpowiedziało, że poświęcało się swoim pasjom od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie – 17,9% (124) uczniów. 27,4% (189) chłopców kilka razy w tygodniu. 4,5% (31) kilka razy w miesiącu, a 3,3% (23) badanych deklarowało realizację hobby kilka razy w roku. 3% (21) zadeklarowało, że nigdy nie poświęcało czasu na dodatkowe aktywności, z kolei 1,9% (13) badanych nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Hobby, zainteresowania Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6

Deklaracje uczniów dotyczące czasu poświęconego na oglądanie telewizji i filmów.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na oglądanie telewizji i filmów?

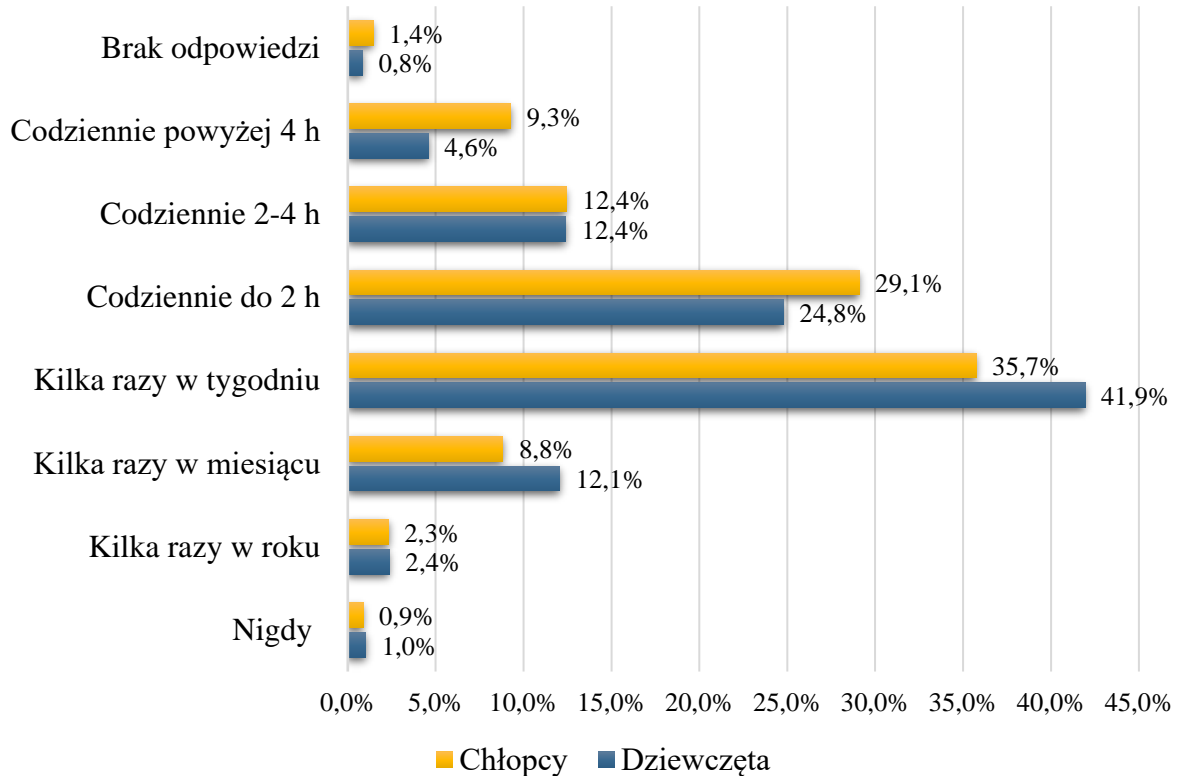
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Oglądanie telewizji / filmów				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	6	1,0%	6	0,9%
Kilka razy w roku	14	2,4%	16	2,3%
Kilka razy w miesiącu	71	12,1%	61	8,8%
Kilka razy w tygodniu	247	41,9%	247	35,7%
Codziennie do 2 h	146	24,8%	201	29,1%
Codziennie 2-4 h	73	12,4%	86	12,4%
Codziennie powyżej 4 h	27	4,6%	64	9,3%
Brak odpowiedzi	5	0,8%	10	1,4%
Suma	589	100,0%	691	100,0%

1,0% (6 os.) uczennic zadeklarowało, że nie oglądało telewizji, ani filmów, 2,4% (14), odpowiedziało, że oglądało kilka razy w roku, 12,1% (71) badanych, że spędzało czas przed telewizorem kilka razy w miesiącu, 41,9% (247), że oglądało telewizję kilka razy w tygodniu. Stosunkowo dużo dziewcząt deklaroowało codzienne spędzanie czasu wolnego na oglądaniu filmów oraz TV. Taka aktywność nie dłużej niż 2 godziny dziennie dotyczyła 24,8% (146) ankietowanych, 12,4% (73) - od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie – 4,6% (27) uczennic. 0,8% (5) dziewcząt biorących udział w badaniu nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

0,9% (6) chłopców zadeklarowało, że nie oglądało telewizji, ani filmów, 2,3% (16) odpowiadało, że oglądało telewizję kilka razy w roku, 8,8% (61) badanych - kilka razy w miesiącu, a 35,7% (247) - kilka razy w tygodniu. Codzienne oglądanie telewizji nie przekraczające 2 godzin zadeklarowało 29,1% (201) uczestników badania, z kolei 12,4% (86) odpowiadało, że korzysta z telewizji od 2 do 4 godzin dziennie. Korzystanie powyżej 4 godzin dziennie dotyczyło w badaniu 9,3% (64) uczniów. 1,4% (10) nie udzieliło odpowiedzi na zadane pytanie.

Oglądanie telewizji / filmów
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6

Deklaracje uczniów dotyczące czasu poświęconego na słuchanie muzyki.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na słuchanie muzyki?

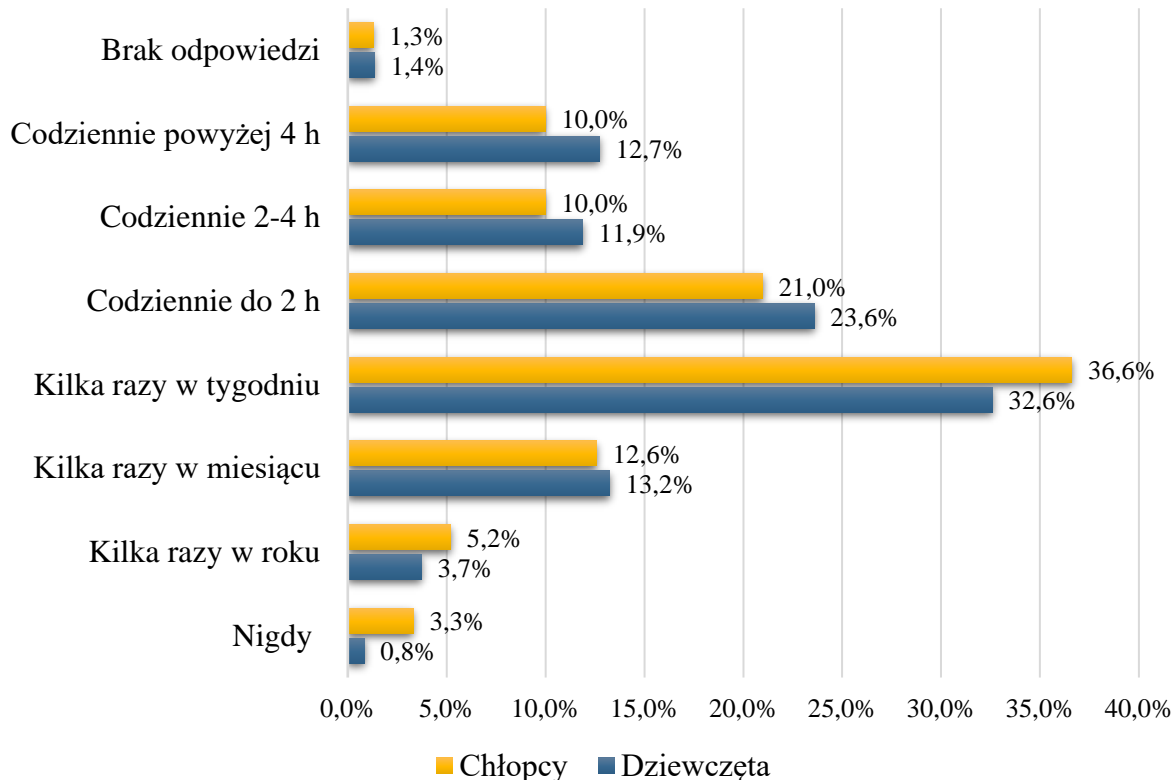
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Słuchanie muzyki				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	5	0,8%	23	3,3%
Kilka razy w roku	22	3,7%	36	5,2%
Kilka razy w miesiącu	78	13,2%	87	12,6%
Kilka razy w tygodniu	192	32,6%	253	36,6%
Codziennie do 2 h	139	23,6%	145	21,0%
Codziennie 2-4 h	70	11,9%	69	10,0%
Codziennie powyżej 4 h	75	12,7%	69	10,0%
Brak odpowiedzi	8	1,4%	9	1,3%
Suma	589	100,0%	691	100,0%

W grupie dziewcząt w szkole podstawowej, w klasach 4-6 23,6% (139 os.) osób deklaroowało słuchanie muzyki codziennie przez czas nie przekraczający 2 godzin, 11,9% (70) odpowiadało, że poświęca temu od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie 12,7% (75) dziewcząt. 32,6% (192) uczennic deklaroowało słuchanie muzyki kilka razy w tygodniu, 13,2% (78) dziewcząt spędzało wolny czas z muzyką kilka razy w miesiącu, a 3,7% (22) słuchało jej kilka razy w roku. 0,8% (5) deklaroowało, że nigdy nie słuchało muzyki, a 1,4% (8) uczennic nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Według odpowiedzi większość uczniów słuchało muzyki codziennie, przy czym w przypadku 21% (145) czas poświęcany na słuchanie muzyki był nie dłuższy niż 2 godziny, w przypadku 10% (69) ten czas wahał się od 2 do 4 godzin dziennie. Powyżej 4 godzin dziennie słuchanie muzyki deklaroowało również 10% (69) uczniów. 36,6% (253) badanych przeznaczało na to czas kilka razy w tygodniu, 12,6% (87) spędzało czas słuchając muzyki kilka razy w miesiącu. Z kolei 5,2% (36) uczniów słuchało jej kilka razy w roku. 3,3% (23) chłopców deklaroowało, że w ogóle nie słuchało muzyki. 1,3% (9) uczniów krakowskich szkół podstawowych nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Słuchanie muzyki Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6

Deklaracje uczniów dotyczące używania Internetu.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na korzystanie z Internetu?

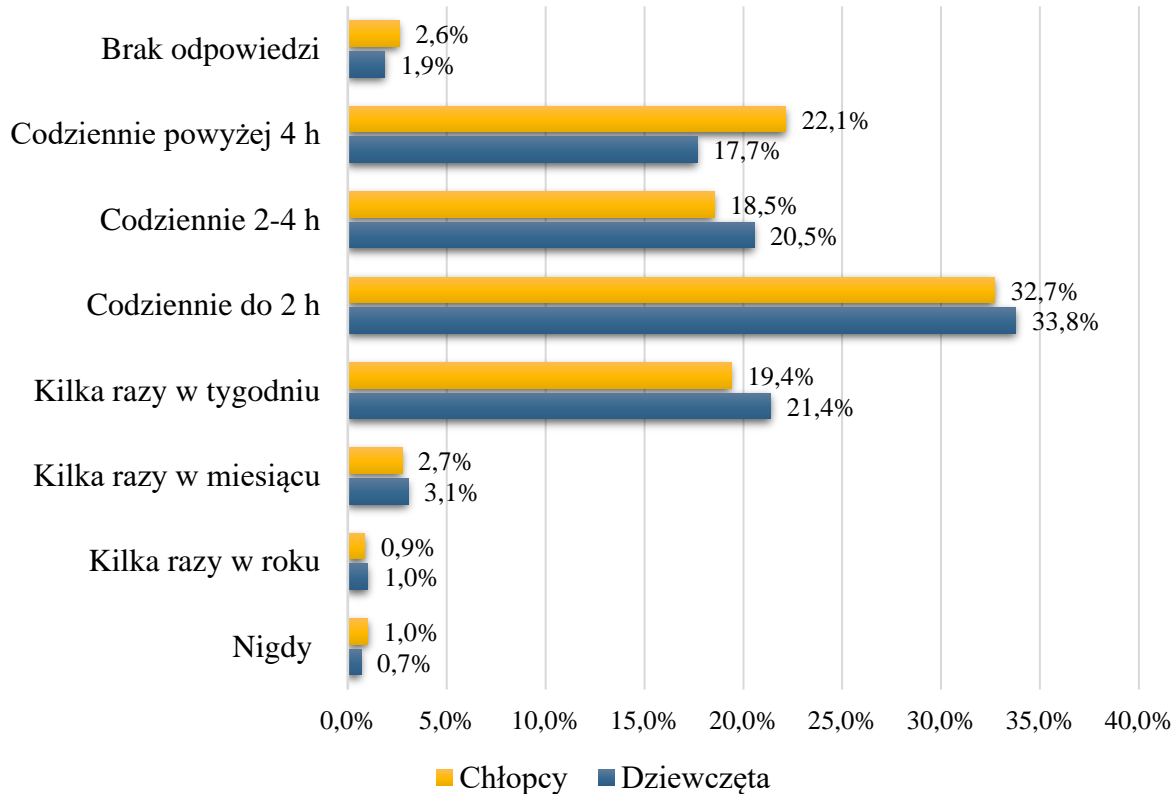
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin..

Używanie Internetu				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	4	0,7%	7	1,0%
Kilka razy w roku	6	1,0%	6	0,9%
Kilka razy w miesiącu	18	3,1%	19	2,7%
Kilka razy w tygodniu	126	21,4%	134	19,4%
Codziennie do 2 h	199	33,8%	226	32,7%
Codziennie 2-4 h	121	20,5%	128	18,5%
Codziennie powyżej 4 h	104	17,7%	153	22,1%
Brak odpowiedzi	11	1,9%	18	2,6%
Suma	589	100,0%	691	100,0%

Spośród ankietowanych uczennic 0,7% (4 os.) zadeklarowało, że w ogóle nie korzysta z Internetu, 1% (4), że korzystało z niego kilka razy w roku, 3,1% (18) dziewcząt, że używało Internetu kilka razy w miesiącu, a 21,4% (126) - kilka razy w tygodniu. Codzienne korzystanie z sieci nie przekraczające 2 godzin zadeklarowało 33,8 % (199) badanych, 20,5% (121) spędzało czas w Internecie od 2 do 4 godzin dziennie, z kolei 17,7% (104) powyżej 4 godzin dziennie. Spośród zapytanych uczennic 1,9% (11) nie odpowiedziało na to pytanie.

1% (7) respondentów zadeklarowało, że nigdy nie korzystało z Internetu. Kilka razy w roku według deklaracji korzystało z niego 0,9% (6) badanych. 2,7% (19) uczniów przeglądało sieć kilka razy w miesiącu, 19,4% (134) chłopców deklarowało spędzanie czasu w Internecie kilka razy w tygodniu. Używanie sieci internetowej codziennie nie dłużej niż 2 godziny zadeklarowało 32,7% (226) ankietowanych, 18,5% (128) spędza czas w Internecie od 2 do 4 godzin dziennie, 22,1% (153) uczniów spędzało czas powyżej 4 godziny dziennie. 2,6% (18) chłopców nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Używanie Internetu Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6

Deklaracje uczniów dotyczące grania w gry komputerowe/ konsolowe.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz graniu w gry komputerowe/ konsolowe?

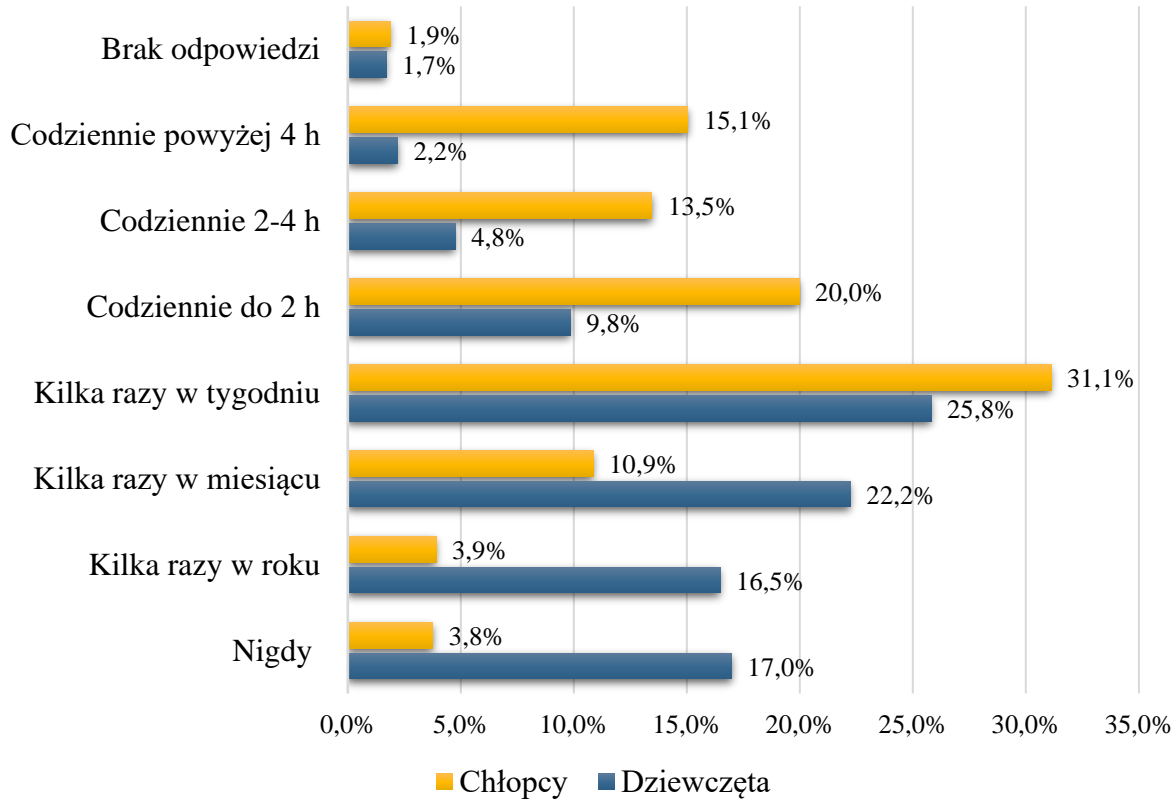
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Granie w gry komputerowe / konsolowe				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	100	17,0%	26	3,8%
Kilka razy w roku	97	16,5%	27	3,9%
Kilka razy w miesiącu	131	22,2%	75	10,9%
Kilka razy w tygodniu	152	25,8%	215	31,1%
Codziennie do 2 h	58	9,8%	138	20,0%
Codziennie 2-4 h	28	4,8%	93	13,5%
Codziennie powyżej 4 h	13	2,2%	104	15,1%
Brak odpowiedzi	10	1,7%	13	1,9%
Suma	589	100,0%	691	100,0%

Wśród dziewcząt 17% (100 os.) zadeklarowało, że nigdy nie używało gier komputerowych ani konsolowych, 16,5% (97) używało ich kilka razy w roku, 22,2% (131) grało kilka razy w miesiącu; a 25,8% (152) - kilka razy w tygodniu. Granie codziennie przez mniej niż 2 godziny zadeklarowało 9,8% (58) uczennic, 4,8% (28) gra od 2 do 4 godzin dziennie; a 2,2% (13) powyżej 4 godzin dziennie. 1,7% (10) badanych dziewcząt nie odpowiedziało na to pytanie.

Wśród chłopców: 3,8% (26) uczniów zadeklarowało, że nigdy nie używało gier komputerowych ani konsolowych, 3,9% (27) używało ich kilka razy w roku, 10,9% (75) chłopców grało kilka razy w miesiącu, 31,1% (215) spędzało czas w ten sposób kilka razy w tygodniu. 20% (138) badanych stwierdziło, że korzystało z gier codziennie w czasie nie przekraczającym 2 godzin, 13,5% (93) używało gier od 2 do 4 godzin dziennie, a 15,1% (104) grało powyżej 4 godzin dziennie. 1,9% (13) ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Granie w gry komputerowe / konsolowe Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6

Deklaracje uczniów dotyczące korzystania z portali społecznościowych i komunikatorów.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na korzystanie z portali społecznościowych i komunikatorów?

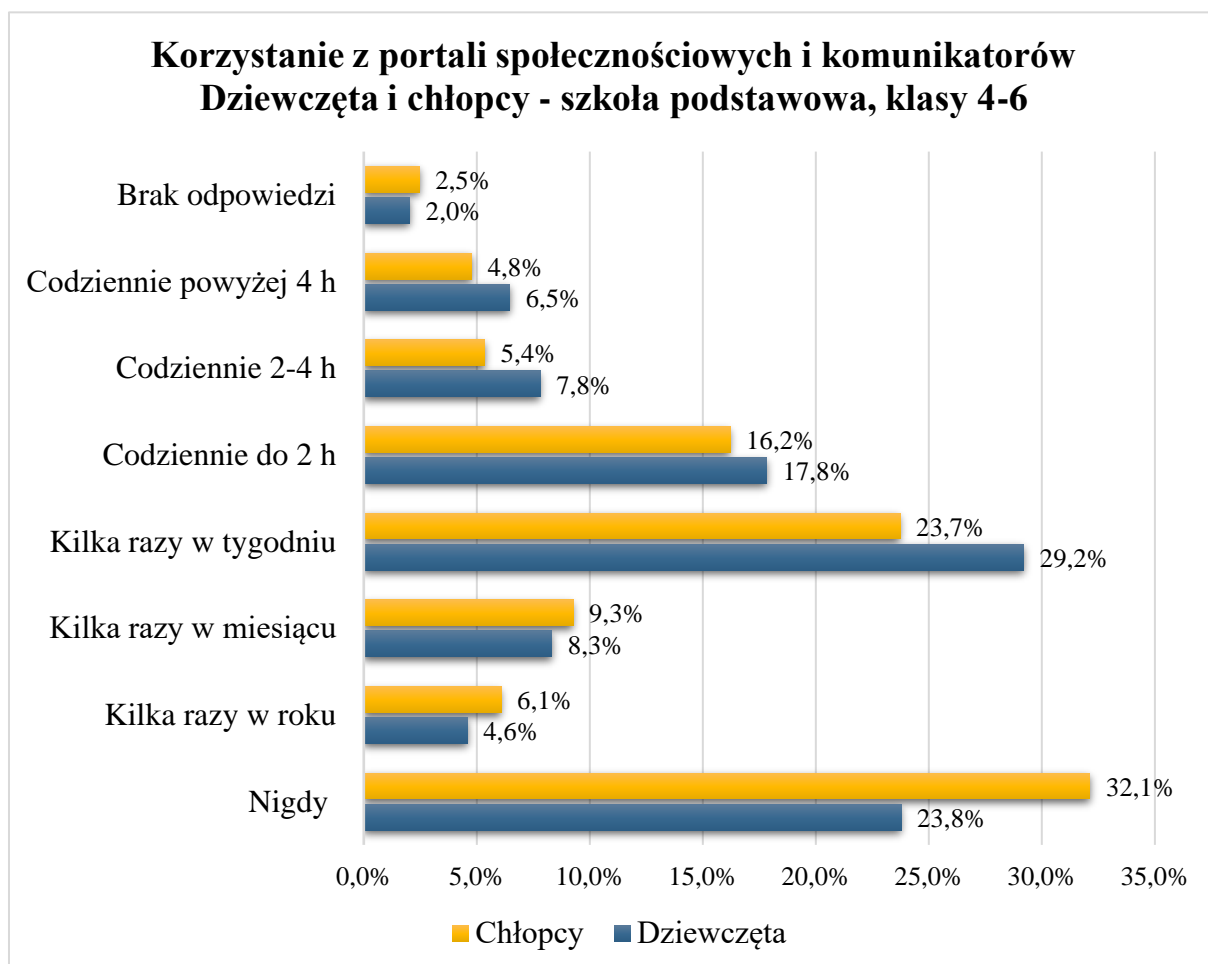
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Korzystanie z portali społecznościowych i komunikatorów				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	140	23,8%	222	32,1%
Kilka razy w roku	27	4,6%	42	6,1%
Kilka razy w miesiącu	49	8,3%	64	9,3%
Kilka razy w tygodniu	172	29,2%	164	23,7%
Codziennie do 2 h	105	17,8%	112	16,2%
Codziennie 2-4 h	46	7,8%	37	5,4%
Codziennie powyżej 4 h	38	6,5%	33	4,8%
Brak odpowiedzi	12	2,0%	17	2,5%
Suma	589	100,0%	691	100,0%

W grupie dziewcząt: 23,8% (140 os.) uczennic szkół podstawowych, w klasach 4-6, zadeklarowało, że nigdy nie korzystało z portali społecznościowych. 4,6% (27) odpowiadało, że spędzało czas w ten sposób kilka razy w roku. 8,3% (49) badanych deklarowało korzystanie z portali społecznościowych kilka razy w miesiącu, a kilka razy w tygodniu taka sytuacja dotyczyła 29,2% (172) uczennic. Codzienne korzystanie z portali społecznościowych nie przekraczające 2 godzin zadeklarowało 17,8% (105) dziewcząt. 7,8% (46) spędzało tak czas od 2 do 4 godzin dziennie, a spędzanie czasu na surfowaniu po portalach społecznościowych powyżej 4 godzin dziennie dotyczyło 6,5% (38) badanych. Na zadane pytanie nie odpowiedziało 2% (12) dziewcząt.

32,1% (222) chłopców uczęszczających do szkół podstawowych, w klasach 4-6, zadeklarowało, że nigdy nie korzystało z portali społecznościowych. 6,1% (42) badanych odpowiadało, że kilka razy w roku spędzało czas w ten sposób. 9,3% (64) korzystało z portali społecznościowych kilka razy w miesiącu, a 23,7% (164) deklarowało ten sposób spędzania

czasu kilka razy w tygodniu. Codzienne korzystanie z portali społecznościowych nie przekraczające 2 godzin zadeklarowało 16,2% (112) uczniów; 5,4% (37) spędzało czas na aktywnościach w portalach społecznościowych od 2 do 4 godzin dziennie, a 4,8 % (33) badanych korzystało z portali społecznościowych powyżej 4 godzin dziennie. Na zadane pytanie nie odpowiedziało 2,5% (17) chłopców.

Deklaracje uczniów dotyczące spotkania się z przyjaciółmi i znajomymi.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz spotkaniom z przyjaciółmi i znajomymi?

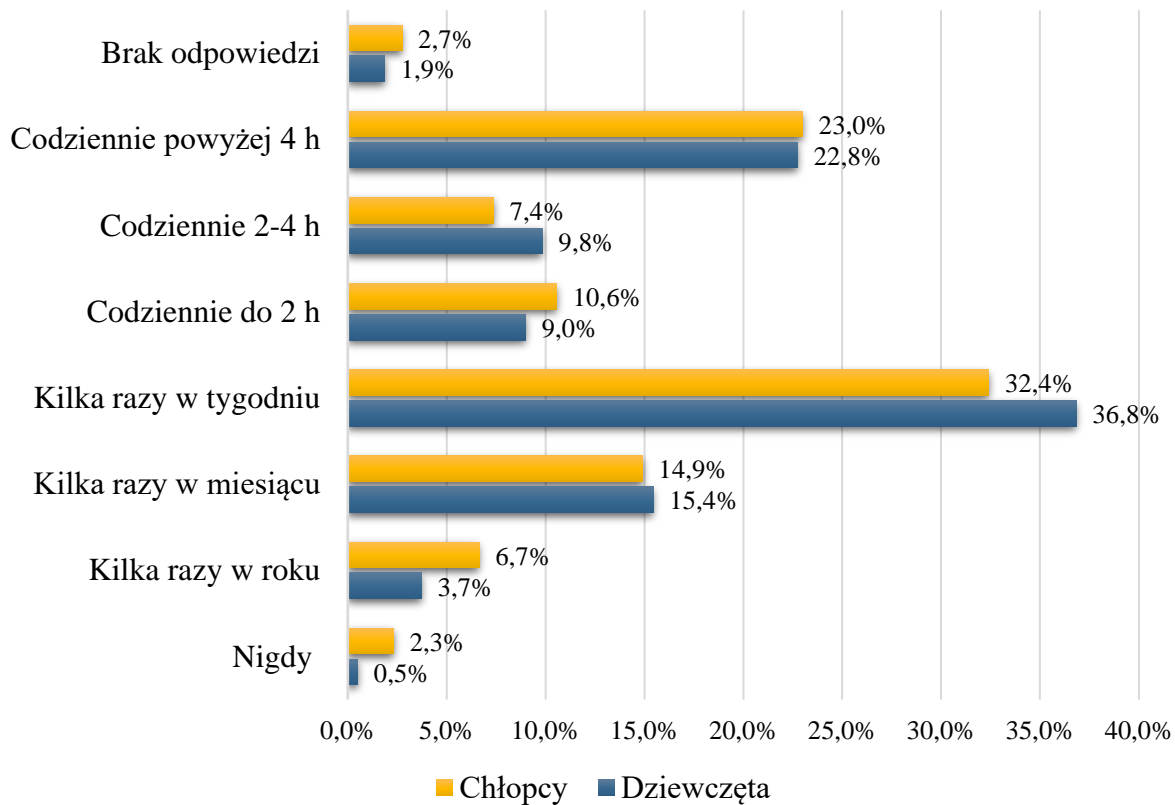
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Spotkania z przyjaciółmi i znajomymi				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	3	0,5%	16	2,3%
Kilka razy w roku	22	3,7%	46	6,7%
Kilka razy w miesiącu	91	15,4%	103	14,9%
Kilka razy w tygodniu	217	36,8%	224	32,4%
Codziennie do 2 h	53	9,0%	73	10,6%
Codziennie 2-4 h	58	9,8%	51	7,4%
Codziennie powyżej 4 h	134	22,8%	159	23,0%
Brak odpowiedzi	11	1,9%	19	2,7%
Suma	589	100,0%	691	100,0%

9% (53 os.) uczennic deklarowało widywanie znajomych codziennie nie dłużej niż 2 godziny, 9,8% (58) poświęcało spotkaniom od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie na spotkania z przyjaciółmi zadeklarowało 22,8% (134) uczestniczek badania. 36,8% (217) poświęcało czas kolegom kilka razy w tygodniu, 15,4% (91) kilka razy w miesiącu, 3,7% (22) spotykało się z nimi kilka razy w roku. 0,5% (3) uczennic zadeklarowało, że nigdy nie spotykało się z przyjaciółmi ani znajomymi. 1,9% (11) dziewcząt nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

32,4% (224) chłopców spotkania ze znajomymi deklarowało kilka razy w tygodniu. Spędzanie czasu z przyjaciółmi i znajomymi codziennie nie dłużej niż 2 godziny deklarowało 10,6% (73) badanych, 7,4% (51) poświęcało spotkaniom od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie kolegom czas poświęcało 23% (159) ankietowanych. 14,9% (103) widuje znajomych kilka razy w miesiącu, 6,7% (46) spotykało się z nimi kilka razy w roku. 2,3% (16) uczniów klas 4-6 twierdziło, że nigdy nie spotyka się z przyjaciółmi ani znajomymi. 2,7% (19) chłopców nie odpowiedziało na powyższe pytanie.

Spotkania z przyjaciółmi i znajomymi Dziewczeta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6

Deklaracje uczniów dotyczące czasu spędzanego na imprezach, koncertach, dyskotekach.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na imprezy, koncerty, dyskoteki?

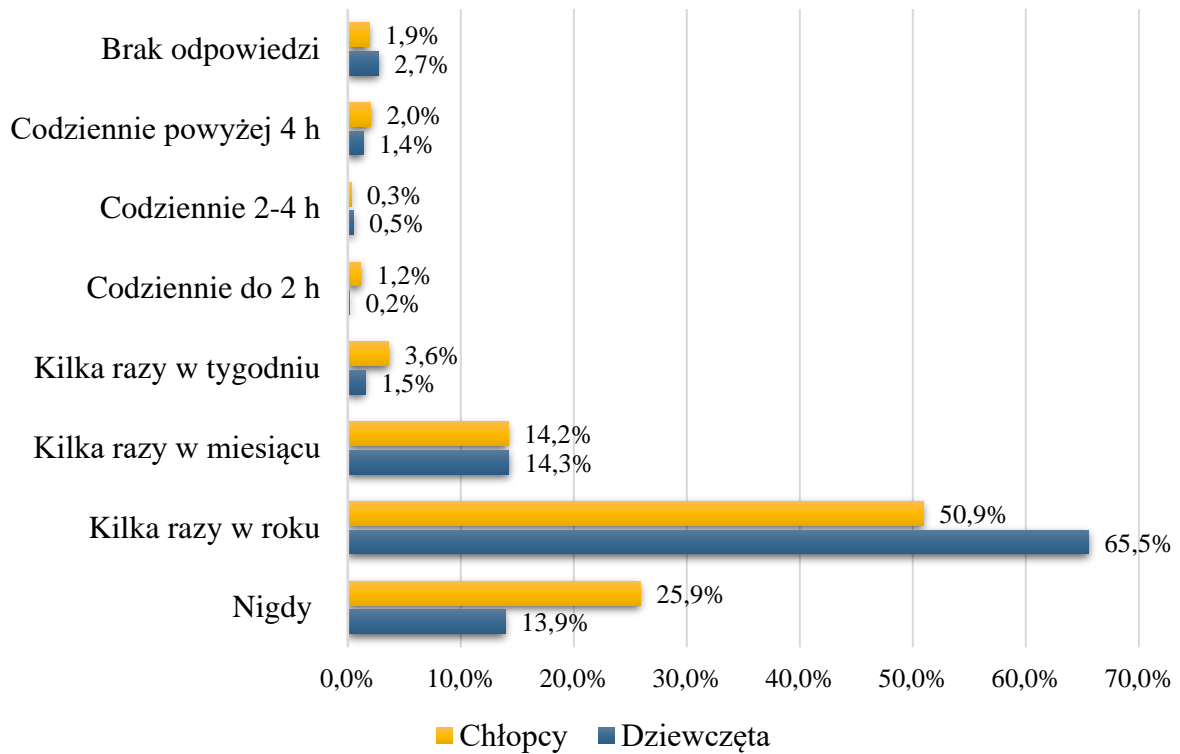
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Imprezy, koncerty, dyskoteki				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	82	13,9%	179	25,9%
Kilka razy w roku	386	65,5%	352	50,9%
Kilka razy w miesiącu	84	14,3%	98	14,2%
Kilka razy w tygodniu	9	1,5%	25	3,6%
Codziennie do 2 h	1	0,2%	8	1,2%
Codziennie 2-4 h	3	0,5%	2	0,3%
Codziennie powyżej 4 h	8	1,4%	14	2,0%
Brak odpowiedzi	16	2,7%	13	1,9%
Suma	589	100,0%	691	100,0%

Codziennie poświęcanie czasu na imprezy zadeklarowało stosunkowo niewiele osób: w wymiarze czasowym do 2 godzin - 0,2% (1 os.) uczennic, od 2-4 godzin - 0,5% (3) ankietowanych, z kolei powyżej 4 godzin 1,4% (8). 13,9% (82) uczennic szkół podstawowych, klas 4-6, zadeklarowało, że wcale nie poświęcało czasu na imprezy. 65,5% (384) chodziło na imprezy kilka razy w roku, 14,3% (84) badanych pojawiało się na imprezie kilka razy w miesiącu a 1,5% (9) - kilka razy w tygodniu. Spośród dziewcząt biorących udział w badaniu 2,7% (16) nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Z badanej grupy uczniów 25,9% (179) zadeklarowało, że w ogóle nie bywało na imprezach. 50,9% (352) chodziło na imprezy kilka razy w roku; a 14,2% (98) ankietowanych pojawiało się na imprezie kilka razy w miesiącu. 3,6% (25) badanych chłopców zadeklarowało imprezowanie kilka razy w tygodniu. Spędzanie czasu na imprezach codziennie nie dłużej niż 2 godziny zadeklarowało 1,2% (8) chłopców; 0,3% (2) imprezowało od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie – 2% (14) uczniów. 1,9% (13) badanych nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Imprezy, koncerty, dyskoteki Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6

Deklaracje uczniów dotyczące spędzania czasu bez konkretnego zajęcia.

Pytanie: Ile czasu spędzasz bez konkretnego zajęcia?

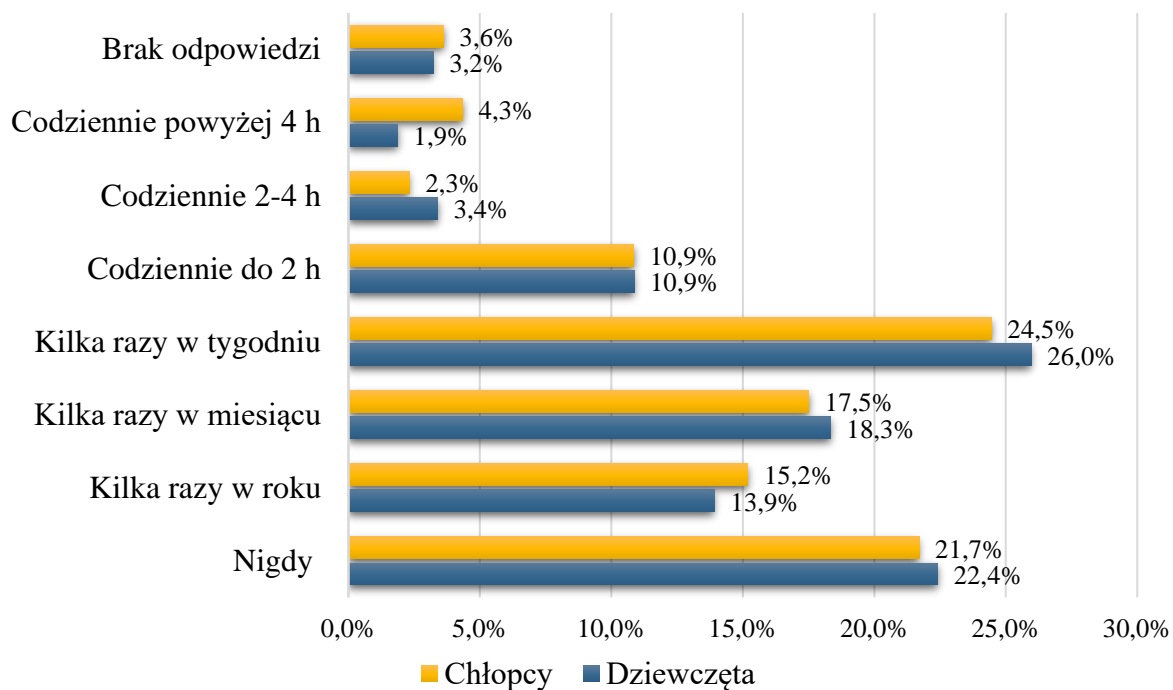
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Spędzanie czasu bez konkretnego zajęcia				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	132	22,4%	150	21,7%
Kilka razy w roku	82	13,9%	105	15,2%
Kilka razy w miesiącu	108	18,3%	121	17,5%
Kilka razy w tygodniu	153	26,0%	169	24,5%
Codziennie do 2 h	64	10,9%	75	10,9%
Codziennie 2-4 h	20	3,4%	16	2,3%
Codziennie powyżej 4 h	11	1,9%	30	4,3%
Brak odpowiedzi	19	3,2%	25	3,6%
Suma	589	100,0%	691	100,0%

W grupie dziewcząt odpowiedzi na powyższe pytanie wyglądają następująco: 22,4% (132 os.) uczennic nigdy nie spędzało czasu bez konkretnego zajęcia. 13,9% (82) spędzało czas w ten sposób kilka razy w roku. 18,3% (108) badanych deklarowało, że taka sytuacja zdarza im się kilka razy w miesiącu, a kilka razy w tygodniu taka sytuacja dotyczyła 26% (153) uczennic. Codzienne spędzanie czasu bez konkretnego zajęcia nie przekraczające 2 godzin zadeklarowało 10,9% (64) dziewcząt. 3,4% (20) spędzało tak czas od 2 do 4 godzin dziennie, a w czasie powyżej 4 godzin dziennie dotyczyło 1,9% (11) badanych. Na zadane pytanie nie odpowiedziało 3,2% (19) dziewcząt.

21,7% (150) chłopców zadeklarowało, że nigdy nie spędzało czasu bez konkretnego zajęcia. 15,2% (105) badanych kilka razy w roku spędzało czas w ten sposób. 17,5% (121) nie robiło nic konkretnego kilka razy w miesiącu, a 24,5% (169) deklarowało brak konkretnego zajęcia kilka razy w tygodniu. Codzienne spędzanie czasu bez konkretnego zajęcia nie przekraczające 2 godzin zadeklarowało 10,9% (75) uczniów, a 2,3% (16) spędzało tak czas w wymiarze od 2 do 4 godzin dziennie. 4,3% (30) badanych nie robiło nic powyżej 4 godzin dziennie. Na zadane pytanie nie odpowiedziało 3,6% (25) chłopców.

Spędzanie czasu bez konkretnego zajęcia Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6

Deklaracje uczniów dotyczące czytania.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na czytanie?

Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

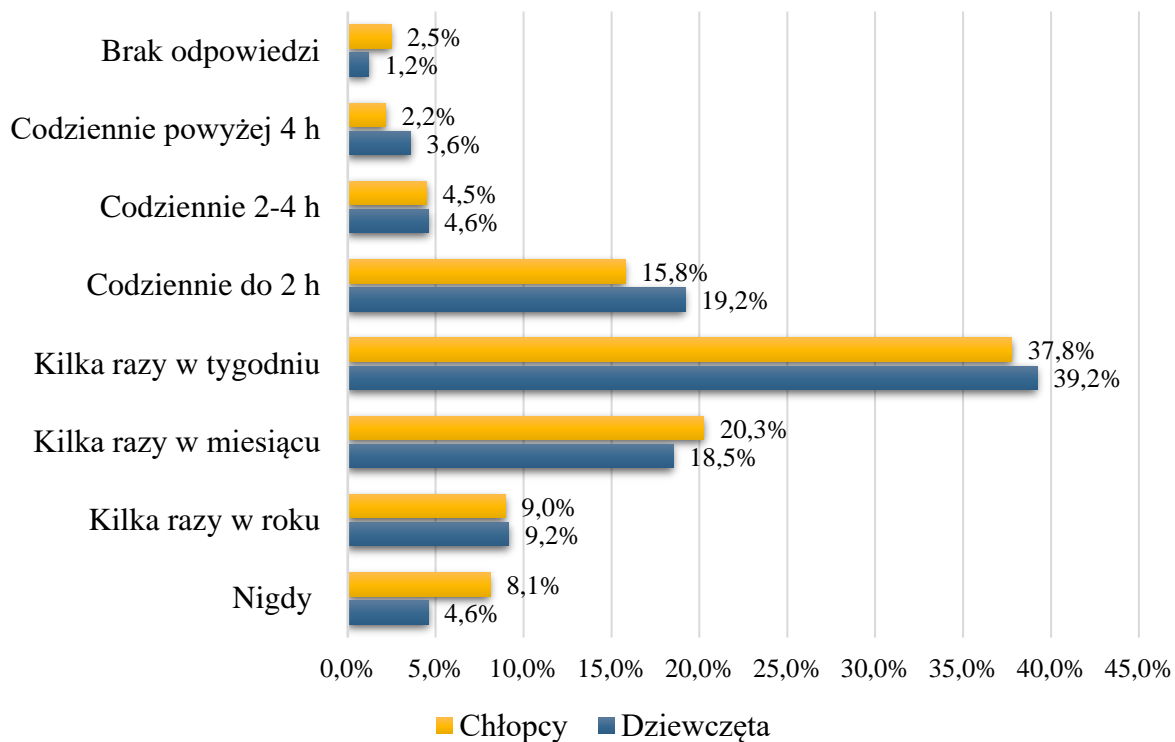
Czytanie				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	27	4,6%	56	8,1%
Kilka razy w roku	54	9,2%	62	9,0%
Kilka razy w miesiącu	109	18,5%	140	20,3%
Kilka razy w tygodniu	231	39,2%	261	37,8%
Codziennie do 2 h	113	19,2%	109	15,8%
Codziennie 2-4 h	27	4,6%	31	4,5%
Codziennie powyżej 4 h	21	3,6%	15	2,2%
Brak odpowiedzi	7	1,2%	17	2,5%
Suma	589	100,0%	691	100,0%

Codzienną lekturze nie przekraczającą 2 godzin poświęcało czas 19,2% (113 os.) badanych dziewcząt, 4,6% (27) czytało od 2 do 4 godzin dziennie, czytanie powyżej 4 godzin dziennie zadeklarowało 3,6% (21) uczennic. 39,2% (231) deklaroowało, że czyta kilka razy w tygodniu, 18,5% (109) badanych kilka razy w miesiącu przeznaczało czas na czytanie, 9,2% (54) czytało kilka razy w roku. 4,6% (27) uczennic zadeklarowało, że nigdy nie czytało, 1,2% (7) ankietowanych nie odpowiedziało na to pytanie.

Odpowiedzi dotyczące czasu poświęcanego na czytanie przez chłopców przedstawiają się w następujący sposób: czytanie codziennie przez czas nie dłuższy niż 2 godziny zadeklarowało 15,8% (109) chłopców, 4,5% (31) czytało od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie – 2,2% (15) ankietowanych, 37,8% (261) - kilka razy w tygodniu, 20,3% (140) badanych spędzało czas z książką kilka razy w miesiącu, 9% (62) czytało kilka razy w roku, 8,1% (56) uczniów szkół podstawowych w klasach 4-6 według deklaracji nie czytało w ogóle, 2,5% (17) badanych nie odpowiedziało na to pytanie.

Czytanie

Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6

Deklaracje uczniów dotyczące odrabiania lekcji.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na odrabianie lekcji?

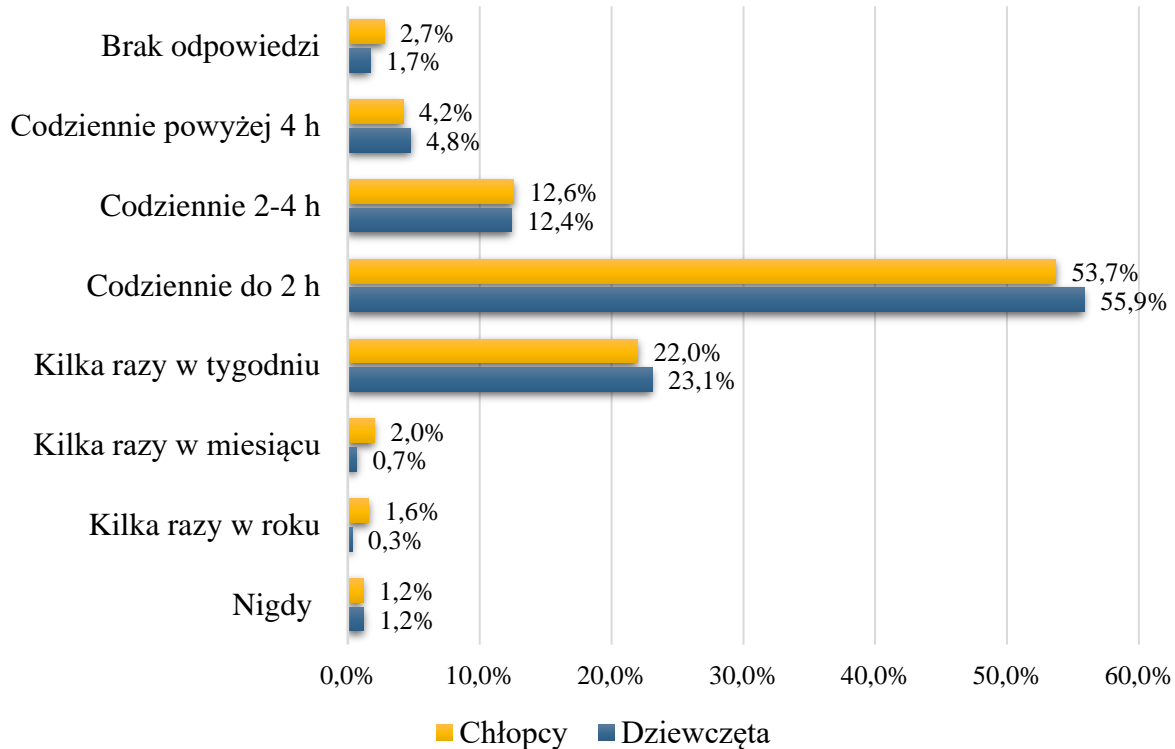
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Odrabianie lekcji				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	7	1,2%	8	1,2%
Kilka razy w roku	2	0,3%	11	1,6%
Kilka razy w miesiącu	4	0,7%	14	2,0%
Kilka razy w tygodniu	136	23,1%	152	22,0%
Codziennie do 2 h	329	55,9%	371	53,7%
Codziennie 2-4 h	73	12,4%	87	12,6%
Codziennie powyżej 4 h	28	4,8%	29	4,2%
Brak odpowiedzi	10	1,7%	19	2,7%
Suma	589	100,0%	691	100,0%

Rozkład wyników w grupie uczennic szkół podstawowych, w klasach 4-6, jest następujący: odrabianie lekcji codziennie przez czas nieprzekraczający 2 godzin zadeklarowało 55,9% (329 os.) dziewcząt. 12,4% (73) odrabiała lekcje od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie – 4,8% (28) badanych. 23,1% (136) kilka razy w tygodniu, z kolei 0,7% (4) badanych robiło zadania domowe kilka razy w miesiącu, a 0,3% (2) odrabiała je kilka razy w roku. Według deklaracji 1,2% (7) dziewcząt nigdy nie odrabiała lekcji. 1,7% (10) zapytanych uczennic nie udzieliło odpowiedzi na zadane pytanie.

Odpowiedzi dotyczące odrabiania lekcji w grupie chłopców są następujące: 22% (152) robiło to kilka razy w tygodniu, codziennie: nie więcej niż 2 godziny 53,7% (371) uczniów. 12,6% (87) odrabiała lekcje od 2 do 4 godzin dziennie, natomiast powyżej 4 godzin dziennie – 4,2% (29) badanych. 2% (14) chłopców deklarowało odrabianie zadań kilka razy w miesiącu, 1,6% (11) odrabiała je kilka razy w roku. 1,2% (8) zadeklarowało, że nigdy nie odrabiała lekcji, a 2,7% (19) chłopców nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Odrabianie lekcji Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6

Deklaracje uczniów dotyczące rozmów z rodzicami.

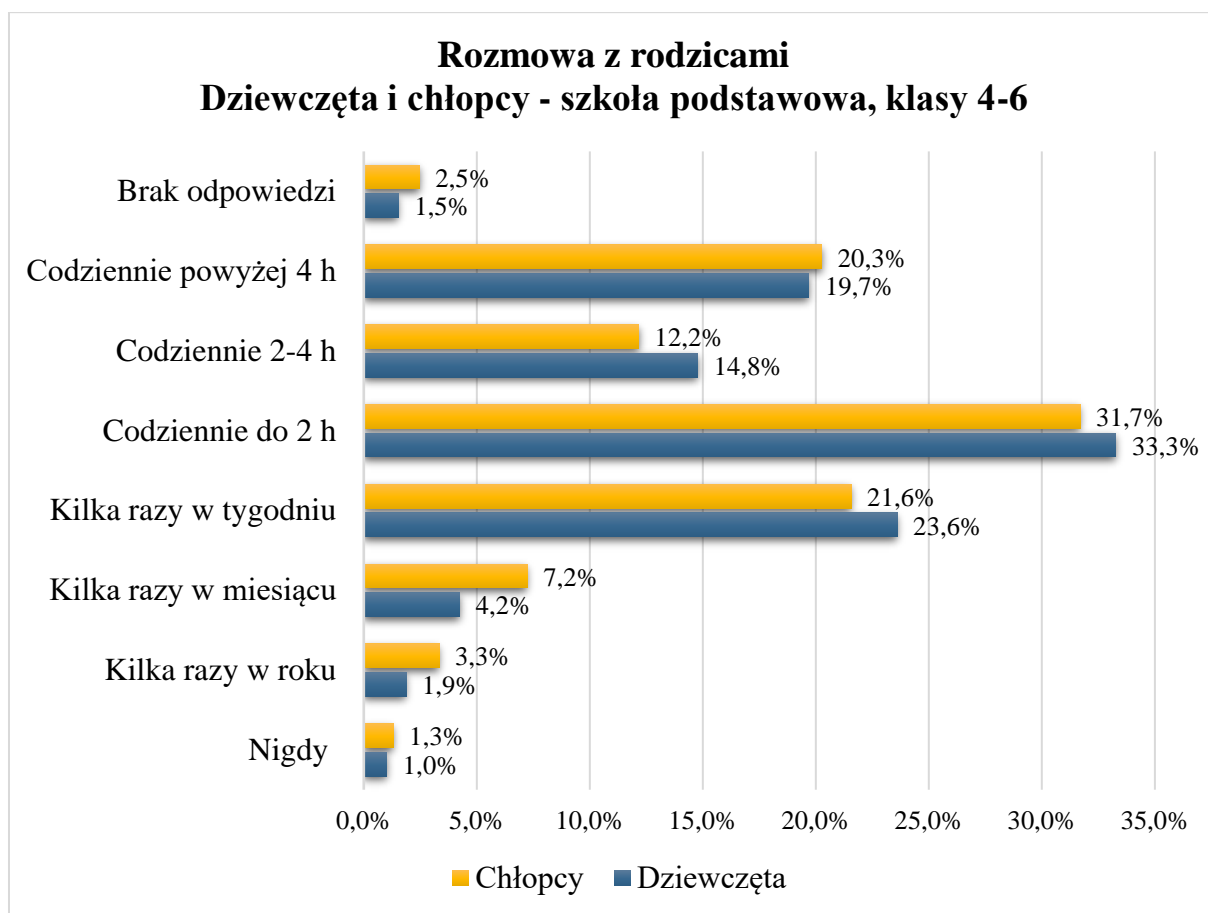
Pytanie: Ile czasu poświęcasz na rozmowę z rodzicami?

Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Rozmowa z rodzicami				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	6	1,0%	9	1,3%
Kilka razy w roku	11	1,9%	23	3,3%
Kilka razy w miesiącu	25	4,2%	50	7,2%
Kilka razy w tygodniu	139	23,6%	149	21,6%
Codziennie do 2 h	196	33,3%	219	31,7%
Codziennie 2-4 h	87	14,8%	84	12,2%
Codziennie powyżej 4 h	116	19,7%	140	20,3%
Brak odpowiedzi	9	1,5%	17	2,5%
Suma	589	100,00%	691	100,0%

Jeśli chodzi o rozmowy dorastających dziewcząt z rodzicami to według deklaracji respondentek codzienne rozmowy z rodzicami nie przekraczające 2 godzin zadeklarowało 33,3% (196 os.) badanych, 14,8% (87) rozmawiało z opiekunami od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie – 19,7% (116), 23,6% (139) - kilka razy w tygodniu, a 4,2% (25) - kilka razy w miesiącu. 1,9% (11) rozmawiało z nimi kilka razy w roku. 1% (6) uczennic w ogóle nie rozmawiało z rodzicami. 1,5% (9) dziewcząt biorących udział w badaniu nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

W grupie dorastających chłopców codziennie z rodzicami rozmawiało według deklaracji 31,7% (219) badanych przez czas nie dłuższy niż 2 godziny, 12,2% (84) poświęcało na to od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie z rodzicami rozmawiało 20,3% (140) ankietowanych. 21,6% (149) – kilka razy w tygodniu, a 7,2% (50) kontaktowało się z nimi kilka razy w miesiącu. 3,3% (23) uczniów rozmawiało z rodzicami kilka razy w roku, z kolei 1,3% (9) deklarowało, że nie rozmawia z rodzicami wcale. Spośród wszystkich uczniów, którzy wypełniali ankietę 2,5% (17) nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Inne formy spędzania czasu wolnego.

Uczennice i uczniowie mieli możliwość wymienienia innych form spędzania czasu wolnego oprócz tych, które znajdowały się w ankiecie. Z takiej możliwości skorzystało 37% (218 os.) uczennic oraz 27,5% (191) uczniów.

Najczęściej pojawiające się odpowiedzi wśród uczennic to opieka nad zwierzętami, obowiązki domowe, taniec, rysowanie i zajęcia plastyczne.

Wśród chłopców najpopularniejsze działania były związane z aktywnością fizyczną (jazda na deskorolce, jazda na rowerze) oraz spędzaniem czasu na świeżym powietrzu. Duża część uczniów deklarowała również spędzanie czasu na zabawie ze zwierzętami.

2.2. Szkoły podstawowe, klasy 7-8

Deklaracje uczniów dotyczące czasu spędzanego na uprawianiu sportu.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na sport?

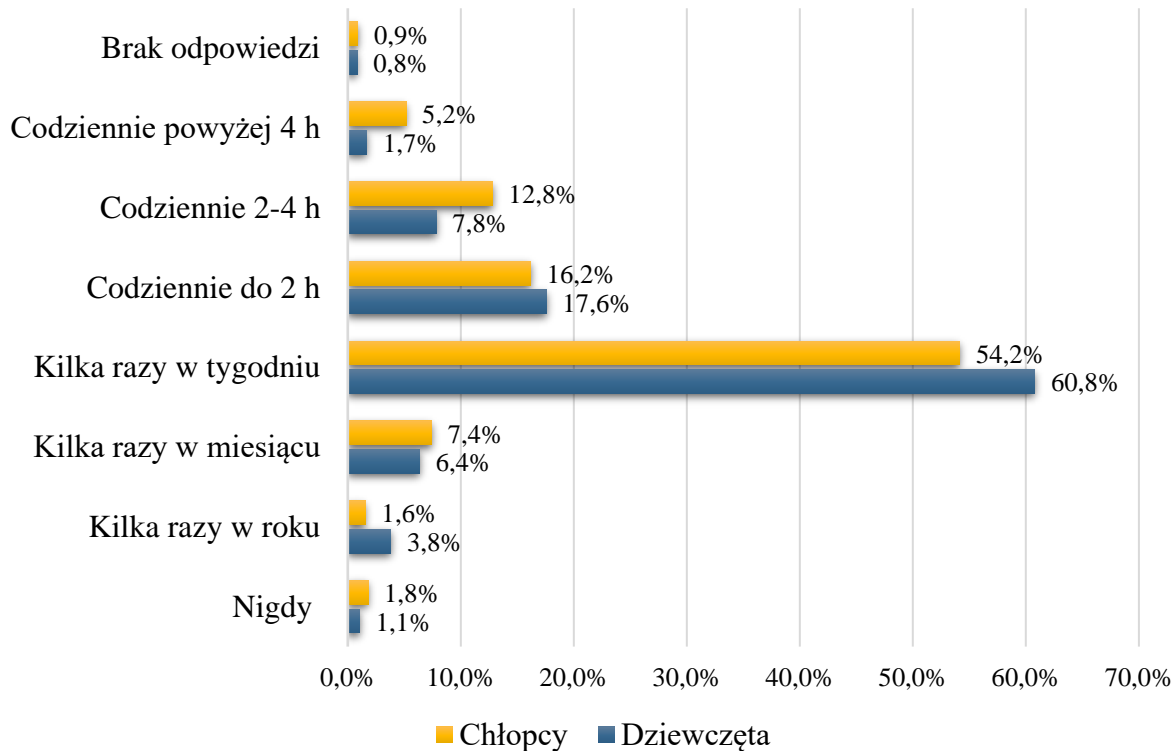
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Sport				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	5	1,1%	8	1,8%
Kilka razy w roku	18	3,8%	7	1,6%
Kilka razy w miesiącu	30	6,4%	33	7,4%
Kilka razy w tygodniu	287	60,8%	241	54,2%
Codziennie do 2 h	83	17,6%	72	16,2%
Codziennie 2-4 h	37	7,8%	57	12,8%
Codziennie powyżej 4 h	8	1,7%	23	5,2%
Brak odpowiedzi	4	0,8%	4	0,9%
Suma	472	100,0%	445	100,0%

W grupie dziewcząt z 7 i 8 klas szkół podstawowych najwięcej – 60,8% (287 os.) zadeklarowało, że uprawia sport kilka razy w tygodniu. Według deklaracji codziennie do 2 godzin robiło to 17,6% (83) ankietowanych, codziennie między 2 a 4 godziny – 7,8% (37), natomiast codziennie powyżej 4 godzin – 1,7% (8). Spośród dziewcząt 3,8% (18) zadeklarowało, że uprawia sport kilka razy w roku, a 6,4% (30) kilka razy w miesiącu. Opcję nigdy wybrało 1,1% (5). Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 0,8% (4) ankietowanych.

W grupie chłopców, w tym samym przedziale wiekowym, najwięcej – 54,2% (241) respondentów zadeklarowało, że uprawiało sport kilka razy w tygodniu, 16,2% (72) codziennie do 2 godzin, natomiast 12,8% (57) codziennie między 2 a 4 godziny. Opcję codziennie powyżej 4 godzin wybrało 5,2% (23) badanych. Odpowiedź kilka razy w roku w tej grupie zaznaczyło 1,6% (7), a kilka razy w miesiącu 7,4% (33). Ośmiu chłopców – 1,8% zadeklarowało, że nigdy nie uprawiało sportu. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 0,9% (4) uczniów.

Sport Dziewczeta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

Deklaracje uczniów dotyczące czasu poświęconego na hobby.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na hobby?

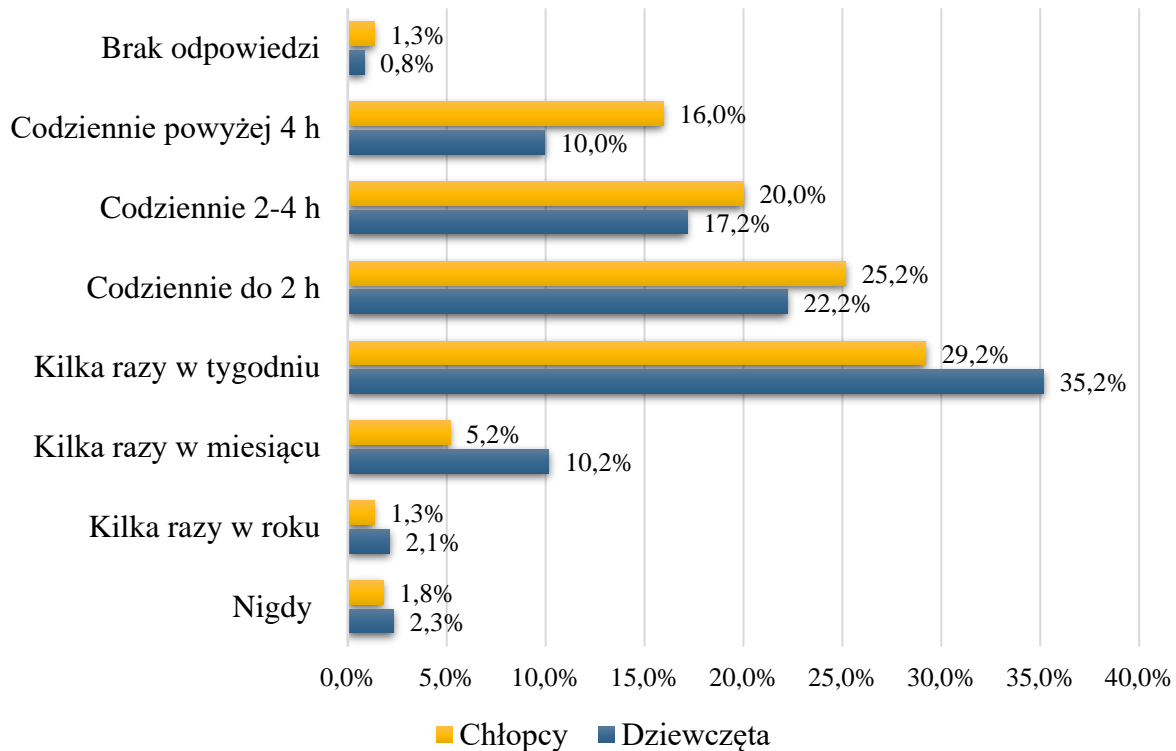
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Hobby, zainteresowania				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	11	2,3%	8	1,8%
Kilka razy w roku	10	2,1%	6	1,3%
Kilka razy w miesiącu	48	10,2%	23	5,2%
Kilka razy w tygodniu	166	35,2%	130	29,2%
Codziennie do 2 h	105	22,2%	112	25,2%
Codziennie 2-4 h	81	17,2%	89	20,0%
Codziennie powyżej 4 h	47	10,0%	71	16,0%
Brak odpowiedzi	4	0,8%	6	1,3%
Suma	472	100,0%	445	100,0%

Wśród grupy dziewcząt z 7–8 klas szkół podstawowych, najwięcej ankietowanych zadeklarowało, że poświęcało czas na hobby i zainteresowania kilka razy w tygodniu – takiej odpowiedzi udzieliło 35,2% (166 os.). 22,2% (105) dziewcząt w tej grupie zadeklarowało, że poświęcało czas na te aktywności codziennie do 2 godzin, 17,2% (81) – codziennie od 2 do 4 godzin, a 10,0% (47) – codziennie powyżej 4 godzin. Poświęcanie czasu na hobby i zainteresowania kilka razy w roku zadeklarowało 2,1% (10) respondentek, a kilka razy w miesiącu 10,2% (48). Odpowiedzi nigdy udzieliło 2,3% (11) dziewcząt. Na powyższe pytanie odpowiedzi nie udzieliło 0,8% (4) respondentek.

U chłopców, podobnie jak u dziewcząt, najwięcej ankietowanych, czyli 29,2% (130) zadeklarowało, że na hobby i zainteresowania poświęcało czas kilka razy w tygodniu. Odpowiedzi codziennie do 2 godzin udzieliło 25,2% (112), codziennie od 2 do 4 godzin 20,0% (89), a codziennie powyżej 4 godzin 16% (71) przebadanych uczniów. 1,3% (6) chłopców z tej grupy zadeklarowało, że podejmowało tę aktywność kilka razy w roku, a 5,2% (23) kilka razy w miesiącu. 1,8% (8) ankietowanych na powyższe pytanie udzieliło odpowiedzi nigdy. Żadnej z odpowiedzi nie wybrało 1,3% (6) ankietowanych.

Hobby, zainteresowania Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

Deklaracje uczniów dotyczące czasu poświęconego na oglądanie telewizji i filmów.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na oglądanie telewizji i filmów?

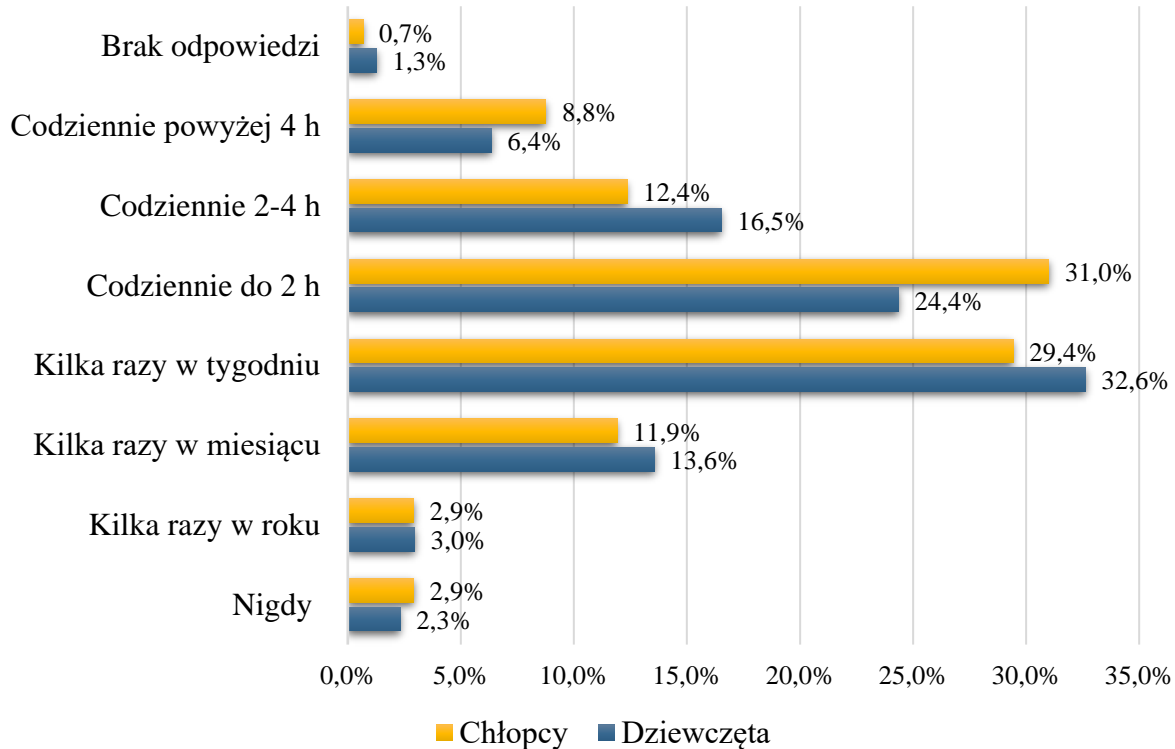
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Oglądanie telewizji / filmów				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	11	2,3%	13	2,9%
Kilka razy w roku	14	3,0%	13	2,9%
Kilka razy w miesiącu	64	13,6%	53	11,9%
Kilka razy w tygodniu	154	32,6%	131	29,4%
Codziennie do 2 h	115	24,4%	138	31,0%
Codziennie 2-4 h	78	16,5%	55	12,4%
Codziennie powyżej 4 h	30	6,4%	39	8,8%
Brak odpowiedzi	6	1,3%	3	0,7%
Suma	472	100,0%	445	100,0%

W grupie dziewcząt 32,6% (154 os.) zadeklarowało, że oglądało telewizję/filmy kilka razy w tygodniu. 24,4% (115) określiło, że robiło to codziennie w czasie nie przekraczającym 2 godzin, 16,5% (78) codziennie od 2 do 4 godzin, a 6,4% (30) wskazało na więcej niż 4 godziny dziennie. Oglądanie telewizji/filmów kilka razy w roku zadeklarowało 3,0% (14), a kilka razy w miesiącu 13,6% (64). Odpowiedzi nigdy na powyższe pytanie udzieliło 2,3% (11) ankietowanych. Żadnej z odpowiedzi nie wybrało 1,3% (6).

W grupie chłopców w tym samym przedziale wiekowym 31,0% (138) zadeklarowało, że oglądało telewizję/ filmy codziennie do 2 godzin. Z kolei 29,4% (131) wskazało, że korzystało z tej aktywności kilka razy w tygodniu, 11,9% robiło to kilka razy w miesiącu, a 2,9% (13) kilka razy w roku. Opcję codziennie od 2 do 4 godzin wybrało 12,4% (55) chłopców, a codziennie powyżej 4 godzin 8,8% (39) przebadanych. Na powyższe pytanie 0,7% (3) badanych nie udzieliło żadnej odpowiedzi, natomiast 2,9% (13) zadeklarowało, że nigdy nie podejmowało tej aktywności.

Oglądanie telewizji / filmów Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

Deklaracje uczniów dotyczące czasu poświęconego na słuchanie muzyki.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na słuchanie muzyki?

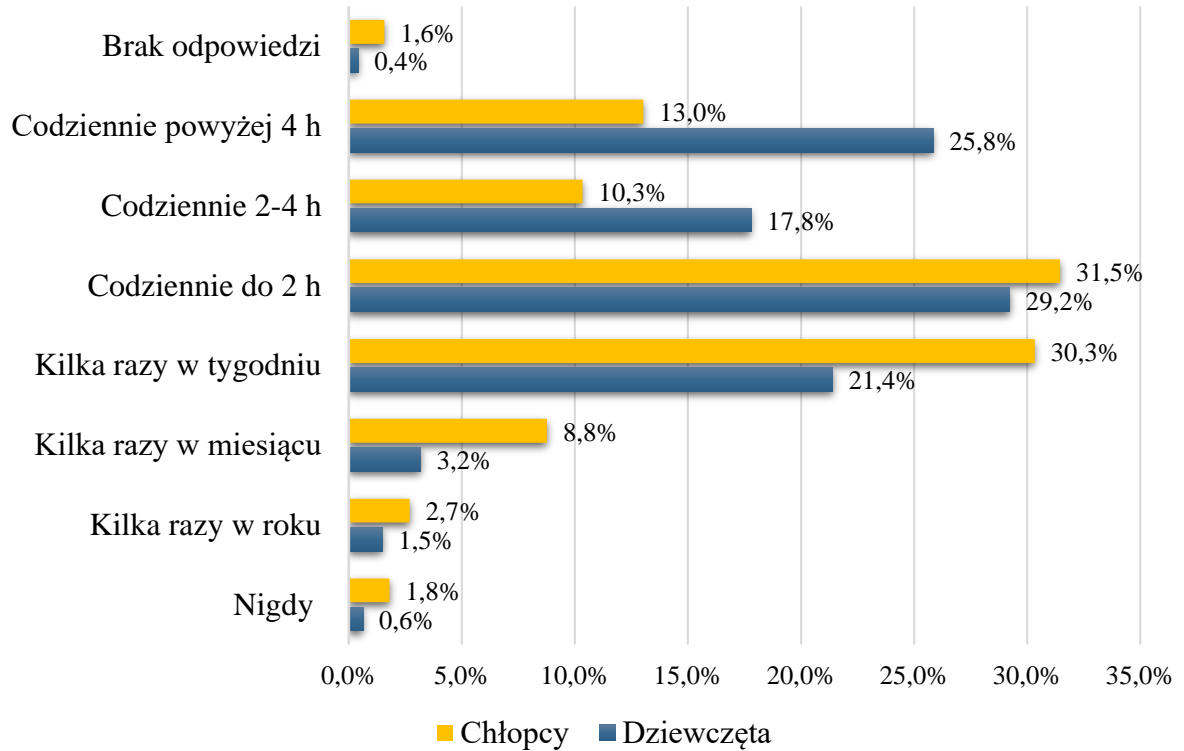
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Słuchanie muzyki				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	3	0,6%	8	1,8%
Kilka razy w roku	7	1,5%	12	2,7%
Kilka razy w miesiącu	15	3,2%	39	8,8%
Kilka razy w tygodniu	101	21,4%	135	30,3%
Codziennie do 2 h	138	29,2%	140	31,5%
Codziennie 2-4 h	84	17,8%	46	10,3%
Codziennie powyżej 4 h	122	25,8%	58	13,0%
Brak odpowiedzi	2	0,4%	7	1,6%
Suma	472	100,0%	445	100,0%

Wśród wszystkich dziewcząt z klas 7–8 biorących udział w badaniu 1,5% (7 os.) zadeklarowało, że słuchało muzyki kilka razy w roku, 3,2% (15) kilka razy w miesiącu, natomiast 21,4% (101) kilka razy w tygodniu. Największa ilość dziewcząt - 29,2% (138) zadeklarowała, że słuchała muzyki codziennie do 2 godzin. 17,8% (84) słuchała jej codziennie od 2 do 4 godzin, a 25,8% (122) codziennie powyżej 4 godzin. Na pytanie dotyczące słuchania muzyki nie odpowiedziały dwie dziewczynki – 0,4%, natomiast 0,6% (3) udzieliło odpowiedzi nigdy.

W grupie chłopców 2,7% (12) ankietowanych zadeklarowało, że słuchało muzyki kilka razy w roku, 8,8% (39) kilka razy w miesiącu, a 30,3% (135) kilka razy w tygodniu. Najwięcej ankietowanych zadeklarowało, że słuchało muzyki codziennie do 2 godzin – 31,5% (140), następnie 10,3% (46) codziennie od 2 do 4 godzin, a 13,0% (58) ponad 4 godziny dziennie. Na powyższe pytanie nie odpowiedziało 1,6% (7), a odpowiedzi nigdy udzieliło 1,8% (8).

Słuchanie muzyki Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

Deklaracje uczniów dotyczące używania Internetu.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na korzystanie z Internetu?

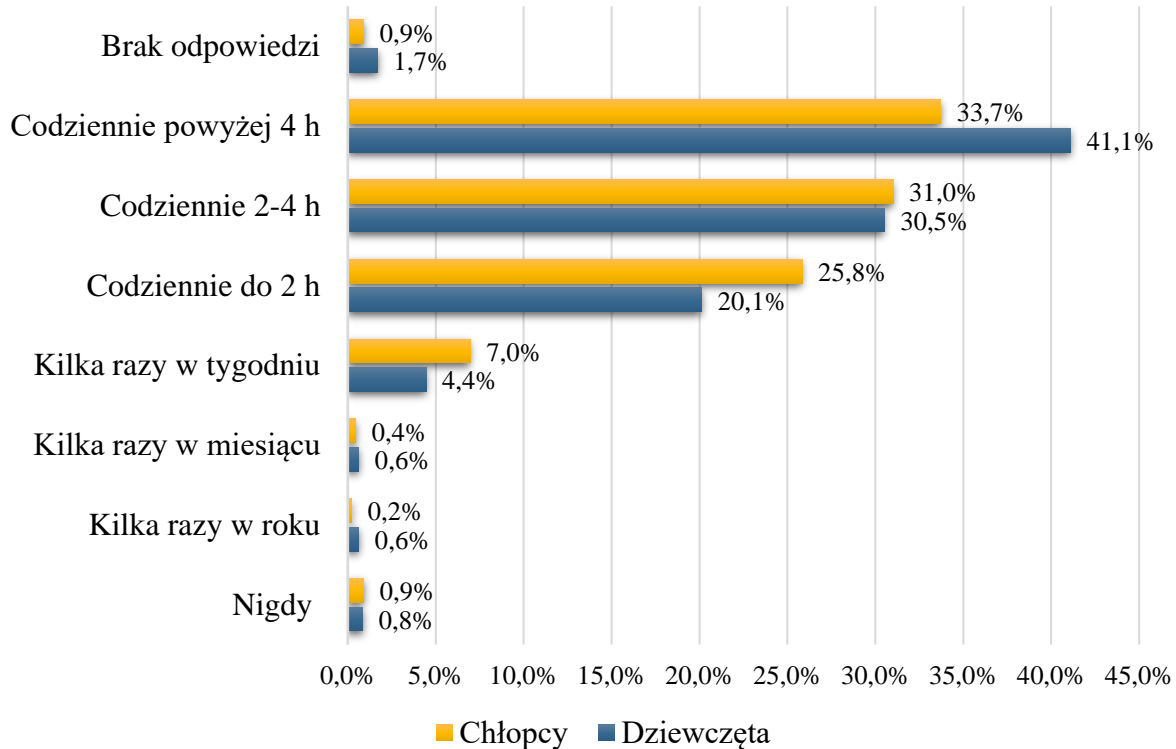
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Używanie Internetu				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	4	0,8%	4	0,9%
Kilka razy w roku	3	0,6%	1	0,2%
Kilka razy w miesiącu	3	0,6%	2	0,4%
Kilka razy w tygodniu	21	4,4%	31	7,0%
Codziennie do 2 h	95	20,1%	115	25,8%
Codziennie 2-4 h	144	30,5%	138	31,0%
Codziennie powyżej 4 h	194	41,1%	150	33,7%
Brak odpowiedzi	8	1,7%	4	0,9%
Suma	472	100,0%	445	100,0%

W grupie dziewcząt biorących udział w badaniu 0,8% (4 os.) zadeklarowało, że nigdy nie korzystało z Internetu. 0,6% (3) udzieliło odpowiedzi kilka razy w roku, a taka sama ilość ankietowanych wybrała odpowiedź kilka razy w miesiącu. Z kolei 4,4% (21) określiło, że korzystało z Internetu kilka razy w tygodniu. Codzienne korzystanie z sieci do 2 godzin zadeklarowało 20,1% (95) ankietowanych, a w przedziale między 2 a 4 godzinami dziennie 30,5% (144). Najwięcej dziewcząt - 41,1% (194) wybrało odpowiedź powyżej 4 godzin dziennie. Odpowiedzi na powyższe pytanie nie udzieliło 1,7% (8) respondentek.

Wśród chłopców w tym samym wieku, 0,9% (4) odpowiedziało, że nigdy nie korzystało z Internetu. Jeden badany – 0,2% zadeklarował, że korzystał z niego kilka razy w roku, dwóch - 0,4% zaznaczyło odpowiedź kilka razy w miesiącu, a 7,0% (31) kilka razy w tygodniu. Korzystanie z Internetu codzienne do 2 godzin wybrało 25,8% (115) chłopców, codzienne w przedziale między 2 do 4 godzin 31,0% (138), a najwięcej uczniów używało Internetu ponad 4 godziny codziennie – 33,7% (150). Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 0,9% (4) ankietowanych.

Używanie Internetu Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

Deklaracje uczniów dotyczące grania w gry komputerowe / konsolowe.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz graniu w gry komputerowe / konsolowe?

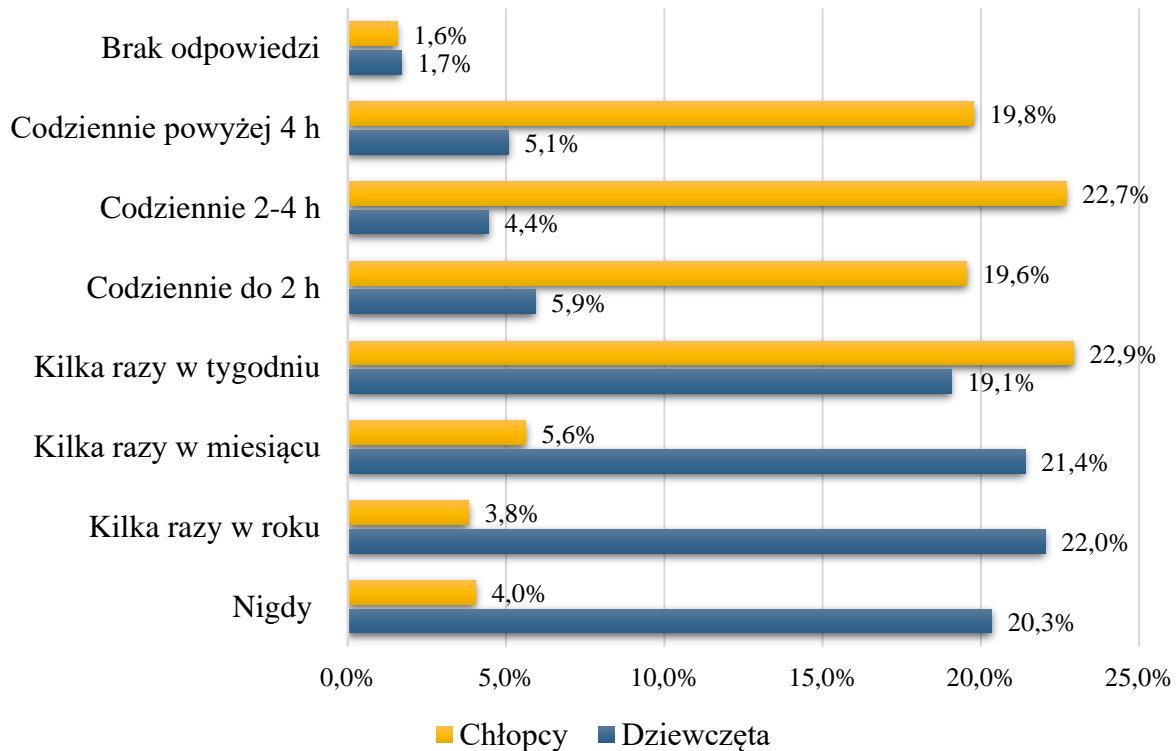
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Granie w gry komputerowe / konsolowe				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	96	20,3%	18	4,0%
Kilka razy w roku	104	22,0%	17	3,8%
Kilka razy w miesiącu	101	21,4%	25	5,6%
Kilka razy w tygodniu	90	19,1%	102	22,9%
Codziennie do 2 h	28	5,9%	87	19,6%
Codziennie 2-4 h	21	4,4%	101	22,7%
Codziennie powyżej 4 h	24	5,1%	88	19,8%
Brak odpowiedzi	8	1,7%	7	1,6%
Suma	472	100,0%	445	100,0%

Wśród wszystkich dziewcząt z klas 7–8, biorących udział w badaniu, 20,3% (96 os.) zadeklarowało, że nigdy nie grało w gry komputerowe / konsolowe. 22,0% (104) ankietowanych udzieliło odpowiedzi kilka razy w roku, 21,4% (101) kilka razy w miesiącu, a 19,1% (90) kilka razy w tygodniu. Codzienne granie do 2 godzin deklarowało 5,9% (28) uczennic z tej grupy, codzienne granie między 2 a 4 godziny 4,4% (21), natomiast powyżej 4 godzin 5,1% (24). Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 1,7% (8) respondentek.

W grupie chłopców 4,0% (18) ankietowanych, według deklaracji, nigdy nie grało w gry komputerowe / konsolowe. 3,8% (17) robiło to kilka razy w roku, a 5,6% (25) kilka razy w miesiącu. Najwięcej ankietowanych w tej grupie deklarowało, że grało kilka razy w tygodniu – takiej odpowiedzi udzieliło 22,9% (102) respondentów. Codzienne granie do 2 godzin wybrało 19,6% (87), codzienne granie między 2 a 4 godziny – 22,7% (101), natomiast codzienne granie powyżej 4 godzin – 19,8% (88). 1,6% (7) uczniów klas 7–8 nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Granie w gry komputerowe / konsolowe Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

Deklaracje uczniów dotyczące korzystania z portali społecznościowych i komunikatorów.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na korzystanie z portali społecznościowych i komunikatorów?

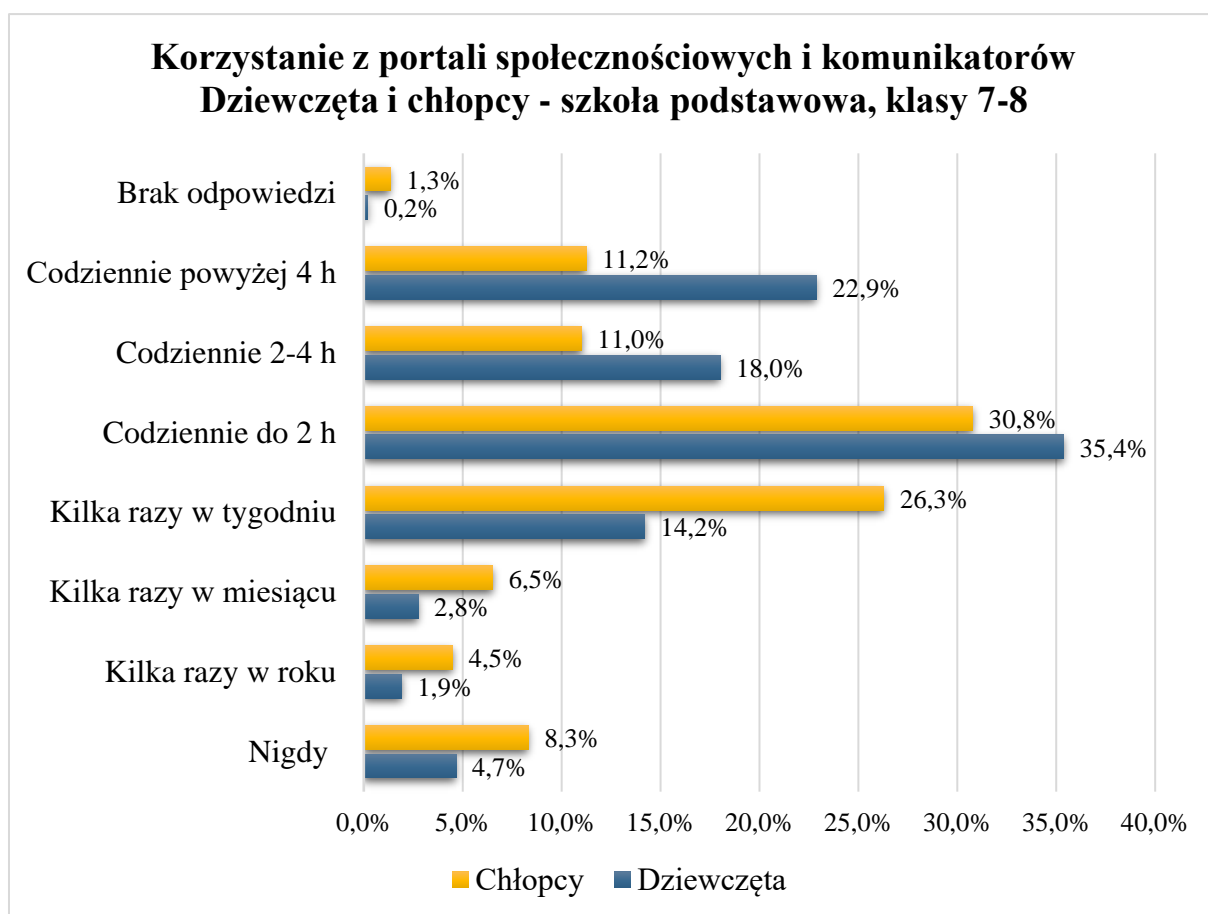
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Korzystanie z portali społecznościowych i komunikatorów				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	22	4,7%	37	8,3%
Kilka razy w roku	9	1,9%	20	4,5%
Kilka razy w miesiącu	13	2,8%	29	6,5%
Kilka razy w tygodniu	67	14,2%	117	26,3%
Codziennie do 2 h	167	35,4%	137	30,8%
Codziennie 2-4 h	85	18,0%	49	11,0%
Codziennie powyżej 4 h	108	22,9%	50	11,2%
Brak odpowiedzi	1	0,2%	6	1,3%
Suma	472	100,0%	445	100,0%

W grupie dziewcząt z klas 7 i 8 szkoły podstawowej 4,7% (22 os.) zadeklarowało, że nigdy nie korzystało z portali społecznościowych i komunikatorów. 1,9% (9) udzieliło odpowiedzi, że korzystało z nich kilka razy w roku, 2,8% (13) kilka razy w miesiącu, a 14,2% (67) kilka razy w tygodniu. Najwięcej dziewcząt z tej grupy zadeklarowało, że korzystało z portali społecznościowych i komunikatorów codziennie do 2 godzin – takiej odpowiedzi udzieliło 35,4% (167) ankietowanych. 18,0% (85) zaznaczyło codzienne korzystanie w przedziale 2 do 4 godzin, a 22,9% (108) codziennie powyżej 4 godzin. Jedna osoba 0,2% nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie.

Wśród chłopców w tym samym przedziale wiekowym 8,3% (37) zadeklarowało, że nigdy nie korzystało z portali społecznościowych i komunikatorów. 4,5% (20) zaznaczyło, że korzystało z nich kilka razy w roku, 6,5% (29) kilka razy w miesiącu, a 26,3% (117) kilka razy w tygodniu. Najwięcej chłopców z tej grupy – 30,8% (137), zadeklarowało, że korzystało z portali społecznościowych i komunikatorów codziennie do 2 godzin. 11% (49) codziennie

między 2 a 4 godziny, a 11,2% (50) codziennie powyżej 4 godzin. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 1,3% (6) ankietowanych.

Deklaracje uczniów dotyczące spotkania się z przyjaciółmi i znajomymi.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz spotkaniom z przyjaciółmi i znajomymi?

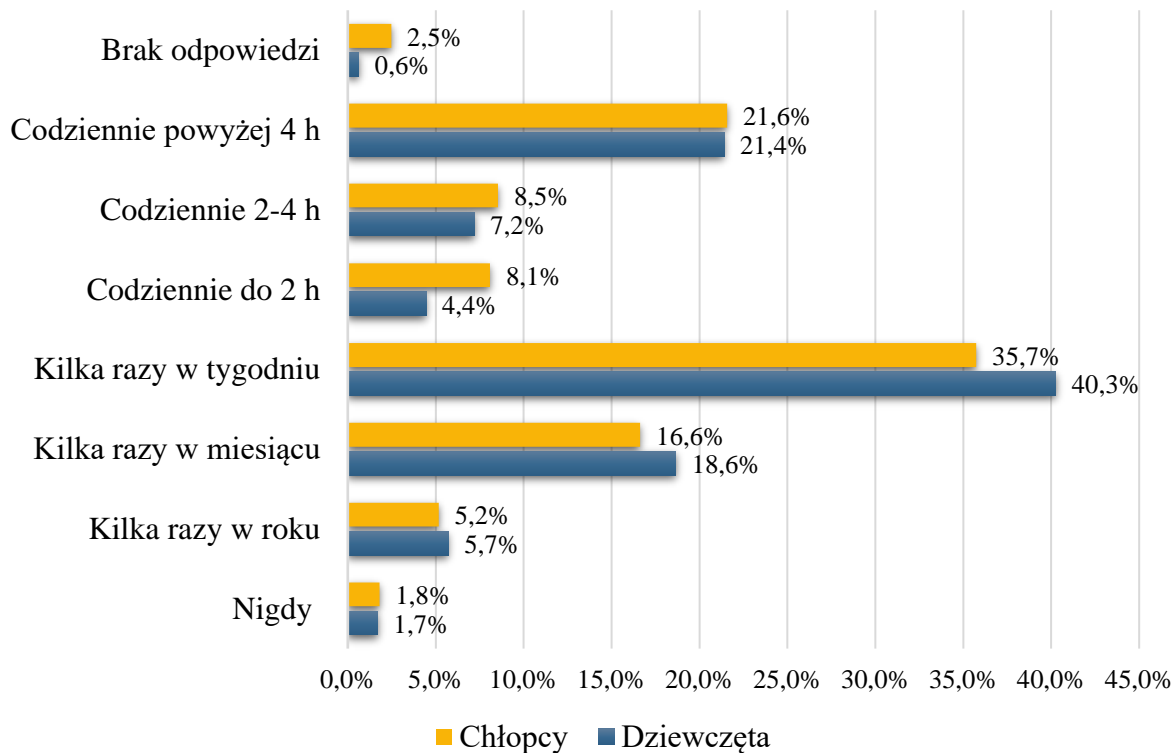
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Spotkania z przyjaciółmi i znajomymi				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	8	1,7%	8	1,8%
Kilka razy w roku	27	5,7%	23	5,2%
Kilka razy w miesiącu	88	18,6%	74	16,6%
Kilka razy w tygodniu	190	40,3%	159	35,7%
Codziennie do 2 h	21	4,4%	36	8,1%
Codziennie 2-4 h	34	7,2%	38	8,5%
Codziennie powyżej 4 h	101	21,4%	96	21,6%
Brak odpowiedzi	3	0,6%	11	2,5%
Suma	472	100,0%	445	100,0%

W grupie dziewcząt najwięcej ankietowanych zadeklarowało, że spotykało się z przyjaciółmi i znajomymi kilka razy w tygodniu. Takiej odpowiedzi udzieliło 40,3% (190 os.). 5,7% (27) zaznaczyło, że robiło to kilka razy w roku, a 18,6% (88) kilka razy w miesiącu. Codzienne spotkania z przyjaciółmi i znajomymi trwające do 2 godzin zadeklarowało 4,4% (21) dziewcząt, a trwające codziennie między 2 a 4 godziny 7,2% (34). Opcję powyżej 4 godzin dziennie wybrało 21,4% (101). 1,7% (8) ankietowanych zadeklarowało, że nigdy nie spotykało się z przyjaciółmi i znajomymi, a 0,6% (3) badanych nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

U chłopców najwięcej ankietowanych 35,7% (159) zadeklarowało, że na spotkania z przyjaciółmi i znajomymi chodziło kilka razy w tygodniu. 5,2% (23) zaznaczyło, że robiło to kilka razy w roku, a 16,6% (74) kilka razy w miesiącu. Codzienne spotkania trwające do 2 godzin zaznaczyło 8,1% (36), a codzienne spotkania między 2 a 4 godziny 8,5% (38). Opcję powyżej 4 godzin dziennie wybrało 21,6% (96). 1,8% (8) respondentów zaznaczyło, że nigdy nie brało udziału w takich spotkaniach. 2,5% (11) nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Spotkania z przyjaciółmi i znajomymi Dziewczeta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

Deklaracje uczniów dotyczące czasu spędzanego na imprezach, koncertach, dyskotekach.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na imprezy, koncerty, dyskoteki?

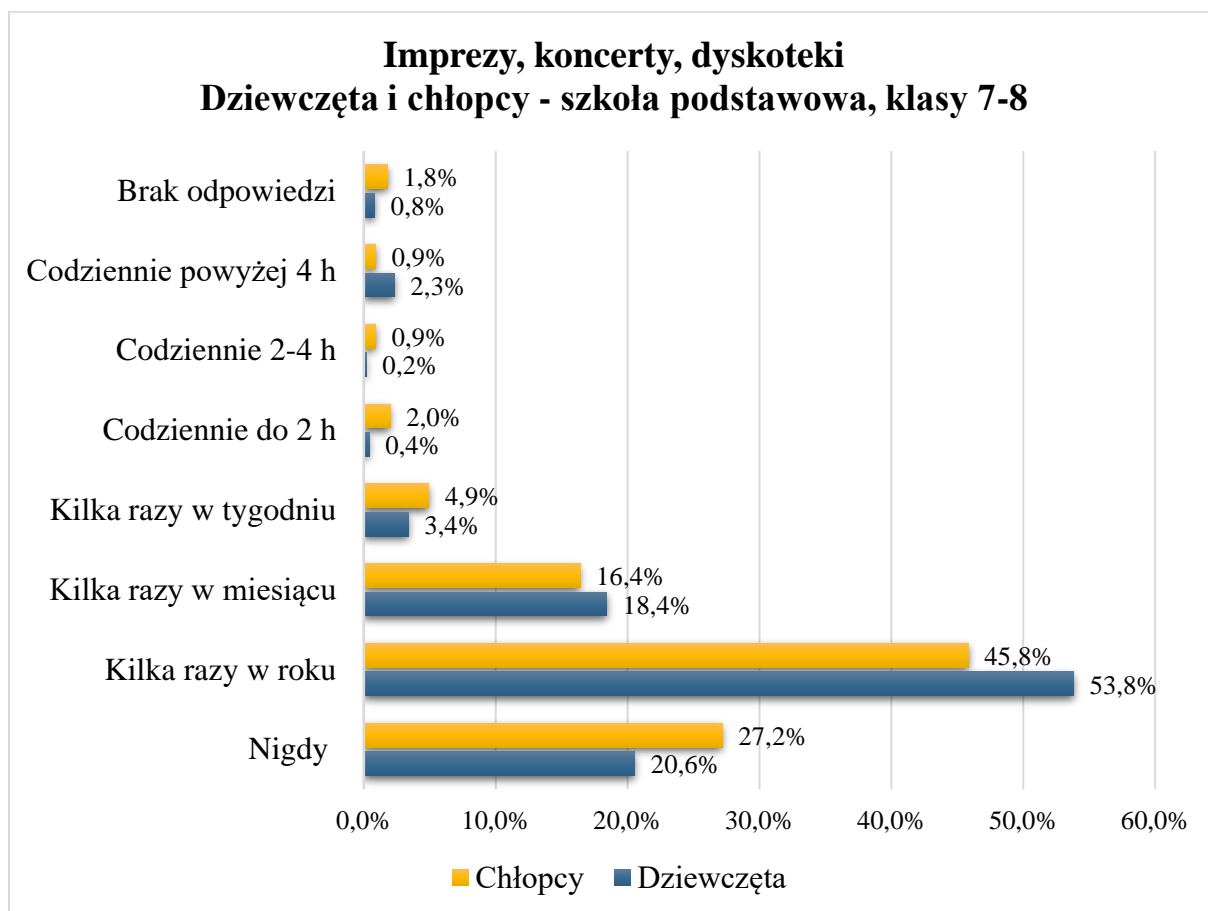
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Imprezy, koncerty, dyskoteki				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	97	20,6%	121	27,2%
Kilka razy w roku	254	53,8%	204	45,8%
Kilka razy w miesiącu	87	18,4%	73	16,4%
Kilka razy w tygodniu	16	3,4%	22	4,9%
Codziennie do 2 h	2	0,4%	9	2,0%
Codziennie 2-4 h	1	0,2%	4	0,9%
Codziennie powyżej 4 h	11	2,3%	4	0,9%
Brak odpowiedzi	4	0,8%	8	1,8%
Suma	472	100,0%	445	100,0%

W grupie dziewcząt z klas 7 i 8 szkoły podstawowej najczęściej badanych zadeklarowało, że chodziło na imprezy, koncerty, dyskoteki kilka razy w roku – takiej odpowiedzi udzieliło 53,8% (254 os.). Według deklaracji uczennic nigdy nie chodziło na nie 20,6% (97). 18,4% (87) brało w nich udział kilka razy w miesiącu, a 3,4% (16) kilka razy w tygodniu. Codzienne spędzanie czasu do 2 godzin na imprezach, koncertach, dyskotekach zadeklarowało 0,4% (2), codziennie między 2 a 4 godziny – 0,2% (1), natomiast codziennie powyżej 4 godzin – 2,3% (11). Na to pytanie odpowiedzi nie udzieliło 0,8% (4) respondentek.

W grupie chłopców w tym samym przedziale wiekowym, tak samo jak u dziewcząt, najczęściej wybieraną odpowiedzią było chodzenie na imprezy, koncerty, dyskoteki kilka razy w roku – taką opcję wybrało 45,8% (204) osób. 27,2% (121) zadeklarowało, że nigdy nie brało w nich udziału, 16,4% (73) korzystało z nich kilka razy w miesiącu, a 4,9% (22) kilka razy w tygodniu. Odpowiedzi codziennie do 2 godzin udzieliło 2,0% (9) badanych, z kolei codziennie między 2 a 4 godziny 0,9% (4). Dokładnie taka sama ilość, czyli cztery osoby

wybrało opcję codziennie powyżej 4 godzin. 1,8% (8) respondentów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Deklaracje uczniów dotyczące spędzania czasu bez konkretnego zajęcia.

Pytanie: Ile czasu spędzasz bez konkretnego zajęcia?

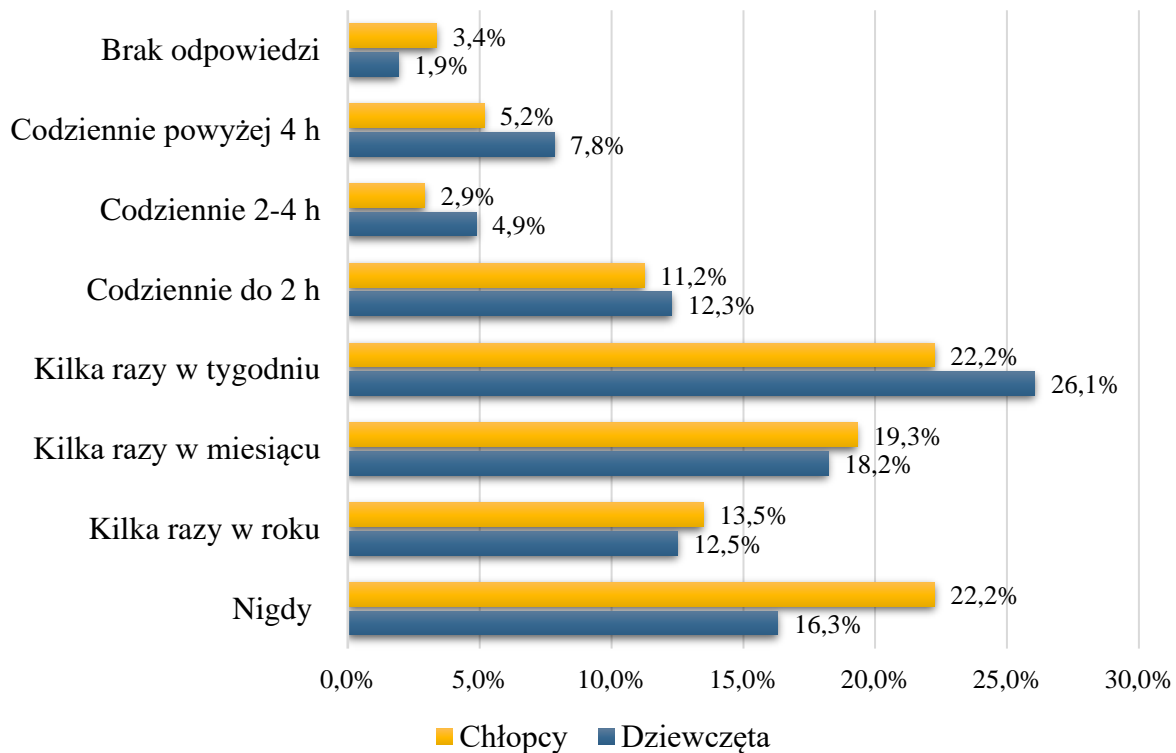
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Spędzanie czasu bez konkretnego zajęcia				
Dziewczeta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	77	16,3%	99	22,2%
Kilka razy w roku	59	12,5%	60	13,5%
Kilka razy w miesiącu	86	18,2%	86	19,3%
Kilka razy w tygodniu	123	26,1%	99	22,2%
Codziennie do 2 h	58	12,3%	50	11,2%
Codziennie 2-4 h	23	4,9%	13	2,9%
Codziennie powyżej 4 h	37	7,8%	23	5,2%
Brak odpowiedzi	9	1,9%	15	3,4%
Suma	472	100,0%	435	100,0%

Według deklaracji uczennic z klas 7 i 8 szkoły podstawowej 12,5% (59 os.) spędzało czas bez konkretnego zajęcia kilka razy w roku, 18,2% (86) robiło to kilka razy w miesiącu, a 26,1% (123) kilka razy w tygodniu. Opcję codziennie do 2 godzin wybrało 12,3% (58) badanych, codziennie między 2 a 4 godziny – 4,9% (23), natomiast codziennie powyżej 4 godzin – 7,8% (37). Na powyższe pytanie odpowiedzi nie udzieliło 1,9% (9) dziewcząt, a odpowiedź nigdy wybrało 16,3% (77).

Według deklaracji uczniów z tych samych klas 13,5% (60) spędzało czas bez konkretnego zajęcia kilka razy w roku, 19,3% (86) wybrało opcję kilka razy w miesiącu, natomiast 22,2% (99) kilka razy w tygodniu. Czas bez konkretnego zajęcia codziennie do 2 godzin spędzało 11,2% (50) uczniów, z kolei codziennie między 2 a 4 godziny robiło to 2,9% (13). Dokładnie tyle samo osób 5,2% (23) wybrało opcję codziennie powyżej 4 godzin. Na powyższe pytanie 22,2% (99) odpowiedziało nigdy, a 3,4% (15) nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

Spędzanie czasu bez konkretnego zajęcia Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

Deklaracje uczniów dotyczące czytania.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na czytanie?

Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

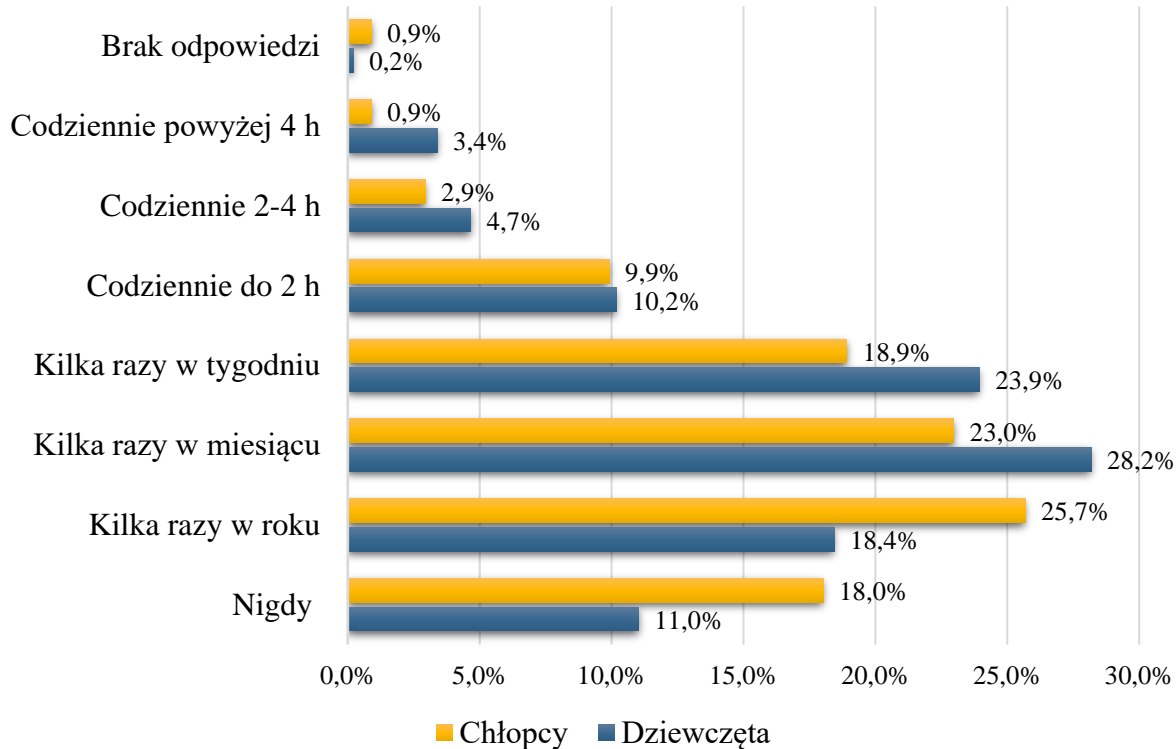
Czytanie				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	52	11,0%	80	18,0%
Kilka razy w roku	87	18,4%	114	25,7%
Kilka razy w miesiącu	133	28,2%	102	23,0%
Kilka razy w tygodniu	113	23,9%	84	18,9%
Codziennie do 2 h	48	10,2%	44	9,9%
Codziennie 2-4 h	22	4,7%	13	2,9%
Codziennie powyżej 4 h	16	3,4%	4	0,9%
Brak odpowiedzi	1	0,2%	4	0,9%
Suma	472	100,0%	445	100,0%

W grupie dziewcząt, odpowiedzi nigdy na powyższe pytanie udzieliło 11,0% (52 os.). 18,4% (87) zadeklarowało, że czytało kilka razy w roku, 28,2% (133) kilka razy w miesiącu, a 23,9% (113) kilka razy w tygodniu. Codziennie do 2 godzin według deklaracji czytało 10,2% (48), codziennie między 2 a 4 godziny – 4,7% (22), natomiast codziennie powyżej 4 godzin – 3,4% (16). Jedna osoba – 0,2% nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie.

W grupie chłopców 18,0% (80) zadeklarowało, że nigdy nie czytało. Najwięcej, czyli 25,7% (114) wybrało odpowiedź kilka razy w roku, 23,0% (102) – kilka razy w miesiącu, a 18,9% – (84) kilka razy w tygodniu. Codzienne czytanie do 2 godzin zadeklarowało 9,9% (44), codziennie między 2 a 4 godziny – 2,9% (13), natomiast codziennie powyżej 4 godzin – 0,9% (4) badanych. Odpowiedzi na powyższe pytanie nie udzieliło 0,9% (4) respondentów.

Czytanie

Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

Deklaracje uczniów dotyczące odrabiania lekcji.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na odrabianie lekcji?

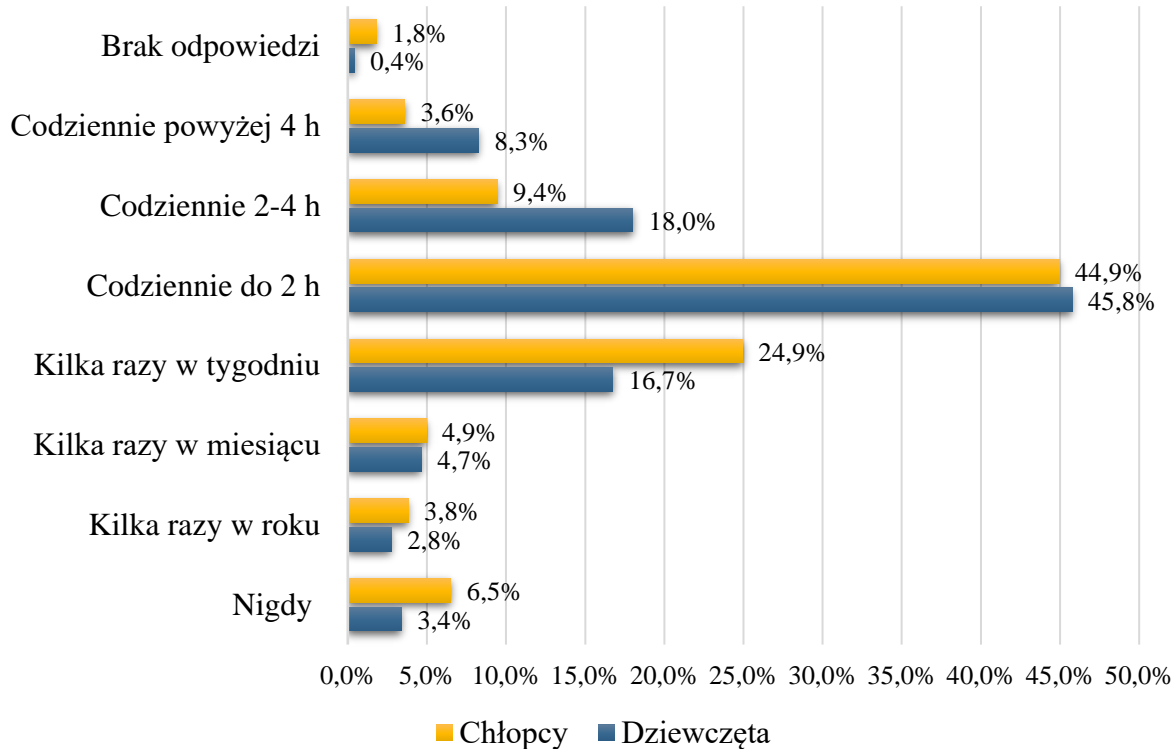
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Odrabianie lekcji				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	16	3,4%	29	6,5%
Kilka razy w roku	13	2,8%	17	3,8%
Kilka razy w miesiącu	22	4,7%	22	4,9%
Kilka razy w tygodniu	79	16,7%	111	24,9%
Codziennie do 2 h	216	45,8%	200	44,9%
Codziennie 2-4 h	85	18,0%	42	9,4%
Codziennie powyżej 4 h	39	8,3%	16	3,6%
Brak odpowiedzi	2	0,4%	8	1,8%
Suma	472	100,0%	445	100,0%

W grupie dziewcząt z klas 7 i 8 szkoły podstawowej najwięcej uczennic zadeklarowało, że odrabiała lekcje codziennie do 2 godzin – takiej odpowiedzi udzieliło 45,8% (216 os.). 2,8% (13) wybrało opcję kilka razy w roku, 4,7% (22) kilka razy w miesiącu, a 16,7% (79) kilka razy w tygodniu. Codzienne odrabianie lekcji w czasie między 2 a 4 godziny zadeklarowało 18,0% (85), natomiast codziennie powyżej 4 godzin 8,3% (39). 3,4% (16) ankietowanych według deklaracji nigdy nie odrabiała lekcji. Dwie osoby – 0,4% nie udzieliły odpowiedzi na to pytanie.

W grupie chłopców w tym samym przedziale wiekowym najczęściej wybieraną odpowiedzią była również odpowiedź codziennie do 2 godzin – udzieliło jej 44,9% (200) respondentów. 3,8% (17) chłopców zadeklarowało, że odrabiała lekcje kilka razy w roku, 4,9% (22) kilka razy w miesiącu, a 24,9% (111) kilka razy w tygodniu. Codzienne odrabianie lekcji w czasie między 2 a 4 godziny zadeklarowało 9,4% (42), a codziennie powyżej 4 godzin 3,6% (16). 6,5% (29) ankietowanych wybrało opcję nigdy, a 1,8% (8) nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Odrabianie lekcji Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

Deklaracje uczniów dotyczące rozmów z rodzicami.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na rozmowę z rodzicami?

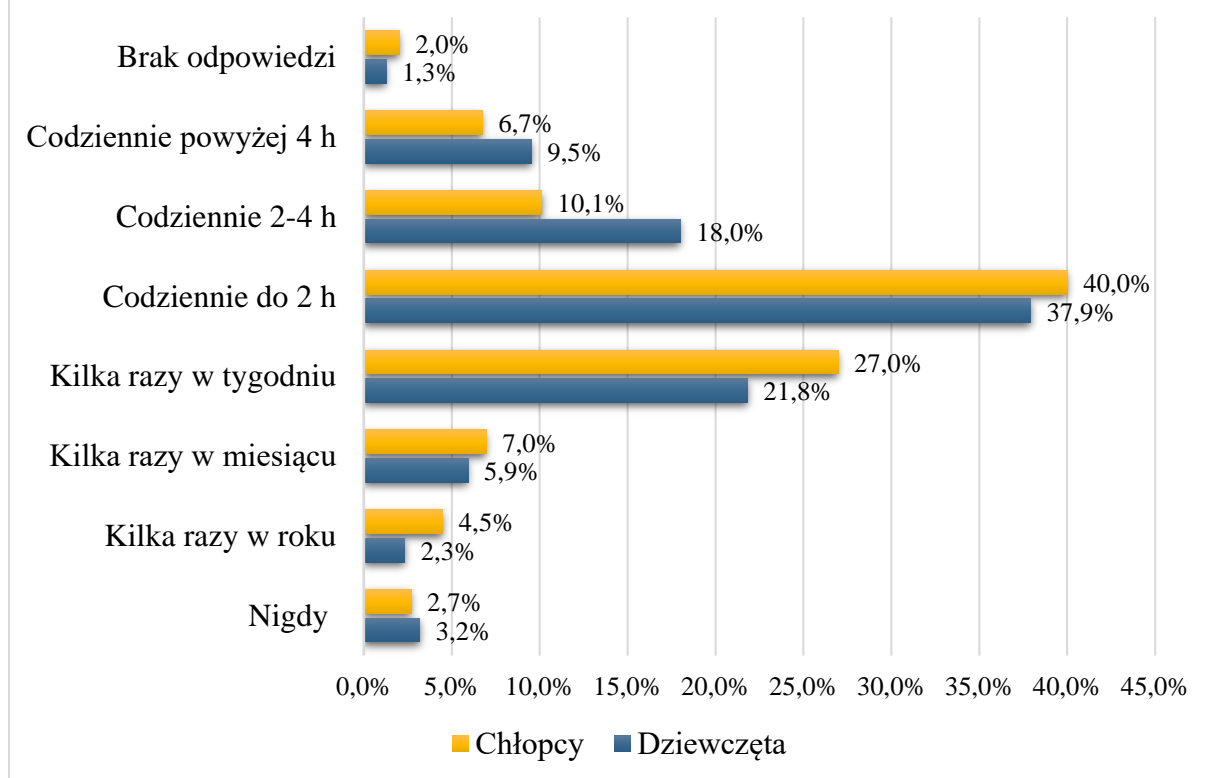
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Rozmowa z rodzicami				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	15	3,2%	12	2,7%
Kilka razy w roku	11	2,3%	20	4,5%
Kilka razy w miesiącu	28	5,9%	31	7,0%
Kilka razy w tygodniu	103	21,8%	120	27,0%
Codziennie do 2 h	179	37,9%	178	40,0%
Codziennie 2-4 h	85	18,0%	45	10,1%
Codziennie powyżej 4 h	45	9,5%	30	6,7%
Brak odpowiedzi	6	1,3%	9	2,0%
Suma	472	100,0%	445	100,0%

Spośród dziewcząt z klas 7 – 8 szkoły podstawowej 3,2% (15) zadeklarowało, że nigdy nie rozmawia z rodzicami. 2,3% (11) według deklaracji robiło to kilka razy w roku, 5,9% (28) kilka razy w miesiącu, a 21,8% (103) kilka razy w tygodniu. Codzienne rozmowy do 2 godzin zadeklarowało najwięcej uczennic z tej grupy – takiej odpowiedzi udzieliło 37,9% (179) respondentek. Opcję codziennie między 2 a 4 godziny wybrało 18,0% (85), a codziennie powyżej 4 godzin 9,5% (45). Na to pytanie odpowiedzi nie udzieliło 1,3% (6) badanych.

Spośród chłopców z tego samego przedziału wiekowego 2,7% (12) zaznaczyło, że nigdy nie rozmawiało z rodzicami. 4,5% (20) zadeklarowało, że robiło to kilka razy w roku, 7,0% (31) kilka razy w miesiącu, a 27,0% (120) kilka razy w tygodniu. Najczęściej wybieraną odpowiedzią w tej grupie była odpowiedź codziennie do 2 godzin – wybrało ją 40,0% (178) uczniów. Opcję codziennie między 2 a 4 godziny zaznaczyło 10,1% (45), a codziennie powyżej 4 godzin 6,7% (30). Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 2,0% (9) ankietowanych.

Rozmowa z rodzicami Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

Inne formy spędzania czasu wolnego.

Uczennice i uczniowie mieli możliwość wymienienia innych form spędzania czasu wolnego oprócz tych, które znajdowały się w ankiecie. Z takiej możliwości skorzystało 20,06% (97 os.) uczennic oraz 13,3% (59) uczniów.

Najczęściej pojawiające się odpowiedzi wśród uczennic to opieka nad zwierzętami oraz zabawa z nimi. Pojawiły się również odpowiedzi dotyczące grania na instrumentach muzycznych, rysowania i spędzania czasu na świeżym powietrzu.

Wśród chłopców najpopularniejsze działania były związane z aktywnością fizyczną (jazda na rowerze, piłka nożna). Część uczniów deklarowała również spędzanie czasu na zabawie ze zwierzętami. Pojawiły się również odpowiedzi dotyczące używania komputera (programowanie, nagrywanie filmów).

2.3. Szkoły ponadpodstawowe

Deklaracje uczniów dotyczące czasu spędzanego na uprawianiu sportu.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na sport?

Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

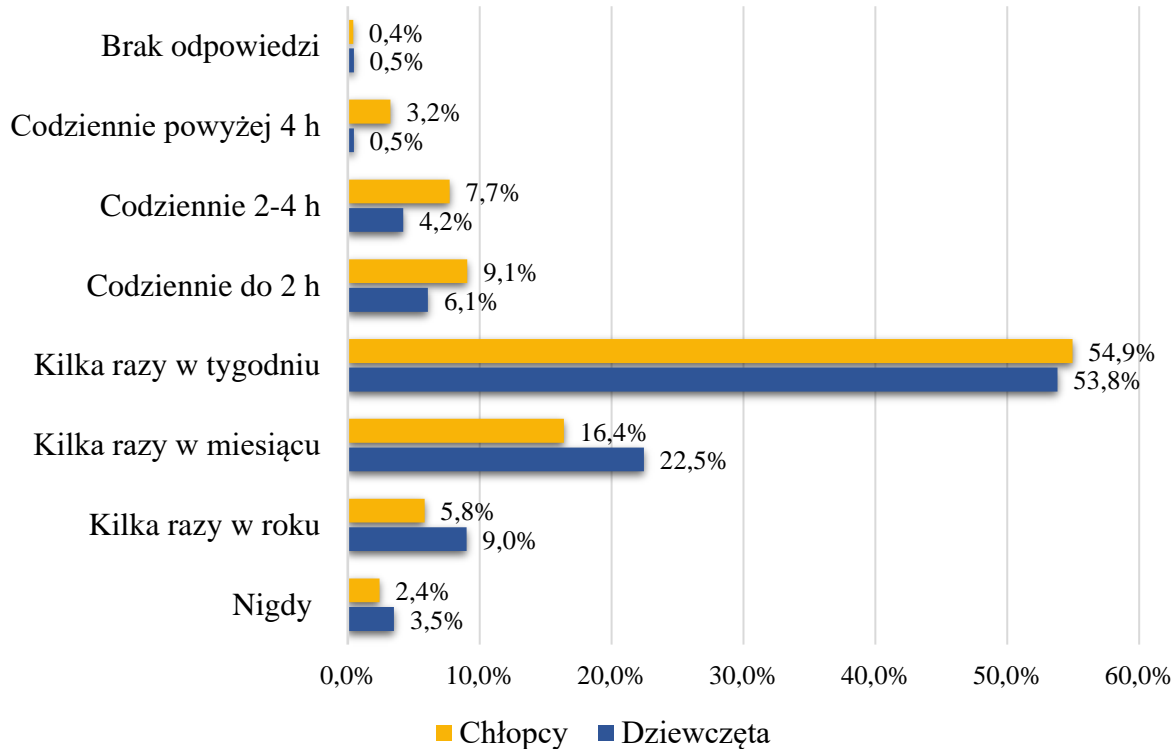
Sport				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	30	3,5%	29	2,4%
Kilka razy w roku	77	9,0%	70	5,8%
Kilka razy w miesiącu	192	22,5%	197	16,4%
Kilka razy w tygodniu	460	53,8%	661	54,9%
Codziennie do 2 h	52	6,1%	109	9,1%
Codziennie 2-4 h	36	4,2%	93	7,7%
Codziennie powyżej 4 h	4	0,5%	39	3,2%
Brak odpowiedzi	4	0,5%	5	0,4%
Suma	855	100,0%	1203	100,0%

W grupie uczennic szkół ponadpodstawowych 3,5% (30 os.) zadeklarowało, że nigdy nie uprawiało sportu; 9,0% (77) udzieliło odpowiedzi, że sport uprawiało kilka razy w roku, a 22,5% (192) kilka razy w miesiącu. 53,8% (460) odpowiedziało, że na aktywność fizyczną poświęcało swój czas kilka razy w tygodniu. Codzienną aktywność sportową nie przekraczającą 2 godzin zadeklarowało 6,1% (52) ankietowanych; 4,2% (36) przeznaczało na sport od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie 0,5% (4) uczennic. 0,5% (4) badanych nie udzieliło odpowiedzi na zadane pytanie.

Spośród chłopców szkół ponadpodstawowych 2,4% (29) przyznało, że nigdy nie uprawiało żadnego sportu. 5,8% (70) uprawiało sport kilka razy w roku; 16,4% (197) kilka razy w miesiącu; 54,9% (661) kilka razy w tygodniu. 9,1% (109) zadeklarowało, że na aktywność fizyczną przeznaczało codziennie do 2 godzin; 7,7% (93) uprawiało sport codziennie od 2 do 4 godzin, a 3,2% (39) zadeklarowało, że ćwiczy codziennie powyżej 4 godzin. 0,4% (5) ankietowanych nie określiło, czy i jak często uprawia sport.

Sport

Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

Deklaracje uczniów dotyczące czasu poświęconego na hobby.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na hobby?

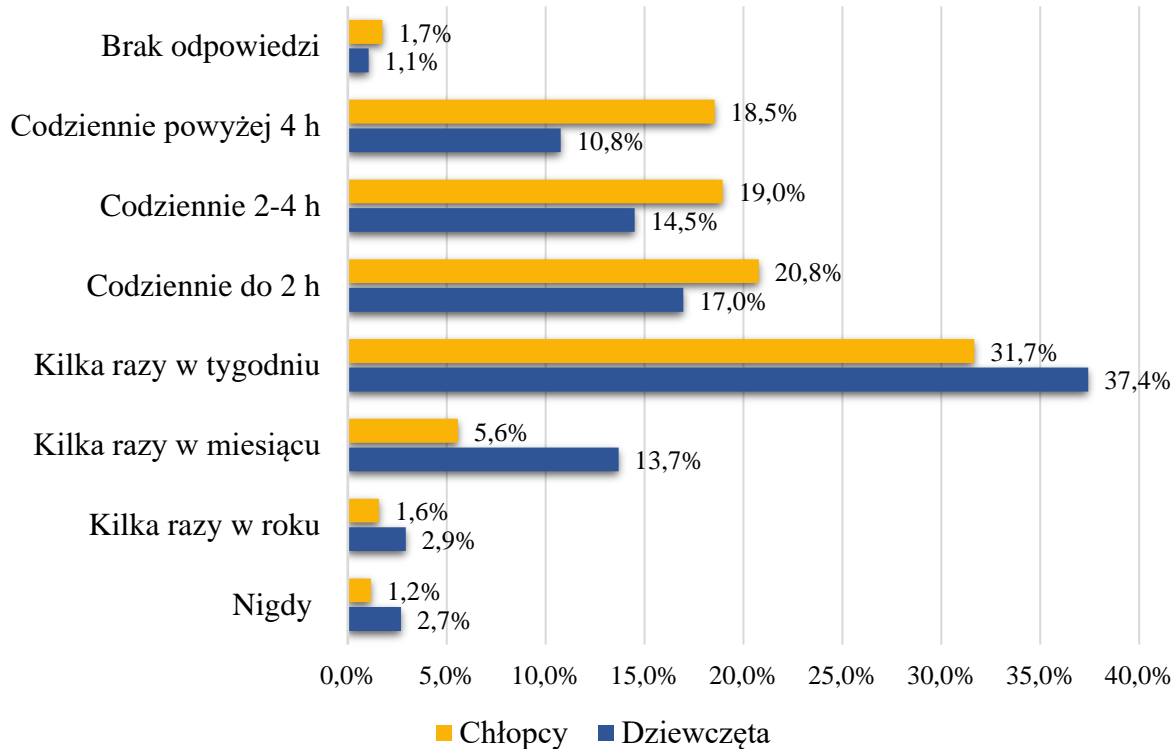
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Hobby, zainteresowania				
Dziewczeta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	23	2,7%	14	1,2%
Kilka razy w roku	25	2,9%	19	1,6%
Kilka razy w miesiącu	117	13,7%	67	5,6%
Kilka razy w tygodniu	320	37,4%	381	31,7%
Codziennie do 2 h	145	17,0%	250	20,8%
Codziennie 2-4 h	124	14,5%	228	19,0%
Codziennie powyżej 4 h	92	10,8%	223	18,5%
Brak odpowiedzi	9	1,1%	21	1,7%
Suma	855	100,0%	1203	100,0%

Spośród uczennic 2,7% (23 os.) zadeklarowało, że nigdy nie poświęcało czasu na hobby. 2,9% (25) realizowało swoje zainteresowania kilka razy w roku; 13,7% (117) kilka razy w miesiącu; 37,4% (320) kilka razy w tygodniu. Codzienny czas poświęcony na hobby nie przekraczający 2 godzin zadeklarowało 17,0% (145) badanych dziewcząt; 14,5% (124) przeznaczało od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie – 10,8% (92). 1,1% (9) respondentek nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Wyniki uczniów są następujące: 1,2% (14) zadeklarowało, że nigdy nie poświęcało czasu na dodatkowe aktywności; 1,6% (19) chłopców angażowało się w dodatkowe zajęcia kilka razy w roku; 5,6% (67) poświęcało im czas kilka razy w miesiącu; 31,7% (381) badanych zadeklarowało, że realizowało swoje hobby kilka razy w tygodniu. 20,8% (250) poświęcało się swoim pasjom codziennie do 2 godzin; 19,0% (228) od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie – 18,5% (223) uczniów. 1,7% (21) badanych nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Hobby, zainteresowania Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

Deklaracje uczniów dotyczące czasu poświęconego na oglądanie telewizji i filmów.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na oglądanie telewizji i filmów?

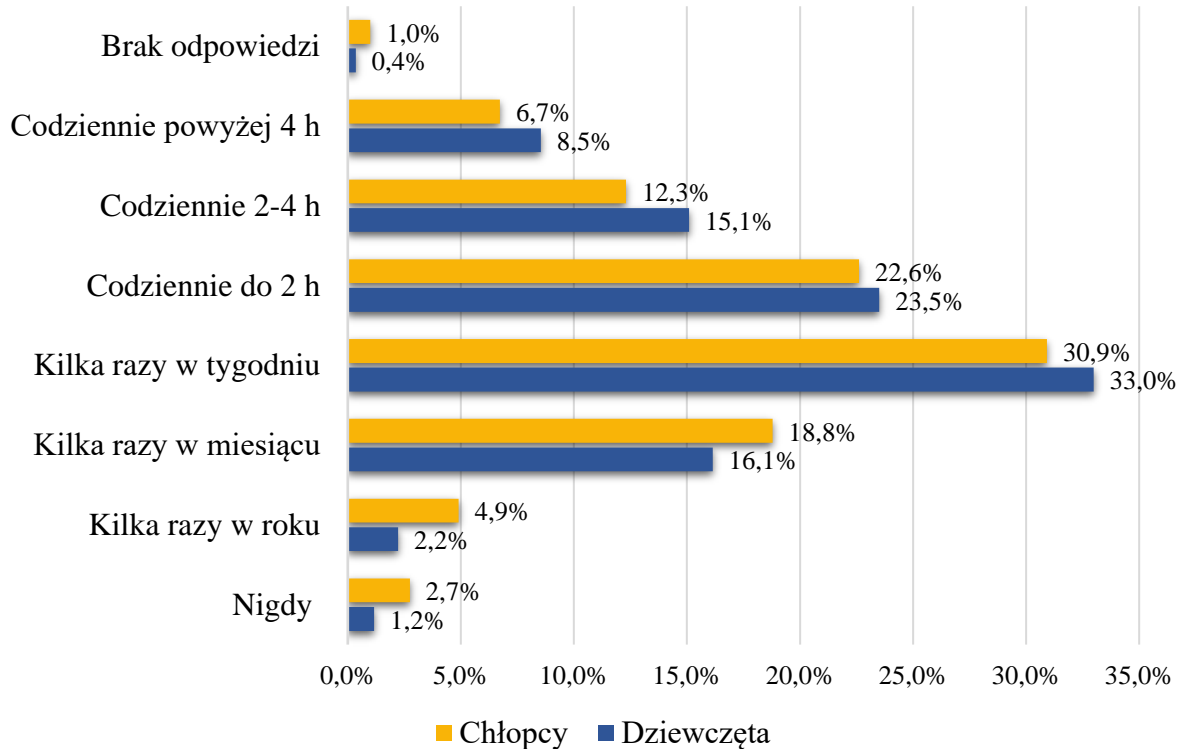
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Oglądanie telewizji / filmów				
Dziewczeta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	10	1,2%	33	2,7%
Kilka razy w roku	19	2,2%	59	4,9%
Kilka razy w miesiącu	138	16,1%	226	18,8%
Kilka razy w tygodniu	282	33,0%	372	30,9%
Codziennie do 2 h	201	23,5%	272	22,6%
Codziennie 2-4 h	129	15,1%	148	12,3%
Codziennie powyżej 4 h	73	8,5%	81	6,7%
Brak odpowiedzi	3	0,4%	12	1,0%
Suma	855	100,0%	1203	100,0%

1,2% (10 os.) uczennic szkół ponadpodstawowych zadeklarowało, że nie ogląda telewizji ani filmów; 2,2% (19), że oglądało kilka razy w roku; 16,1% (138) badanych spędzało czas przed telewizorem kilka razy w miesiącu; 33,0% (282) oglądało telewizję kilka razy w tygodniu. Stosunkowo dużo dziewcząt deklaroowało codzienne spędzanie czasu wolnego na oglądaniu filmów oraz TV. Taka aktywność nie dłużej niż 2 godziny dziennie dotyczyła 23,5% (201) ankietowanych; 15,1% (129) korzystało z telewizji od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie – 8,5% (73) uczennic. 0,4% (3) dziewcząt biorących udział w badaniu nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

2,7% (33) chłopców zadeklarowało, że nigdy nie ogląda telewizji ani filmów; 4,9% (59) oglądało kilka razy w roku; 18,8% (226) badanych spędzało czas przed telewizorem kilka razy w miesiącu; a 30,9% (372) – kilka razy w tygodniu. Codzienne oglądanie telewizji nie przekraczające 2 godzin zadeklarowało 22,6% (272) uczestników badania, z kolei 12,3% (148) korzystało z telewizji od 2 do 4 godzin dziennie, korzystanie powyżej 4 godzin dziennie dotyczyło w badaniu 6,7% (81) uczniów. 1,0% (12) nie udzieliło odpowiedzi na zadane pytanie.

Oglądanie telewizji / fimów Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

Deklaracje uczniów dotyczące czasu poświęconego na słuchanie muzyki.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na słuchanie muzyki?

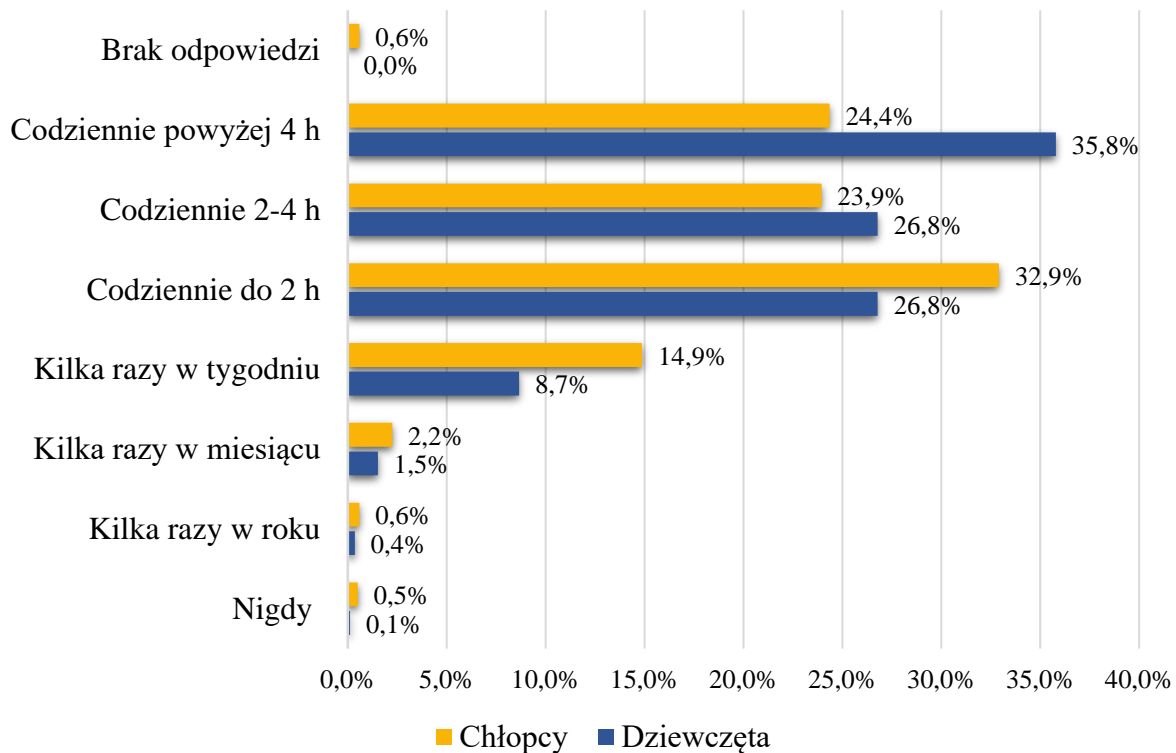
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Słuchanie muzyki				
Dziewczeta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	1	0,1%	6	0,5%
Kilka razy w roku	3	0,4%	7	0,6%
Kilka razy w miesiącu	13	1,5%	27	2,2%
Kilka razy w tygodniu	74	8,7%	179	14,9%
Codziennie do 2 h	229	26,8%	396	32,9%
Codziennie 2-4 h	229	26,8%	288	23,9%
Codziennie powyżej 4 h	306	35,8%	293	24,4%
Brak odpowiedzi	0	0,0%	7	0,6%
Suma	855	100,0%	1203	100,0%

Odpowiedzi w grupie dziewcząt ukazały, że 0,1% (1 os.) badanych zupełnie nie słuchało muzyki. 0,4% (3) robiło to kilka razy w roku; 1,5% (13) spędzało czas, słuchając muzyki kilka razy w miesiącu; 8,7% (74) kilka razy w tygodniu. 26,8% (229) poświęcało tej czynności codziennie do 2 godzin. Tyle samo ankietowanych – 26,8% (229) słuchało muzyki od 2 do 4 godzin dziennie. Najwięcej badanych z tej grupy – 35,8% (306) słuchało muzyki codziennie powyżej 4 godzin.

0,5% (6) zadeklarowało, że nigdy nie słuchało muzyki. Słuchanie muzyki kilka razy w roku zgłosiło 0,6% (7); 2,2% (27) kilka razy w miesiącu; 14,9% (179) badanych poświęcało czas na słuchanie muzyki kilka razy w tygodniu. Nie dłużej niż 2 godziny dziennie robiło to 32,9% (396) chłopców; codziennie od 2 do 4 godzin – 23,9% (288). 24,4% (293) poświęcało na słuchanie muzyki dziennie ponad 4 godziny. 0,6% (7) badanych nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Słuchanie muzyki Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

Deklaracje uczniów dotyczące używania Internetu.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na korzystanie z Internetu?

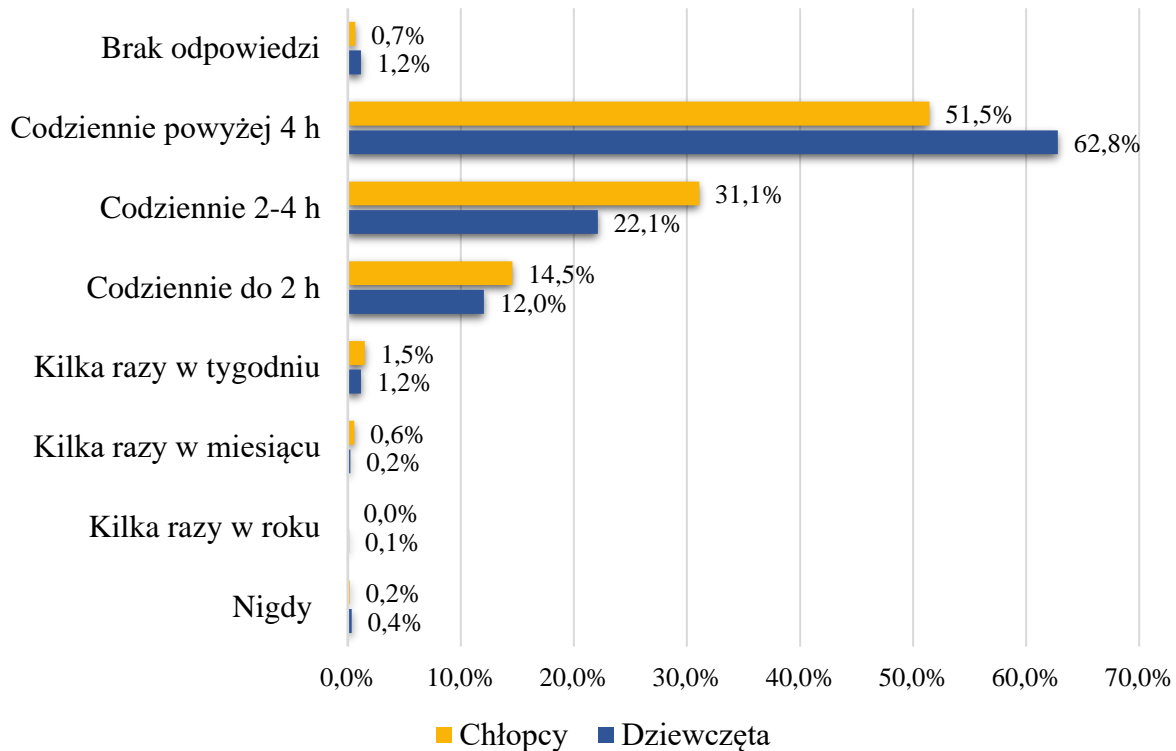
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Używanie Internetu				
Dziewczeta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	3	0,4%	2	0,2%
Kilka razy w roku	1	0,1%	0	0,0%
Kilka razy w miesiącu	2	0,2%	7	0,6%
Kilka razy w tygodniu	10	1,2%	18	1,5%
Codziennie do 2 h	103	12,0%	175	14,5%
Codziennie 2-4 h	189	22,1%	374	31,1%
Codziennie powyżej 4 h	537	62,8%	619	51,5%
Brak odpowiedzi	10	1,2%	8	0,7%
Suma	855	100,0%	1203	100,0%

Według deklaracji nigdy Internetu nie używało 0,4% (3 os.) dziewcząt. Kilka razy w roku korzystało z niego 0,1% (1) badanych. 0,2% (2) uczennic używało Internetu kilka razy w miesiącu, a 1,2% (10) kilka razy w tygodniu. Codziennie używanie Internetu do 2 godzin zadeklarowało 12,0% (103), a między 2-4 godzinami dziennie 22,1% (189) dziewcząt. Najwięcej uczennic korzystało z sieci codziennie powyżej 4 godzin dziennie – 62,8% (537) dziewcząt. 1,2% (10) osób nie odpowiedziało na to pytanie.

0,2% (2) chłopców odpowiedziało, że nigdy nie korzystało z Internetu. 0% udzieliło odpowiedzi – kilka razy w roku; 0,6% (7) chłopców zadeklarowało, że surfuje po Internecie kilka razy w miesiącu; 1,5% (18) kilka razy w tygodniu. Codzienne używanie Internetu deklarowało w badaniu najwięcej uczniów, z czego do 2 godzin korzysta 14,5% (175) badanych; między 2-4 godziny – 31,1% (374); najwięcej ankietowanych korzysta powyżej 4 godzin – 51,5% (619). 0,7% (8) uczniów nie udzieliło odpowiedzi.

Używanie Internetu Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

Deklaracje uczniów dotyczące grania w gry komputerowe/ konsolowe.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz graniu w gry komputerowe/ konsolowe?

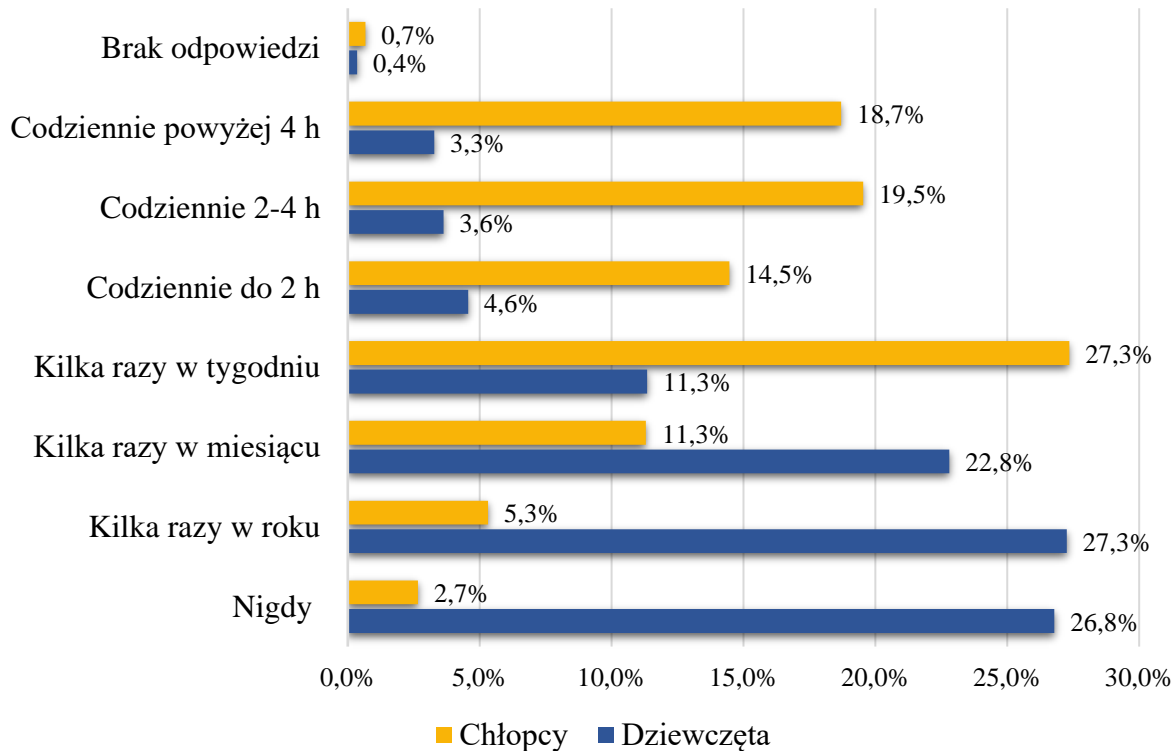
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Granie w gry komputerowe / konsolowe				
Dziewczeta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	229	26,8%	32	2,7%
Kilka razy w roku	233	27,3%	64	5,3%
Kilka razy w miesiącu	195	22,8%	136	11,3%
Kilka razy w tygodniu	97	11,3%	329	27,3%
Codziennie do 2 h	39	4,6%	174	14,5%
Codziennie 2-4 h	31	3,6%	235	19,5%
Codziennie powyżej 4 h	28	3,3%	225	18,7%
Brak odpowiedzi	3	0,4%	8	0,7%
Suma	855	100,0%	1203	100,0%

W grupie dziewcząt uczęszczających do szkół ponadpodstawowych 26,8% (229 os.) badanych zadeklarowało, że nigdy nie grało w gry komputerowe/konsolowe. 27,3% (233) uczennic stwierdziło, że grało w gry kilka razy w roku; 22,8% (195) - kilka razy w miesiącu, a 11,3% (97) kilka razy w tygodniu. Niewiele uczennic grało w gry komputerowe/konsolowe codziennie: 4,6% (39) dziewcząt zadeklarowało, że gra do 2 godzin dziennie; 3,6% (31) grało 2-4 godziny dziennie; a 3,3% (28) grało ponad 4 godziny dziennie. Odpowiedzi nie udzieliło 0,4% (3) badanych.

W grupie chłopców 2,7% (32) zadeklarowało, że nigdy nie grało w gry komputerowe/konsolowe. 5,3% (64) ankietowanych grało w gry kilka razy w roku, a 11,3% (136) grało kilka razy w miesiącu. Kilka razy w tygodniu spędzało czas w ten sposób 27,3% (329) uczniów. Duża część badanych chłopców grało codziennie: do 2 godzin dziennie 14,5% (174) badanych; 2-4 godzinny dziennie 19,5% (235); a ponad 4 godziny dziennie 18,7% (225). 0,7% (8) badanych nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Granie w gry komputerowe / konsolowe Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

Deklaracje uczniów dotyczące korzystania z portali społecznościowych i komunikatorów.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na korzystanie z portali społecznościowych i komunikatorów?

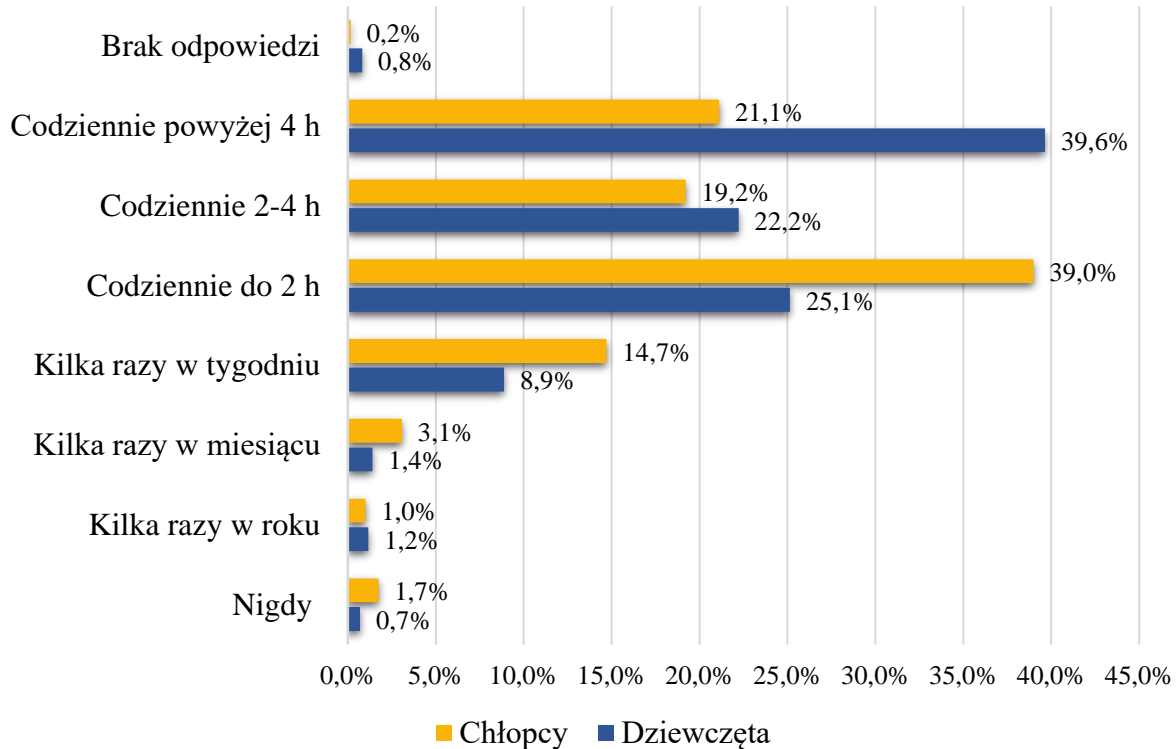
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Korzystanie z portali społecznościowych i komunikatorów				
Dziewczeta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	6	0,7%	21	1,7%
Kilka razy w roku	10	1,2%	12	1,0%
Kilka razy w miesiącu	12	1,4%	37	3,1%
Kilka razy w tygodniu	76	8,9%	177	14,7%
Codziennie do 2 h	215	25,1%	469	39,0%
Codziennie 2-4 h	190	22,2%	231	19,2%
Codziennie powyżej 4 h	339	39,6%	254	21,1%
Brak odpowiedzi	7	0,8%	2	0,2%
Suma	855	100,0%	1203	100,0%

Wśród uczennic 0,7% (6 os.) zadeklarowało, że nigdy nie korzystało z portali społecznościowych; 1,2% (10) korzystało z nich kilka raz w roku; a 1,4% (12) kilka razy w miesiącu. Spędzanie czasu w ten sposób kilka razy w tygodniu zadeklarowało 8,9% (76) dziewcząt. Dość dużo ankietowanych korzystało z portali społecznościowych codziennie – 25,1% (215) do 2 godzin każdego dnia; 22,2% (190) między 2 a 4 godzinami dziennie; a powyżej 4 godzin dziennie aż 39,6% (339). 0,8% (7) dziewcząt nie udzieliło odpowiedzi.

Wśród uczniów według deklaracji 1,7% (21) nigdy nie korzystało z portali społecznościowych; 1,0% (12) korzystało z nich kilka raz w roku; 3,1% (37) kilka razy w miesiącu. Spędzanie czasu w ten sposób kilka razy w tygodniu zadeklarowało 14,7% (177) chłopców. Dość dużo badanych korzystało z portali społecznościowych codziennie, 39,0% (469) – do 2 godzin każdego dnia; 19,2% (231) – między 2 a 4 godzinami dziennie; a powyżej 4 godzin dziennie 21,1% (254). 0,2% (2) chłopców nie udzieliło odpowiedzi.

Korzystanie z portali społecznościowych i komunikatorów Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

Deklaracje uczniów dotyczące spotkania się z przyjaciółmi i znajomymi.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz spotkaniom z przyjaciółmi i znajomymi?

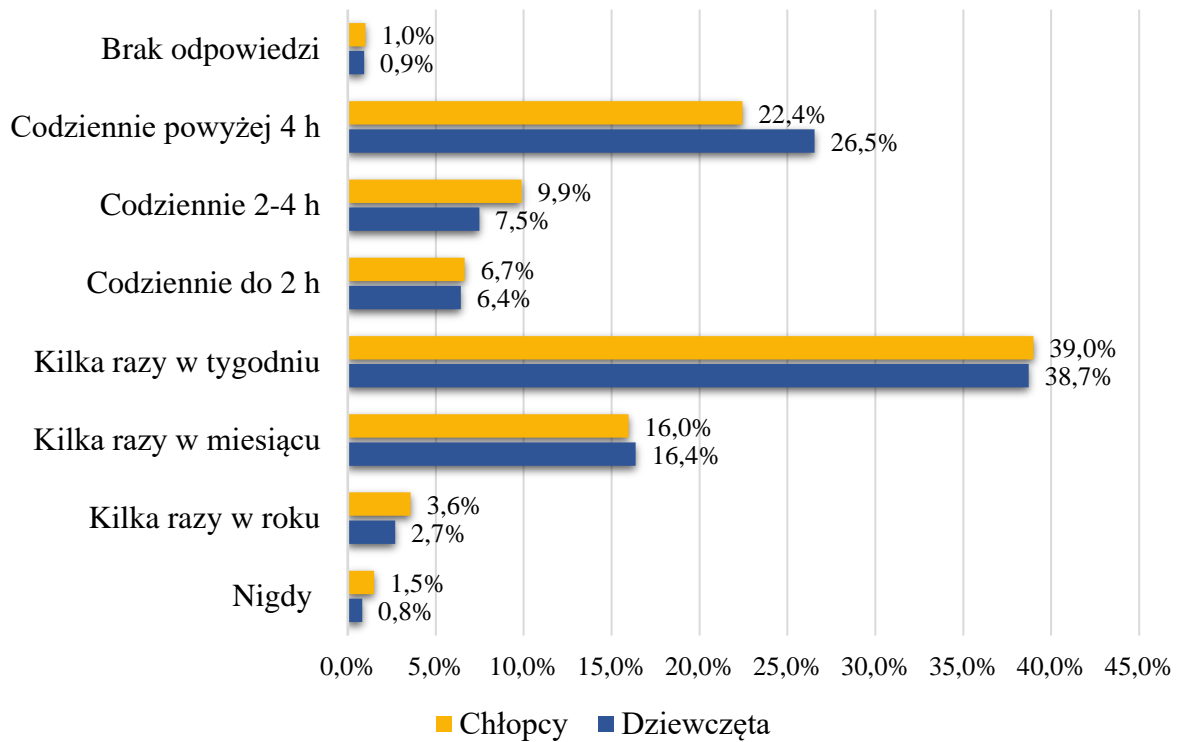
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Spotkania z przyjaciółmi i znajomymi				
Dziewczeta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	7	0,8%	18	1,5%
Kilka razy w roku	23	2,7%	43	3,6%
Kilka razy w miesiącu	140	16,4%	192	16,0%
Kilka razy w tygodniu	331	38,7%	469	39,0%
Codziennie do 2 h	55	6,4%	80	6,7%
Codziennie 2-4 h	64	7,5%	119	9,9%
Codziennie powyżej 4 h	227	26,5%	270	22,4%
Brak odpowiedzi	8	0,9%	12	1,0%
Suma	855	100,0%	1203	100,0%

Wśród uczennic szkół ponadpodstawowych 0,8% (7 os.) zadeklarowało, że nigdy nie spotykało się z przyjaciółmi ani znajomymi. 2,7% (23) spotykało się z nimi kilka razy w roku; 16,4% (140) kilka razy w miesiącu; 38,7% (331) kilka razy w tygodniu. Codzienne spotkania nie przekraczające 2 godzin wskazało 6,4% (55) badanych; 7,5% (64) poświęcało znajomym od 2 do 4 godzin dziennie; a powyżej 4 godzin dziennie czas z przyjaciółmi spędzało 26,5% (227) uczestniczek badania. 0,9% (8) dziewcząt nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

1,5% (18) ankietowanych chłopców zadeklarowało, że nigdy nie spotykało się z przyjaciółmi ani znajomymi. 3,6% (43) spotykało się z nimi kilka razy w roku; 16,0% (192) - kilka razy w miesiącu; najwięcej ankietowanych, bo aż 39,0% (469), poświęcało czas na spotkania kilka razy w tygodniu. 6,7% (80) badanych stwierdziło, że spotykało się z przyjaciółmi lub znajomymi codziennie do 2 godzin; 9,9% (119) poświęcało spotkaniom od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie – 22,4% (270) chłopców. 1,0% (12) uczniów biorących udział w badaniu nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Spotkania z przyjaciółmi i znajomymi Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

Deklaracje uczniów dotyczące czasu spędzanego na imprezach, koncertach, dyskotekach.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na imprezy, koncerty, dyskoteki?

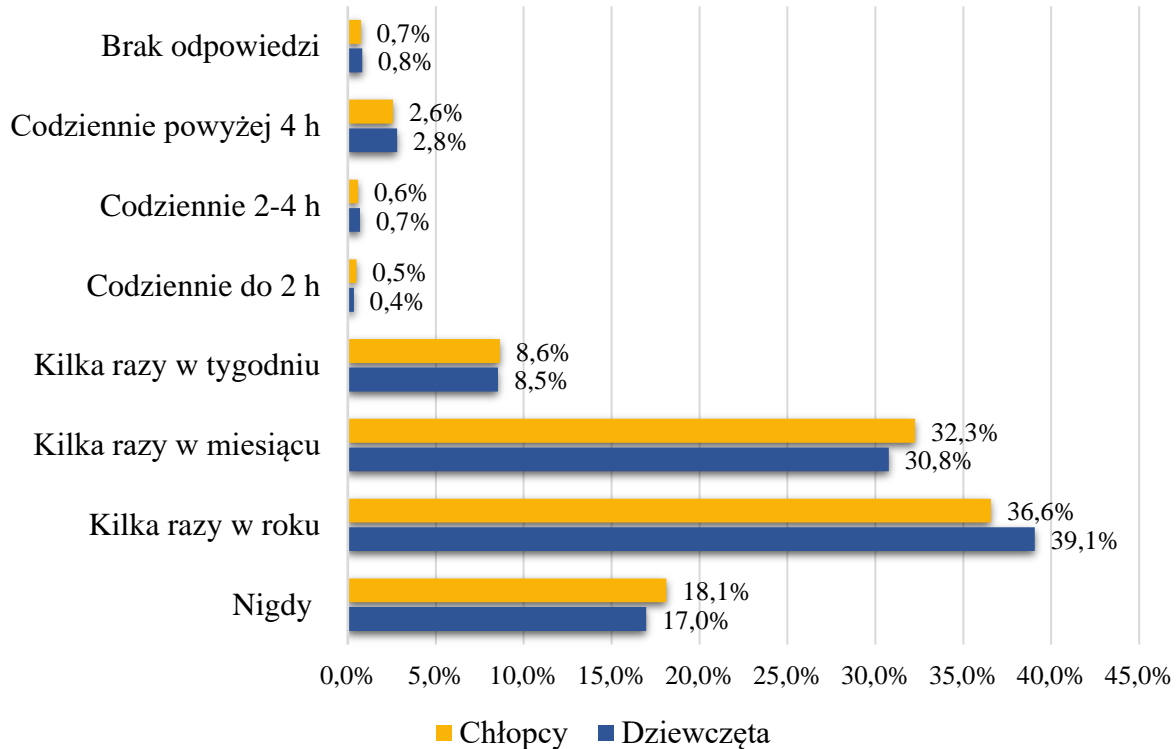
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Imprezy, koncerty, dyskoteki				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	145	17,0%	218	18,1%
Kilka razy w roku	334	39,1%	440	36,6%
Kilka razy w miesiącu	263	30,8%	388	32,3%
Kilka razy w tygodniu	73	8,5%	104	8,6%
Codziennie do 2 h	3	0,4%	6	0,5%
Codziennie 2-4 h	6	0,7%	7	0,6%
Codziennie powyżej 4 h	24	2,8%	31	2,6%
Brak odpowiedzi	7	0,8%	9	0,7%
Suma	855	100,0%	1203	100,0%

Wyniki w grupie dziewcząt przedstawiają się następująco: 17,0% (145 os.) uczennic szkół ponadpodstawowych zadeklarowało, że w ogóle nie chodziło na imprezy, koncerty ani dyskoteki; 39,1% (334) spędzało tak czas kilka razy w roku; 30,8% (263) kilka razy w miesiącu; 8,5% (73) kilka razy w tygodniu. Codzienny czas na imprezy nie przekraczający 2 godzin zadeklarowało 0,4% (3) dziewcząt; 0,7% (6) od 2 do 4 godzin dziennie. Codziennie powyżej 4 godzin dziennie imprezowało 2,8% (24). 0,8% (7) ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

18,1% (218) uczniów zadeklarowało, że nie poświęcało czasu na imprezy; 36,6% (440) badanych chodziło na imprezy kilka razy w roku; 32,3% (388) pojawiało się na nich kilka razy w miesiącu; 8,6% (104) ankietowanych kilka razy w tygodniu. Codzienne poświęcanie czasu na imprezy nie przekraczające 2 godzin zadeklarowało 0,5% (6) badanych; 0,6% (7) imprezowało od 2 do 4 godzin dziennie; a spędzanie czasu powyżej 4 godzin dziennie na imprezach zadeklarowało 2,6% (31) uczniów. 0,7% (9) nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Imprezy, koncerty, dyskoteki Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

Deklaracje uczniów dotyczące spędzania czasu bez konkretnego zajęcia.

Pytanie: Ile czasu spędzasz bez konkretnego zajęcia?

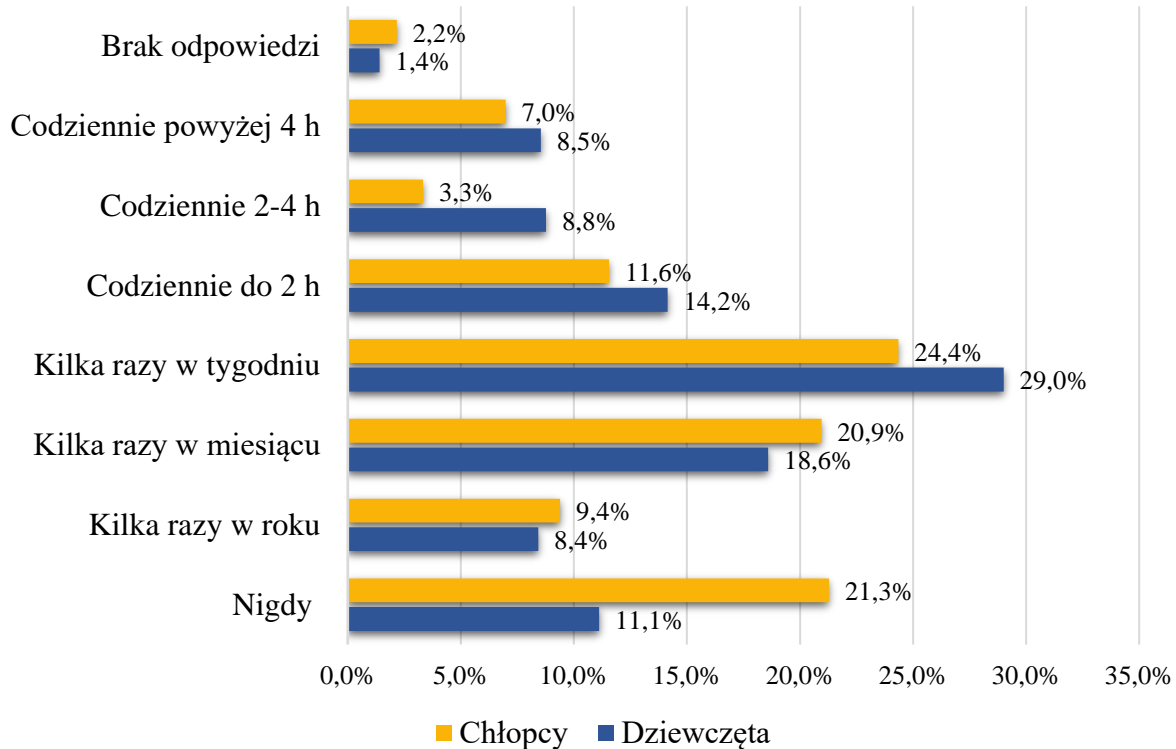
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Spędzanie czasu bez konkretnego zajęcia				
Dziewczeta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	95	11,1%	256	21,3%
Kilka razy w roku	72	8,4%	113	9,4%
Kilka razy w miesiącu	159	18,6%	252	20,9%
Kilka razy w tygodniu	248	29,0%	293	24,4%
Codziennie do 2 h	121	14,2%	139	11,6%
Codziennie 2-4 h	75	8,8%	40	3,3%
Codziennie powyżej 4 h	73	8,5%	84	7,0%
Brak odpowiedzi	12	1,4%	26	2,2%
Suma	855	100,0%	1203	100,0%

11,1% (95 os.) uczennic szkół ponadpodstawowych zadeklarowało, że zawsze miały coś do zrobienia. 8,4% (72) ankietowanych spędzało czas bez konkretnego zajęcia kilka razy w roku; 18,6% (159) badanych spędzało czas w ten sposób kilka razy w miesiącu; 29,0% (248) - kilka razy w tygodniu. Codzienne spędzanie czasu bez konkretnego zajęcia nie przekraczające 2 godzin zadeklarowało 14,2% (121) dziewcząt; 8,8% (75) spędza tak czas od 2 do 4 godzin dziennie, zaś powyżej 4 godzin dziennie – 8,5% (73). 1,4% (12) dziewcząt wypełniających ankietę nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

W grupie ankietowanych chłopców 21,3% (256) deklaroowało, że zawsze miało konkretne zajęcia. 9,4% (113) badanych nie robiło nic konkretnego kilka razy w roku; 20,9% (252) spędzało czas w ten sposób kilka razy w miesiącu; 24,4% (293) kilka razy w tygodniu. Spędzanie czasu bez konkretnego zajęcia do 2 godzin dziennie zadeklarowało 11,6% (139) chłopców; 3,3% (40) spędzało tak czas od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin – 7,0% (84) badanych. 2,2% (26) osób nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Spędzanie czasu bez konkretnego zajęcia Dziewczeta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

Deklaracje uczniów dotyczące czytania.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na czytanie?

Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

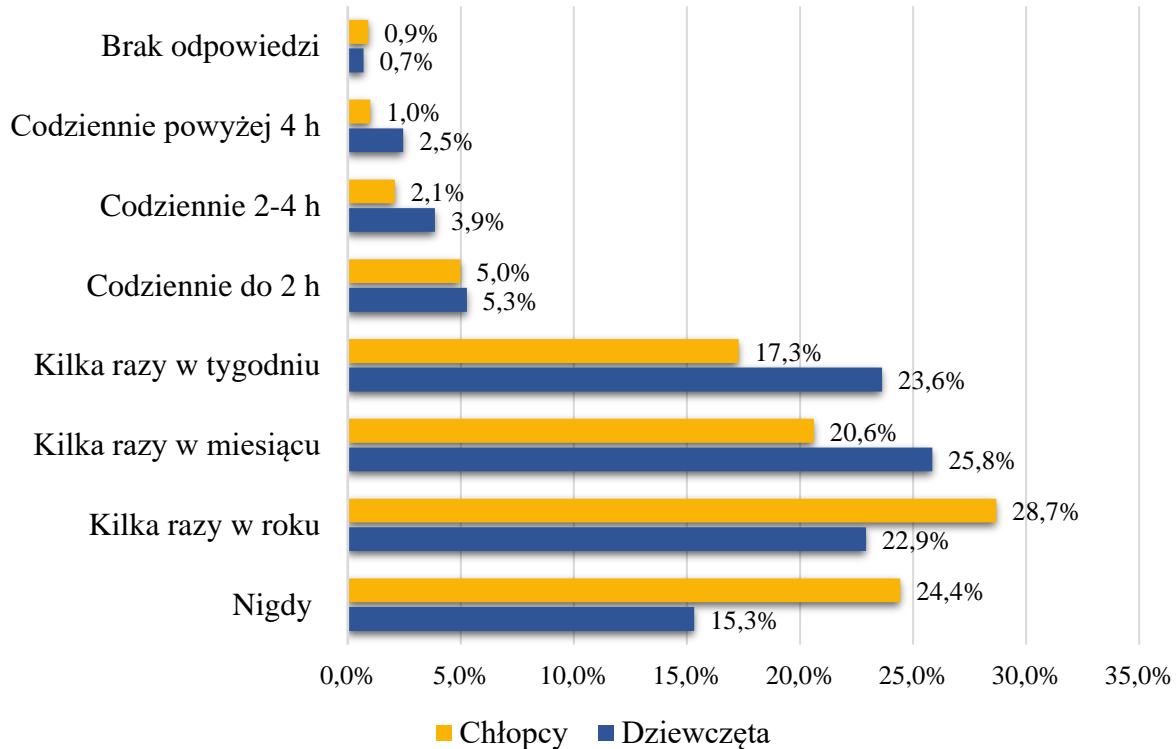
Czytanie				
Dziewczeta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	131	15,3%	294	24,4%
Kilka razy w roku	196	22,9%	345	28,7%
Kilka razy w miesiącu	221	25,8%	248	20,6%
Kilka razy w tygodniu	202	23,6%	208	17,3%
Codziennie do 2 h	45	5,3%	60	5,0%
Codziennie 2-4 h	33	3,9%	25	2,1%
Codziennie powyżej 4 h	21	2,5%	12	1,0%
Brak odpowiedzi	6	0,7%	11	0,9%
Suma	855	100,0%	1203	100,0%

Wyniki w grupie uczennic szkół ponadpodstawowych pokazują, że 15,3% (131 os.) w ogóle nie poświęcało czasu na czytanie. 22,9% (196) zadeklarowało, że czytało kilka razy w roku; 25,8% (221) kilka razy w miesiącu; 23,6% (202) kilka razy w tygodniu. Na codzienną lekturę nie przekraczającą 2 godzin poświęcało czas 5,3% (45) dziewcząt; 3,9% (33) czytało od 2 do 4 godzin każdego dnia; czytanie powyżej 4 godzin dziennie zadeklarowało 2,5% (21) dziewcząt. 0,7% (6) ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi.

Wśród uczniów 24,4% (294) zadeklarowało, że w ogóle nie czytało. 28,7% (345) czytało kilka razy w roku, co stanowi najwyższy odsetek wśród badanych. 20,6% (248) zadeklarowało, że czyta kilka razy w miesiącu, a 17,3% (208) kilka razy w tygodniu. Czytanie codziennie przez czas nie dłuższy niż 2 godziny zadeklarowało 5,0% (60) chłopców; 2,1% (25) czytało od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin dziennie – 1,0% (12) ankietowanych. 0,9% (11) ankietowanych nie odniosło się do pytania.

Czytanie

Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

Deklaracje uczniów dotyczące odrabiania lekcji.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na odrabianie lekcji?

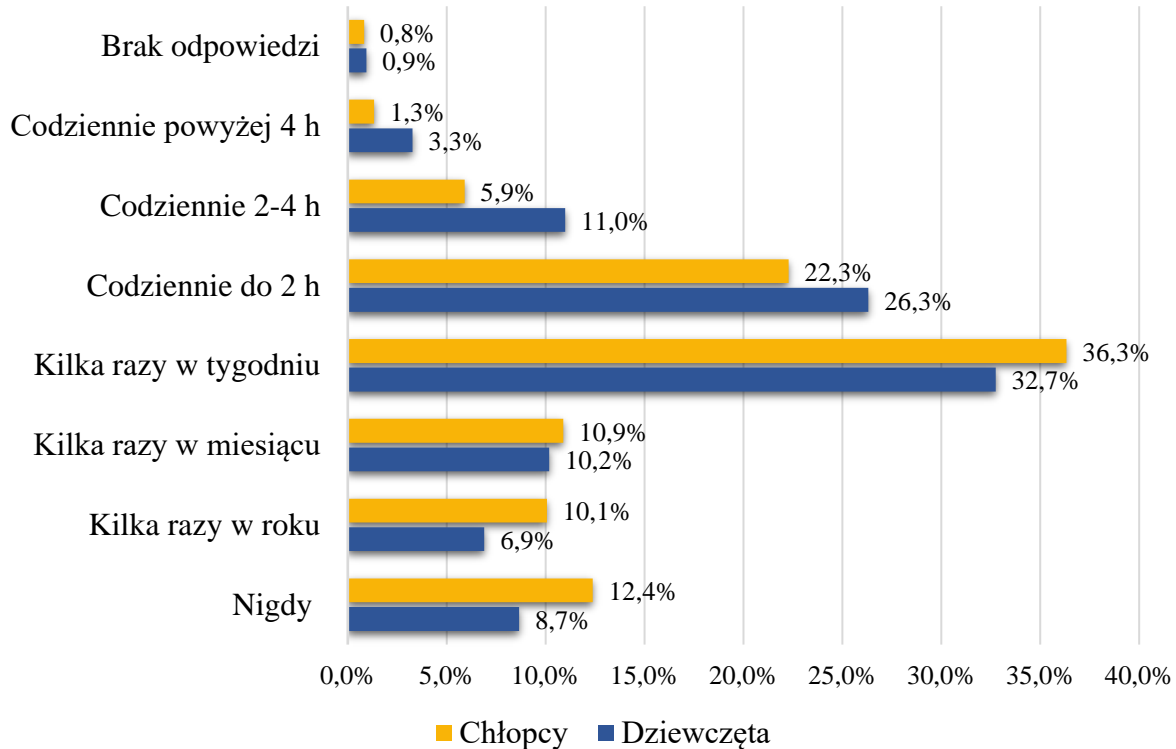
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Odrabianie lekcji				
Dziewczeta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	74	8,7%	149	12,4%
Kilka razy w roku	59	6,9%	121	10,1%
Kilka razy w miesiącu	87	10,2%	131	10,9%
Kilka razy w tygodniu	280	32,7%	437	36,3%
Codziennie do 2 h	225	26,3%	268	22,3%
Codziennie 2-4 h	94	11,0%	71	5,9%
Codziennie powyżej 4 h	28	3,3%	16	1,3%
Brak odpowiedzi	8	0,9%	10	0,8%
Suma	855	100,0%	1203	100,0%

Spośród zapytanych uczennic szkół ponadpodstawowych 8,7% (74 os.) nigdy nie odrabia lekcji. 6,9% (59) zadeklarowało, że odrabiało je kilka razy w roku; 10,2% (87) kilka razy w miesiącu; 32,7% (280) kilka razy w tygodniu, co stanowi najwyższy odsetek wśród badanych. Codzienne odrabianie lekcji przez mniej niż 2 godziny zadeklarowało 26,3% (225) dziewcząt; 11,0% (94) badanych poświęcało na naukę od 2 do 4 godzin dziennie, a powyżej 4 godzin każdego dnia – 3,3% (28) respondentek. 0,9% (8) ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Wśród uczniów 12,4% (149) udzieliło odpowiedzi, że nigdy nie odrabia lekcji. 10,1% (121), że odrabia je kilka razy w roku; 10,9% (131) kilka razy w miesiącu. Podobnie jak w przypadku dziewcząt, wśród chłopców również najwyższy odsetek stanowią ci, którzy odrabiają lekcje kilka razy w tygodniu – 36,3% (437). Naukę nie przekraczającą 2 godzin dziennie zadeklarowało 22,3% (268) chłopców. 5,9% (71) badanych przeznaczało na nie od 2 do 4 godzin każdego dnia, a więcej niż 4 godziny dziennie 1,3% (16) uczniów. 0,8% (10) respondentów nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Odrabianie lekcji Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

Deklaracje uczniów dotyczące rozmów z rodzicami.

Pytanie: Ile czasu poświęcasz na rozmowę z rodzicami?

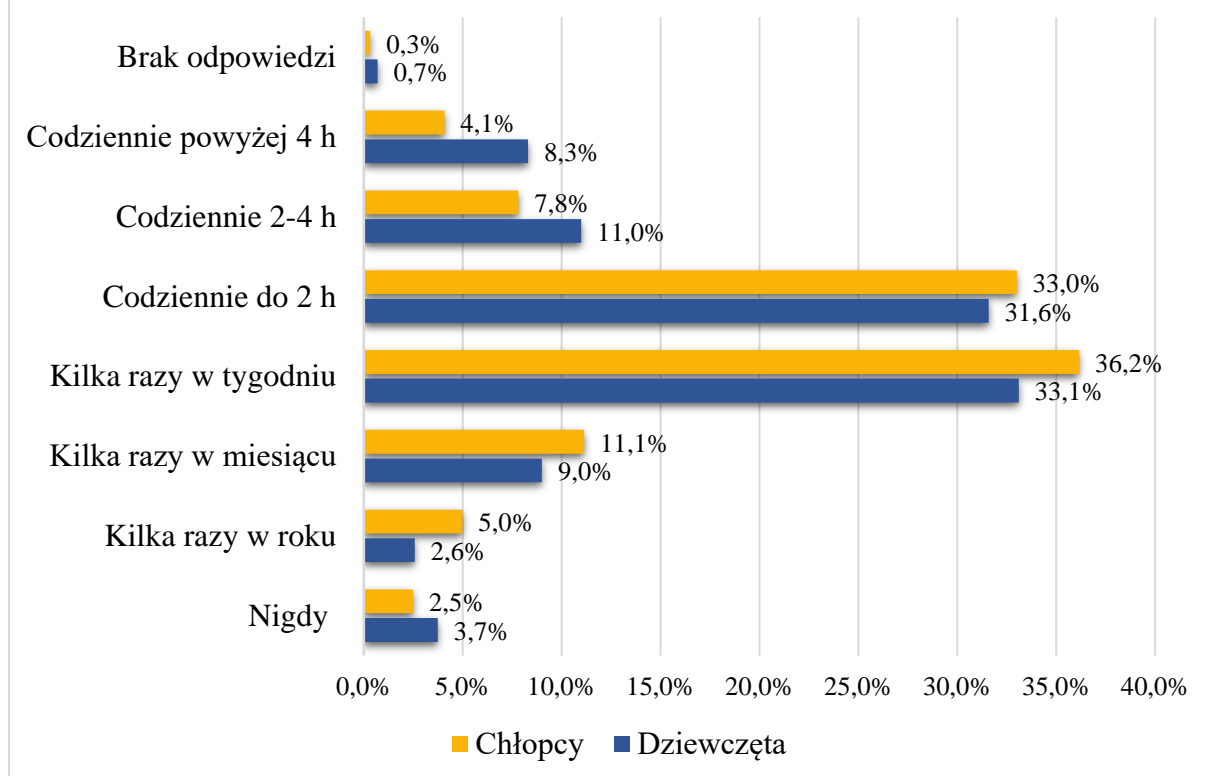
Możliwe odpowiedzi: nigdy, kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, kilka razy w tygodniu, codziennie: do 2 godzin, 2-4 godziny, powyżej 4 godzin.

Rozmowa z rodzicami				
Dziewczeta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa				
Kategoria	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Nigdy	32	3,7%	30	2,5%
Kilka razy w roku	22	2,6%	60	5,0%
Kilka razy w miesiącu	77	9,0%	134	11,1%
Kilka razy w tygodniu	283	33,1%	435	36,2%
Codziennie do 2 h	270	31,6%	397	33,0%
Codziennie 2-4 h	94	11,0%	94	7,8%
Codziennie powyżej 4 h	71	8,3%	49	4,1%
Brak odpowiedzi	6	0,7%	4	0,3%
Suma	855	100,0%	1203	100,0%

Jeśli chodzi o rozmowy dorastających dziewcząt z rodzicami to według deklaracji 3,7% (32 os.) w ogóle nie przeznaczało na to czasu. 2,6% (22) rozmawiało z opiekunami kilka razy w roku; 9,0% (77) kilka razy w miesiącu, a 33,1% (283) kilka razy w tygodniu. Codzienne rozmowy z rodzicami nie przekraczające 2 godzin zadeklarowało 31,6% (270) badanych; 11,0% (94) rozmawiało z opiekunami od 2 do 4 godzin dziennie; a powyżej 4 godzin dziennie – 8,3% (71). 0,7% (6) dziewcząt biorących udział w badaniu nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

W grupie chłopców 2,5% (30) zadeklarowało, że wcale nie rozmawiało z rodzicami. 5,0% (60) rozmawiało kilka razy w roku; 11,1% (134) kilka razy w miesiącu, a najwięcej badanych - 36,2% (435) – kilka razy w tygodniu. Według deklaracji 33,0% (397) badanych poświęcało na rozmowy z opiekunami codziennie nie więcej niż 2 godziny; 7,8% (94) od 2 do 4 godzin dziennie; a powyżej 4 godzin dziennie z rodzicami rozmawiało – 4,1% (49) ankietowanych. Spośród wszystkich uczniów, którzy wypełniali ankietę 0,3% (4) nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.

Rozmowa z rodzicami Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

Inne formy spędzania czasu wolnego.

Uczennice i uczniowie mieli możliwość wymienienia innych form spędzania czasu wolnego oprócz tych, które znajdowały się w ankiecie.

Z takiej możliwości skorzystało 8,8% (75 os.) uczennic. Najczęściej pojawiające się odpowiedzi to opieka nad zwierzętami, obowiązki domowe, taniec, rysowanie, gra na instrumentach i zakupy.

8,1% (97) uczniów wymieniło inne formy spędzania czasu wolnego. Najpopularniejsze były związane z aktywnością fizyczną (piłka nożna, treningi na siłowni, ping-pong, jazda na rowerze, jazda na motocyklu) oraz rozwijaniem zainteresowań (gra na instrumencie, majsterkowanie i naprawa urządzeń, programowanie). Kilku uczniów odpowiedziało, że podjęło się pierwszej pracy.

Rozdział III: Postawy i opinie uczniów wobec używania substancji psychoaktywnych

3.1. Szkoły podstawowe, klasy 4-6

Rodzaje używanych substancji psychoaktywnych.

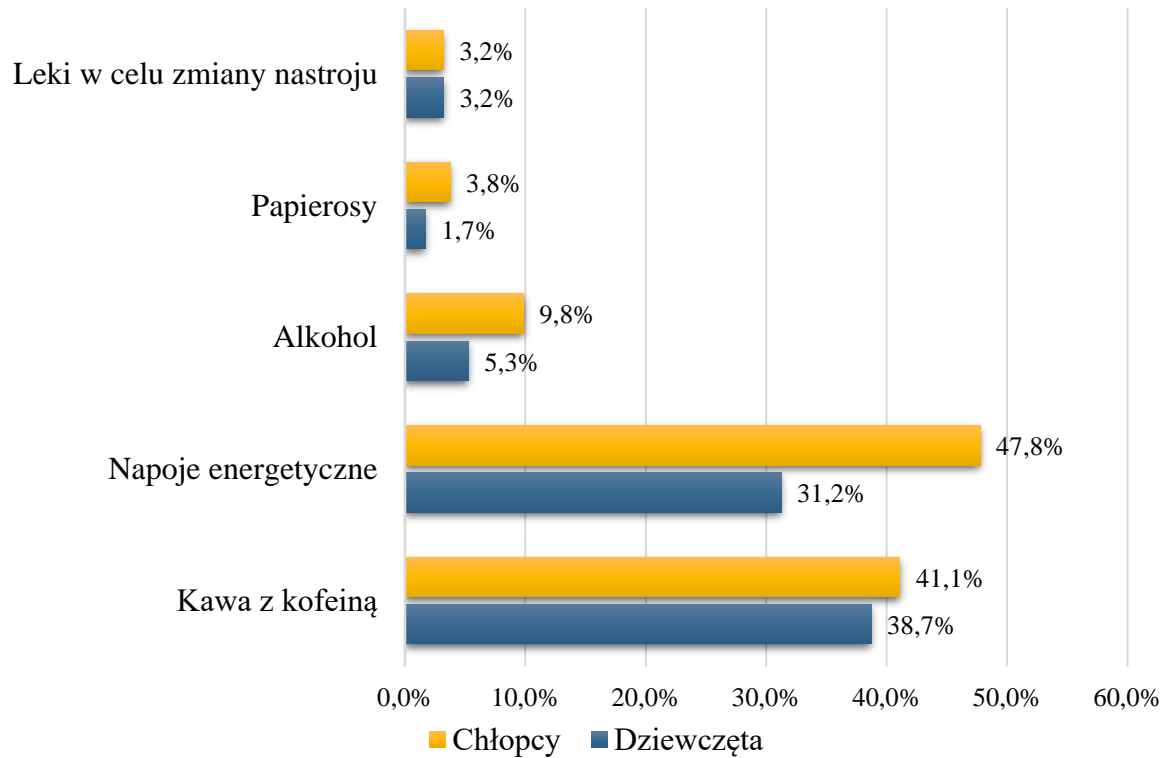
Respondenci, udzielając odpowiedzi na pytanie dotyczące rodzajów używanych przez nich substancji psychoaktywnych, mogli wskazać więcej niż jeden rodzaj substancji.

Rodzaje używanych substancji psychoaktywnych				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6				
	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Kawa z kofeiną	228	38,7%	284	41,1%
Napoje energetyczne	184	31,2%	330	47,8%
Alkohol	31	5,3%	68	9,8%
Papierosy	10	1,7%	26	3,8%
Leki w celu zmiany nastroju	19	3,2%	22	3,2%

Wśród dziewcząt 38,7% (228 os.) zadeklarowało, że przynajmniej raz w życiu piło kawę. 31,2% (184) respondentek potwierdziło spożywanie napojów energetycznych. 5,3% (31) badanych zadeklarowało picie alkoholu, a 1,7% (10) paliło już papierosy. 3,2% (19) dziewcząt zadeklarowało stosowanie leków w celu zmiany nastroju.

Spośród uczniów szkół podstawowych 41,1% (284) stwierdziło, że piło kawę. Najwięcej, bo 47,8% (330) ankietowanych spożywało napoje energetyczne. Picie alkoholu potwierdziło 9,8% (68) chłopców, a palenie papierosów 3,8% (26). 3,2% (22) chłopców stosowało leki w celu zmiany nastroju.

Rodzaje używanych substancji psychoaktywnych Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6

**Częstotliwość używania substancji psychoaktywnych.
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 4-6.**

Uczennice zostały zapytane o to, jak często sięgają po poszczególne substancje psychoaktywne.

Używanie substancji psychoaktywnych – częstotliwość														
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 4-6														
	Brak odpowiedzi		Nigdy		Raz lub kilka razy w życiu		Kilka razy w roku		Kilka razy w miesiącu		Kilka razy w tygodniu		Codziennie	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kawa z kofeiną	5	0,8	356	60,4	133	22,6	41	7,0	34	5,8	15	2,5	5	0,8
Napoje energetyczne	6	1,0	399	67,7	111	18,8	29	4,9	24	4,1	17	2,9	3	0,5
Alkohol	9	1,5	549	93,2	30	5,1	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,2
Papierosy	7	1,2	572	97,1	8	1,4	0	0,0	1	0,2	0	0,0	1	0,2
Leki w celu zmiany nastroju	11	1,9	559	94,9	11	1,9	2	0,3	4	0,7	1	0,2	1	0,2
Inne	447	75,9	135	22,9	3	0,5	0	0,0	1	0,2	2	0,3	1	0,2

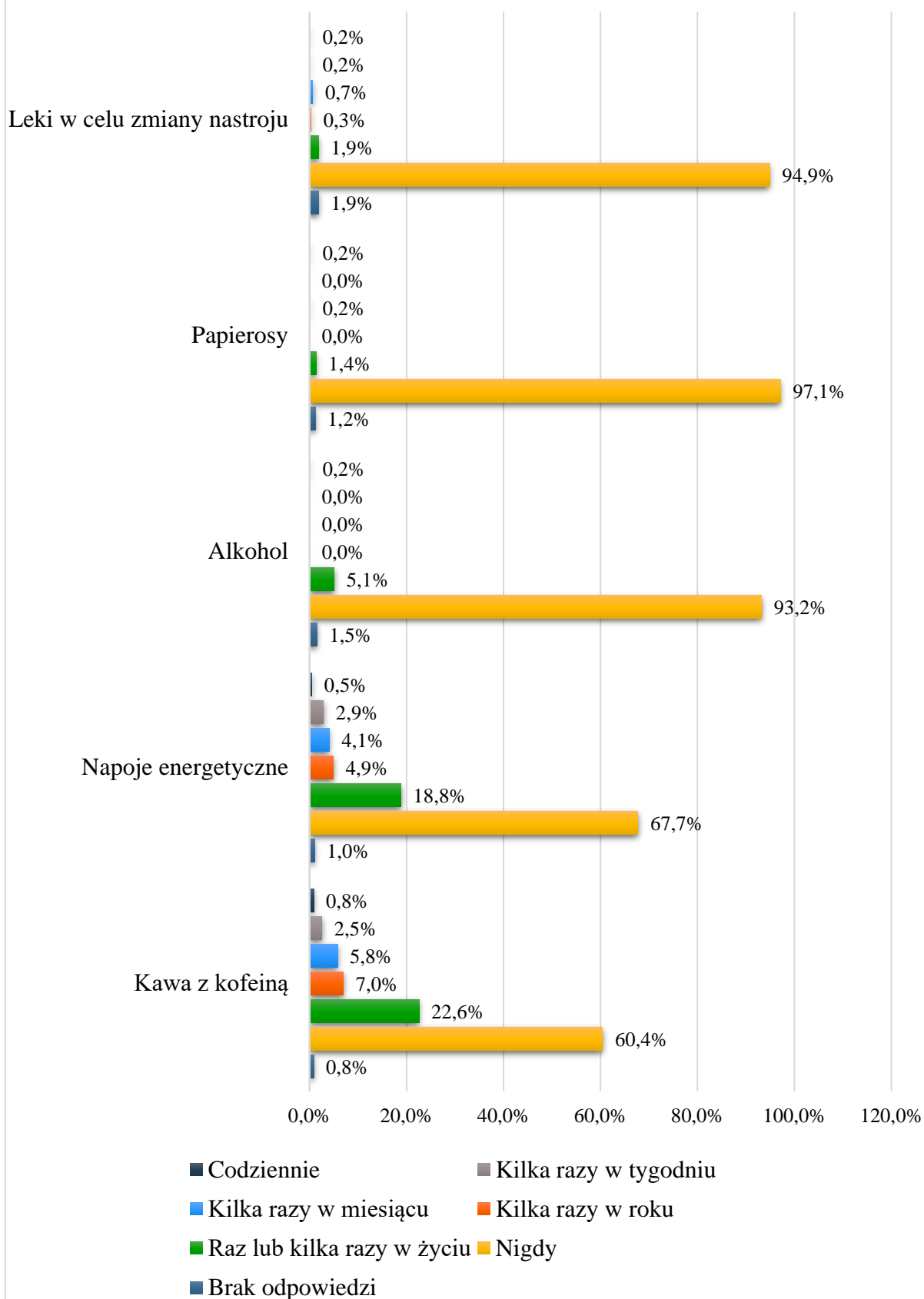
W grupie dziewcząt wyniki prezentują się następująco:

- Codzienne spożywanie kawy zadeklarowało 0,8% (5 os.) dziewcząt ze szkół podstawowych, z klas 4-6. 2,5% (15) z nich spożywa kawę kilka razy w tygodniu, z kolei 5,8% (34) kilka razy w miesiącu. Picie kawy kilka razy w roku zadeklarowało 7% (41) dziewcząt, raz lub kilka razy w życiu – 22,6% (133), a najczęściej badanych udzieliło odpowiedzi - nigdy 60,4% (356). Odpowiedzi nie udzieliło 0,8% (5) ankietowanych.
- Wśród tej grupy najmniej osób - 0,5% (3) - zadeklarowało codzienne spożywanie napojów energetycznych, 2,9% (17) – kilkurazowe w ciągu tygodnia, z kolei 4,1% (24) kilkakrotne w ciągu miesiąca. 4,9 % (29) dziewcząt deklarowało spożycie napojów energetycznych kilka razy w roku, a 18,8% (111) z nich sięgnęło po napoje energetyczne raz lub kilka razy w życiu. Odpowiedź nigdy zaznaczyło 67,7% (399) dziewcząt, a 1% (6) nie udzieliło odpowiedzi.
- Wśród respondentek 0,2% (1) z nich zadeklarowało codzienne picie alkoholu, kilkurazowe w tygodniu – 0%, kilkurazowe w miesiącu – 0%, oraz kilkurazowe w roku

– 0%. Odpowiedź raz lub kilka razy w życiu zaznaczyło 5,1% (30) dziewcząt, z kolei 93,2% (549) z nich udzieliło odpowiedzi nigdy. 1,5% (9) nie udzieliło odpowiedzi na pytanie.

- Według deklaracji 0,2% (1) dziewcząt paliło papierosy codziennie, 0% - kilka razy w tygodniu, a 0,2% (1) – kilka razy w miesiącu. Odpowiedź kilka razy w roku zaznaczyło 0%, z kolei 1,4% (8) udzieliło odpowiedzi raz lub kilka razy w życiu. 97,1% (572) dziewcząt zaznaczyło odpowiedź – nigdy. Odpowiedzi nie udzieliło 1,2% (7) osób.
- Codzienne spożywanie leków w celu zmiany nastroju zadeklarowało 0,2% (1) badanych, kilkurazowe w ciągu tygodnia 0,2% (1), z kolei kilkurazowe w miesiącu 0,7% (4). Spośród respondentek 0,3% (2) udzieliło odpowiedzi - kilka razy w roku, a 1,9% (11) – raz lub kilka razy w życiu. 94,9% (559) osób udzieliło odpowiedzi – nigdy. Odpowiedzi nie udzieliło 1,9% (11) osób.
- Do codziennego spożywania innych substancji psychoaktywnych przyznało się 0,2% (1) respondentek, 0,3% (2) udzieliło odpowiedzi – kilka razy w tygodniu, 0,2% (1) – kilka razy w miesiącu, a 0% - kilka razy w roku. Odpowiedź raz lub kilka razy w życiu zaznaczyło 0,5% (3) osób, a nigdy – 22,9% (135). Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 75,9% (447) ankietowanych.

Używanie substancji psychoaktywnych - częstotliwość Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 4-6

**Częstotliwość używania substancji psychoaktywnych.
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6.**

Uczniowie, tak samo jak uczennice, zostali zapytani o to, jak często sięgają po poszczególne substancje psychoaktywne.

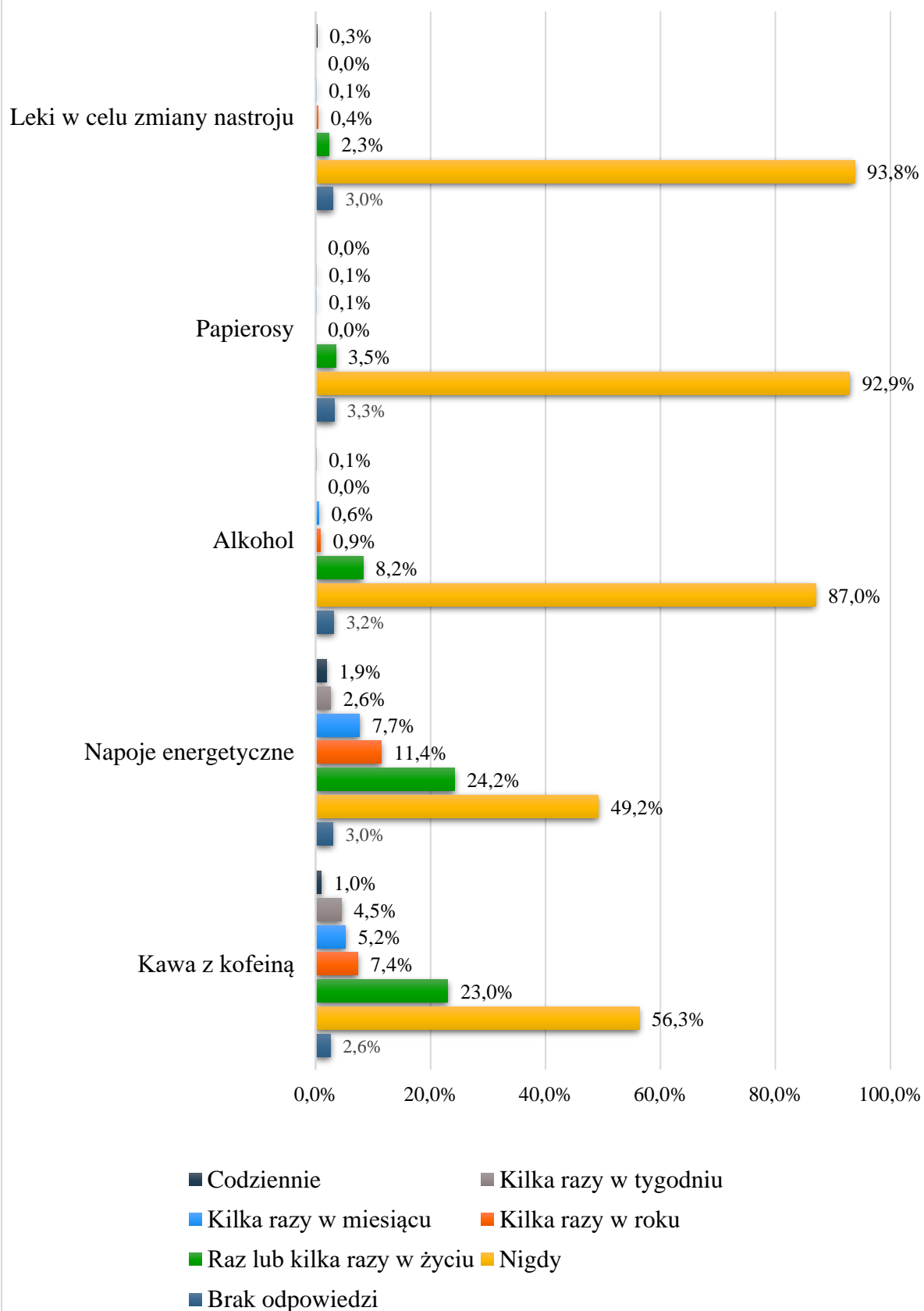
Używanie substancji psychoaktywnych – częstotliwość														
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6														
	Brak odpowiedzi		Nigdy		Raz lub kilka razy w życiu		Kilka razy w roku		Kilka razy w miesiącu		Kilka razy w tygodniu		Codziennie	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kawa z kofeiną	18	2,6	389	56,3	159	23,0	51	7,4	36	5,2	31	4,5	7	1,0
Napoje energetyczne	21	3,0	340	49,2	167	24,2	79	11,4	53	7,7	18	2,6	13	1,9
Alkohol	22	3,2	601	87,0	57	8,2	6	0,9	6	0,6	0	0,0	1	0,1
Papierosy	23	3,3	642	92,9	24	3,5	0	0,0	1	0,1	1	0,1	0	0,0
Leki w celu zmiany nastroju	21	3,0	648	93,8	16	2,3	3	0,4	3	0,1	0	0,0	2	0,3
Inne	574	83,1	107	15,5	1	0,1	2	0,3	4	0,6	1	0,1	2	0,3

W przypadku chłopców w szkole podstawowej, w klasach 4-6, według deklaracji wyniki przedstawiają się następująco:

- Kawy nigdy nie piło 56,3% (389 os.) ankietowanych. Raz lub kilka razy w życiu spożywało ją 23,0% (159) badanych, kilka razy w roku 7,4% (51), a kilka razy w miesiącu 5,2% (36). 4,5% (31) chłopców deklaruje picie kawy kilka razy w tygodniu, z kolei codzienne spożycie dotyczy 1% (7) badanych. Odpowiedzi nie udzieliło 2,6% (18) ankietowanych osób.
- Napojów energetycznych nigdy nie piło 49,2% (340) chłopców. Raz lub kilka razy w życiu spróbowało ich 24,2% (167), kilka razy w roku 11,4% (79), kilka razy w miesiącu napoje energetyczne pije 7,7% (53) chłopców. 2,6% (18) uczniów przyznaje, że spożywało te napoje kilka razy w tygodniu, zaś codzienne spożycie dotyczyło 1,9% (13) ankietowanych. Odpowiedzi nie udzieliło 3% (21) ankietowanych osób.

- Jeśli chodzi o alkohol to nigdy nie spożywało go 87% (601) badanych. 8,2% (57) badanych próbowało go raz lub kilka razy w życiu. 0,9% (6) uczniów deklaroowało picie alkoholu kilka razy w roku. 0,6% (6) piło alkohol kilka razy w miesiącu, 0% osób udzieliło odpowiedzi - kilka razy w tygodniu, a codzienne używanie alkoholu dotyczyło 0,1% (1) chłopców. Odpowiedzi nie udzieliło 3,2% (22) ankietowanych osób.
- 92,9% (642) przebadanych uczniów nigdy nie paliło papierosów. Raz lub kilka razy w życiu paliło 3,5% (24) ankietowanych, palenie kilka razy w roku zadeklarowało 0% respondentów, a kilka razy w miesiącu 0,1% (1) chłopców. Palenie kilka razy w tygodniu dotyczy 0,1% (1) uczniów. Codzienne palenie zadeklarowało 0% osób. Odpowiedzi nie udzieliło 3,3% (23) ankietowanych osób.
- Wśród przebadanych chłopców 93,8% (648) nigdy nie przyjmowało leków w celu zmiany nastroju. 2,3% (16) uczniów przyjmowało leki raz lub kilka razy w życiu, 0,4% (3) używało ich kilka razy w roku, 0,1% (3) kilka razy w miesiącu, a 0% kilka razy w tygodniu. 0,3% (2) chłopców zadeklarowało codzienne przyjmowanie leków. Odpowiedzi nie udzieliło 3% (21) ankietowanych osób.
- Spośród respondentów 15,5% (106) zadeklarowało, że nigdy nie przyjmowało innych substancji psychoaktywnych, 0,1% (1) udzieliło odpowiedzi – raz lub kilka razy w życiu, 0,3% (2) – kilka razy w roku, a 0,6% (4) – kilka razy w miesiącu. 0,1% (1) uczniów przyjmowało inne substancje kilka razy w tygodniu, a 0,3% (2) deklaroowało, że robi to codziennie. Odpowiedzi nie udzieliło 83,1% (574) respondentów.

Używanie substancji psychoaktywnych - częstotliwość Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6

**Deklaracje dotyczące wieku pierwszego kontaktu z substancjami psychoaktywnymi.
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 4-6.**

Pytanie: Ile miałaś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałaś danej substancji psychoaktywnej?

Możliwe odpowiedzi: poniżej 7. roku życia, między 7. a 11. rokiem życia, powyżej 12. roku życia, brak odpowiedzi.

Ile miałaś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałaś danej substancji psychoaktywnej?								
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 4-6								
	Poniżej 7. r. ż.		Między 7. a 11. r. ż.		Powyżej 12. r.ż.		Brak odpowiedzi	
Kawa z kofeiną	12	2,0%	115	19,5%	13	2,2%	449	76,2%
Napoje energetyczne	7	1,2%	90	15,3%	16	2,7%	476	80,8%
Alkohol	8	1,4%	10	1,7%	0	0,0%	571	96,9%
Papierosy	3	0,5%	3	0,5%	0	0,0%	583	99,0%
Leki w celu zmiany nastroju	4	0,7%	5	0,8%	2	0,3%	578	98,1%
Inne	3	0,5%	2	0,3%	0	0,0%	584	99,2%

2% (12 os.) badanych uczennic według deklaracji próbowało kawy z kofeiną poniżej 7. roku życia; 19,5% (115) po raz pierwszy spróbowało jej między 7. a 11. rokiem życia. Powyżej 12. roku życia kawy napilo się 2,2% (13) uczennic. Odpowiedzi nie udzieliło 76,2% (449) dziewcząt.

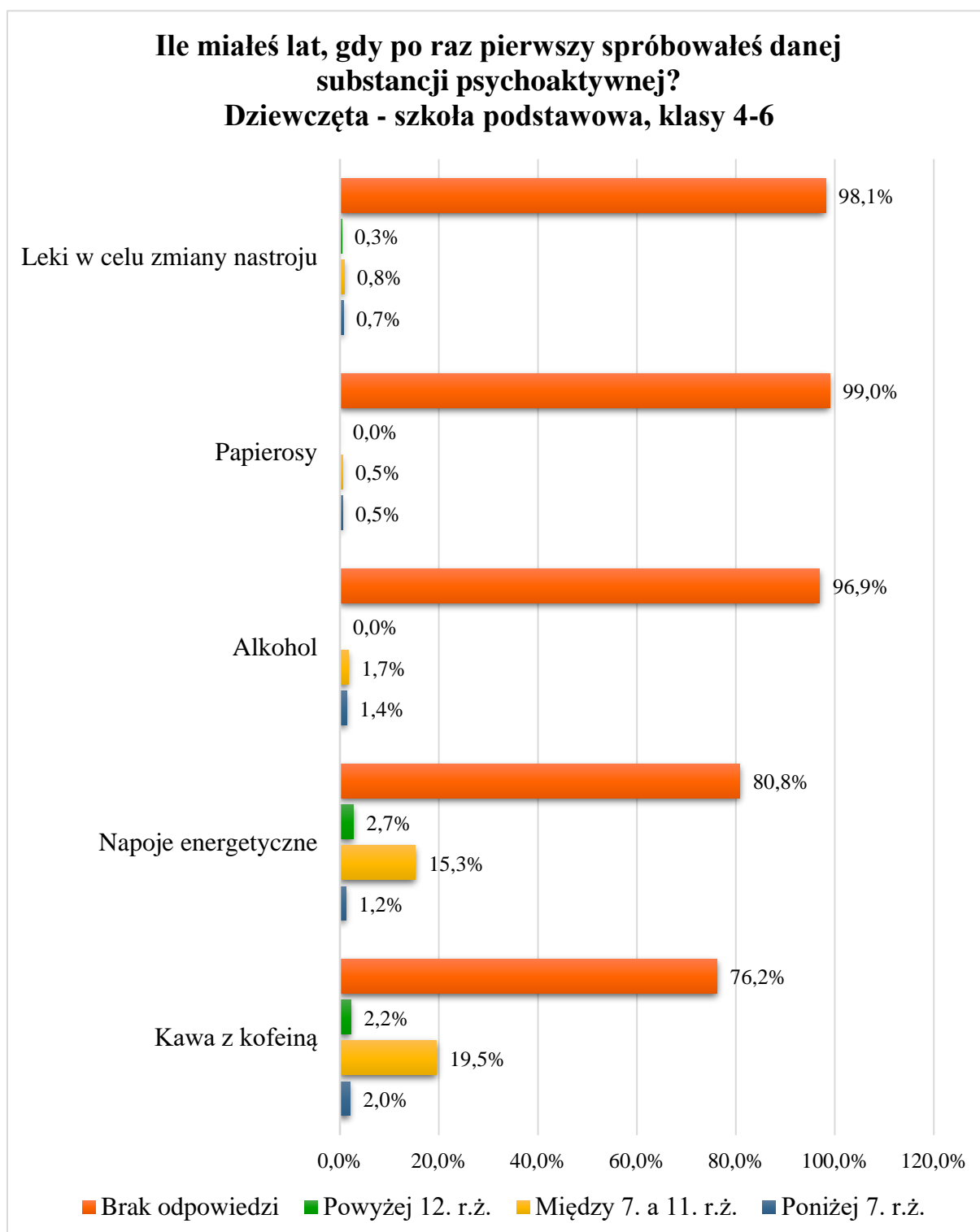
1,2% (7) dziewcząt według udzielonych odpowiedzi spożywało napoje energetyczne po raz pierwszy mając mniej niż 7 lat. Między 7. a 11. rokiem życia po raz pierwszy spróbowało ich 15,3% (90), a powyżej 12. roku życia – 2,7% (16). Odpowiedzi nie udzieliło 80,8% (476) dziewcząt.

Według deklaracji poniżej 7 roku życia alkoholu spróbowało 1,4% (8) dziewcząt, między 7. a 11. rokiem życia 1,7% (10). 0% badanych po raz pierwszy napilo się alkoholu skończywszy 12 lat. Odpowiedzi nie udzieliło 96,9% (571) dziewcząt.

0,5% (3) badanych zapaliło papierosa poniżej 7. roku życia. Między 7. a 11. rokiem życia spróbowało go według deklaracji 0,5% (3). Mając skończone 12 lat, 0% badanych pierwszy raz zapaliło papierosa. Odpowiedzi nie udzieliło 99% (583) dziewcząt.

0,7% (4) respondentek zaznaczyło, że zażywało leki w celu zmiany nastroju poniżej 7 roku życia. 0,8% (5) badanych zadeklarowało, że zażywało je między 7 a 11 rokiem życia, z kolei 0,3 % (2) powyżej 12 roku życia. Odpowiedzi nie udzieliło 98,1% (578) badanych.

Spożywanie innych substancji przed 7 rokiem życia zadeklarowało 0,5% (3) dziewcząt. W okresie między 7 a 11 rokiem życia – 0,3 (2) badanych, z kolei 0% zaznaczyło odpowiedź - powyżej 12 roku życia. 99,2% (584) dziewcząt nie udzieliło odpowiedzi.

**Deklaracje dotyczące wieku pierwszego kontaktu z substancjami psychoaktywnymi.
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6.**

Pytanie: Ile miałeś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałeś danej substancji psychoaktywnej?

Możliwe odpowiedzi: poniżej 7. roku życia, między 7. a 11. rokiem życia, powyżej 12. roku życia, brak odpowiedzi.

Ile miałeś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałeś danej substancji psychoaktywnej?								
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6								
	Poniżej 7. r. ż.		Między 7. a 11. r. ż.		Powyżej 12. r.ż.		Brak odpowiedzi	
Kawa z kofeiną	24	3,5%	107	15,5%	13	1,9%	547	79,2%
Napoje energetyczne	12	1,7%	137	19,8%	17	2,5%	525	76,0%
Alkohol	9	1,3%	22	3,2%	5	0,7%	655	94,8%
Papierosy	6	0,9%	11	1,6%	4	0,6%	670	97,0%
Leki w celu zmiany nastroju	5	0,7%	6	0,9%	0	0,0%	680	98,4%
Inne	3	0,4%	1	0,1%	0	0,0%	687	99,4%

Według deklaracji po raz pierwszy kawę spróbowało poniżej 7. roku życia 3,5% (24 os.) chłopców, 15,5% (107) między 7. a 11. rokiem życia, a 1,9% (13) powyżej 12. roku życia. 79,2% (547) chłopców nie udzieliło odpowiedzi.

Poniżej 7. roku życia pierwszy raz spróbowało napojów energetycznych, według udzielonych odpowiedzi, 1,7% (12) respondentów, a między 7. a 11. rokiem życia 19,8% (137). 2,5% (17) chłopców deklaruje, że po raz pierwszy napojów energetycznych próbowało po tym jak ukończyło 12. rok życia. Odpowiedzi nie udzieliło 76,0% (525) osób.

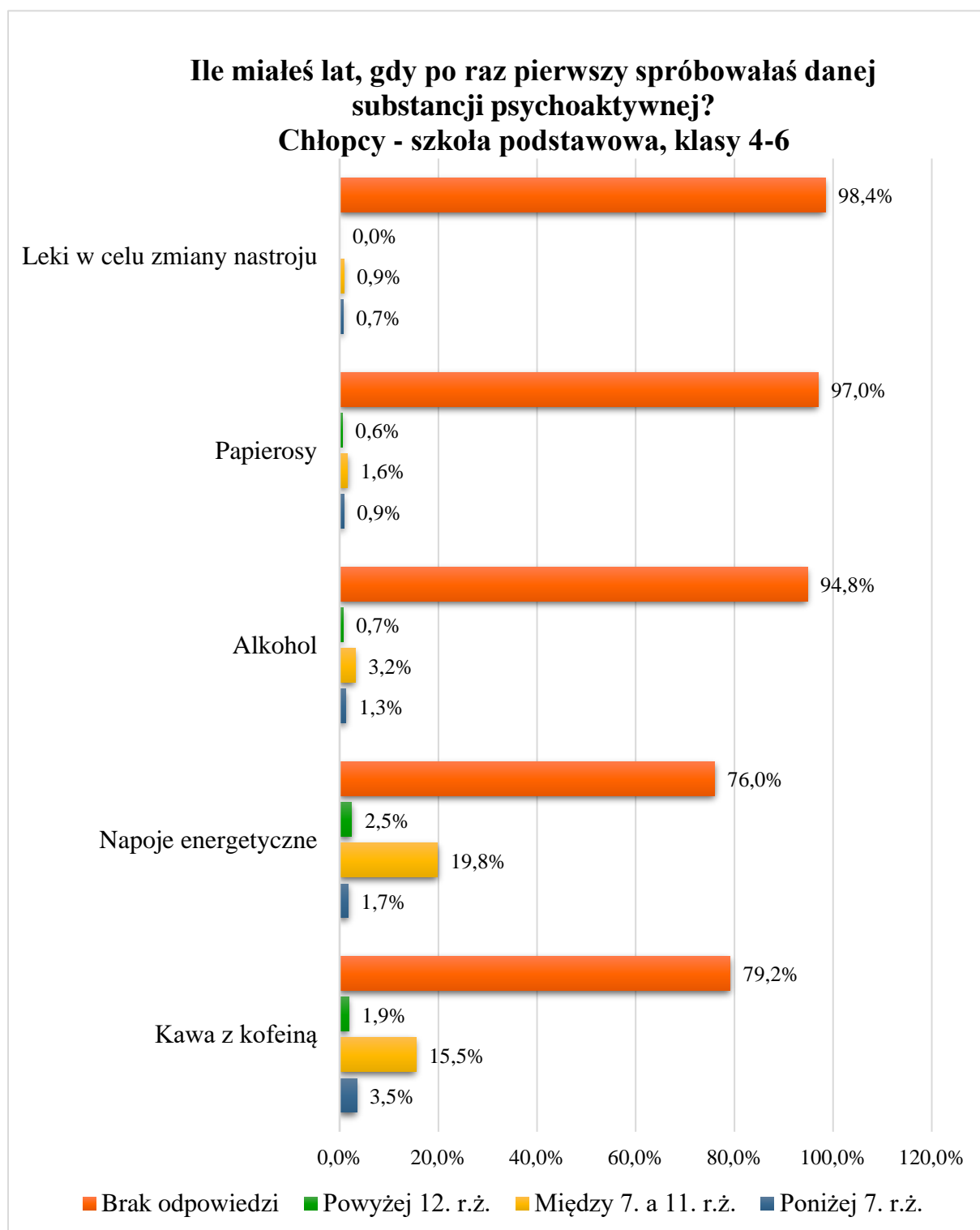
Według odpowiedzi 1,3% (9) ankietowanych chłopców po raz pierwszy napiło się alkoholu, gdy miało mniej niż 7 lat, 3,2% (22) – między 7. a 11. rokiem życia, z kolei 0,7% (5) powyżej 12 roku życia. 94,8% (655) chłopców nie udzieliło odpowiedzi.

0,9% (6) badanych stwierdziło, że zapaliło pierwszego papierosa poniżej 7. roku życia. Odpowiedź - między 7. a 11. rokiem życia - zaznaczyło 1,6% (11), a mając skończone 12 lat – 0,6% (4) respondentów. Odpowiedzi nie udzieliło 97,0% (670) osób.

Wśród badanych chłopców 0,7% (5) zadeklarowało branie leków w celu zmiany nastroju przed ukończeniem 7. roku życia. Zażywanie ich między 7. a 11. rokiem życia zaznaczyło 0,9%

(6) badanych. Żadna osoba nie zadeklarowała brania leków po ukończeniu 12 roku życia. 98,4% (680) osób nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

W badanej grupie 0,4% (3) chłopców stwierdziło, że zażyło inne substancje psychoaktywne mając mniej niż 7 lat. 0,1% (1) respondentów zadeklarowała używanie innych substancji między 7. a 11. rokiem życia, z kolei żadna osoba nie zaznaczyła odpowiedzi powyżej 12 roku życia. 99,4% (687) chłopców nie udzieliło żadnej odpowiedzi.

**Deklaracje dotyczące możliwych następstw spożywania alkoholu.
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 4-6.**

Pytanie: Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?

- *Mogę mieć kłopoty w domu/ w szkole/ z policją. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Może poprawić się mój nastrój; mogę się świetnie bawić. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Może to zaszkodzić to mojemu zdrowiu (nudności, wymioty, ból głowy, kac). Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Mogę się uzależnić. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Mogę zrobić coś, czego będę żałować. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie.*

Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?										
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 4-6										
	Brak odpowiedzi		Zdecydowanie tak		Raczej tak		Raczej nie		Zdecydowanie nie	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Mogę mieć kłopoty w domu / w szkole / z policją	29	4,9	359	61,0	148	25,1	39	6,6	14	2,4
Może poprawić się mój nastrój; mogę się świetnie bawić	40	6,8	43	7,3	64	10,9	151	25,6	291	49,4
Może to zaszkodzić mojemu zdrowiu (nudności, wymioty, ból głowy, kac)	39	6,6	407	69,1	100	17,0	18	3,1	25	4,2
Mogę się uzależnić	34	5,8	317	53,8	130	22,1	66	11,2	42	7,1
Mogę zrobić coś, czego będę żałować	34	5,8	359	61,0	136	23,1	34	5,8	26	4,4

Większość badanych uczennic spodziewała się kłopotów w domu/ w szkole/ z policją jako konsekwencji spożycia alkoholu: 61% (359 os.) odpowiedziało, że napicie się alkoholu zdecydowanie je spowoduje, 25,1% (148) raczej spodziewała się takich kłopotów. Zdecydowanie mniej osób 6,6% (39) uważało, że takie komplikacje raczej nie zaistnieją, a 2,4% (14) badanych było przekonanych, że zdecydowanie nie będzie nieprzyjemnych sytuacji. Odpowiedzi nie udzieliło 4,9% (29) ankietowanych.

Następnie uczennice odpowiadały na pytanie, czy ich zdaniem wypicie alkoholu poprawi im nastrój. Z badanej próby mniejszość spodziewała się pozytywnego wpływu napojów alkoholowych na samopoczucie. 7,3% (43) uważało, że wypicie alkoholu zdecydowanie przyczyni się do poprawy nastroju, odpowiedzi mniej zdecydowanej (raczej tak) udzieliło 10,9% (64) dziewcząt. Poprawy nastroju nie spodziewało się 25,6% (151) uczennic, a odpowiedzi - zdecydowanie nie - udzieliła największa liczba osób 49,4% (291). 6,8% (40) badanych nie udzieliło odpowiedzi na pytanie.

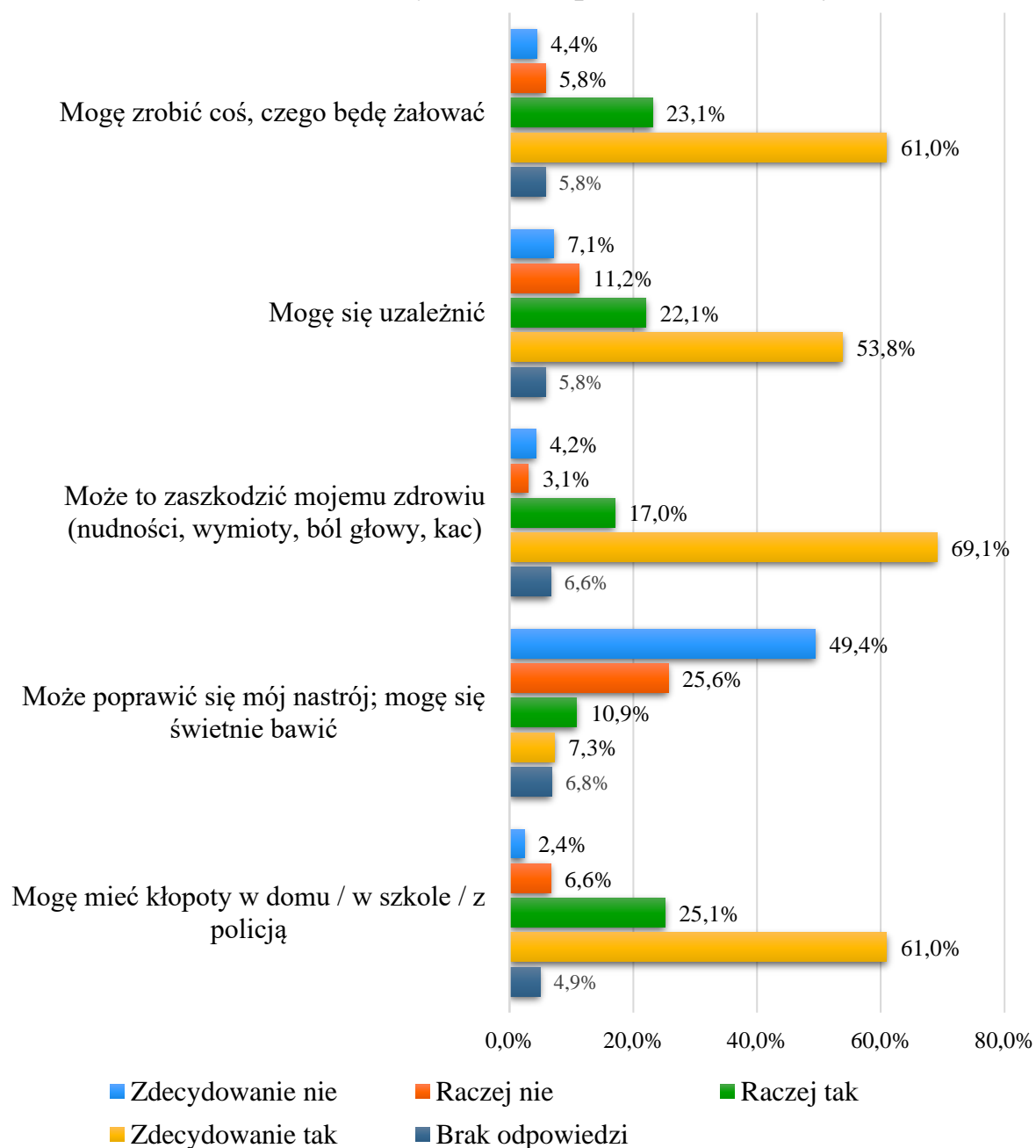
Badano także świadomość szkodliwości alkoholu dla zdrowia. 69,1% (407) uczennic szkół podstawowych uważało, że napicie się napojów alkoholowych zdecydowanie szkodzi ich zdrowiu; za raczej szkodliwym wpływem opowiadało się 17,0% (100). 3,1% (18) dziewcząt deklarowało, że napicie się alkoholu raczej nie zaszkodzi ich zdrowiu, a za zdecydowanym brakiem szkodliwości opowiadało się 4,2% (25) badanych. 6,6% (39) uczestniczących w badaniu dziewcząt nie zaznaczyło żadnej odpowiedzi na to pytanie.

Zdecydowaną możliwość uzależnienia się od alkoholu w następstwie jego spożycia wzięło pod uwagę 53,8% (317) badanych, 22,1% (130) uważało, że raczej może się uzależnić. Jednak już 11,2% (66) dziewcząt uważało, że raczej nie grozi im uzależnienie, a 7,1% (42), że zdecydowanie nie. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 5,8% (34) badanych dziewcząt.

Następne pytanie jakie zadano uczennicom dotyczyło możliwości zrobienia czegoś, czego będzie się żałowało, a co jest związane ze spożyciem alkoholu. Najwięcej osób, 61% (359) uważało, że spożycie alkoholu może zdecydowanie doprowadzić do takich sytuacji. 23,1% (136) uważało, że raczej może to się zdarzyć. Mniej badanych twierdziło, że raczej nie może zrobić czegoś, czego będzie żałować: 5,8% (34). Odpowiedzi – zdecydowanie nie udzieliło 7,1% (42) dziewcząt. 5,8% (34) ankietowanych nie odpowiedziało na to pytanie.

Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?

Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 4-6

**Deklaracje dotyczące możliwych następstw spożywania alkoholu.
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6.**

Pytanie: Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?

- *Mogę mieć kłopoty w domu/ w szkole/ z policją. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Może poprawić się mój nastrój; mogę się świetnie bawić. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Może to zaszkodzić to mojemu zdrowiu (nudności, wymioty, ból głowy, kac). Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Mogę się uzależnić. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Mogę zrobić coś, czego będę żałować. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie.*

Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?										
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6										
	Brak odpowiedzi		Zdecydowanie tak		Raczej tak		Raczej nie		Zdecydowanie nie	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Mogę mieć kłopoty w domu / w szkole / z policją	41	5,9	424	61,4	130	18,8	40	5,8	56	8,1
Może poprawić się mój nastrój; mogę się świetnie bawić	56	8,1	76	11,0	78	11,3	164	23,7	317	45,9
Może to zaszkodzić mojemu zdrowiu (nudności, wymioty, ból głowy, kac)	61	8,8	455	65,8	104	15,1	26	3,8	45	6,5
Mogę się uzależnić	58	8,4	383	55,4	140	20,3	68	9,8	42	6,1
Mogę zrobić coś, czego będę żałować	58	8,4	424	61,4	123	17,8	38	5,5	48	6,9

W związku z różnymi możliwymi konsekwencjami picia alkoholu, uczniowie zostali poproszeni o zaznaczenie najbardziej prawdopodobnego ich zdaniem następstwa spożywania alkoholu w różnych obszarach ich życia. Wyniki prezentują się następująco:

61,4% (424 os.) odpowiedziało, że napicie się alkoholu zdecydowanie spowoduje kłopoty w domu/ w szkole/ z policją. Takich kłopotów raczej spodziewało się 18,8% (130) ankietowanych, 5,8% (40) uważało, że problemy takie raczej nie zaistnieją, 8,1% (56) chłopców uważało, że po spożyciu alkoholu zdecydowanie nie będzie nieprzyjemnych sytuacji. Na to pytanie odpowiedzi nie udzieliło 5,9% (41) badanych.

Następnie uczniowie odpowiadali na pytanie, czy ich zdaniem wypicie alkoholu może poprawić im nastrój. 11% (76) uważało, że wypicie alkoholu zdecydowanie przyczyni się do poprawy samopoczucia, 11,3% (78) badanych uważało, że raczej tak. Z drugiej strony 23,7% (164) zapytanych uważało, że alkohol raczej nie spowoduje dobrej zabawy, a zdecydowany brak możliwości poprawy nastroju po alkoholu zadeklarowało najwięcej osób – 45,9% (317). 8,1% (56) chłopców nie udzieliło odpowiedzi na pytanie.

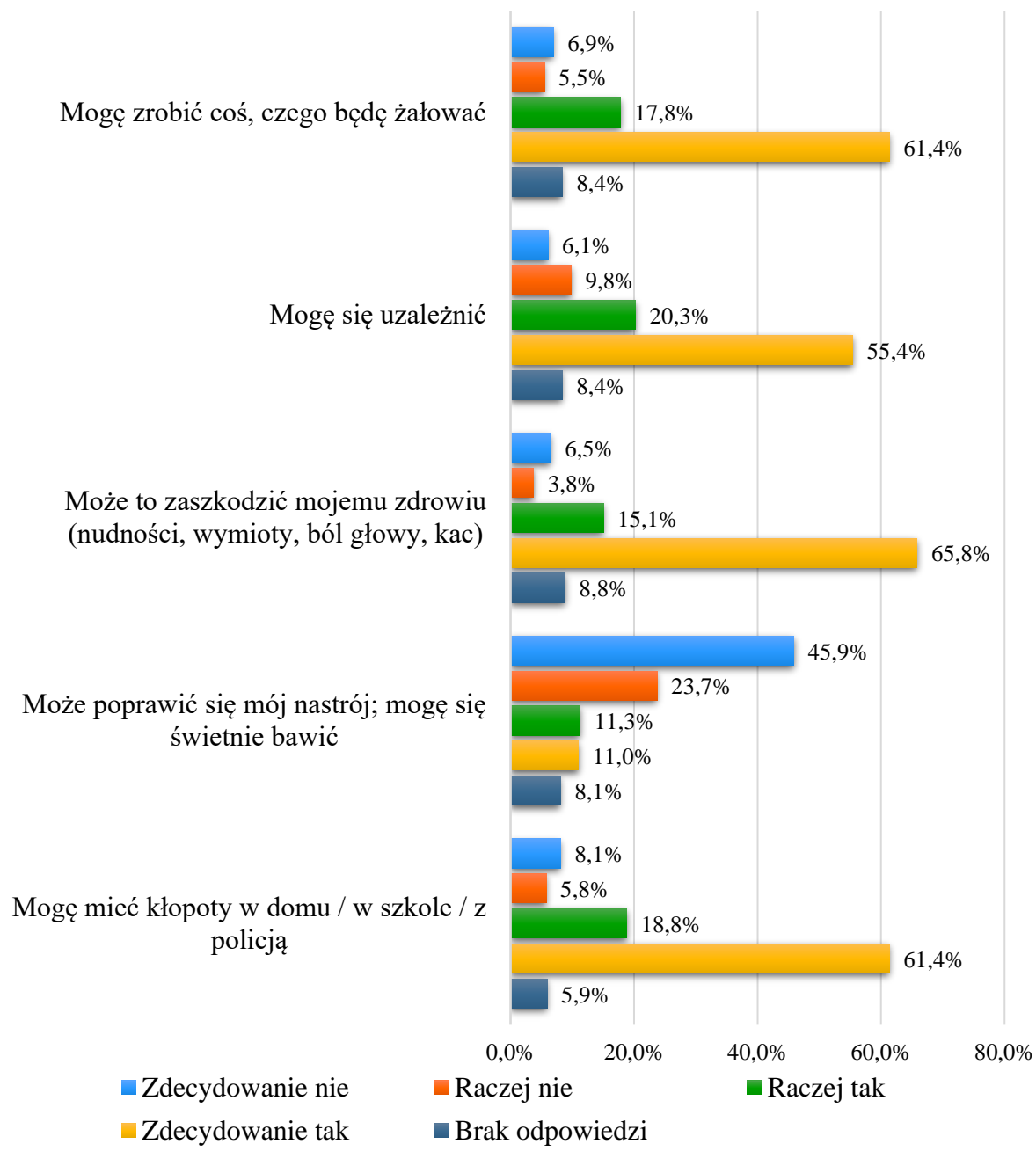
Przekonania uczniów na temat szkodliwości alkoholu dla zdrowia są następujące: 65,8% (455) uważało, że picie na pewno zaszkodzi ich zdrowiu. Za raczej szkodliwym wpływem alkoholu na zdrowie opowiadało się 15,1% (104) respondentów. 3,8% (26) biorących udział w badaniu deklaroowało, że napicie się alkoholu raczej nie zaszkodzi ich zdrowiu, a za zdecydowanym brakiem szkodliwości opowiadało się 6,5% (45) uczniów. 8,8% (61) uczestniczących w ankiecie nie odpowiedziało na to pytanie.

Odnosnie do postrzeganej przez uczniów możliwości uzależnienia się: 55,4% (383) uważało, że zdecydowanie może się uzależnić od alkoholu, 20,3% (140) było przekonanych, że raczej może uzależnić się od alkoholu. 9,8% (68) badanych uważało z kolei, że raczej nie może uzależnić się od alkoholu, a 6,1% (42), że zdecydowanie nie. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 8,4% (58) chłopców.

Następne pytanie jakie zadano uczniom dotyczyło możliwości zrobienia czegoś, czego będzie się żałowało, a co jest związane ze spożyciem alkoholu. 61,4% (424) uważało, że spożycie alkoholu może doprowadzić do niechcianych sytuacji; 17,8% (123) uważało, że raczej może to się zdarzyć. Mniej badanych twierdzi, że raczej nie może zrobić czegoś, czego będzie żałować: 5,5% (38), z kolei 6,9% (48) stwierdziło, że zdecydowanie nie. 8,4% (58) ankietowanych nie odpowiedziało na to pytanie.

Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?

Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6

**Opinie, jakie mają bliskie osoby na temat spożywania alkoholu.
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 4-6.**

Ankiety skierowane do uczennic szkół podstawowych zawierały pytanie dotyczące opinii bliskich osób na temat picia przez osobę badaną alkoholu. Osoby bliskie uwzględnione w pytaniu to mama, tata, inny dorosły opiekun, najlepszy przyjaciel oraz znajomi.

Pytanie: Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?

Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie nie wolno mi pić alkoholu, raczej nie wolno mi pić alkoholu, to jest moja sprawa, od czasu do czasu mogę napić się alkoholu, zdecydowanie mogę pić.

Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?												
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 4-6												
	Brak odpowiedzi		Zdecydowanie nie wolno mi pić alkoholu		Raczej nie powinnam pić alkoholu		To jest moja sprawa		Od czasu do czasu mogę napić się alkoholu		Zdecydowanie mogę pić alkohol	
Mama uważa, że	38	6,5%	489	83,0%	51	8,7%	7	1,2%	4	0,7%	0	0,0%
Tata uważa, że	50	8,5%	470	79,8%	54	9,2%	8	1,4%	7	1,2%	0	0,0%
Inny dorosły opiekun uważa, że	39	6,6%	463	78,6%	56	9,5%	27	4,6%	4	0,7%	0	0,0%
Najlepszy przyjaciel uważa, że	41	7,0%	400	67,9%	83	14,1%	46	7,8%	15	2,5%	4	0,7%
Znajomi uważają, że	41	7,0%	380	64,5%	74	12,6%	68	11,5%	14	2,4%	12	2,0%

Wypowiedzi uczennic dotyczące opinii ich matek na temat picia przez nie alkoholu są następujące: 83% (489 os.) badanych deklarowało, że ich matki uważają, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu, 8,7% (51) twierdziło, że w opinii matek raczej nie powinny spożywać alkoholu. Według dziewcząt 1,2% (7) mam uważało, że picie to sprawa córek. 0,7% (4) ankietowanych twierdziło, że ich matki dopuszczają napięcie się alkoholu przez nie od czasu do czasu. Zdecydowaną zgodę wyrażało według opinii respondentek 0% matek. Odpowiedzi na to pytanie nie zaznaczyło 6,5% (38) dziewcząt.

Deklaracje dziewcząt dotyczące opinii ich ojców na temat picia przez nie alkoholu: 79,8% (470) ankietowanych deklarowało, że ich ojcowie zdecydowanie zabraniają im pić alkoholu, 9,2% (54) twierdziły, że w opinii ojców raczej nie powinny spożywać alkoholu. 1,4%

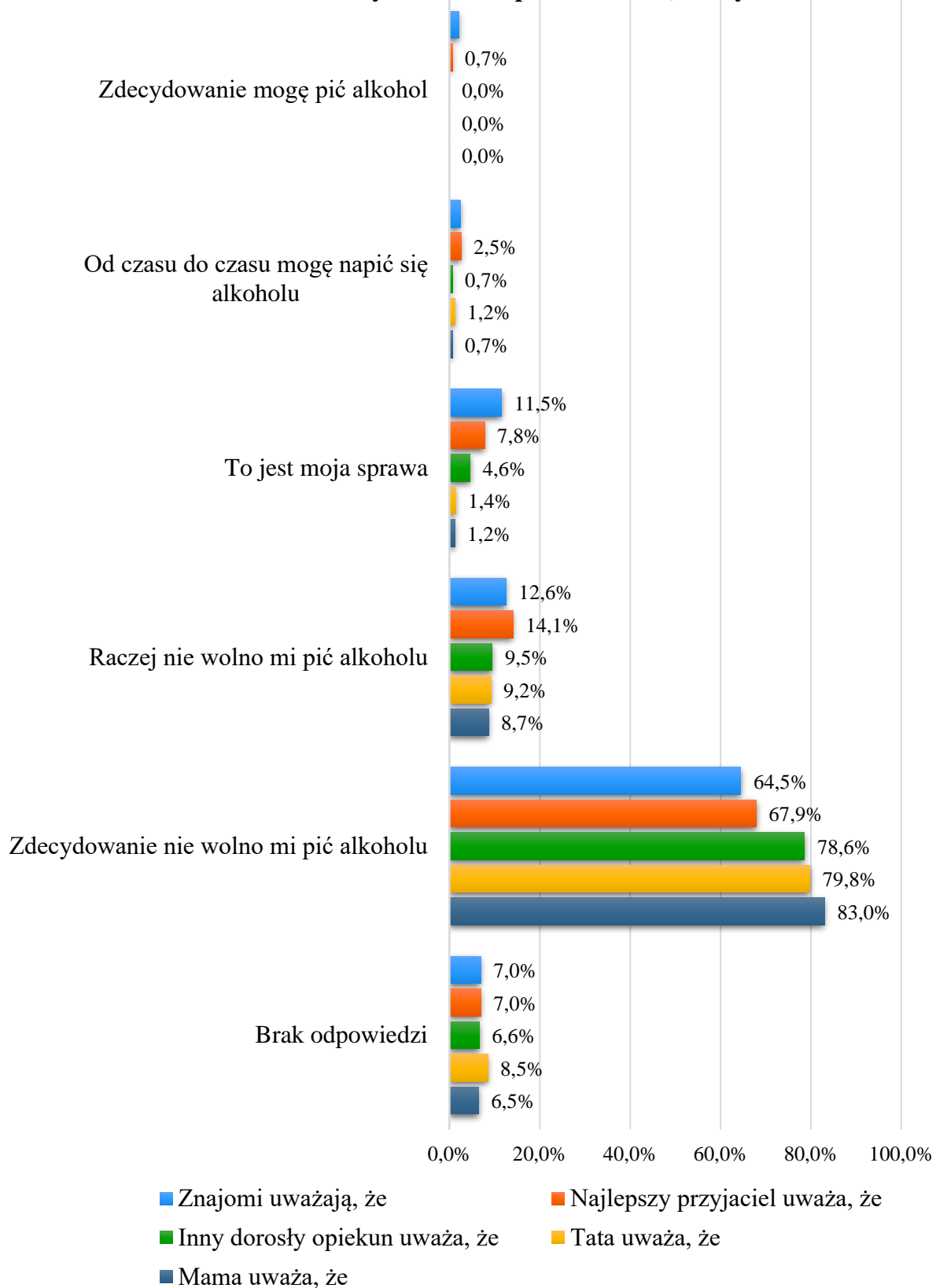
(8) uczennic miało przekonanie, że według ojców jest to ich sprawa czy i jak piją. 1,2% (7) twierdziło, że ich ojcowie dopuszczają napicie się alkoholu przez dziecko od czasu do czasu. 0% ojców dawało córkom, w ich przekonaniu, zdecydowaną zgodę na spożywanie alkoholu. Na to pytanie nie odpowiedziało 8,5% (50) dziewcząt.

Wypowiedzi dotyczące opinii innych opiekunów lub dorosłych na temat picia alkoholu kształtują się następująco: 78,6% (463) dziewcząt uważało, że w opinii ich opiekunów albo innych dorosłych, zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu, a 9,6% (56) uważa, że raczej nie powinny pić. 4,6% (27) badanych miało przekonanie, że ich opiekunowie lub inni dorośli uważają, że to ich sprawa. Według 0,7% (4) ich opiekunowie lub inni dorośli mieli dopuszczać ich picie od czasu do czasu, zaś żadna z badanych nie zaznaczyła odpowiedzi dotyczącej zdecydowanego przyzwolenia na picie alkoholu. Odpowiedzi nie udzieliło 6,6% (39) dziewcząt.

Przekonania badanych odnośnie opinii ich najlepszego przyjaciela, co do picia przez nie alkoholu: 67,9% (400) uczennic miało opinię, że ich najlepszy przyjaciel uważa, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu; 14,1% (83) twierdziło, że według ich przyjaciół raczej nie powinny spożywać alkoholu. 7,8% (46) uważało, że według przyjaciela to ich sprawa, czy spożywają alkohol. 2,5% (15) dziewcząt twierdziło, że ich przyjaciel dopuszcza napicie się przez nie od czasu do czasu, a zdecydowanie nie ma nic przeciwko 0,7% (4) przyjaciół. Odpowiedzi nie udzieliło 7% (41) pytanych.

Wypowiedzi uczennic dotyczące opinii ich znajomych na temat picia przez nie alkoholu wskazują, że: 64,5% (380) ankietowanych było przekonane, że ich znajomi uważają, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu, 12,6% (74) twierdziło, że w opinii znajomych raczej nie mogą spożywać alkoholu. 7,8% (46) uważało, że według znajomych jest to tylko ich sprawa. 2,5% (15) uczennic twierdziło, że ich znajomi nie mają nic przeciwko, jeśli piją one od czasu do czasu. Znajomi wyrażali zdecydowaną zgodę według 2% (12) dziewcząt. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 7% (41) ankietowanych.

**Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 4-6**

**Opinie, jakie mają bliskie osoby na temat spożywania alkoholu.
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6.**

Ankiety skierowane do uczennic szkół podstawowych zawierały pytanie dotyczące opinii bliskich osób na temat picia przez osobę badaną alkoholu. Osoby bliskie uwzględnione w pytaniu to mama, tata, inny dorosły opiekun, najlepszy przyjaciel oraz znajomi.

Pytanie: Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?

Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie nie wolno mi pić alkoholu, raczej nie wolno mi pić alkoholu, to jest moja sprawa, od czasu do czasu mogę napić się alkoholu, zdecydowanie mogę pić.

Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?												
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6												
	Brak odpowiedzi		Zdecydowanie nie wolno mi pić alkoholu		Raczej nie powinnam pić alkoholu		To jest moja sprawa		Od czasu do czasu mogę napić się alkoholu		Zdecydowanie mogę pić alkohol	
Mama uważa, że	65	9,4%	554	80,2%	45	6,5%	14	2,0%	8	1,2%	5	0,7%
Tata uważa, że	73	10,6%	528	76,4%	54	7,8%	20	2,9%	9	1,3%	7	1,0%
Inny dorosły opiekun uważa, że	69	10,0%	522	75,5%	62	9,0%	28	4,1%	4	0,6%	6	0,9%
Najlepszy przyjaciel uważa, że	74	10,7%	413	59,8%	92	13,3%	84	12,2%	12	1,7%	16	2,3%
Znajomi uważają, że	69	10,0%	406	58,8%	85	12,3%	99	14,3%	17	2,5%	15	2,2%

Deklaracje uczniów dotyczące opinii ich matek na temat picia przez nich alkoholu są następujące: 80,2% (554) badanych deklaroowało, że ich matki uważają, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu, 6,5% (45) twierdziło, że według matek raczej nie powinni spożywać alkoholu. 2% (14) twierdziło, że matka powiedziałaby, że to ich sprawa. 1,2% (8) uczniów twierdziło, że ich matki dopuszczają napić się alkoholu przez dziecko od czasu do czasu, zaś zdecydowaną zgodę w opinii chłopców wyrażało 0,7% (5) matek. 9,4% (65) respondentów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Odnosnie wypowiedzi uczniów dotyczących opinii ich ojców na temat picia przez nich alkoholu: 76,4% (528) badanych deklaroowało, że ich ojcowie zdecydowanie sprzeciwiają się picie przez nich alkoholu; 7,8% (54) twierdziło, że w opinii ojców raczej nie powinni spożywać

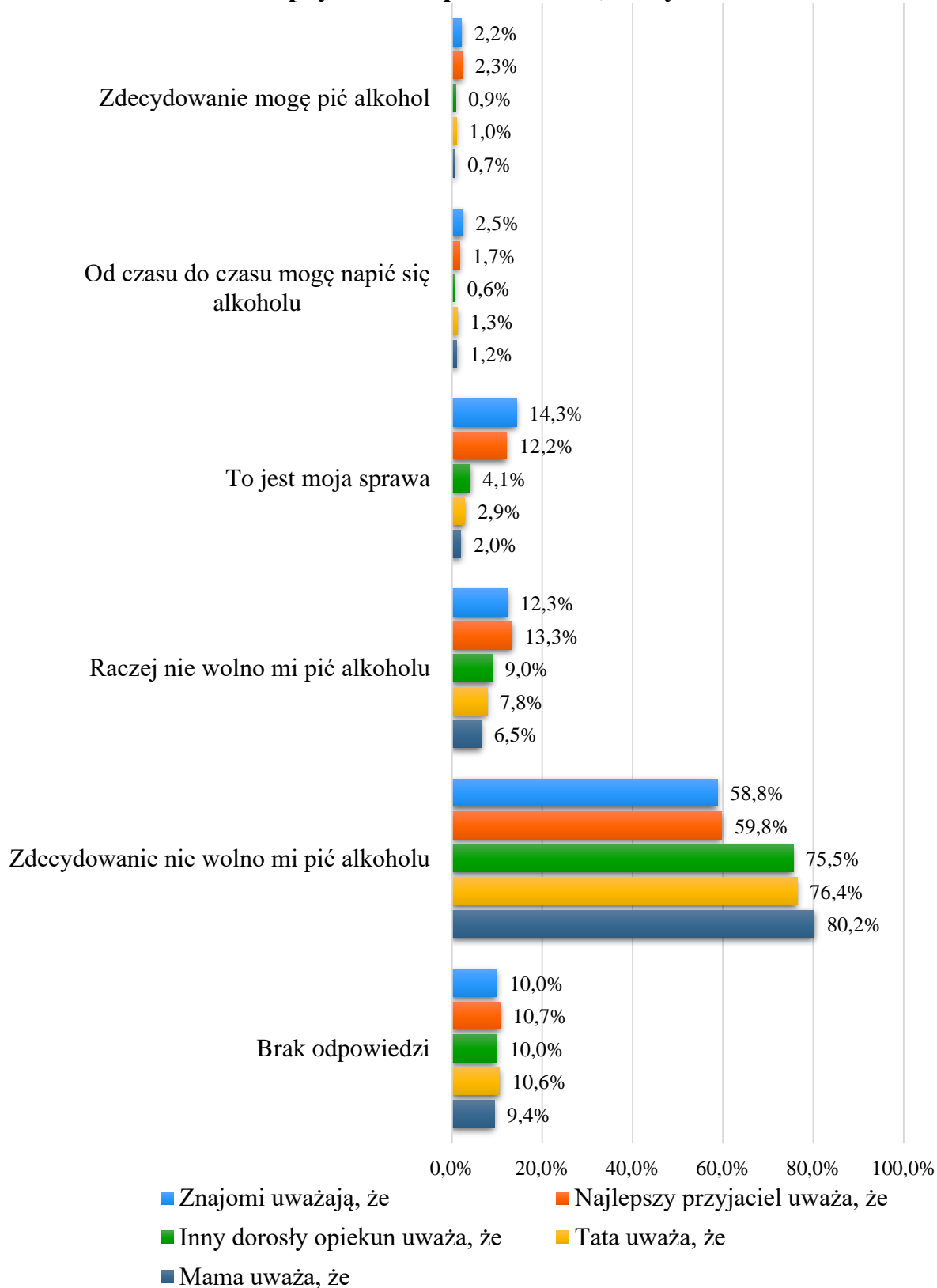
alkoholu. 2,9% (20) uczniów uważało, że ojciec pozostawiłby to ich decyzji. Stosunkowo niewielu ojców było w opinii badanych przychylnych picciu: 1,3% (9) badanych twierdziło, że ich ojcowie dopuszczają napicie się alkoholu przez dziecko od czasu do czasu, a zdecydowaną zgodę wyrażało 1% (7) ojców. 10,6% (73) chłopców nie odpowiedziało, jaką według nich opinię ma ich tata na temat picia przez nich alkoholu.

Wypowiedzi dotyczące opinii innych opiekunów lub dorosłych na temat picia alkoholu kształtują się następująco: 75,5% (522) z nich twierdziło, że w opinii ich opiekunów albo innych dorosłych, zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu, a 9% (62) uważało, że raczej nie powinni pić. 4,1% (28) badanych miało przekonanie, że ich opiekunowie lub inni dorośli uważają, że to ich sprawa. Według 0,6% (4) osób ich opiekunowie lub inni dorośli mają dopuszczać ich picie od czasu do czasu, zaś według 0,9% (6) badanych dawało im, w ich opinii, zdecydowane przyzwolenie. 10% (69) nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Opinie badanych w stosunku do picia przez nich alkoholu w oczach najlepszego przyjaciela są następujące: 59,8% (413) chłopców sądziło, że ich najlepszy przyjaciel uważa, iż zdecydowanie nie powinni oni pić alkoholu, 13,3% (92) twierdziło, że w opinii przyjaciela raczej nie powinni spożywać alkoholu. Niewielu mniej przyjaciół, 12,2% (84), w przekonaniu badanych uważało, że to ich sprawa. 1,7% (12) uczniów twierdziło, że ich przyjaciel nie ma nic przeciwko picciu przez nich alkoholu od czasu do czasu, a zdecydowaną zgodę wyrażało według uczniów 2,3% (16) przyjaciół. 10,7% (74) uczniów nie odpowiedziało na to pytanie.

Odnosnie opinii znajomych osób badanych, co do picia przez nich alkoholu: według 58,8% (406) chłopców ich znajomi uważali, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu, 12,3% (85) twierdziło, że w opinii znajomych raczej nie powinni spożywać alkoholu. 14,3% (99), uważa, że znajomi twierdzili, że to ich sprawa. 2,5% (17) uczniów twierdziło, że ich znajomi dopuszczają napicie się alkoholu przez nich od czasu do czasu, a zdecydowanie nie miało nic przeciwko 2,2% (15) znajomych zdaniem ankietowanych. 10% (69) chłopców nie odpowiedziało na to pytanie.

**Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 4-6**

3.2. Szkoły podstawowe, klasy 7-8

Rodzaje używanych substancji psychoaktywnych.

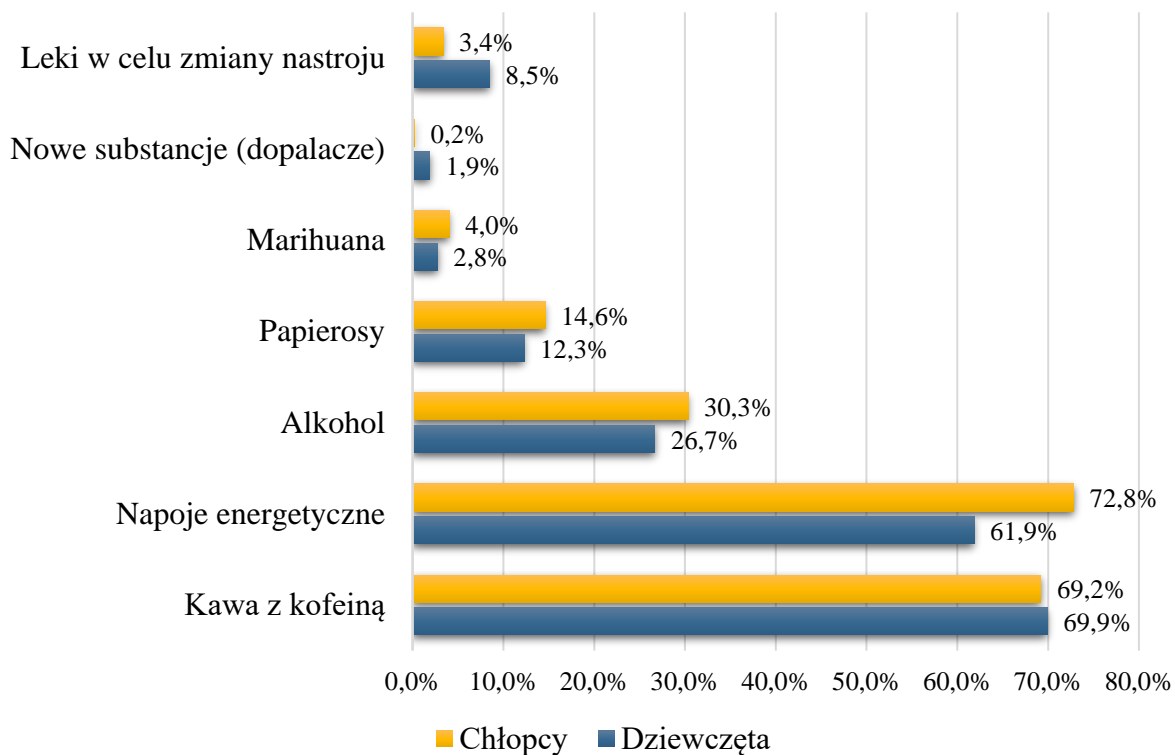
Respondenci, udzielając odpowiedzi na pytanie dotyczące rodzajów używanych przez nich substancji psychoaktywnych, mogli wskazać więcej niż jeden rodzaj substancji.

Rodzaje używanych substancji psychoaktywnych				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8				
	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Kawa z kofeiną	330	69,9%	308	69,2%
Napoje energetyczne	292	61,9%	324	72,8%
Alkohol	126	26,7%	135	30,3%
Papierosy	58	12,3%	65	14,6%
Marihuana	13	2,8%	18	4,0%
Nowe substancje (dopalacze)	9	1,9%	1	0,2%
Leki w celu zmiany nastroju	40	8,5%	15	3,4%

W grupie dziewcząt z klas 7-8 szkół podstawowych 69,9% (330 os.) wskazało, że przynajmniej raz w życiu piło kawę z kofeiną. Nieco mniej – 61,9% (292) zadeklarowało spożywanie napojów energetycznych, a 26,7% (126) piła alkohol. Do zapalenia papierosa przyznało się 12,3% (58) dziewcząt, a do sięgnięcia po marihuanę 2,8% (13). Nowych substancji psychoaktywnych (dopalaczy) użyło 1,9% (9) przebadanych uczennic, a 8,5% (40) korzystało z leków w celu zmiany nastroju.

Wśród chłopców 69,2% (308) zadeklarowało picie kawy z kofeiną. Większa ilość – 72,8% (324) sięganie po napoje energetyczne. 30,3% (135) przebadanych uczniów ma za sobą inicjację alkoholową, a 14,6% (65) wskazała, że paliła papierosy. Po marihuanę sięgnęło 4,0% (18) respondentów, a po nowe substancję (dopalacze) jeden badany – 0,2%. Zażywanie leków w celu zmiany nastroju zadeklarowało 3,4% (15) chłopców.

Rodzaje używanych substancji psychoaktywnych Dziewczęta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

**Częstotliwość używania substancji psychoaktywnych.
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 7-8.**

Uczennice zostały zapytane o to, jak często sięgają po poszczególne substancje psychoaktywne.

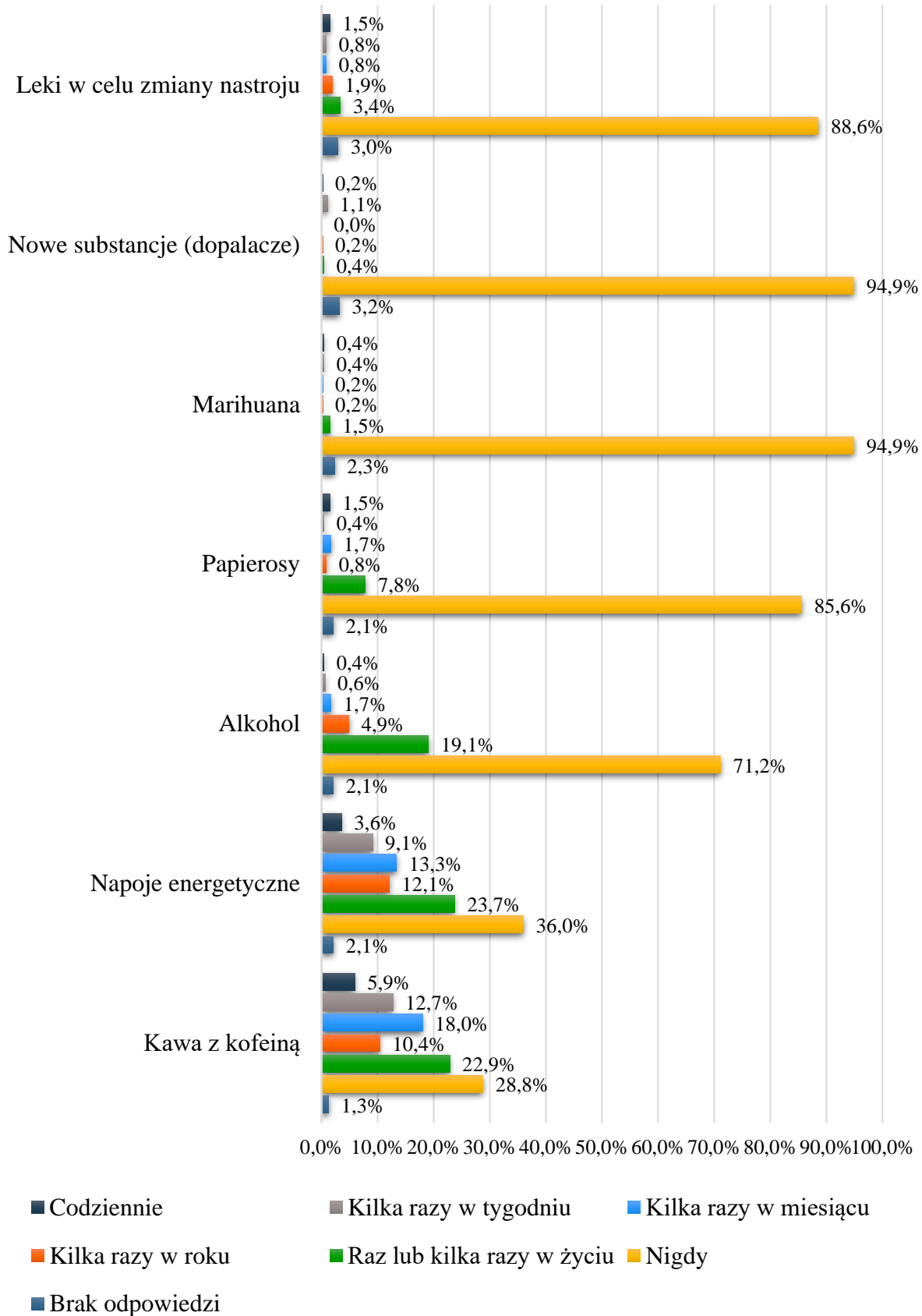
Używanie substancji psychoaktywnych - częstotliwość														
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 7-8														
	Brak odpowiedzi		Nigdy		Raz lub kilka razy w życiu		Kilka razy w roku		Kilka razy w miesiącu		Kilka razy w tygodniu		Codziennie	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kawa z kofeiną	6	1,3	136	28,8	108	22,9	49	10,4	85	18,0	60	12,7	28	5,9
Napoje energetyczne	10	2,1	170	36,0	112	23,7	57	12,1	63	13,3	43	9,1	17	3,6
Alkohol	10	2,1	336	71,2	90	19,1	23	4,9	8	1,7	3	0,6	2	0,4
Papierosy	10	2,1	404	85,6	37	7,8	4	0,8	8	1,7	2	0,4	7	1,5
Marihuana	11	2,3	448	94,9	7	1,5	1	0,2	1	0,2	2	0,4	2	0,4
Nowe substancje (dopalacze)	15	3,2	448	94,9	2	0,4	1	0,2	0	0,0	5	1,1	1	0,2
Leki w celu zmiany nastroju	14	3,0	418	88,6	16	3,4	9	1,9	4	0,8	4	0,8	7	1,5
Inne	334	70,8	129	27,3	3	0,6	0	0,0	3	0,6	3	0,6	0	0,0

Deklaracje dziewcząt na temat częstotliwości używania substancji psychoaktywnych prezentują się następująco:

- Kawy nigdy nie piło 28,8% (136 os.) przebadanych dziewcząt. Raz lub kilka razy w życiu próbowało jej 22,9% (108), kilka razy w roku sięgnęło po nią 10,4% (49) uczennic, a kilka razy w miesiącu 18,0% (85). Kilka razy w tygodniu wskazało 12,7% (60) respondentek. Z kolei 5,9% (28) dziewcząt zazaczyło odpowiedź codziennie. Na to pytanie odpowiedzi nie udzieliło 1,3% (6) ankietowanych.
- Napojów energetycznych nigdy nie piło 36,0% (170) uczennic. Raz lub kilka razy w życiu spożywało je 23,7% (112) badanych, kilka razy do roku sięgnęła po nie 12,1% (57) dziewcząt, a kilka razy w miesiącu wskazało 13,3% (63) ankietowanych. Niemal co dziesiąta uczennica – 9,1% (43) piła napoje energetyczne kilka razy w tygodniu. 3,6% (17) sięgała po nie codziennie. Do tego pytania nie ustosunkowało się 2,1% (10) dziewcząt.

- Brak doświadczenia picia alkoholu zadeklarowało 71,2% (336) uczennic. Raz lub kilka razy w życiu spożywało go 19,1% (90) badanych, kilka razy w roku alkohol piło 4,9% (23) dziewcząt, a kilka razy w miesiącu sięgało po niego 1,7% (8). Troje dziewcząt – 0,6% wskazało, że piło alkohol kilka razy w tygodniu, a dwoje – 0,4%, że spożywało go codziennie. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 2,1% (10) respondentek.
- Większość uczennic w tej grupie wiekowej – 85,6% (404) nie próbowała nigdy papierosów. 7,8% (37) sięgnęło po nie raz lub kilka razy w życiu, a 0,8% (4) kilka razy w roku. Palenie papierosów kilka razy w miesiącu zadeklarowało 1,7% dziewcząt, natomiast dwie – 0,4% wskazały, że paliły kilka razy w tygodniu. 1,5% (7) badanych używała papierosów codziennie. Na to pytanie nie odpowiedziało 2,1% (10) uczennic.
- Po marihuanę nigdy nie sięgnęło 94,9% (448) przebadanych dziewcząt. Na zapalenie jej raz lub kilka razy w życiu wskazało 1,5% (7) respondentek. Jedna uczennica – 0,2% udzieliła odpowiedzi, że paliła kilka razy w roku, też jedna – 0,2% określiła, że paliła kilka razy w miesiącu. Kilka razy w tygodniu po marihuanę sięgało 0,4% (2) badanych, taka sama ilość – 0,4% (2) paliła marihuanę codziennie. Do tej kwestii nie odniosło się 2,3% (11) badanych.
- Kontakt z nowymi substancjami psychoaktywnymi (dopalaczami) nigdy nie miało 94,9% uczennic z klas 7-8 szkoły podstawowej. Do sięgnięcia po nie raz lub kilka razy w życiu przyznało się dwoje dziewcząt – 0,4%, jedna – 0,2% określiła, że korzystała z nich kilka razy w roku. Żadna z przebadanych dziewcząt nie zaznaczyła, że używała ich kilka razy w miesiącu. Co setna badana – 1,1% (5) zadeklarowała korzystanie z nowych substancji psychoaktywnych kilka razy w tygodniu, a jedna – 0,2% wybrała odpowiedź: codziennie. Odpowiedzi na to pytanie nie wybrało 3,2% (15) badanych.
- Większość dziewcząt tej grupie wiekowej – 88,6% (418), nie używało leków w celu zmiany nastroju. Natomiast 3,4% (16) przyznało, że zażyło je raz lub kilka razy w życiu, 1,9% (9) korzystało z nich kilka razy w roku. Po cztery dziewczęta – 0,8% określiły, że zażywały leki w celu zmiany nastroju kilka razy w miesiącu oraz kilka razy w tygodniu. 1,5% (7) respondentek codziennie używało tego rodzaju leków. Na to pytanie odpowiedzi nie udzieliło 3,0% (14) respondentek.
- Większość ankietowanych uczennic – 70,8% (334) nie odpowiedziała na pytanie o używanie innych niż wymienione wcześniej substancji psychoaktywnych. 27,3% (129) nigdy nie próbowało tego rodzaju używek. Natomiast trzy – 0,6% ankietowane przyznały, że skorzystało z tego rodzaju substancji raz lub kilka razy w życiu, taka sama ilość zaznaczyła odpowiedź kilka razy w miesiącu. Jednak pomimo możliwości te dziewczęta nie podały jakie substancje zażywają. Żadna z ankietowanych nie zaznaczyła odpowiedzi kilka razy w miesiącu ani codziennie.

Używanie substancji psychoaktywnych - częstotliwość Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 7-8

**Częstotliwość używania substancji psychoaktywnych.
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8.**

Uczniowie, analogicznie jak uczennice, zostali zapytani o to, jak często sięgają po poszczególne substancje psychoaktywne.

Używanie substancji psychoaktywnych - częstotliwość														
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8														
	Brak odpowiedzi		Nigdy		Raz lub kilka razy w życiu		Kilka razy w roku		Kilka razy w miesiącu		Kilka razy w tygodniu		Codziennie	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kawa z kofeiną	4	0,9	133	29,9	112	25,2	47	10,6	82	18,4	41	9,2	26	5,8
Napoje energetyczne	4	0,9	117	26,3	105	23,6	55	12,4	80	18,0	64	14,4	20	4,5
Alkohol	12	2,7	298	67,0	100	22,5	25	5,6	4	0,9	3	0,7	3	0,7
Papierosy	10	2,2	370	83,1	45	10,1	6	1,3	7	1,6	6	1,3	1	0,2
Marihuana	11	2,5	416	93,5	13	2,9	0	0,0	1	0,2	2	0,4	2	0,4
Nowe substancje (dopalacze)	9	2,0	435	97,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	0,2
Leki w celu zmiany nastroju	12	2,7	418	93,9	5	1,1	2	0,4	5	1,1	2	0,4	1	0,2
Inne	361	81,1	73	16,4	4	0,9	4	0,9	1	0,2	1	0,2	1	0,2

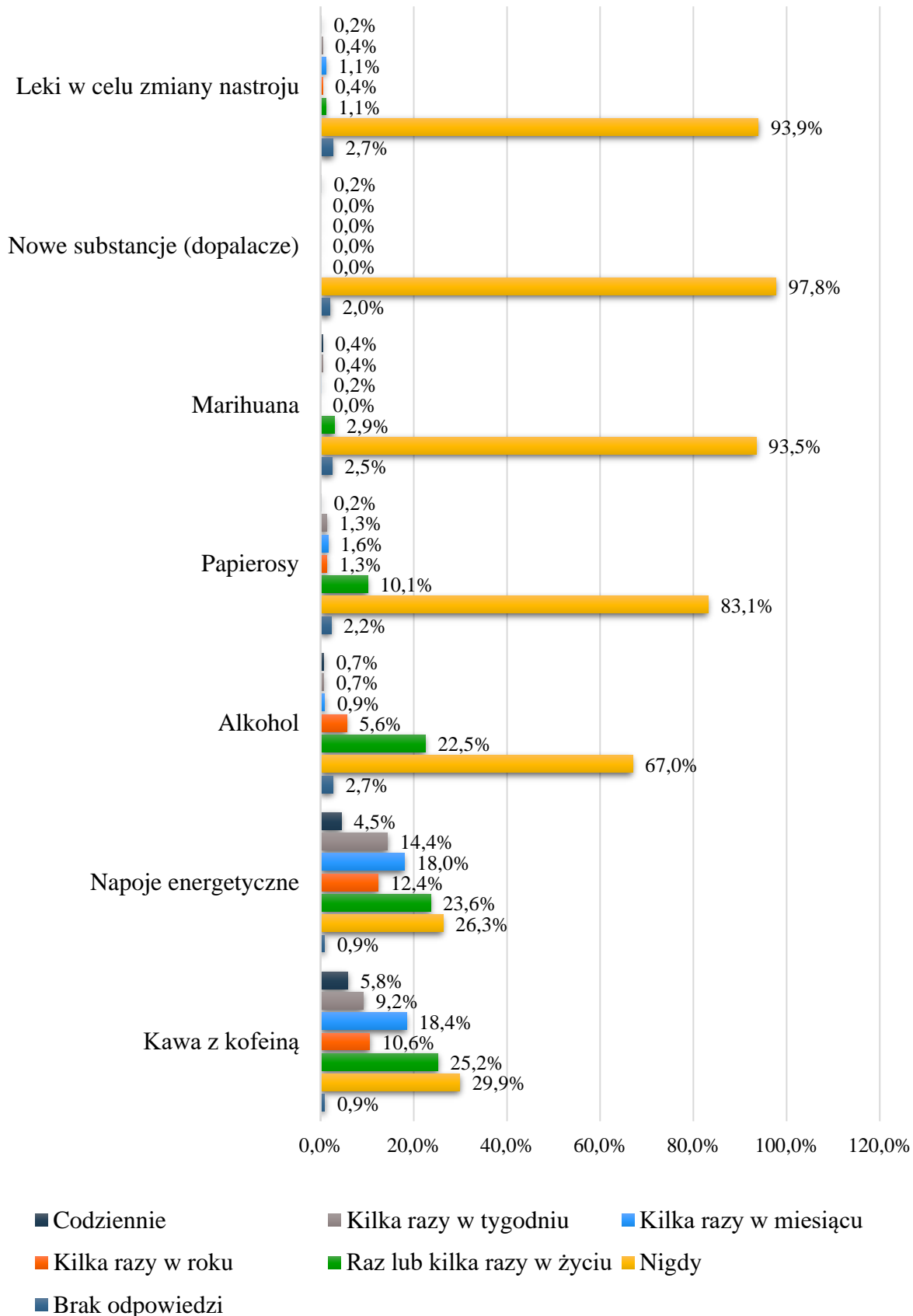
Deklaracje chłopców na temat częstotliwości używania substancji psychoaktywnych prezentują się następująco:

- Kawy nigdy nie piło 29,9% (133 os.) uczniów, 25,2% (112) spróbowało jej raz bądź kilka razy w życiu, 10,6% (47) chłopców wskazało kilka razy w roku. Po kawę kilka razy w miesiącu sięgało 18,4% (82) badanych, kilka razy w tygodniu 9,2% (41), a codziennie piło ją 5,8% (26) uczniów. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 0,9% (4) respondentów.
- Największa ilość przebadanych chłopców wskazała, że nigdy nie próbowała napojów energetycznych – 26,3% (117), następnie kolejno: 23,6% (105) określiło, że napiło się ich raz bądź kilka razy w życiu; 12,4% (55) piło je kilka razy w roku; 18,0% (80) kilka razy w miesiącu, a 14,4% (64) kilka razy w tygodniu. Dla 4,5% (20) uczniów picie

napojów energetycznych to codzienność. Do tego pytania nie ustosunkowało się 0,9% (4) badanych.

- Alkoholu nigdy nie piło 67,0% (298) badanych. 22,5% (100) chłopców spróbowała go raz bądź kilka razy w życiu. Kilka razy w roku sięgnęło po niego 5,6% (25) ankietowanych; kilka razy w miesiącu 0,9% (4), a kilka razy w tygodniu 0,7% (3). Trzech uczniów – 0,7% uczniów zadeklarowało, że piło alkohol codziennie. Na to pytanie nie odpowiedziało 2,7% (12) respondentów.
- 83,1% (370) przebadanych chłopców nigdy nie zapaliło papierosa. Co dziesiąty uczeń – 10,1% (45) spróbował go raz bądź kilka razy w życiu. Kilka razy w roku po papierosy sięgnęło 1,3% (6) badanych, kilka razy w miesiącu 1,6% (7), a kilka razy w tygodniu 1,3% (6). Jeden chłopiec czyli 0,2% z badanych określił, że palił papierosy codziennie. 2,2% (10) ankietowanych nie odniosło się do tego pytania.
- Kontakt z marihuaną nigdy nie miało 93,5% (416) uczniów. Natomiast jednorazowy bądź kilkurazowy kontakt w życiu zadeklarowało 2,9% (13) chłopców. Żaden badany nie wybrał odpowiedzi kilka razy w roku, jeden badany czyli 0,2% wybrał odpowiedź kilka razy w miesiącu, a dwóch – 0,4% kilka razy w tygodniu. Codziennie palenie marihuany wskazało dwóch uczniów czyli 0,4%. Na to pytanie nie odpowiedziało 2,5% (11) respondentów.
- W sprawie częstotliwości używania nowych substancji psychoaktywnych (dopalaczy) określił się jeden chłopiec – 0,2% wskazując odpowiedź codziennie. Pozostali uczniowie – 97,8% (435) zaznaczyli, że nigdy nie korzystało z tego typu substancji bądź nie udzieliło odpowiedzi – 2,0% (9).
- Z leków w celu zmiany nastroju nigdy nie korzystało 93,9% (418) badanych. Pięciu, czyli 1,1%, chłopców zadeklarowało, że użyło ich raz bądź kilka razy w życiu. Odpowiedź kilka razy w roku wybrało 0,4% (2) uczniów, kilka razy w miesiącu 1,1% (5), a kilka razy w tygodniu 0,4% (2). Codzienne używanie leków w celu zmiany nastroju wskazał jeden chłopiec czyli 0,2% z badanych. 2,7% (12) badanych nie ustosunkowało się do pytania.
- Większość ankietowanych uczniów – 81,1% (361) nie odpowiedziała na pytanie o używanie innych niż wymienione wcześniej substancji psychoaktywnych. 16,4% (73) nigdy nie próbowało tego rodzaju używek. Natomiast czterech ankietowanych – 0,9% przyznało, że skorzystało z tego rodzaju substancji raz lub kilka razy w życiu, taka sama ilość zaznaczyła odpowiedź kilka razy w roku. Jeden badany – 0,2% zadeklarował odpowiedź kilka razy w miesiącu, jeden – 0,2% kilka razy w tygodniu oraz również jeden – 0,2% codziennie. Jednak pomimo możliwości chłopcy nie podali jakie substancje zażywali.

Używanie substancji psychoaktywnych - częstotliwość Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

**Deklaracje dotyczące wieku pierwszego kontaktu z substancjami psychoaktywnymi.
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 7-8.**

Pytanie: Ile miałaś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałaś danej substancji psychoaktywnej?

Możliwe odpowiedzi: poniżej 7. roku życia, między 7. a 11. rokiem życia, powyżej 12. roku życia, brak odpowiedzi.

Ile miałaś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałaś danej substancji psychoaktywnej?								
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 7-8								
	Poniżej 7. r. ż.		Między 7. a 11. r. ż.		Powyżej 12. r.ż.		Brak odpowiedzi	
Kawa z kofeiną	3	0,6%	79	16,7%	154	32,6%	236	50,0%
Napoje energetyczne	4	0,8%	44	9,3%	143	30,3%	281	59,5%
Alkohol	7	1,5%	19	4,0%	56	11,9%	390	82,6%
Papierosy	1	0,2%	9	1,9%	33	7,0%	429	90,9%
Marihuana	1	0,2%	0	0,0%	7	1,5%	464	98,3%
Nowe substancje (dopalacze)	0	0,0%	0	0,0%	4	0,8%	468	99,2%
Leki w celu zmiany nastroju	0	0,0%	1	0,2%	20	4,2%	451	95,6%
Inne	0	0,0%	1	0,2%	3	0,6%	468	99,2%

Wiek powyżej 12. roku życia to okres, który wskazało większość przebadanych dziewcząt – 32,6% (152 os.) jako moment pierwszego spróbowania kawy z kofeiną. Następnie 16,7% (79) uczennic określiło ten czas w przedziale pomiędzy 7. a 11. rokiem życia, a trzy – 0,6% pierwszy raz napiły się kawy poniżej 7. roku życia. Połowa dziewcząt (236) z klas 7-8 szkoły podstawowej nie odpowiedziało na to pytanie.

Podobnie, w kontekście napojów energetycznych najwięcej ankietowanych czyli niemal 30,3% (143) wskazała okres powyżej 12. roku życia jako moment pierwszego ich spróbowania. Co dziesiąta dziewczynka – 9,3% (44) pierwszy raz po napoje energetyczne sięgnęła pomiędzy 7. a 11. rokiem życia., a cztery – 0,8% poniżej 7. roku życia. 59,5% uczennic nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Wśród uczennic, które mają za sobą inicjację alkoholową większość – 11,9% (56) sięgnęła po alkohol powyżej 12. roku życia. 4,0% (19) wskazało na okres pomiędzy 7. a 11. rokiem życia, a siedem – 1,5% określiło, że pierwszy raz napiło się alkoholu poniżej 7. roku życia. Do tego pytania nie ustosunkowało się 82,6% (390) dziewcząt.

Swój pierwszy papieros największa ilość uczennic czyli 7,0% (33) zapaliła powyżej 12. roku życia, okres pomiędzy 7. a 11. rokiem życia wskazało 1,9% (9) badanych, a poniżej 7. roku życia jedna – 0,2%. Na to pytanie nie odpowiedziało 90,9% (429) respondentek.

Wiek pierwszego sięgnięcia po marihuanę wpisało osiem badanych. 1,5% (7) wskazało okres powyżej 12. roku życia, a jedna – 0,2% poniżej 7. roku życia. Żadna z uczennic nie zadeklarowała czasu pomiędzy 7. a 11. rokiem życia. 98,3% (464) przebadanych dziewcząt nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie.

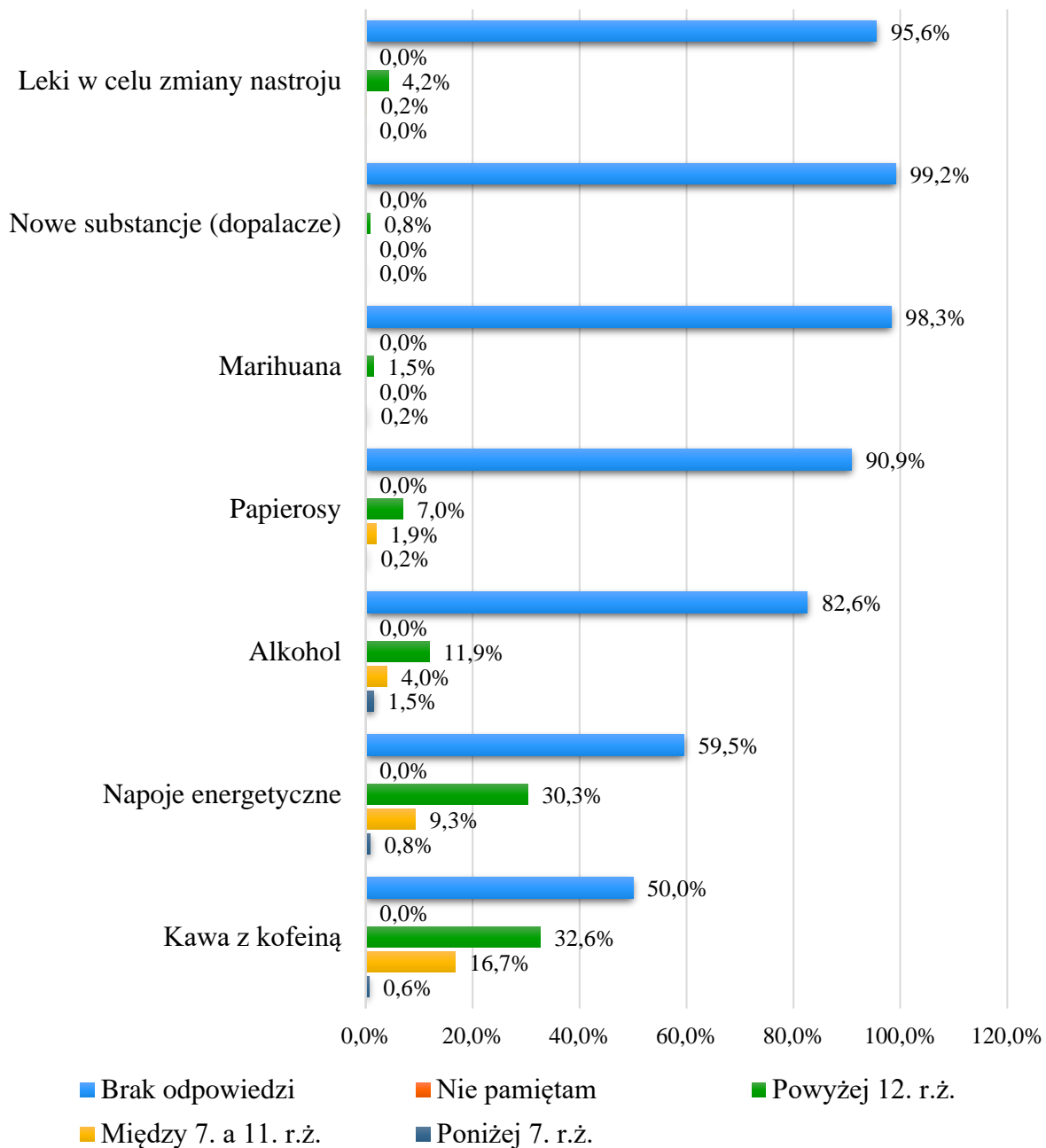
Cztery – 0,8% respondentki określiły wiek pierwszego użycia nowych substancji psychoaktywnych (dopalaczy) na okres powyżej 12. roku życia. Reszta – 99,2% (468) uczennic nie odniosła się do pytania.

Wśród dziewcząt, które używały leków w celu zmiany nastroju 4,2% (20) wskazało na wiek powyżej 12. roku życia, a jedna – 0,2% pomiędzy 7. a 11. rokiem życia. 95,6% (451) nie odpowiedziało na to pytanie.

Do kwestii użycia po raz pierwszy innych niż wymienione substancji psychoaktywnych odniosły się cztery badane. Trzy uczennice – 0,6% wskazały okres powyżej 12. roku życia, a jedna czyli 0,2% pomiędzy 7. a 11. rokiem życia. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 99,2% (468) ankietowanych dziewcząt.

Ile miałś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałeś danej substancji psychoaktywnej?

Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 7-8

**Deklaracje dotyczące wieku pierwszego kontaktu z substancjami psychoaktywnymi.
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8.**

Pytanie: Ile miałeś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałeś danej substancji psychoaktywnej?

Możliwe odpowiedzi: poniżej 7. roku życia, między 7. a 11. rokiem życia, powyżej 12. roku życia, brak odpowiedzi.

Ile miałeś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałeś danej substancji psychoaktywnej?								
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8								
	Poniżej 7 r. ż.		Między 7 a 11 r. ż.		Powyżej 12 r.ż.		Brak odpowiedzi	
Kawa z kofeiną	4	0,9%	87	19,6%	86	19,3%	268	60,2%
Napoje energetyczne	3	0,7%	60	13,5%	90	20,2%	292	65,6%
Alkohol	5	1,1%	23	5,2%	39	8,8%	378	84,9%
Papierosy	0	0,0%	7	1,6%	28	6,3%	410	92,1%
Marihuana	0	0,0%	2	0,4%	5	1,1%	438	98,4%
Nowe substancje (dopalacze)	0	0,0%	1	0,2%	0	0,0%	444	99,8%
Leki w celu zmiany nastroju	2	0,4%	2	0,4%	3	0,7%	438	98,4%
Inne	2	0,4%	1	0,2%	1	0,2%	441	99,1%

Większość przebadanych chłopców z klas 7-8 szkół podstawowych – 19,6% (87 os.) określiło, że pierwszy raz spróbowali kawy z kofeiną pomiędzy 7. a 11. rokiem życia. Niewiele mniej bo 19,3% wskazało wiek powyżej 12 lat. Czterech uczniów – 0,9% zadeklarowało, że pierwszy raz napili się kawy przed 7. rokiem życia. Do zagadnienia nie ustosunkowało się 60,2% (268) badanych.

Po napoje energetyczne większość ankietowanych sięgnęło powyżej 12. roku życia, tak określił się prawie co piąty chłopiec – 20,2% (90). Następnie 13,5% (60) uczniów zadeklarowało, że pierwszy raz napoju energetycznego napiło się między 7. a 11. rokiem życia. Trzech badanych czyli 0,7% wskazało na okres poniżej 7. roku życia. Na to pytanie nie odpowiedziało 65,6% (292) respondentów.

Podobnie jak napojów energetycznych, alkoholu badani chłopcy spróbowali głównie powyżej 12. roku życia. Taką odpowiedź zadeklarowało 8,8% (39) uczniów. Pomiędzy 7. a 11. rokiem życia po alkohol sięgnęło 5,2% (23) ankietowanych, a poniżej 7. roku życia pięciu – 1,1%. 84,9% (378) respondentów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Swój pierwszy papieros większość przebadanych uczniów zapaliła powyżej 12. roku życia, na taką odpowiedź wskazało 6,3% (28) chłopców. Siedmiu – 1,6% wskazało na wiek pomiędzy 7. a 11. rokiem życia. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 92,1% (410) ankietowanych.

Pięciu respondentów – 1,1% określiło, że pierwszy raz zapaliło marihuanę powyżej 12. roku życia, a 0,4% (2) wskazało okres pomiędzy 7. a 11. rokiem życia. Na to pytanie nie odpowiedziało 98,4% (438) respondentów.

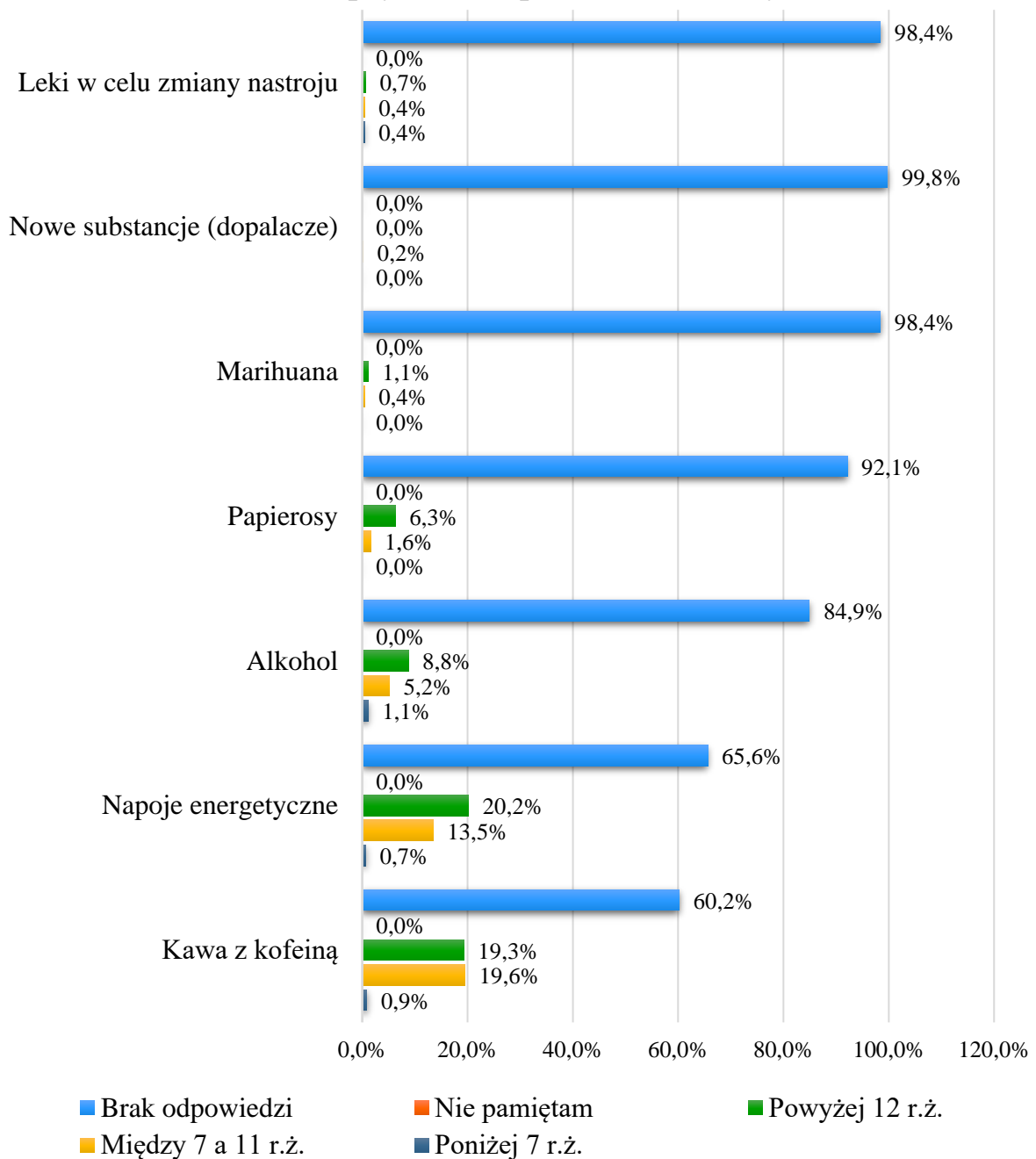
Wiek pierwszego użycia nowych substancji psychoaktywnych (dopalacze) wskazał tylko jeden badany – 0,2%, sięgnął on po nie pomiędzy 7. a 11. rokiem życia. Reszta chłopców czyli 99,8% (444) nie ustosunkowała się do pytania.

Po raz pierwszy leków w celu zmiany nastroju użyło powyżej 12. roku życia trzech uczniów – 0,7%, następnie dwójka czyli 0,4% wskazała okres pomiędzy 7. a 11. rokiem życia oraz dwójka – 0,4% poniżej 7. roku życia. 98,4% (438) badanych nie odniosło się do pytania.

Do użycia po raz pierwszy innych niż wymienione substancji psychoaktywnych odniosło się czterech badanych. Dwóch – 0,4% chłopców wskazało wiek poniżej 7. roku życia, jeden – 0,2% okres pomiędzy 7. a 11. rokiem życia oraz jeden – 0,2% wiek powyżej 12. roku życia. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 99,1% (441) ankietowanych.

Ile miałeś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałeś danej substancji psychoaktywnej?

Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

**Deklaracje dotyczące wchodzenia w posiadanie substancji psychoaktywnej.
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 7-8.**

Uczennice zostały zapytane o to, w jaki sposób wchodzi w posiadanie poszczególnych substancji psychoaktywnych, jeśli ich używają.

Jeśli używasz którejkolwiek substancji psychoaktywnej, napisz jakiej i w jaki sposób wchodzisz w jej posiadanie								
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 7-8								
	Zakup		Od znajomych		Od rodziców		Brak odpowiedzi	
Kawa z kofeiną	40	8,5%	10	2,1%	62	13,1%	360	76,3%
Napoje energetyczne	68	14,4%	24	5,1%	5	1,1%	375	79,4%
Alkohol	2	0,4%	12	2,5%	17	3,6%	441	93,4%
Papierosy	3	0,6%	12	2,5%	2	0,4%	455	96,4%
Marihuana	0	0,0%	1	0,2%	1	0,2%	470	99,6%
Nowe substancje (dopalacze)	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	472	100,0%
Leki w celu zmiany nastroju	3	0,6%	4	0,8%	0	0,0%	465	98,5%
Inne	0	0,0%	2	0,4%	0	0,0%	470	99,6%

Dziewczęta z klas 7-8 szkoły podstawowej deklarowały, że kawę z kofeiną najczęściej dostawały od rodziców, taką odpowiedź wybrało 13,1% (62 os.) badanych. Nieco mniej – 8,5% (40) wskazało na samodzielny zakup, a 2,1% (10) określiła, że została poczęstowana przez znajomych. 76,3% uczennic nie odpowiedziało na to pytanie.

Uczennice, które piją napoje energetyczne najczęściej same je kupowały – 14,4% (68). 5,1% (24) wybrało odpowiedź od znajomych, a pięć – 1,1% wskazało, że dostało je od rodziców. Na to pytanie odpowiedzi nie udzieliło 79,4% badanych.

Głównym źródłem dostępu do alkoholu dla badanych dziewcząt są rodzice, których wskazało 3,6% (17) ankietowanych. W dalszej kolejności znajomi – 2,5% (12), a dwie uczennice – 0,4% zadeklarowały samodzielny zakup. Do tego pytania nie ustosunkowało się 93,4% respondentek.

Badane dziewczęta najczęściej pozyskiwały papierosy od znajomych – 2,5% (12). Trzy – 0,6% określiły, że samodzielnie je kupiły, a dwie czyli 0,4% zostały poczęstowane przez rodziców. Odpowiedzi na to pytanie nie podało 96,4% (455) ankietowanych.

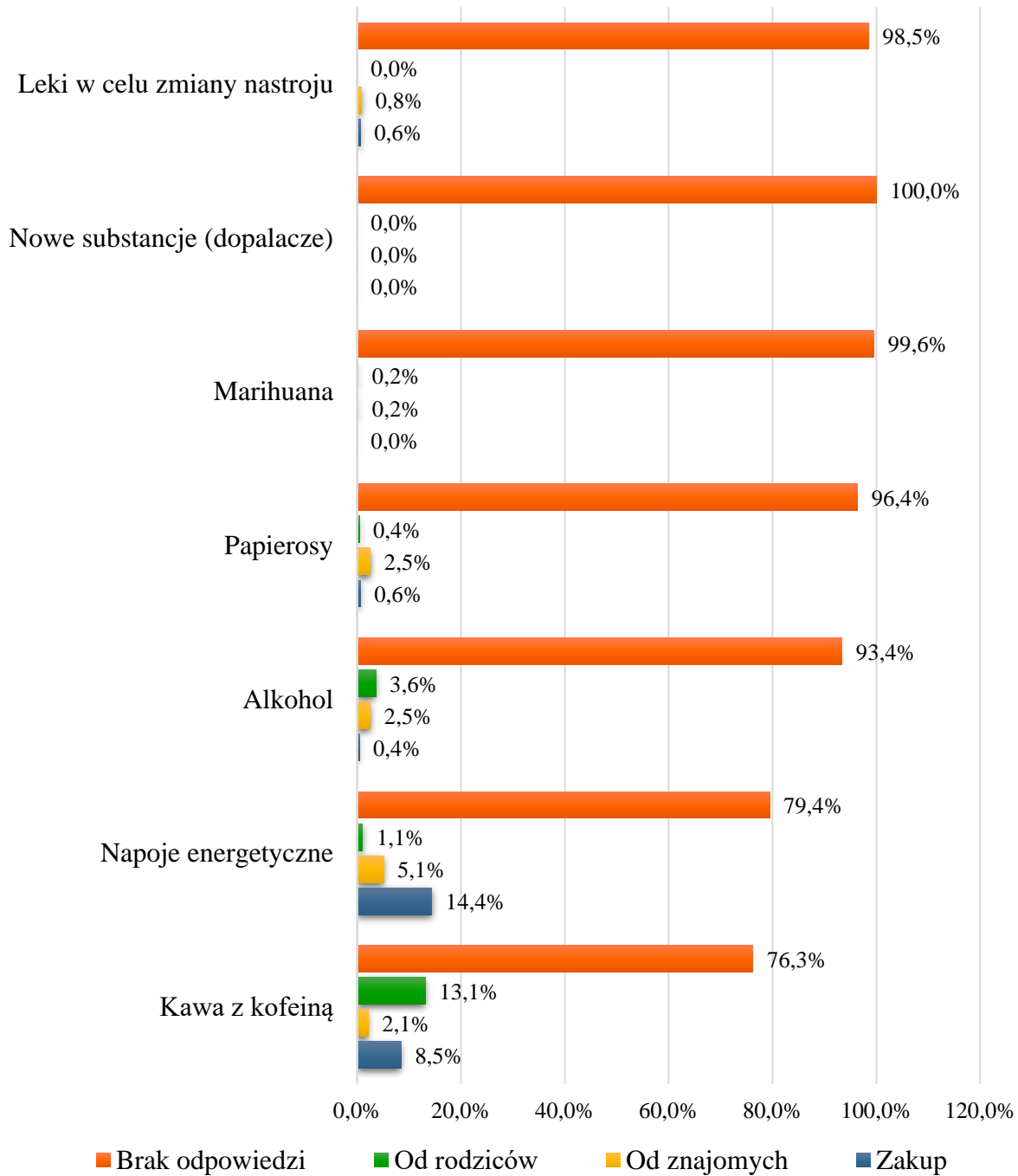
Sposób wchodzenia w posiadanie marihuany określiły dwie uczennice, jedna – 0,2% dostała marihuanę od znajomych, a jedna 0,2% została poczęstowana przez rodziców. Reszta badanych czyli 99,6% (470) nie odniosła się do pytania.

Pomimo, że część dziewcząt zadeklarowała we wcześniejszych pytaniach używanie nowych substancji psychoaktywnych (dopalaczy), żadna nie określiła sposobu wchodzenia ich posiadanie.

Cztery dziewczęta czyli 0,8% wskazały, że leki w celu zmiany nastroju otrzymało od znajomych, a trzy – 0,6% kupiło je samodzielnie. Na to pytanie odpowiedzi nie udzieliło 98,5% (465) ankietowanych.

Inne substancje, niewymienione wcześniej, badane uczennice pozyskują od znajomych, na taką odpowiedź wskazało 0,4% (2) respondentek. 99,6% respondentek nie odpowiedziało na to pytanie.

Sposób zdobywania substancji psychoaktywnych Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 7-8

**Deklaracje dotyczące wchodzenia w posiadanie substancji psychoaktywnej.
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8.**

Uczniowie również zostali zapytani o to, w jaki sposób wchodzi w posiadanie poszczególnych substancji psychoaktywnych, jeśli ich używają.

Jeśli używasz którejkolwiek substancji psychoaktywnej, napisz jakiej i w jaki sposób wchodzisz w jej posiadanie								
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8								
	Zakup		Od znajomych		Od rodziców		Brak odpowiedzi	
Kawa z kofeiną	24	5,4%	2	0,4%	35	7,9%	384	86,3%
Napoje energetyczne	60	13,5%	7	1,6%	3	0,7%	375	84,3%
Alkohol	6	1,3%	10	2,2%	8	1,8%	421	94,6%
Papierosy	4	0,9%	13	2,9%	0	0,0%	428	96,2%
Marihuana	2	0,4%	2	0,4%	0	0,0%	441	99,1%
Nowe substancje (dopalacze)	1	0,2%	0	0,0%	0	0,0%	444	99,8%
Leki w celu zmiany nastroju	1	0,2%	1	0,2%	0	0,0%	443	99,6%
Inne	1	0,2%	2	0,4%	0	0,0%	442	99,3%

Głównym źródłem kawy z kofeiną dla uczniów 7-8 klas szkoły podstawowej są rodzice, na ten sposób wchodzenia w posiadanie kawy wskazało 7,9% (35 os.) badanych. Na drugim miejscu znajduje się samodzielny zakup, który zadeklarowało 5,4% (24) chłopców, a dwóch czyli 0,4% określiło, że zostało poczęstowanych przez znajomych. Do tego pytania nie ustosunkowało się 86,3% (384) ankietowanych.

Pijący napoje energetyczne chłopcy najczęściej kupowali je samodzielnie – 13,5% (60). Od znajomych brało je 1,6% (7) badanych, a rodziców wskazało trzech uczniów czyli 0,7%. Żadnej odpowiedzi nie udzieliło 84,3% (375) respondentów.

Jako główny sposób zdobywania alkoholu ankietowani wskazali znajomych, tę odpowiedź zaznaczyło 2,2% (10) chłopców. Niewiele mniej – 1,8% (8) zadeklarowało, że dostało go od rodziców, a 1,3% (6) określiło, że zdobywa go poprzez samodzielny zakup. Na to pytanie nie udzieliło odpowiedzi 94,6% (421) badanych.

Podobnie jak w przypadku alkoholu, głównym źródłem papierosów dla badanych są znajomi – 2,9% (13). Czterech chłopców czyli 0,9% badanych zadeklarowało, że samodzielnie zakupiło papierosy. Żaden z badanych nie wskazał na rodziców. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 96,2% (428) uczniów.

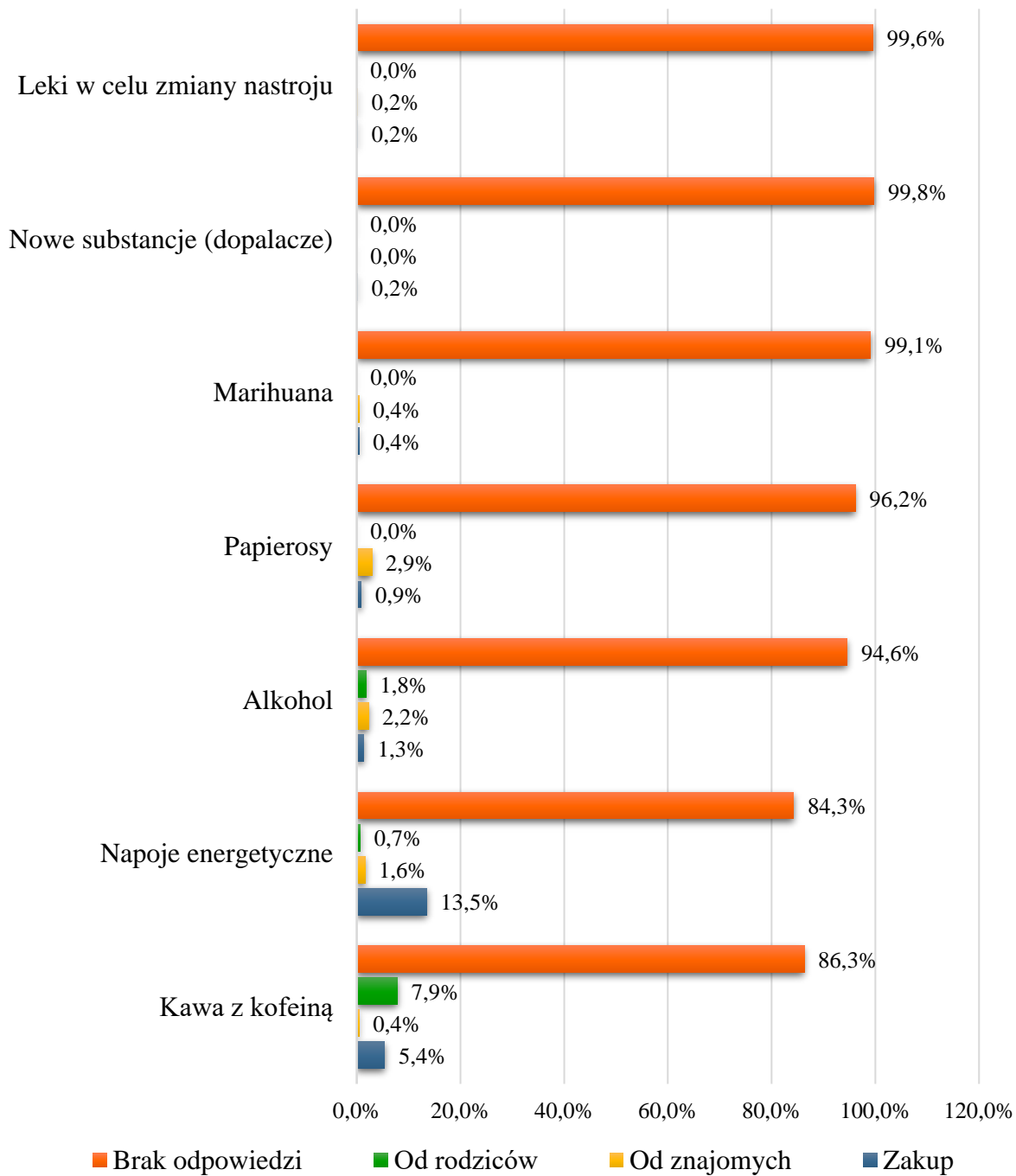
Czterech chłopców określiło w jaki sposób wchodzi w posiadanie marihuany. Dwóch - 0,4% samodzielnie ją kupiło oraz również dwóch – 0,4% wskazało znajomych. 99,1% (441) ankietowanych określiło, że nie dotyczy ich ta kwestia.

Jeden uczeń – 0,2% wskazał, że zdobył nowe substancje psychoaktywne (dopalacze) poprzez zakup. Reszta badanych czyli 99,8% (444) nie wskazała, żadnej odpowiedzi.

Leki w celach zmiany nastroju jeden badany – 0,2% kupił samodzielnie, a dla jednego 0,2% źródłem są znajomi. 99,6% (443) chłopców nie odpowiedziało na to pytanie.

Inne substancje, niewymienione wcześniej badani uczniowie pozyskują od znajomych, na taką odpowiedź wskazało 0,4% (2) badanych oraz kupując samodzielnie – 0,2% (1). Na to pytanie odpowiedzi nie udzieliło 99,3% (442) ankietowanych.

Sposób zdobywania substancji psychoaktywnych Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

**Deklaracje dotyczące możliwych następstw spożywania alkoholu.
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 7-8.**

Pytanie: Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?

- *Mogę mieć kłopoty w domu/ w szkole/ z policją. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Może poprawić się mój nastrój; mogę się świetnie bawić. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Może to zaszkodzić to mojemu zdrowiu (nudności, wymioty, ból głowy, kac). Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Mogę się uzależnić. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Mogę zrobić coś, czego będę żałować. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie.*

Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?										
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 7-8										
	Brak odpowiedzi		Zdecydowanie tak		Raczej tak		Raczej nie		Zdecydowanie nie	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Mogę mieć kłopoty w domu / w szkole / z policją	7	1,5	256	54,2	150	31,8	36	7,6	23	4,9
Może poprawić się mój nastrój; mogę się świetnie bawić	11	2,3	50	10,6	132	28,0	178	37,7	101	21,4
Może to zaszkodzić mojemu zdrowiu (nudności, wymioty, ból głowy, kac)	8	1,7	275	58,3	127	26,9	36	7,6	26	5,5
Mogę się uzależnić	9	1,9	210	44,5	127	26,9	93	19,7	33	7,0
Mogę zrobić coś, czego będę żałować	12	2,5	247	52,3	135	28,6	54	11,4	24	5,1

Większość dziewcząt – 54,4% (256 os.) zadeklarowało, że po wypiciu alkoholu zdecydowanie mogłaby mieć kłopoty w domu, w szkole bądź z policją. Co trzecia badana – 31,8% (150) raczej widzi taką możliwość. Natomiast 7,6% (36) uczennic raczej nie widzi związku pomiędzy spożywaniem alkoholu, a trudnościami w wyżej wymienionych obszarach, a 4,9% (23) zdecydowanie ich nie łączy. 1,5% (7) ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Poprawy nastroju i świetnej zabawy po spożyciu alkoholu zdecydowanie spodziewa się prawie co dziesiąta dziewczynka – 10,6% (50), a raczej taki efekt przewiduje 28,0% (132) badanych. Największa ilość bo 37,7% (178) uczennic raczej nie łączy ze sobą wypicia alkoholu i poprawy nastroju. Nieco mniej - 21,4% (101) wybrało odpowiedź zdecydowanie nie. Do tej kwestii nie odniosło się 2,3% (11) respondentek.

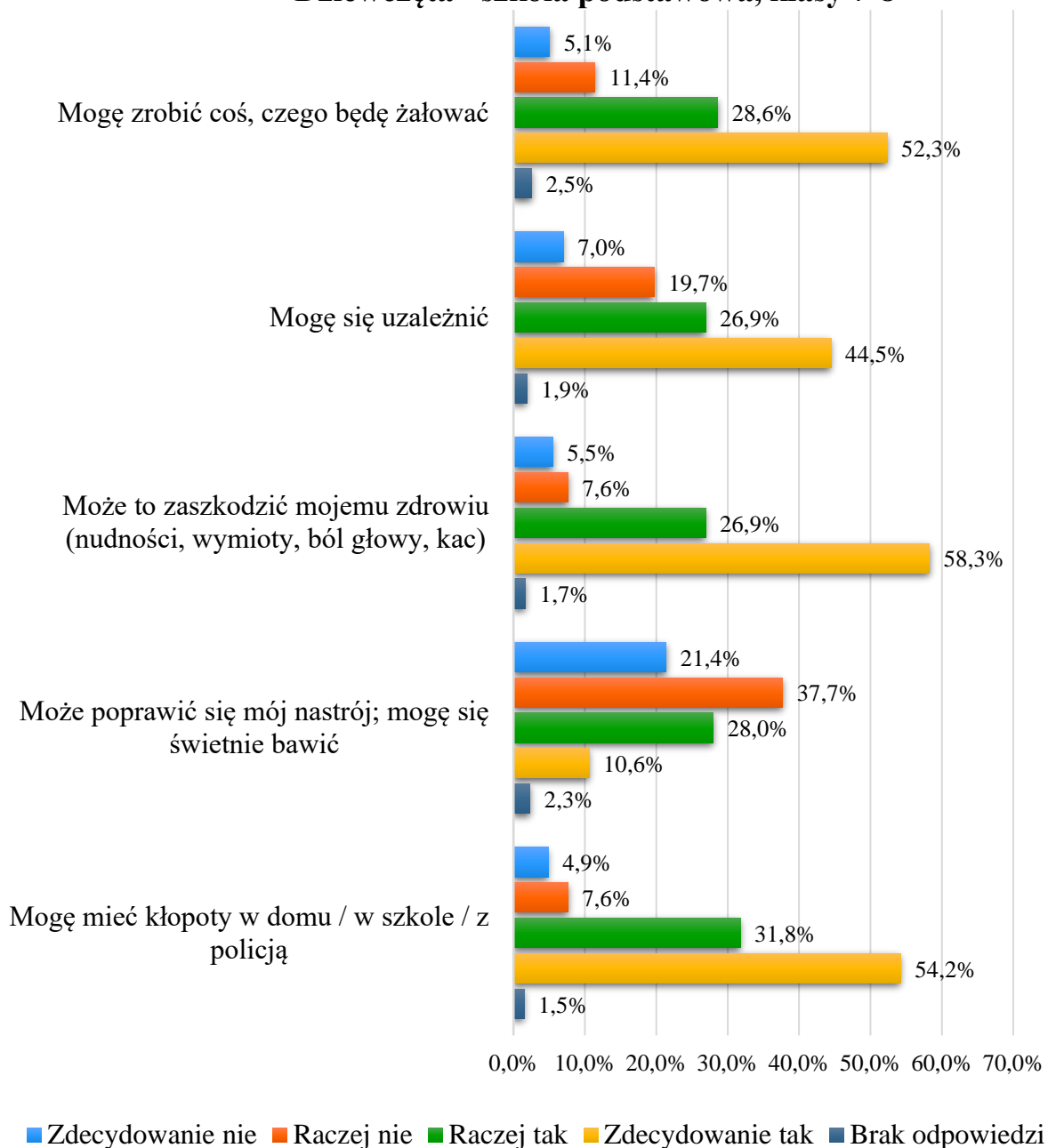
Większość uczennic klas 7-8 szkoły podstawowej ma świadomość szkodliwości picia alkoholu na zdrowie, 58,3% (275) określiło, że zdecydowanie po wypiciu alkoholu mogą pojawić się nudności, wymioty, bóle głowy czy kac, a 26,9% (127) raczej dostrzega taką możliwość. Natomiast takich dolegliwości raczej nie spodziewa się 7,6% (36) badanych, a związku pomiędzy pogorszeniem zdrowia a spożywaniem alkoholu nie dostrzega 5,5% (26) dziewcząt. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 1,7% (8) ankietowanych.

Możliwość rozwoju uzależnienia w konsekwencji picia alkoholu dostrzega 44,5% (210) przebadanych uczennic, 26,9% (127) raczej bierze pod uwagę taką możliwość. Natomiast co piąta badana – 19,7% (93) raczej nie widzi związku pomiędzy spożywaniem alkoholu a uzależnieniem, 7,0% (33) zdecydowanie nie łączy tych zjawisk. Do pytania nie ustosunkowało się 1,9% (9) dziewcząt.

Ponad połowa badanych – 52,3% (247) deklaruje, że w następstwie wypicia alkoholu zdecydowanie mogłaby zrobić coś czego by żałowała. Raczej na taką możliwość wskazuje 28,6% (135) dziewcząt. 11,4% (54) uczennic raczej nie przewiduje takiej możliwości, a 5,1% (24) zdecydowanie nie uważa, że po spożyciu alkoholu mogłyby coś zrobić czego będą żałować. Na to pytanie nie odpowiedziało 2,5% (12) dziewcząt.

Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?

Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 7-8

**Deklaracje dotyczące możliwych następstw spożywania alkoholu.
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8.**

Pytanie: Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?

- *Mogę mieć kłopoty w domu/ w szkole/ z policją. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Może poprawić się mój nastrój; mogę się świetnie bawić. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Może to zaszkodzić to mojemu zdrowiu (nudności, wymioty, ból głowy, kac). Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Mogę się uzależnić. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Mogę zrobić coś, czego będę żałować. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie.*

Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?										
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8										
	Brak odpowiedzi		Zdecydowanie tak		Raczej tak		Raczej nie		Zdecydowanie nie	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Mogę mieć kłopoty w domu / w szkole / z policją	12	2,7	244	54,8	125	28,1	37	8,3	27	6,1
Może poprawić się mój nastrój; mogę się świetnie bawić	16	3,6	50	11,2	120	27,0	148	33,3	111	24,9
Może to zaszkodzić mojemu zdrowiu (nudności, wymioty, ból głowy, kac)	16	3,6	253	56,9	106	23,8	39	8,8	31	7,0
Mogę się uzależnić	16	3,6	235	52,8	94	21,1	67	15,1	33	7,4
Mogę zrobić coś, czego będę żałować	12	2,7	250	56,2	101	22,7	49	11,0	33	7,4

W przebadanej grupie chłopców ponad połowa czyli 54,8% (244 os.) wskazała, że zdecydowanie następstwem picia alkoholu mogą być kłopoty w domu, w szkole czy z policją. Następnie malejąco: 28,1% (125) wybrało odpowiedź raczej tak, 8,3% (37) raczej nie, a 6,1 określiło, że zdecydowanie nie spodziewa się kłopotów po spożyciu alkoholu. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 2,7% (12) uczniów.

Poprawy nastroju na skutek picia alkoholu i w związku z tym świetnej zabawy nie spodziewa się większość chłopców: 33,3% (148) wybrało odpowiedź raczej nie, a 24,9% (111) zdecydowanie nie. Wpływu na nastrój natomiast raczej spodziewałoby się 27,0% (120) uczniów, a 11,2% (50) zdecydowanie łączy wypicie alkoholu z poprawą nastroju i świetną zabawą. Na to pytanie nie odpowiedziało 3,6% (16) przebadanych chłopców.

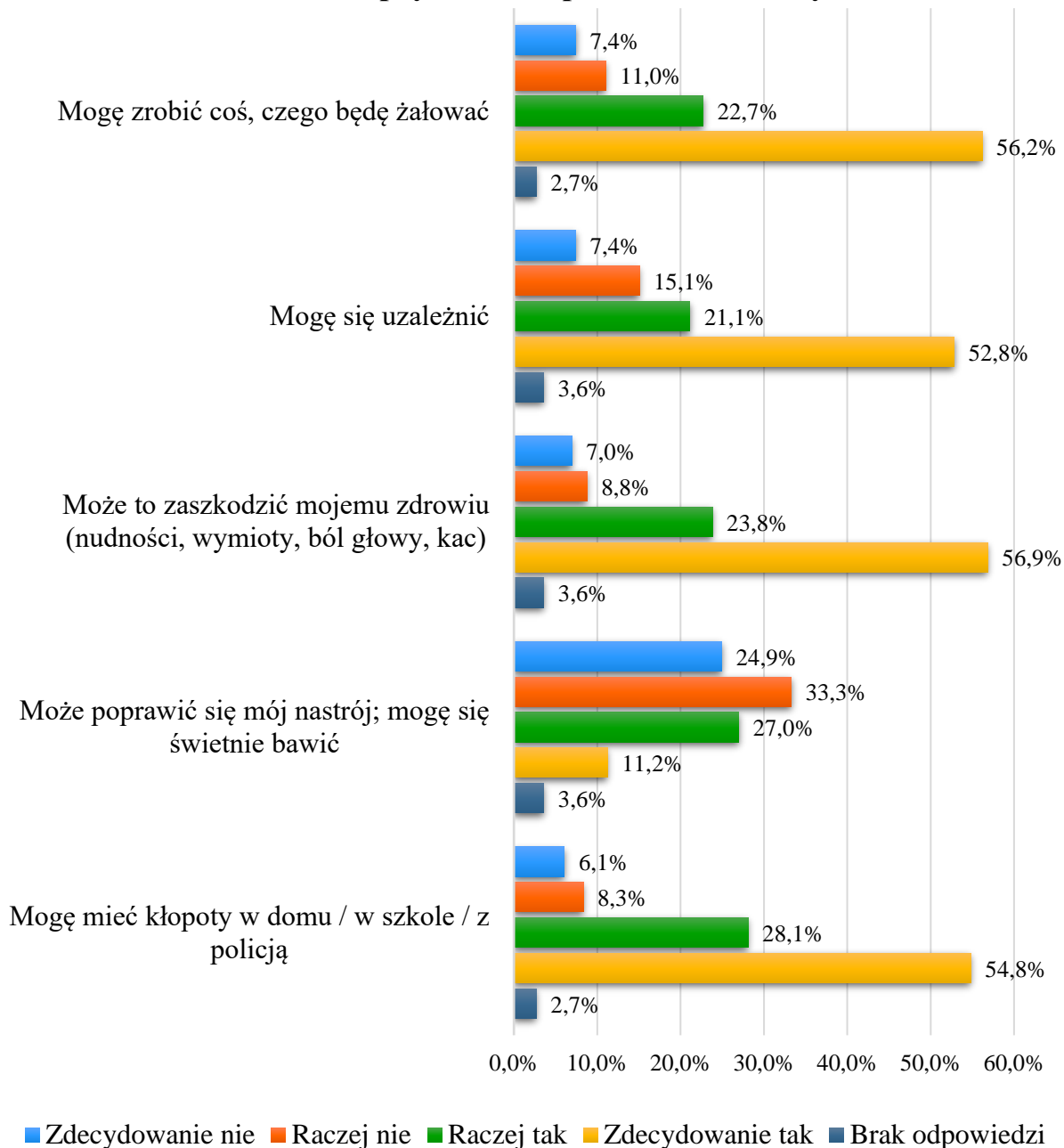
Większość uczniów – 56,9% (253) zdecydowanie zdaje sobie sprawę z możliwych zdrowotnych konsekwencji spożywania alkoholu takich jak: nudności, wymioty ból głowy czy kac. Odpowiedź raczej tak wybrało 23,7% (106). Natomiast związku pomiędzy wypiciem alkoholu, a dolegliwościami zdrowotnymi raczej nie widzi 8,8% (39) chłopców, a 7,0% (31) zdecydowanie ich nie łączy. Wobec tego pytanie nie określiło się 3,6% (16) ankietowanych.

Możliwość rozwoju uzależnienia jako konsekwencji picia alkoholu wskazała większość chłopców, 52,8% (235) zaznaczyła odpowiedź zdecydowanie tak, a 21,1% (94) raczej tak. Dla 15,1% (67) picie alkoholu raczej nie prowadzi do powstania uzależnienia, a 7,4% (33) uważa, że te dwa zjawiska nie są ze sobą związane. 3,6% (16) respondentów nie wybrało żadnej odpowiedzi.

Większość chłopców – 56,2% (250) uważa, że po spożyciu alkoholu zdecydowanie mogłaby zrobić coś czego będzie żałować, 22,7% (101) wskazuje, że raczej mogłoby się tak zdarzyć. Natomiast 11,0% (49) myśli, że raczej nie zrobiłaby niczego czego mogłaby żałować po wypiciu tego trunku, a 7,4% (33) zdecydowanie nie przewiduje takiej możliwości. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 2,7% (12) uczniów.

Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?

Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8

Opinie, jakie mają bliskie osoby na temat spożywania alkoholu.

Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 7-8.

Ankiety skierowane do uczennic zawierały pytanie dotyczące opinii bliskich osób na temat picia przez osobę badaną alkoholu. Osoby bliskie uwzględnione w pytaniu to mama, tata, inny dorosły opiekun, najlepszy przyjaciel oraz znajomi.

Pytanie: Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?

Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie nie wolno mi pić alkoholu, raczej nie wolno mi pić alkoholu, to jest moja sprawa, od czasu do czasu mogę napić się alkoholu, zdecydowanie mogę pić.

Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?												
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 7-8												
	Brak odpowiedzi		Zdecydowanie nie wolno mi pić alkoholu		Raczej nie powinnam pić alkoholu		To jest moja sprawa		Od czasu do czasu mogę napić się alkoholu		Zdecydowanie mogę pić alkohol	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Mama uważa, że	21	4,4	356	75,4	74	15,7	9	1,9	6	1,3	6	1,3
Tata uważa, że	29	6,1	324	68,6	85	18,0	20	4,2	8	1,7	6	1,3
Inny dorosły opiekun uważa, że	22	4,7	325	68,9	80	16,9	31	6,6	6	1,3	8	1,7
Najlepszy przyjaciel uważa, że	19	4,0	190	40,3	100	21,2	89	18,9	41	8,7	33	7,0
Znajomi uważają, że	18	3,8	160	33,9	88	18,6	135	28,6	46	9,7	25	5,3

W opinii badanych dziewcząt większość matek – 75,4% (356 os.) uważa, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu, a 15,7% (74) że raczej nie powinny tego robić. Dziewięć uczennic – 1,9% określiło, że ich mamy uważają że to sprawa ich córek czy sięgają po alkohol. 1,3% (6) przebadanych dziewcząt wskazała, że w opinii matek mogą napić się alkoholu od czasu do czasu, taka sama ilość wybrała odpowiedź, że zdecydowanie mogą pić alkohol. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 4,4% (21) ankietowanych.

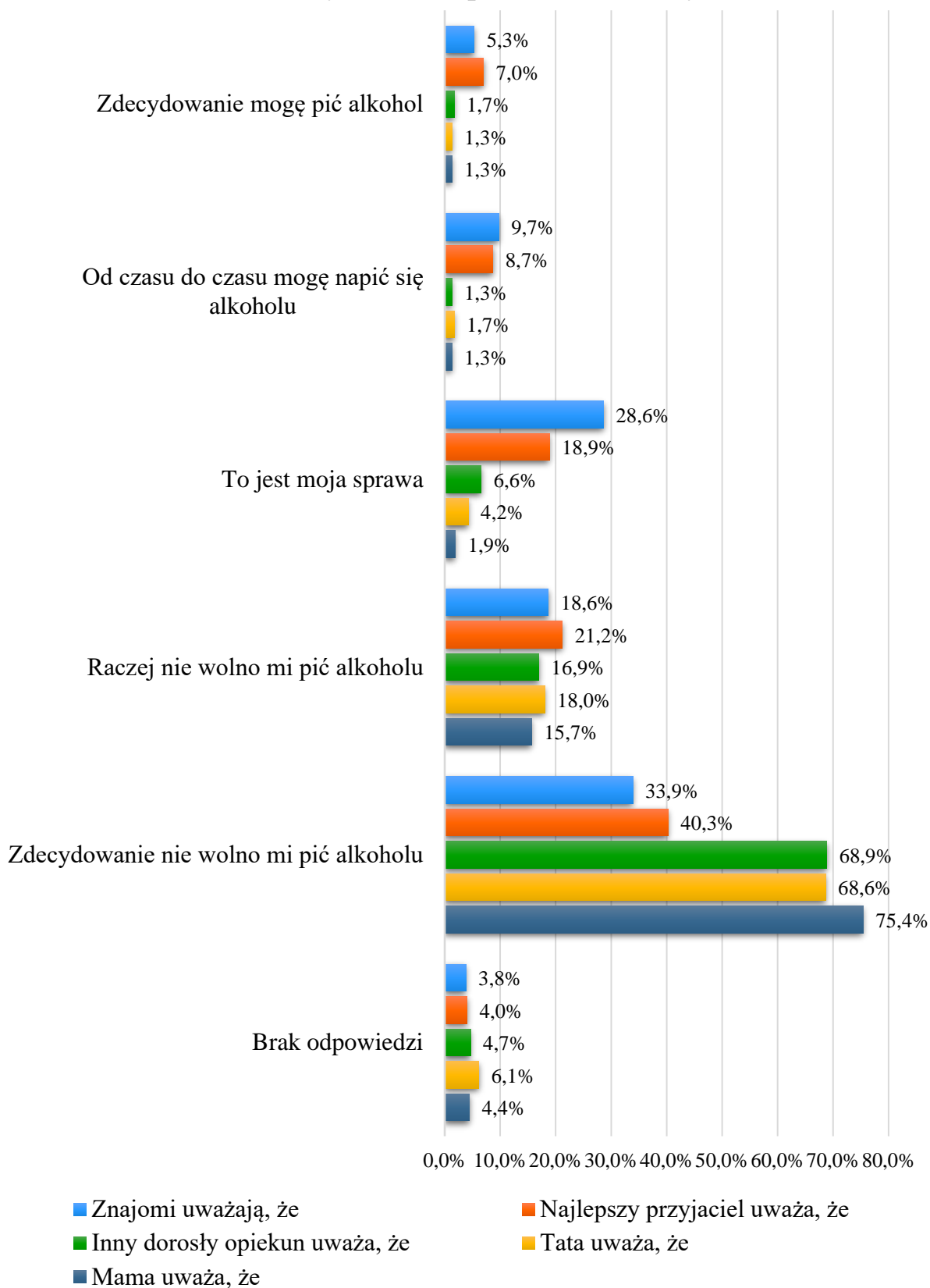
Postawy ojców na temat spożywania alkoholu, z perspektywy przebadanych uczennic prezentują się następująco: 68,6% (324) uważa, że ich córkom zdecydowanie nie wolno pić alkoholu, a 18,0% (85), że raczej nie powinny pić alkoholu. Według 4,2% (20) dziewcząt, ich ojcowie uważają, że to ich sprawa czy piją alkohol. Możliwość od czasu do czasu napicia się alkoholu wybrało 1,7% (8) uczennic, a zdecydowaną akceptację picia alkoholu przez tatę zaznaczyło 1,3% (6) badanych. Na pytanie nie odpowiedziało 6,1% (29) respondentek.

Według deklaracji dziewcząt większość – 68,9% (325) innych niż rodzice dorosłych opiekunów uważa, że zdecydowanie nie wolno im spożywać alkoholu, a 16,9% (80) że raczej nie powinny tego robić. 6,6% (31) wskazało, że w opinii innych opiekunów to ich sprawa czy piją alkohol. Sześć – 1,3% określiło, że ma zgodę dorosłego opiekuna by napić się od czasu do czasu alkoholu, a według 1,7% (8) z nich zdecydowanie mogą spożywać ten trunk. Żadnej z odpowiedzi nie wybrało 4,7% (22) przebadanych uczennic.

Większość ankietowanych – 40,3% (190) określiło stosunek najlepszego przyjaciela jako zdecydowany brak zezwolenia na spożywanie alkoholu. Prawie co piąta respondentka – 21,2% (100) wybrała odpowiedź, że raczej nie powinna pić alkoholu w opinii swojego najlepszego przyjaciela. Dla 18,9% (89) jest to kwestia własnej decyzji, niezależnej od przyjaciela. Na podstawie przychylną wobec spożywania alkoholu od czasu do czasu wskazało 8,7% (41) uczennic, a na zdecydowane zezwolenie 7,0% (33). Na pytanie nie odpowiedziało 4,0% (19) ankietowanych.

Prawie co trzecia przebadana dziewczynka – 33,9% (160) określa, że według znajomych zdecydowanie nie wolno jej pić alkoholu, a 18,6% (88) że raczej nie powinna tego robić. 28,6% (135) ankietowanych wybrało odpowiedź, że ich znajomi twierdzą, że to ich indywidualna sprawa. Na zezwolenie napicia się alkoholu od czasu do czasu wskazało 9,7% (46) dziewcząt, a na zdecydowaną aprobatę przez znajomych dla spożywania alkoholu 5,3% (25). Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 3,8% (18) ankietowanych uczennic.

**Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?
Dziewczęta - szkoła podstawowa, klasy 7-8**

**Opinie, jakie mają bliskie osoby na temat spożywania alkoholu.
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8.**

Ankiety zawierały pytanie dotyczące opinii bliskich osób na temat picia przez badanego ucznia alkoholu. Osoby bliskie uwzględnione w pytaniu to mama, tata, inny dorosły opiekun, najlepszy przyjaciel oraz znajomi.

Pytanie: Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?

Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie nie wolno mi pić alkoholu, raczej nie wolno mi pić alkoholu, to jest moja sprawa, od czasu do czasu mogę napić się alkoholu, zdecydowanie mogę pić.

Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?												
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8												
	Brak odpowiedzi		Zdecydowanie nie wolno mi pić alkoholu		Raczej nie powinnam pić alkoholu		To jest moja sprawa		Od czasu do czasu mogę napić się alkoholu		Zdecydowanie mogę pić alkohol	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Mama uważa, że	18	4,0	340	76,4	64	14,4	9	2,0	9	2,0	5	1,1
Tata uważa, że	25	5,6	294	66,1	95	21,3	17	3,8	12	2,7	2	0,4
Inny dorosły opiekun uważa, że	27	6,1	285	64,0	87	19,6	34	7,6	7	1,6	5	1,1
Najlepszy przyjaciel uważa, że	24	5,4	187	42,0	79	17,8	97	21,8	33	7,4	25	5,6
Znajomi uważają, że	24	5,4	169	38,0	73	16,4	116	26,1	39	8,8	24	5,4

Według deklaracji chłopców większość ich matek – 76,4% (340 os.) twierdzi, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu, a 14,4% (64) określa że raczej nie powinni go spożywać. 2,0% (9) przebadanych uczniów wskazuje stosunek matki jako – to jego sprawa. Możliwość napicia się alkoholu od czasu do czasu wybrało również 2,0% (9) ankietowanych. Natomiast na zdecydowaną akceptację picia alkoholu przez mamę wskazało 5 chłopców – 1,1%. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 4,0% (18) respondentów.

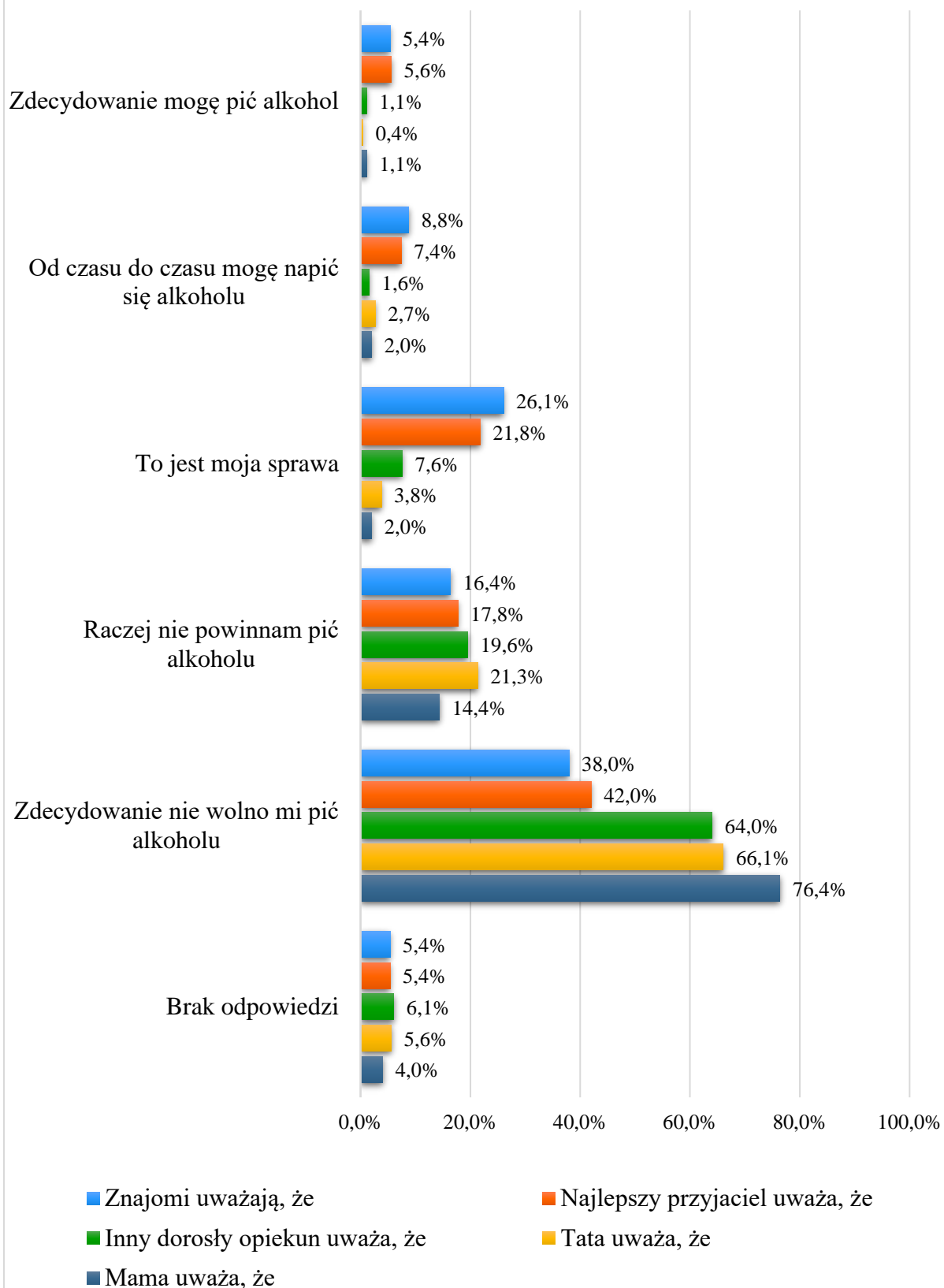
Większość chłopców – 66,1% (294) deklaruje, że ich ojcowie, podobnie jak matki twierdzą, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu, a 21,3% (95), że raczej nie powinni go spożywać. Stosunek taty do picia alkoholu jako sprawa syna określiło 3,8% (17) przebadanych. Odpowiedz: od czasu do czasu mogą napić się alkoholu wybrało 2,7% (12) chłopców. Według dwóch uczniów – 0,4%, ich ojcowie uważają, że zdecydowanie mogą pić alkohol. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 5,6% (25) ankietowanych.

Stosunek innych dorosłych opiekunów większość przebadanych chłopców – 64,0% (285) określiła jako: zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu. Co piąty uczeń – 19,6% (87) wskazał, że inni dorośli opiekunowie uważają, iż raczej nie powinni go spożywać. Natomiast 7,6% (34) twierdzi, że Ci opiekunowie nie ingerują w sprawę picia przez nich alkoholu. Zezwolenie na napięcie się alkoholu od czasu do czasu zaznaczyło 1,6% (7) chłopców, a zdecydowane pozwolenie na spożywanie tego rodzaju trunków wybrało pięciu – 1,1%. Na to pytanie odpowiedzi nie udzieliło 6,1% (27) respondentów.

Przekonania uczniów odnośnie opinii ich najlepszego przyjaciela co do picia przez nich alkoholu wyglądają następująco: 42,0% (187) zadeklarowało, że ich najlepszy przyjaciel uważa, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu, następnie 21,8% (97), że to ich sprawa, a 17,8% (79), że raczej nie powinni spożywać tego trunku. Według 7,4% (33) badanych ich najlepsi przyjaciele uważają, że od czasu do czasu mogą napić się alkoholu, a 5,6% (25), że zdecydowanie mogą go pić. Odpowiedzi nie zaznaczyło 5,4% (24) przebadanych chłopców.

Z kolei, w percepcji uczniów większość znajomych – 38,0% (169) uważa, że zdecydowanie nie powinni pić alkoholu, a 16,4% (73) że raczej nie powinni spożywać alkoholu. Dla 26,1% (116) jest to sprawa indywidualnej decyzji. Według znajomych 8,8% (39) chłopców mogą oni się napić alkoholu od czasu do czasu, a 5,4% (24) uważa, że przebadani uczniowie zdecydowanie mogą go spożywać. Odpowiedzi na to pytanie nie udzieliło 5,4% (24) ankietowanych.

**Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?
Chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8**

**Deklaracje uczniów dotyczące najczęściej wybieranego alkoholu.
Szkoła podstawowa, klasy 7-8.**

Badani zostali poproszeni o zaznaczenie rodzaju alkoholu, który wybierają najczęściej, jeśli piją go przynajmniej raz w miesiącu. Uczniowie, udzielając odpowiedzi na pytanie dotyczące rodzajów używanych przez nich alkoholi, mogli wskazać więcej niż jeden rodzaj substancji.

Pytanie: Jeśli pijesz alkohol raz w miesiącu lub częściej, podaj który z wymienionych niżej alkoholi wybierasz zazwyczaj.

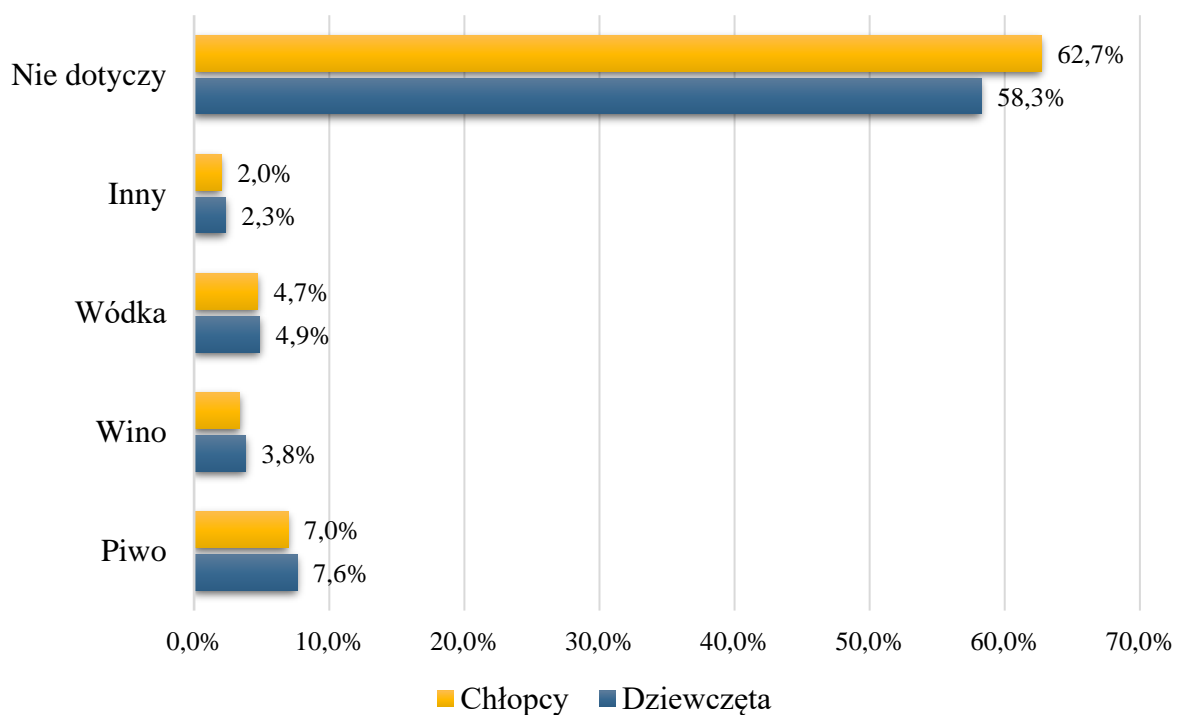
Możliwe odpowiedzi: piwo, wino, wódka, inny (napisz jaki), nie dotyczy.

Jeśli pijesz alkohol raz w miesiącu lub częściej, podaj który z wymienionych niżej alkoholi wybierasz zazwyczaj				
Dziewczeta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8				
	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Piwo	36	7,6%	31	7,0%
Wino	18	3,8%	15	3,4%
Wódka	23	4,9%	21	4,7%
Inny	11	2,3%	9	2,0%
Nie dotyczy	275	58,3%	279	62,7%

Wśród dziewcząt najczęściej wybieranym alkoholem było piwo – 7,6% (36 os.), następnie wódka – 3,8% (18) oraz wino – 3,8% (18). Na inny rodzaj alkoholu wskazało 2,3% (11) uczennic, w tej kategorii jedna dookreśliła wpisując whisky. Większość grupy – 58,3% (275) zaznaczyła, że nie dotyczy ich to zagadnienie.

W grupie chłopców również najczęściej wybierane było piwo – 7,0% (31), potem wódka – 4,7% (21), a następnie wino – 3,4% (15). 2,0% przebadanych uczniów zaznaczyło, że preferuje inny rodzaj alkoholu, jednak nie dookreśliło jaki. 62,7% (279) przebadanych chłopców wskazało, że nie dotyczy ich to zagadnienie.

**Jeśli pijesz alkohol raz w miesiącu lub częściej, podaj który z wymienionych niżej alkoholi wybierasz zazwyczaj
Dziewczeta i chłopcy - szkoła podstawowa, klasy 7-8**

3.3. Szkoły ponadpodstawowe

Rodzaje używanych substancji psychoaktywnych.

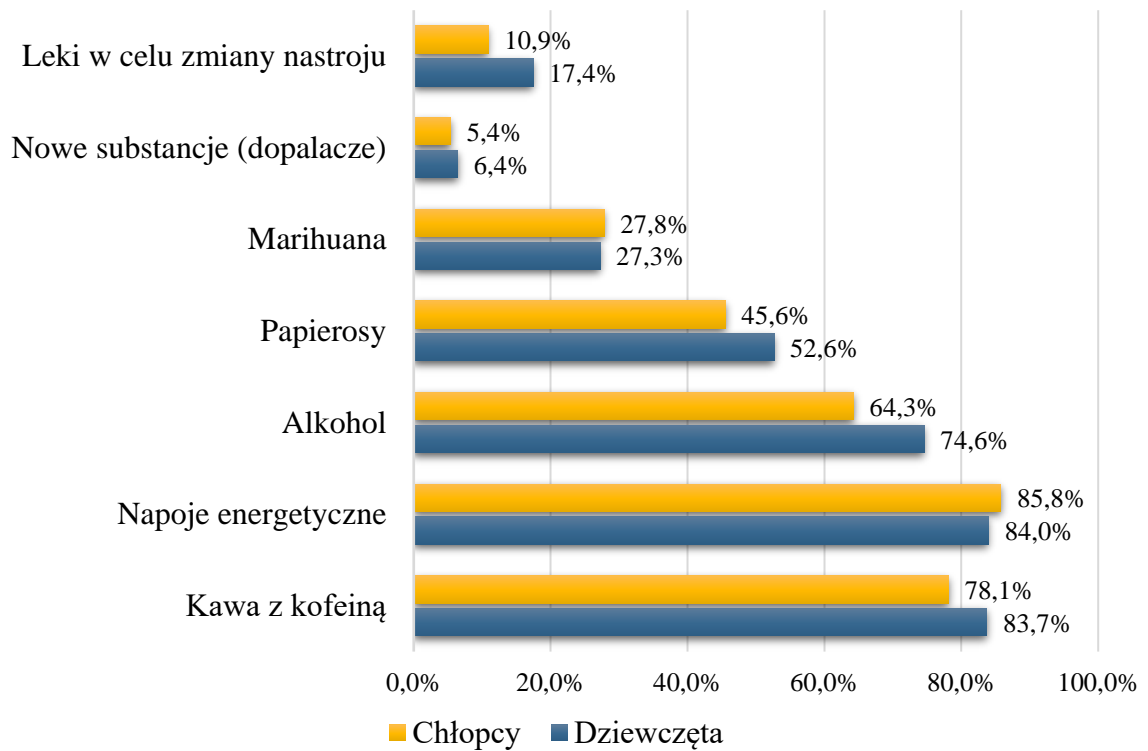
Respondenci, udzielając odpowiedzi na pytanie dotyczące rodzajów używanych przez nich substancji psychoaktywnych, mogli wskazać więcej niż jeden rodzaj substancji.

Rodzaje używanych substancji psychoaktywnych				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa				
	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Kawa z kofeiną	716	83,7%	940	78,1%
Napoje energetyczne	718	84,0%	1032	85,8%
Alkohol	638	74,6%	773	64,3%
Papierosy	450	52,6%	548	45,6%
Marihuana	233	27,3%	335	27,8%
Nowe substancje (dopalacze)	55	6,4%	65	5,4%
Leki w celu zmiany nastroju	149	17,4%	131	10,9%

83,7% (716 os.) uczennic szkół ponadpodstawowych deklarowało spożywanie kawy z kofeiną. 84,0% (718) dziewcząt twierdziło, iż przynajmniej raz w życiu spróbowało napojów energetycznych. Spożycie alkoholu zadeklarowało 74,6% (638) respondentek, natomiast 52,6% (450) uczennic jest zdania, że próbowało palenia papierosów. 27,3% (233) dziewcząt przyznało się do zażywania marihuany, natomiast 6,4% (55) uczennic szkół ponadpodstawowych deklarowało spożywanie nowych substancji (dopalaczy). 17,4% (149) respondentek twierdziło, iż zażywało leki w celu zmiany nastroju.

Inaczej wyniki przedstawiają się w grupie chłopców szkół ponadpodstawowych: 78,1% (940) zadeklarowało picie kawy z kofeiną. 85,8% (1032) uczniów twierdziło, iż spożywało kiedyś napoje energetyczne. 64,3% (773) badanych było zdania, że piło alkohol. Do palenia papierosów w ankiecie przyznało się 45,6% (548) chłopców. 27,8% (335) respondentów deklarowało spożywanie marihuany, a 5,4% (65) nowych substancji (dopalaczy). 10,9% (131) uczniów zadeklarowało spożywanie leków w celu zmiany nastroju.

Rodzaje używanych substancji psychoaktywnych Dziewczeta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

**Częstotliwość używania substancji psychoaktywnych.
Dziewczęta - szkoła ponadpodstawowa.**

Uczennice zostały zapytane o to, jak często sięgają po poszczególne substancje psychoaktywne.

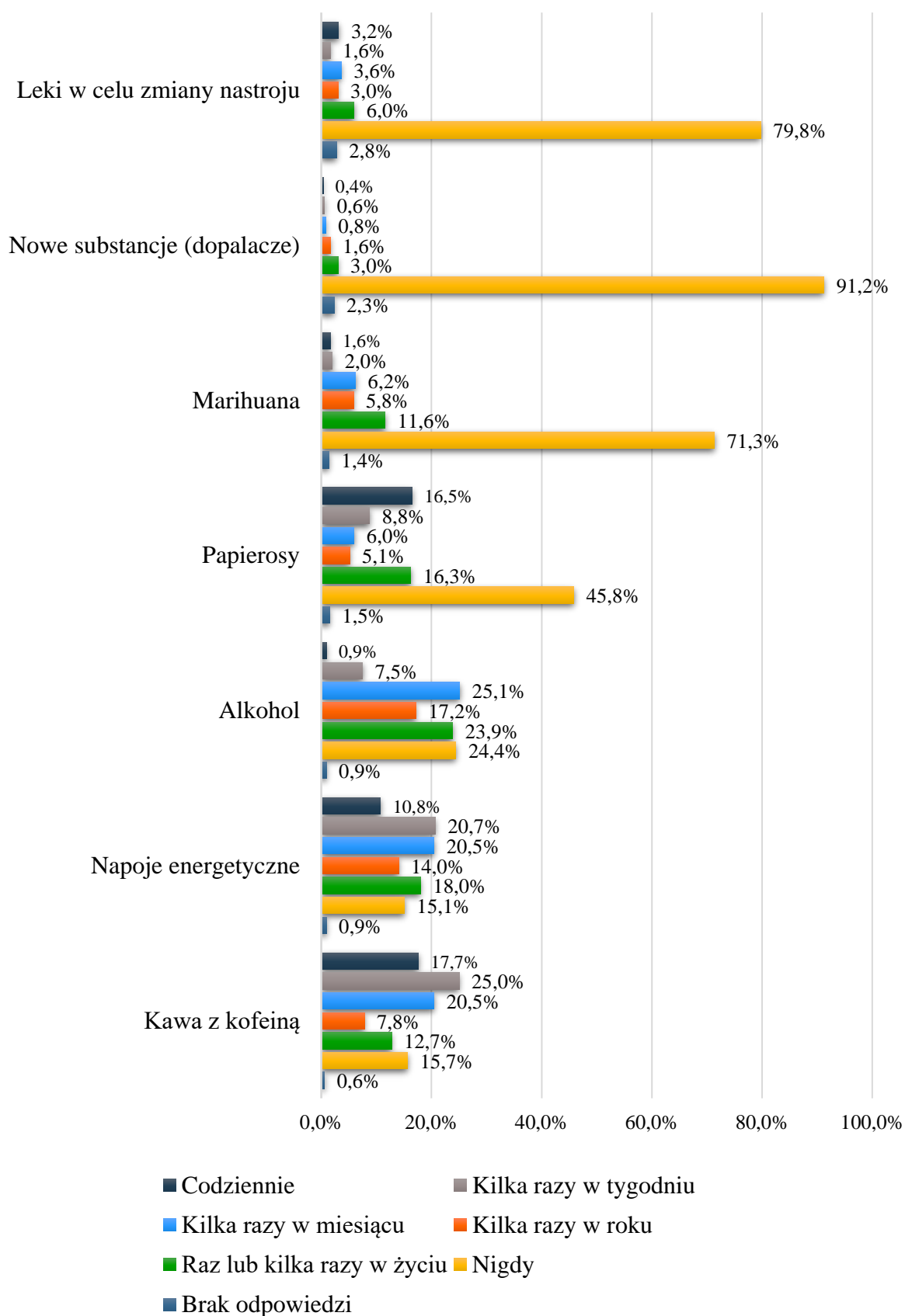
Używanie substancji psychoaktywnych - częstotliwość														
Dziewczęta - szkoła ponadpodstawowa														
	Brak odpowiedzi		Nigdy		Raz lub kilka razy w życiu		Kilka razy w roku		Kilka razy w miesiącu		Kilka razy w tygodniu		Codziennie	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kawa z kofeiną	5	0,6	134	15,7	109	12,7	67	7,8	175	20,5	214	25,0	151	17,7
Napoje energetyczne	8	0,9	129	15,1	154	18,0	120	14,0	175	20,5	177	20,7	92	10,8
Alkohol	8	0,9	209	24,4	204	23,9	147	17,2	215	25,1	64	7,5	8	0,9
Papierosy	13	1,5	392	45,8	139	16,3	44	5,1	51	6,0	75	8,8	141	16,5
Marihuana	12	1,4	610	71,3	99	11,6	50	5,8	53	6,2	17	2,0	14	1,6
Nowe substancje (dopalacze)	20	2,3	780	91,2	26	3,0	14	1,6	7	0,8	5	0,6	3	0,4
Leki w celu zmiany nastroju	24	2,8	682	79,8	51	6,0	26	3,0	31	3,6	14	1,6	27	3,2
Inne	791	92,5	45	5,3	4	0,5	3	0,4	2	0,2	0	0,0	10	1,2

Wyniki w grupie uczennic szkół ponadpodstawowych wyglądają następująco:

- 15,7% (134 os.) badanych uczennic zadeklarowało, że nigdy nie piło kawy z kofeiną. 12,7% (109) oznajmiło, iż próbowało jej raz lub kilka razy w życiu; 7,8% (67) - kilka razy w roku; 20,5% (175) próbowało kawy kilka razy w miesiącu; natomiast 25,0% (214) kilka razy w tygodniu;. 17,7% (151) dziewcząt zadeklarowało codzienne spożycie kawy. 0,6% (5) ankietowanych nie udzieliło odpowiedzi na pytanie.
- 15,1% (129) uczennic nigdy nie sięgało po napoje energetyczne. 18,0% (154) zadeklarowało spożycie ich raz lub kilka razy w życiu; 14,0% (120) oznajmiło, iż spożywało je kilka razy w roku; 20,5% (175) zadeklarowało picie napojów energetycznych kilka razy w miesiącu; natomiast 20,7% (177) kilka razy w tygodniu. 10,8% (92) dziewcząt twierdziło, że piło napoje energetyczne codziennie. 0,9% (8) ankietowanych nie odpowiedziało na to pytanie.

- 24,4% (209) dziewcząt twierdziło, że nigdy nie sięgało po alkohol. 23,9% (204) uczennic spożywało go raz lub kilka razy w życiu; kilka razy w roku – 17,2% (147). 25,1% (215) badanych deklaroowało, że piło alkohol kilka razy w miesiącu, natomiast kilka razy w tygodniu sięgało po niego 7,5% (64) respondentek. 0,9% (8) uczennic zadeklarowało codzienne spożycie alkoholu. 0,9% (8) badanych nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.
- 45,8% (392) respondentek nigdy nie miało kontaktu z papierosami. Raz lub kilka razy w życiu papierosy paliło 16,3% (139) badanych; kilka razy w roku sięgało po nie 5,1% (44) osób. Palenie tytoniu kilka razy w miesiącu zadeklarowało 6,0% (51) dziewcząt; natomiast kilka razy w tygodniu 8,8% (75). Codzienne palenie papierosów zadeklarowało 16,5% (141) uczennic. 1,5% (13) nie odpowiedziało na to pytanie.
- 71,3% (610) dziewcząt nigdy nie sięgało po marihuanę. 11,6% (99) uczennic deklaroowało używanie marihuany raz lub kilka razy w życiu; kilka razy w roku 5,8% (50) dziewcząt, a 6,2% (53) kilka razy w miesiącu. 2,0% (17) respondentek oznajmiło, że paliło marihuanę kilka razy w tygodniu. 1,6% (14) dziewcząt twierdziło, iż paliło ją codziennie. 1,4% (12) nie odpowiedziało na to pytanie.
- 91,2% (780) badanych uczennic nigdy nie sięgało po nowe substancje psychoaktywne (dopalacze). Spożywanie ich raz lub kilka razy w życiu zadeklarowało 3,0% (26) dziewcząt; kilka razy w roku zażywało je 1,6% (14) respondentek; 0,8% (7) uczennic zadeklarowało zażywanie dopalaczy kilka razy w miesiącu; natomiast 0,6% (5) twierdziło, iż brało dopalacze kilka razy w tygodniu. Codzienne spożycie zgłosiło 0,4% (3) badanych. 2,3% (20) dziewcząt nie odpowiedziało na powyższe pytanie.
- 79,8% (682) uczennic deklaroowało, że nigdy nie stosowało leków w celu zmiany nastroju. 6,0% (51) respondentek sięgało po nie raz lub kilka razy w życiu; 3,0% (26) kilka razy w roku; 3,6% (31) dziewcząt twierdziło, że stosowało leki w celu zmiany nastroju kilka razy w miesiącu; natomiast 1,6% (14) kilka razy w tygodniu. Codzienne zażywanie zadeklarowało 3,2% (27) respondentek. 2,8% (24) osób nie udzieliło odpowiedzi na powyższe pytanie.
- 5,3% (45) dziewcząt zadeklarowało, że nigdy nie sięgało po inne substancje psychoaktywne. 0,5% (4) respondentek twierdzi, że używało ich raz lub kilka razy w życiu. Kilka razy w roku inne substancje psychoaktywne spożywa 0,4% (3) uczennic. 0,2% (2) badanych dziewcząt twierdzi, że sięga po nie kilka razy w miesiącu, natomiast żadna z nich kilka razy w tygodniu. Codzienne spożycie innych substancji psychoaktywnych zadeklarowało 1,2% (10) respondentek. 92,5% (791) osób wstrzymało się od odpowiedzi.

Używanie substancji psychoaktywnych - częstotliwość Dziewczęta - szkoła ponadpodstawowa

**Częstotliwość używania substancji psychoaktywnych.
Chłopcy - szkoła ponadpodstawowa.**

Uczniowie, analogicznie jak dziewczęta, zostali zapytani o to, jak często sięgają po poszczególne substancje psychoaktywne.

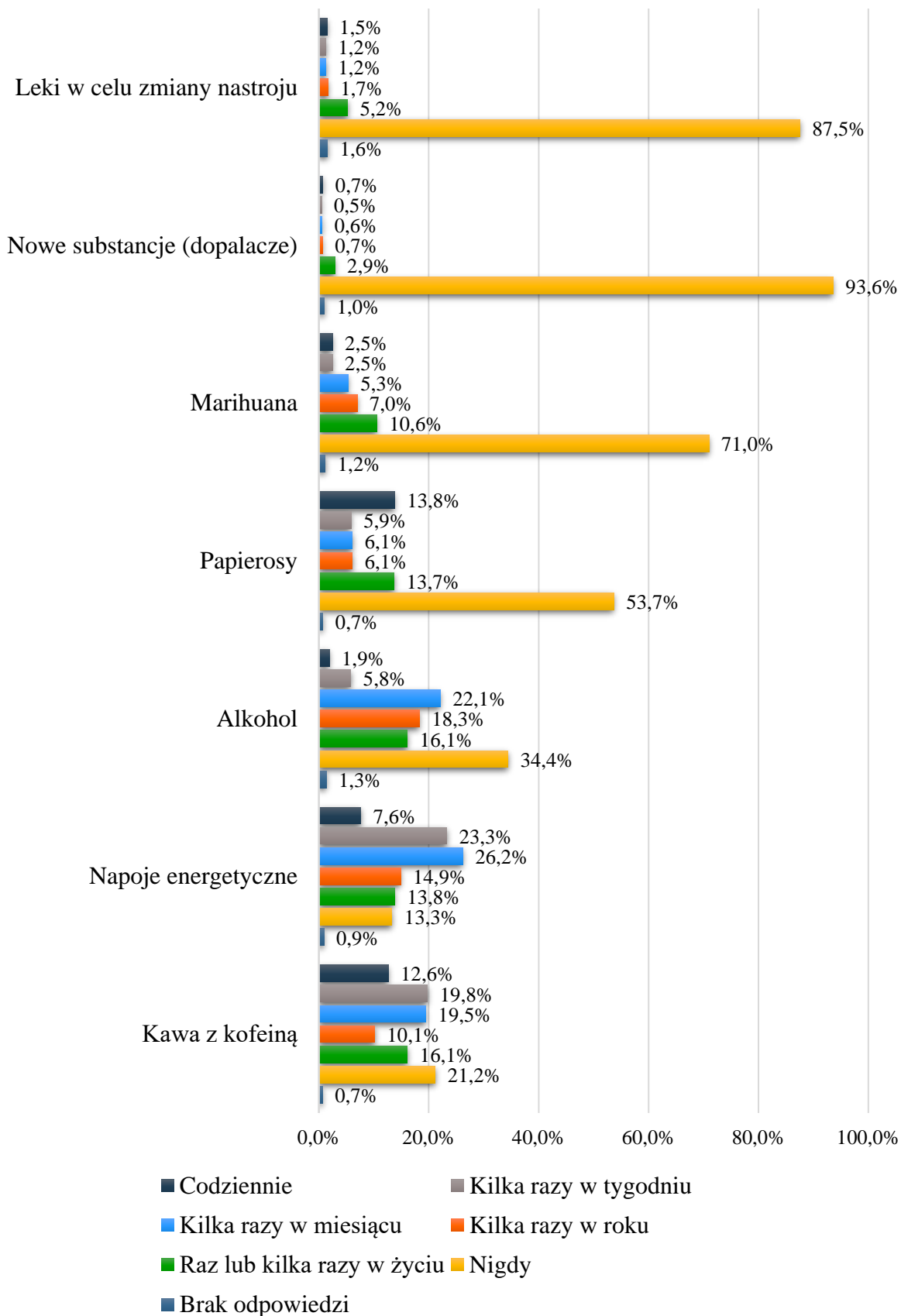
Używanie substancji psychoaktywnych - częstotliwość														
Chłopcy - szkoła ponadpodstawowa														
	Brak odpowiedzi		Nigdy		Raz lub kilka razy w życiu		Kilka razy w roku		Kilka razy w miesiącu		Kilka razy w tygodniu		Codziennie	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kawa z kofeiną	8	0,7	255	21,2	194	16,1	122	10,1	234	19,5	238	19,8	152	12,6
Napoje energetyczne	11	0,9	160	13,3	166	13,8	179	14,9	315	26,2	280	23,3	92	7,6
Alkohol	16	1,3	414	34,4	194	16,1	220	18,3	266	22,1	70	5,8	23	1,9
Papierosy	9	0,7	646	53,7	165	13,7	73	6,1	73	6,1	71	5,9	166	13,8
Marihuana	14	1,2	854	71,0	127	10,6	84	7,0	64	5,3	30	2,5	30	2,5
Nowe substancje (dopalacze)	12	1,0	1126	93,6	35	2,9	8	0,7	7	0,6	6	0,5	9	0,7
Leki w celu zmiany nastroju	19	1,6	1053	87,5	63	5,2	20	1,7	15	1,2	15	1,2	18	1,5
Inne	1106	91,9	73	6,1	12	1,0	3	0,2	2	0,2	2	0,2	5	0,4

Wyniki w grupie uczniów szkół ponadpodstawowych wyglądają następująco:

- 21,2% (255 os.) respondentów twierdziło, iż nigdy nie spożywało kawy z kofeiną. Raz lub kilka razy w życiu kawę piło 16,1% (194) chłopców; 10,1% (122) badanych deklarowało spożycie kawy kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu – 19,5% (234). 19,8% (238) uczniów twierdziło, że piło kawę kilka razy w tygodniu. 12,6% (152) chłopców było zdania, że pije kawę codziennie. 0,7% (8) badanych wstrzymało się od odpowiedzi.
- 13,3% (160) chłopców deklarowało, że nigdy nie piło napojów energetycznych. Raz lub kilka razy w życiu spożywało je 13,8% (166) respondentów, 14,9% (179) osób badanych deklarowało spożycie napojów energetycznych kilka razy w roku, natomiast kilka razy w miesiącu 26,2% (315) ankietowanych. 23,3% (280) chłopców twierdziło, że piło je kilka razy w tygodniu. Codzienne spożycie zadeklarowało 7,6% (92) badanych. 0,9% (11) respondentów nie odpowiedziało na powyższe pytanie.

- Alkoholu nigdy nie piło 34,4% (414) chłopców; raz lub kilka razy w życiu spożywało go 16,1% (194) badanych, kilka razy w roku spożycie alkoholu deklarowało 18,3% (220), a kilka razy w miesiącu 22,1% (266). Znacznie mniej, bo 5,8% (70), zadeklarowało spożywanie alkoholu kilka razy w tygodniu; a codzienne spożycie dotyczyło 1,9% (23) badanych chłopców. 1,3% (16) chłopców nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.
- Nigdy w życiu papierosa nie zapaliło 53,7% (646) uczniów; kilka razy w życiu paliło 13,7% (165) respondentów, do palenia kilka razy w roku przyznało się 6,1% (73), natomiast kilka razy w miesiącu 6,1% (73). 5,9% (71) uczniów zadeklarowało, że paliło papierosy kilka razy w tygodniu, natomiast codzienne palenie dotyczyło 13,8% (166) badanych. 0,7% (9) chłopców nie udzieliło odpowiedzi na pytanie.
- 71,0% (854) spośród badanych uczniów nigdy nie paliło marihuany; raz lub kilka razy w życiu kontakt z marihuaną miało 10,6% (127), natomiast kilka razy w roku 7,0% (84). 5,3% (64) badanych deklarowało palenie marihuany kilka razy w miesiącu, natomiast kilka razy w tygodniu sięgało po nią 2,5% (30). 2,5% (30) badanych uczniów szkół ponadpodstawowych twierdziło, że paliło marihuanę każdego dnia. 1,2% (14) badanych wstrzymało się od udzielenia odpowiedzi na pytanie.
- 93,6% (1126) chłopców było zdania, że nigdy nie miało do czynienia z dopalaczami. 2,9% (35) przebadanych uczniów deklarowało, że korzystało z tych substancji kilka razy w życiu; natomiast 0,7% (8) badanych stwierdziło, iż korzystało z nich kilka razy w roku; 0,6% (7) twierdziło, że używało ich kilka razy w miesiącu, 0,5% (6) osób zadeklarowało spożycie ich kilka razy w tygodniu. 0,7% (9) uczniów twierdziło, że zażywało je codziennie. 1,6% (19) respondentów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.
- Po leki w celu zmiany nastroju nigdy nie sięgnęło 87,5% (1053) badanych; 5,2% (63) uczniów twierdziło, iż zażyło je raz lub kilka razy w życiu; 1,7% (20) respondentów zadeklarowało branie leków kilka razy w roku; natomiast 1,2% (15) przyznało się do zażywania leków kilka razy w miesiącu; 1,2% (15) badanych jest zdania, że brało leki w celu zmiany nastroju kilka razy w tygodniu. 1,5% (18) chłopców deklarowało codzienne spożywanie tego rodzaju leków. 1,6% (19) osób wstrzymało się od odpowiedzi.
- 6,1% (73) chłopców zadeklarowało, że nigdy nie sięgało po inne substancje psychoaktywne. 1% (12) respondentów twierdzi, że używało ich raz lub kilka razy w życiu. Kilka razy w roku inne substancje psychoaktywne spożywa 0,2% (3) uczniów. 0,2% (2) badanych chłopców twierdzi, że sięga po nie kilka razy w miesiącu, tyle samo chłopców sięga po nie kilka razy w tygodniu. Codzienne spożycie innych substancji psychoaktywnych zadeklarowało 0,4% (5) respondentów. 91,9% (1106) osób wstrzymało się od odpowiedzi.

Używanie substancji psychoaktywnych - częstotliwość Chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

**Deklaracje dotyczące wieku pierwszego kontaktu z substancjami psychoaktywnymi.
Dziewczęta - szkoła ponadpodstawowa.**

Pytanie: Ile miałaś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałaś danej substancji psychoaktywnej?

Możliwe odpowiedzi: poniżej 7. roku życia, między 7. a 11. rokiem życia, powyżej 12. roku życia, brak odpowiedzi.

Ile miałaś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałaś danej substancji psychoaktywnej?								
Dziewczęta - szkoła ponadpodstawowa								
	Poniżej 7. r. ż.		Między 7. a 11. r. ż.		Powyżej 12. r.ż.		Brak odpowiedzi	
Kawa z kofeiną	10	1,2%	79	9,3%	419	49,2%	343	40,3%
Napoje energetyczne	4	0,5%	67	7,9%	419	49,1%	363	42,6%
Alkohol	4	0,5%	25	2,9%	415	48,6%	410	48,0%
Papierosy	3	0,4%	21	2,5%	296	34,6%	535	62,6%
Marihuana	4	0,5%	1	0,1%	160	18,7%	690	80,7%
Nowe substancje (dopalacze)	3	0,4%	2	0,2%	35	4,1%	815	95,3%
Leki w celu zmiany nastroju	3	0,4%	3	0,4%	88	10,3%	761	89,0%
Inne	2	0,2%	0	0,0%	13	1,5%	840	98,2%

Najwięcej uczennic 49,2% (419 os.) zadeklarowało pierwsze picie kawy z kofeiną powyżej 12. roku życia, 9,3% (79) dziewcząt twierdziło, że po raz pierwszy napiło się kawy między 7. a 11. rokiem życia, natomiast 1,2% (10) pierwszy raz spróbowało kawy poniżej 7. roku życia. 40,3% (343) respondentek nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

49,1% (419) uczennic twierdziło, iż po raz pierwszy spróbowało napojów energetycznych powyżej 12. roku życia, z kolei 7,9% (67) dziewcząt deklarowało pierwsze spożycie energetyków pomiędzy 7. a 11. rokiem życia. Tylko 0,5% (4) osoby spróbowało ich pierwszy raz w życiu poniżej 7. roku życia. 42,6 % (363) respondentek wstrzymało się od odpowiedzi na to pytanie.

Zdecydowana większość respondentek – 48,6% (415) jest zdania, że alkoholu spróbowała po raz pierwszy powyżej 12. roku życia. 2,9% (25) badanych dziewcząt oznajmiło w ankiecie, że zainicjowały spożywanie alkoholu między 7. a 11. rokiem życia, a 0,5% (4) poniżej 7. roku życia. Odpowiedzi na pytanie nie udzieliło 48,0% (410) uczennic.

34,6% (296) uczennic jest zdania, że po raz pierwszy sięgnęło po papierosy powyżej 12 roku życia, 2,5% (21) między 7 a 11 rokiem życia, natomiast 0,4% (3) badane poniżej 7 roku życia. Od udzielenia odpowiedzi na pytanie powstrzymało się 62,6% (535) respondentek.

18,7% (160) dziewcząt zadeklarowało, iż po raz pierwszy zapaliło marihuanę powyżej 12 roku życia. 0,5% (4) poniżej 7 roku życia, natomiast tylko 0,1% (1) osoby między 7 a 11 rokiem życia. 80,7% (690) uczennic nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

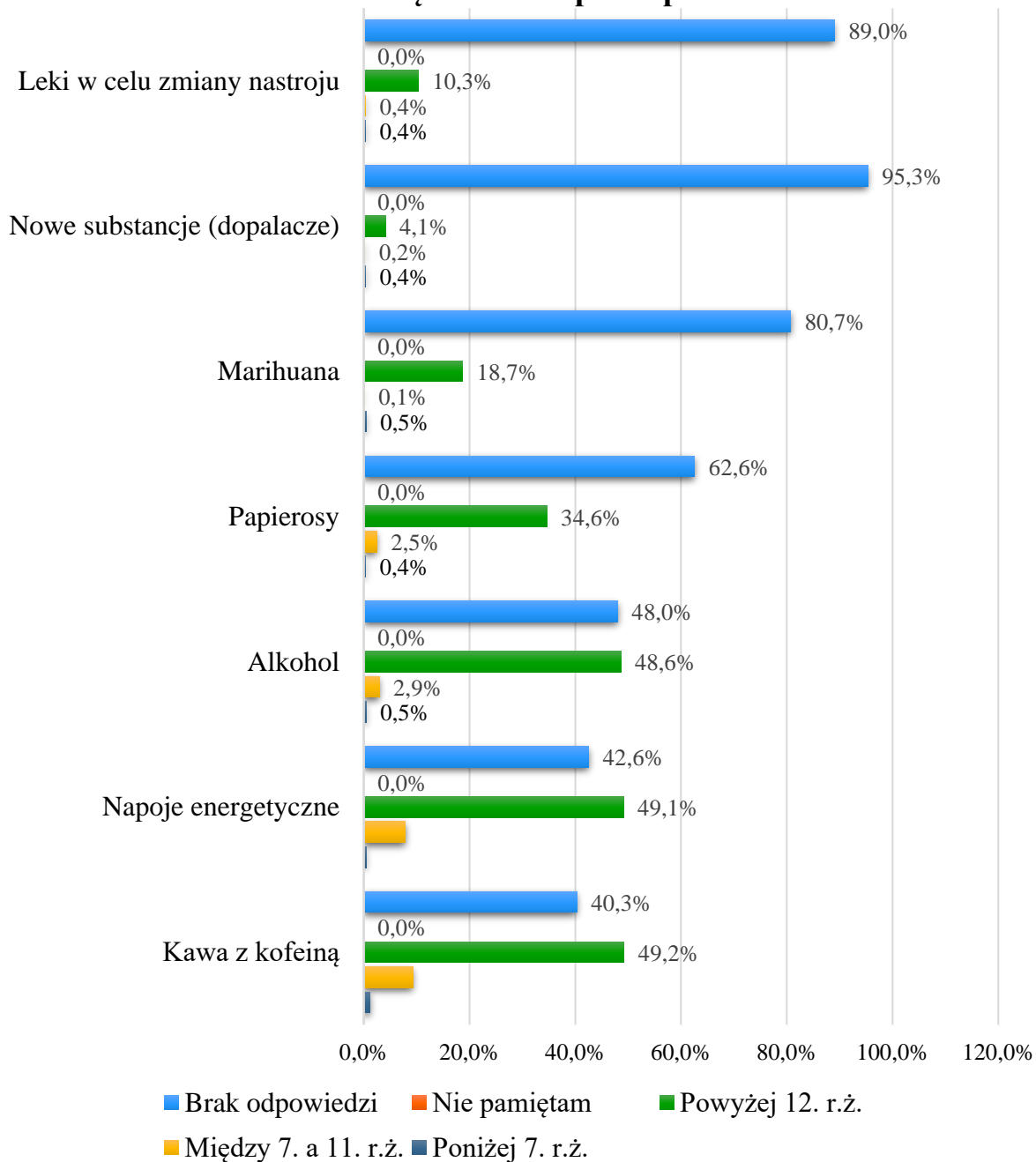
4,1% (35) respondentek było zdania, iż po raz pierwszy sięgnęło po dopalacze powyżej 12 roku życia, 0,4% (3) poniżej 7 roku życia, natomiast 0,2% (2) osoby między 7 a 11 rokiem życia. Odpowiedzi na pytanie nie udzieliło 95,3% (815).

10,3% (88) dziewcząt zadeklarowało, że po raz pierwszy zażyło leki w celu zmiany nastroju powyżej 12 roku życia. Po tyle samo uczennic – 0,4% (3) - twierdzi, że brało je po raz pierwszy poniżej 7 roku życia i między 7 a 11 rokiem życia. Odpowiedzi na pytanie nie udzieliło 89,0% (761).

1,5% (13) uczennic było zdania, że po raz pierwszy spożyło inne substancje psychoaktywne powyżej 12 roku życia; 0,2% (2) poniżej 7 roku życia, natomiast żadna z nich między 7 a 11 rokiem życia. 98,2% (840) osób wstrzymało się od odpowiedzi.

Ile miałś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałeś danej substancji psychoaktywnej?

Dziewczęta - szkoła ponadpodstawowa

**Deklaracje dotyczące wieku pierwszego kontaktu z substancjami psychoaktywnymi.
Chłopcy - szkoła ponadpodstawowa.**

Pytanie: Ile miałeś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałeś danej substancji psychoaktywnej?

Możliwe odpowiedzi: poniżej 7. roku życia, między 7. a 11. rokiem życia, powyżej 12. roku życia, brak odpowiedzi.

Ile miałeś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałeś danej substancji psychoaktywnej?								
Chłopcy - szkoła ponadpodstawowa								
	Poniżej 7. r. ż.		Między 7. a 11. r. ż.		Powyżej 12. r.ż.		Brak odpowiedzi	
Kawa z kofeiną	6	0,5%	112	9,3%	520	43,2%	565	47,0%
Napoje energetyczne	7	0,6%	130	10,8%	526	43,7%	540	44,9%
Alkohol	4	0,3%	33	2,7%	478	39,7%	687	57,1%
Papierosy	2	0,2%	26	2,2%	344	28,6%	831	69,1%
Marihuana	2	0,2%	3	0,2%	218	18,1%	980	81,5%
Nowe substancje (dopalacze)	0	0,0%	2	0,2%	35	2,9%	1166	96,9%
Leki w celu zmiany nastroju	0	0,0%	4	0,3%	70	5,8%	1129	93,8%
Inne	0	0,0%	0	0,0%	14	1,2%	1189	98,8%

43,2% (520 os.) uczniów zadeklarowało, że po raz pierwszy napiło się kawy z kofeiną powyżej 12. roku życia; 9,3% (112) osób między 7. a 11. rokiem życia, natomiast 0,5% (6) poniżej 7. roku życia. Odpowiedzi na pytanie nie udzieliło 47,0% (565) respondentów.

43,7% (526) respondentów twierdziło, że po raz pierwszy spróbowało napojów energetycznych powyżej 12. roku życia; 10,8% (130) uczniów między 7. a 11. rokiem życia; 0,6% (7) osób zadeklarowało, że po raz pierwszy napiło się napojów energetycznych poniżej 7. roku życia. 44,9% (540) chłopców wstrzymało się od odpowiedzi na pytanie.

39,7% (478) chłopców deklarowało, że po raz pierwszy sięgnęło po alkohol powyżej 12. roku życia; 2,7% (33) między 7. a 11. rokiem życia, natomiast 0,3% (4) osoby poniżej 7. roku życia. 57,1% (687) respondentów nie odpowiedziało na pytanie.

28,6% (344) uczniów było zdania, że pierwszy raz zapaliło papierosy powyżej 12. roku życia; 2,2% (26) między 7. a 11. rokiem życia, a 0,2% (2) poniżej 7. roku życia. 81,5% (980) osób nie udzieliło odpowiedzi na pytanie.

18,1% (218) respondentów deklaruowało, że po raz pierwszy spróbowało marihuany powyżej 12. roku życia; 0,2% (3) między 7. a 11. rokiem życia, natomiast 0,2% (2) poniżej 7. roku życia. 81,5% (980) uczniów wstrzymało się od odpowiedzi na to pytanie.

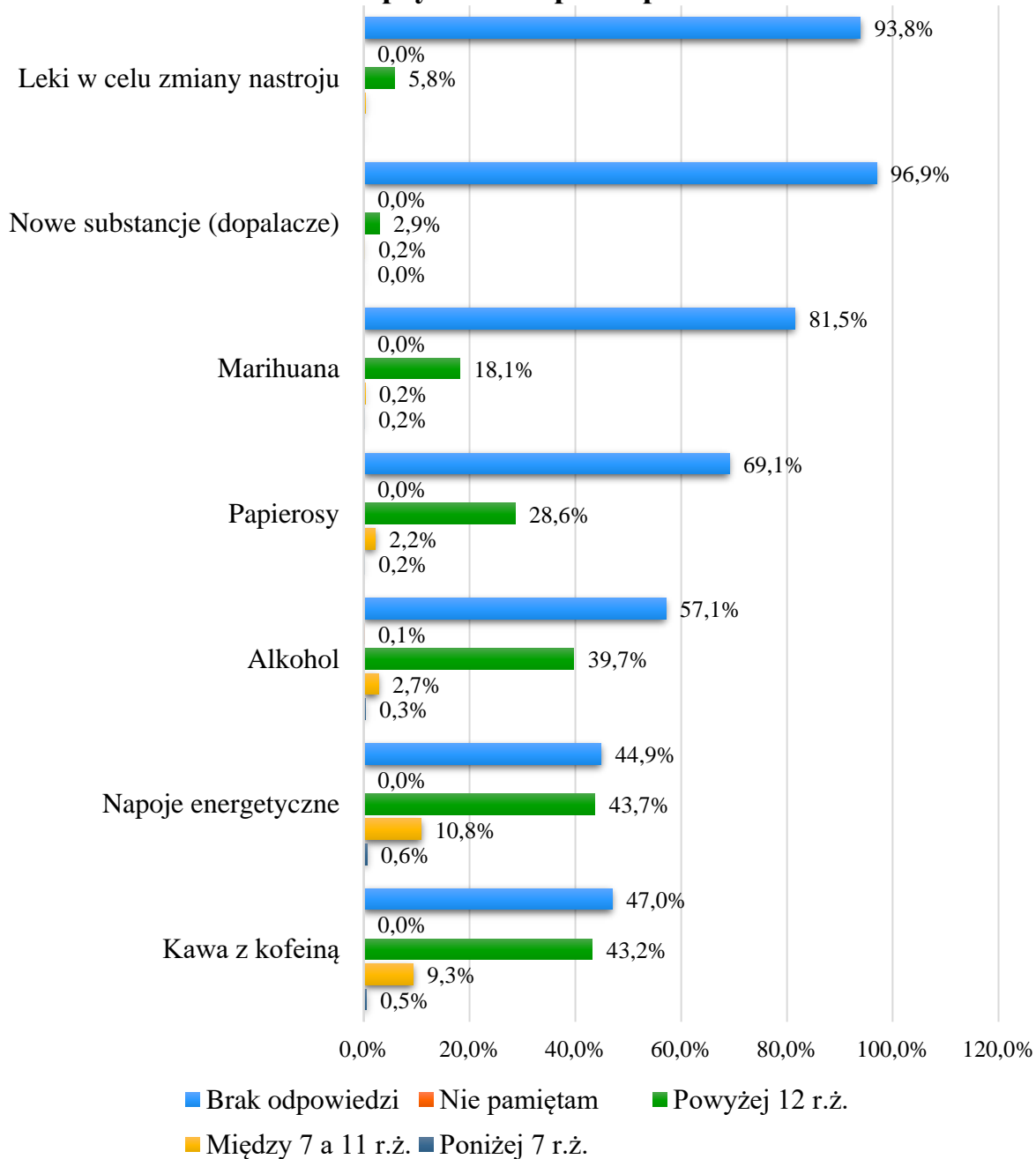
2,9% (35) chłopców określiło w ankiecie, że po raz pierwszy sięgnęli po dopalacze powyżej 12. roku życia; 0,2% (2) pomiędzy 7. a 11. rokiem życia, a żaden uczeń nie sięgnął po nowe substancje poniżej 7. roku życia. 93,8% (1166) wstrzymało się od udzielenia odpowiedzi na pytanie.

5,8% (70) badanych zadeklarowało, iż brało leki w celu zmiany nastroju powyżej 12. roku życia; 0,3% (4) między 7. a 11. rokiem życia, natomiast żaden z respondentów nie zażywał leków w celu zmiany nastroju poniżej 7. roku życia. 98,8% (1189) uczniów nie odpowiedziało na to pytanie.

1,2% (14) uczniów było zdania, że po raz pierwszy spożyło inne substancje psychoaktywne powyżej 12 roku życia; żaden z chłopców nie deklaruował próbowania innych substancji psychoaktywnych poniżej 7 roku życia, ani między 7 a 11 rokiem życia. 98,8% (1189) osób wstrzymało się od odpowiedzi.

Ile miałeś lat, gdy po raz pierwszy spróbowałaś danej substancji psychoaktywnej?

Chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

**Deklaracje dotyczące wchodzenia w posiadanie substancji psychoaktywnej.
Dziewczęta - szkoła ponadpodstawowa.**

Uczennice zostały zapytane o to, w jaki sposób wchodzi w posiadanie poszczególnych substancji psychoaktywnych, jeśli ich używają.

Jeśli używasz którejkolwiek substancji psychoaktywnej, napisz jakiej i w jaki sposób wchodzisz w jej posiadanie								
Dziewczęta - szkoła ponadpodstawowa								
	Zakup		Od znajomych		Od rodziców		Brak odpowiedzi	
Kawa z kofeiną	139	16,3%	15	1,8%	137	16,0%	564	66,0%
Napoje energetyczne	262	30,6%	47	5,5%	15	1,8%	531	62,1%
Alkohol	87	10,2%	139	16,3%	44	5,1%	585	68,4%
Papierosy	67	7,8%	122	14,3%	7	0,8%	659	77,1%
Marihuana	12	1,4%	81	9,5%	0	0,0%	762	89,1%
Nowe substancje (dopalacze)	2	0,2%	20	2,3%	1	0,1%	832	97,3%
Leki w celu zmiany nastroju	19	2,2%	22	2,6%	10	1,2%	804	94,0%
Inne	2	0,2%	6	0,7%	1	0,1%	846	98,9%

16,3% (139 os.) dziewcząt zadeklarowało, iż kawę z kofeiną nabyły na drodze zakupu; 16,0% (137) nabyły kawę od rodziców, a 1,8% (15) od znajomych. 66,0% (564) osób wstrzymało się od odpowiedzi.

30,6 % (262) uczennic szkół ponadpodstawowych uważa, iż napoje energetyczne zakupiły w sklepie; 5,5% (47) dziewcząt deklaruje, że otrzymały je od znajomych, natomiast 1,8% (15) od rodziców. 62,1% (531) osób wstrzymało się od udzielenia odpowiedzi na to pytanie.

16,3% (139) respondentek deklaruje, że alkohol uzyskały od znajomych; 10,2% (87) dziewcząt twierdzi, że nabyły go drogą zakupu a 5,1% (44) uważa, że otrzymało go od rodziców. 68,4% (585) osób nie odpowiedziało na pytanie.

14,3% (122) uczennic deklaruje, że weszły w posiadanie papierosów dzięki znajomym; 7,8% (67) dziewcząt twierdzi, że nabyło je drogą zakupu, natomiast 0,8% (7) od rodziców. Od odpowiedzi wstrzymało się 77,1% (659) osób.

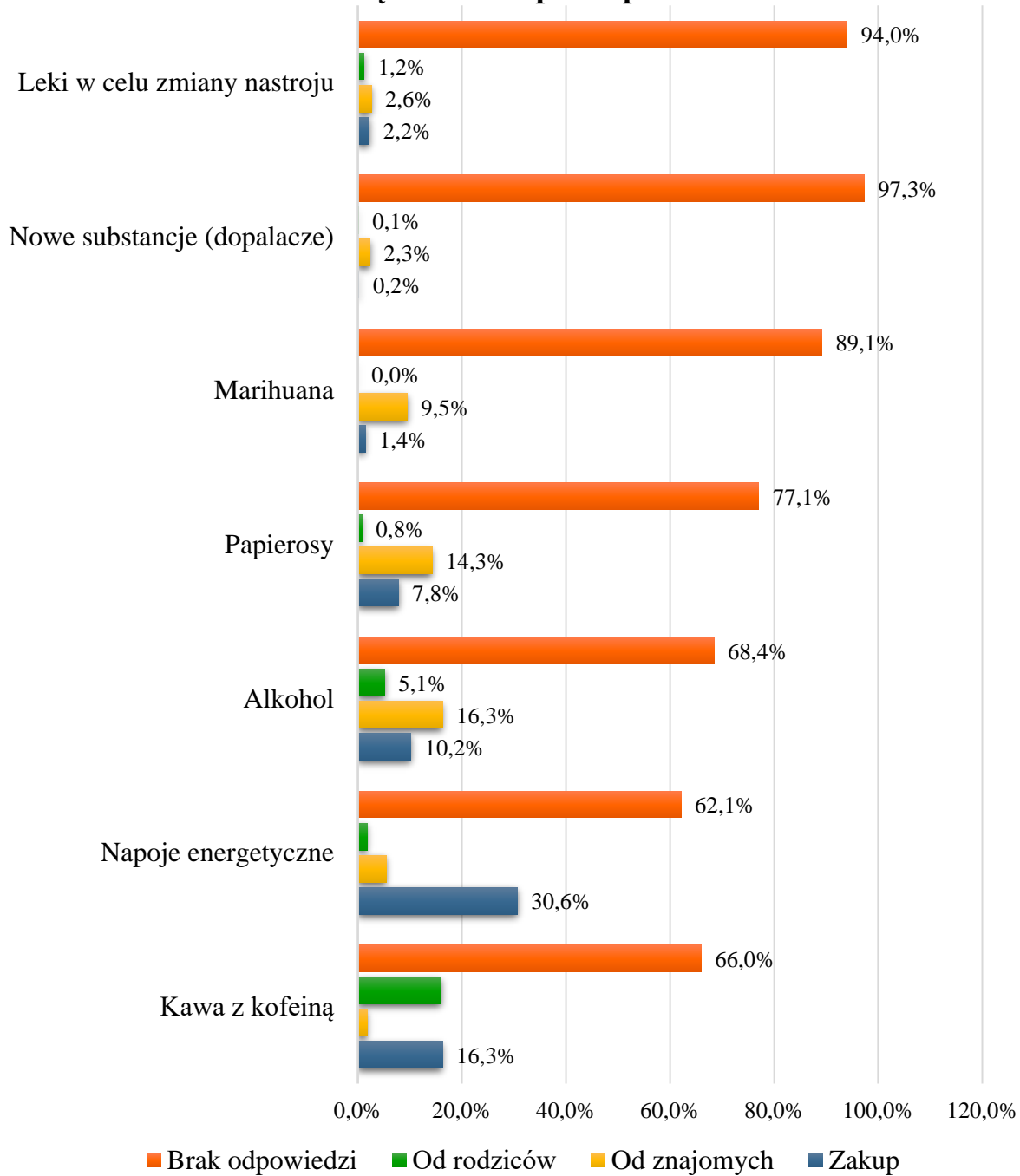
9,5% (81) dziewcząt twierdzi, że marihuanę nabyły do znajomych. 1,4% (12) respondentek deklaruje, że uzyskała ją drogą zakupu. Żadna z uczennic nie otrzymała marihuany od rodziców. 89,1% (762) osób wstrzymało się od udzielenia odpowiedzi na pytanie.

2,3% (20) respondentek jest zdania, że uzyskało dopalacze od znajomych; 0,2% (2) deklaroowało, że nabyło je drogą zakupu, natomiast 0,1% (1) osoba twierdziła, że uzyskała je od rodziców. 97,3% (832) uczennic nie udzieliło odpowiedzi na pytanie.

2,6% (22) ankietowanych deklaroowało, że leki w celu zmiany nastroju nabyły od znajomych; 2,2% (19) osób twierdziło, że uzyskało je drogą zakupu a 1,2% (10) było zdania, że takie leki otrzymało od rodziców. 94,0% (804) uczennice wstrzymały się od udzielenia odpowiedzi.

0,7% (6) dziewcząt zadeklaroowało, że inne substancje psychoaktywne pozyskało od znajomych; 0,2% (2) uczennic twierdzi, że uzyskało je drogą zakupu, natomiast 0,1% (1) od rodziców. 98,9% (846) osób wstrzymało się od odpowiedzi.

Sposób zdobywania substancji psychoaktywnych Dziewczęta - szkoła ponadpodstawowa

**Deklaracje dotyczące wchodzenia w posiadanie substancji psychoaktywnych.
Chłopcy - szkoła ponadpodstawowa.**

Uczniowie również zostali zapytani o to, w jaki sposób wchodzi w posiadanie poszczególnych substancji psychoaktywnych, jeśli ich używają.

Jeśli używasz którejkolwiek substancji psychoaktywnej, napisz jakiej i w jaki sposób wchodzisz w jej posiadanie								
Chłopcy - szkoła ponadpodstawowa								
	Zakup		Od znajomych		Od rodziców		Brak odpowiedzi	
Kawa z kofeiną	182	15,1%	11	0,9%	198	16,5%	812	67,5%
Napoje energetyczne	394	32,7%	42	3,5%	10	0,8%	758	63,0%
Alkohol	137	11,4%	156	13,0%	19	1,6%	891	74,1%
Papierosy	98	8,1%	114	9,5%	3	0,2%	988	82,1%
Marihuana	16	1,3%	97	8,1%	0	0,0%	1090	90,6%
Nowe substancje (dopalacze)	4	0,3%	10	0,8%	0	0,0%	1189	98,8%
Leki w celu zmiany nastroju	17	1,4%	13	1,1%	8	0,7%	1165	96,8%
Inne	1	0,1%	8	0,7%	0	0,0%	1194	99,3%

16,5% (198 os.) chłopców deklaroowało, że weszli w posiadanie kawy z kofeiną dzięki rodzicom. 15,1% (182) uczniów twierdziło, że nabyło ją drogą zakupu a 0,9% (11) od znajomych. 67,55 (812) ankietowanych wstrzymało się od udzielenia odpowiedzi.

32,7% (394) respondentów było zdania, że napoje energetyczne zakupili w sklepie; 3,5% (42) osób uzyskało je od znajomych. 0,8% (10) uczniów nabyło je od rodziców. 63,0% (758) osób nie udzieliło odpowiedzi na pytanie.

13% (156) uczniów uważało, że weszło w posiadanie alkoholu dzięki znajomym; 11,4% (137) ankietowanych twierdziło, że alkohol nabyło drogą kupna a 1,6% (19) od rodziców. 74,1% (891) osób nie odpowiedziało na to pytanie.

9,5% (114) chłopców deklaroowało, że weszło w posiadanie papierosów dzięki znajomym; 8,1% (98) twierdziło, że zakupiło je w sklepie natomiast 0,2% (3) jest zdania, że otrzymało je od rodziców. 82,1% (988) uczniów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

8,1% (97) respondentów zadeklarowało, że uzyskało marihuanę dzięki znajomym; 1,3% (16) nabyło ją drogą zakupu a żaden z uczniów nie otrzymał marihuany od rodziców. 90,6% (1090) ankietowanych nie odpowiedziało na to pytanie.

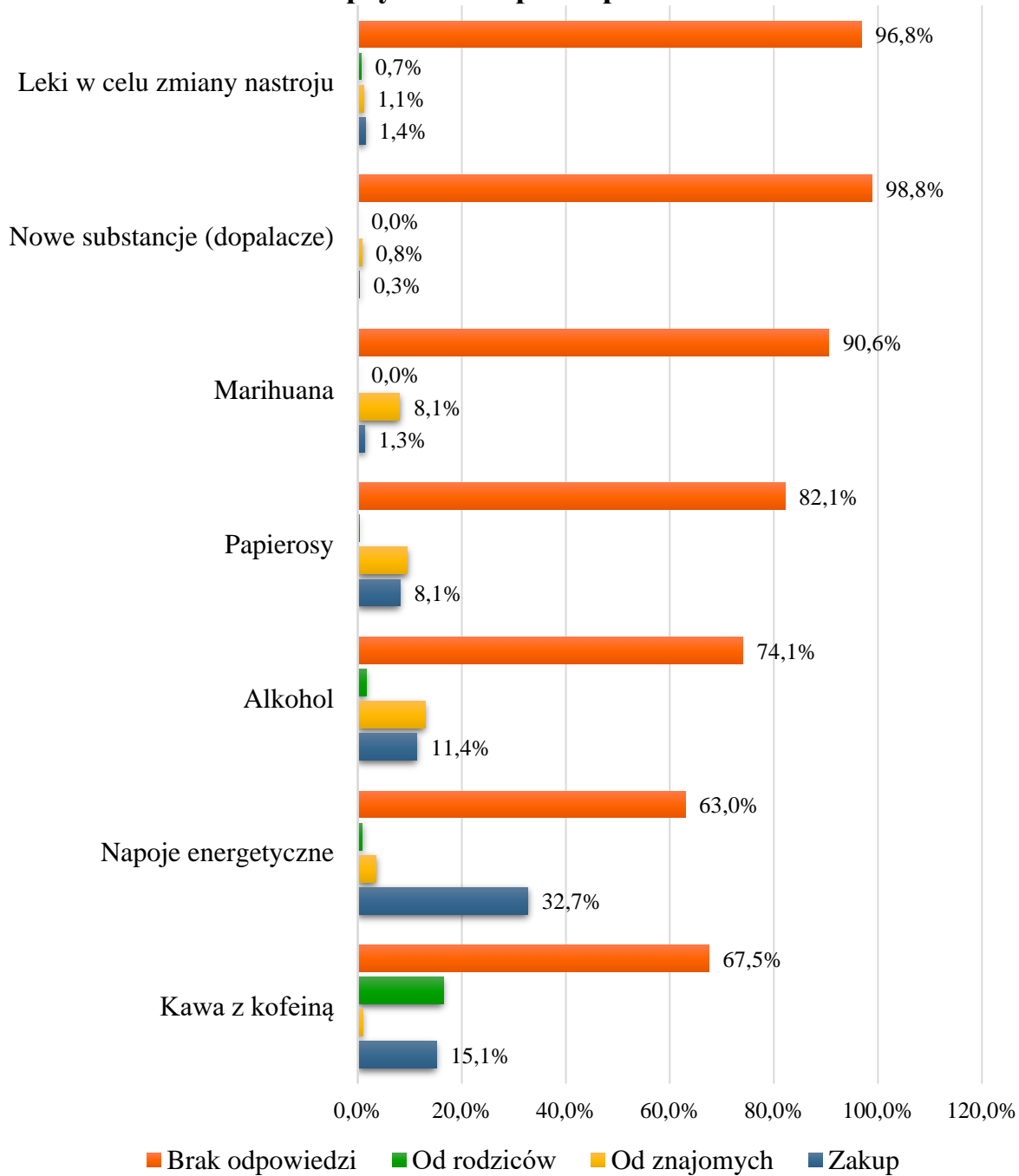
0,8% (10) uczniów twierdziło, że weszło w posiadanie nowych substancji (dopalaczy) dzięki znajomym; 0,3% (4) deklaroowało, że zakupiło je, natomiast żaden z chłopców nie

uzyskał dopalaczy od rodziców. Od udzielenia odpowiedzi na pytanie wstrzymało się 98,8% (1189) uczniów.

1,4% (17) chłopców zadeklarowało, że leki w celu zmiany nastroju nabyli drogą zakupu; 1,1% (13) osób było zdania, że weszło w ich posiadanie dzięki znajomym, natomiast 0,7% (8) uważało, że uzyskało je od rodziców. 99,3% (1194) osób nie odpowiedziało na to pytanie.

0,7% (8) uczniów zadeklarowało, że inne substancje psychoaktywne pozyskało od znajomych; 0,1% (1) chłopców twierdzi, że uzyskało je drogą zakupu, natomiast żaden z nich nie otrzymał innych substancji psychoaktywnych od rodziców. 99,3% (1194) osób wstrzymało się od odpowiedzi.

Sposób zdobywania substancji psychoaktywnych Chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

**Deklaracje dotyczące możliwych następstw spożywania alkoholu.
Dziewczęta - szkoła ponadpodstawowa.**

Pytanie: Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?

- *Mogę mieć kłopoty w domu/ w szkole/ z policją. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Może poprawić się mój nastrój; mogę się świetnie bawić. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Może to zaszkodzić to mojemu zdrowiu (nudności, wymioty, ból głowy, kac). Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Mogę się uzależnić. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Mogę zrobić coś, czego będę żałować. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie.*

Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?										
Dziewczęta - szkoła ponadpodstawowa										
	Brak odpowiedzi		Zdecydowanie tak		Raczej tak		Raczej nie		Zdecydowanie nie	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Mogę mieć kłopoty w domu / w szkole / z policją	12	1,4	260	30,4	238	27,8	232	27,1	113	13,2
Może poprawić się mój nastrój; mogę się świetnie bawić	16	1,9	190	22,2	389	45,5	178	20,8	82	9,6
Może to zaszkodzić mojemu zdrowiu (nudności, wymioty, ból głowy, kac)	8	0,9	292	34,2	326	38,1	172	20,1	57	6,7
Mogę się uzależnić	11	1,3	206	24,1	180	21,1	279	32,6	179	20,9
Mogę zrobić coś, czego będę żałować	7	0,8	309	36,1	254	29,7	205	24,0	80	9,4

Kłopotów w domu/ w szkole/ z policją zdecydowanie spodziewało się 30,4%, czyli 260 ankietowanych uczennic. Takie konsekwencje raczej przewidywało 27,8% (238 os.), a 27,1% (232) raczej nie uważało, że takie sytuacje zaistnieją. 13,2% (113) ankietowanych dziewcząt zdecydowanie nie brało pod uwagę takiego następstwa picia alkoholu. Odpowiedzi na powyższe pytanie nie udzieliło 1,4% badanych czyli 12 osób.

22,2% (190) uczennic zdecydowanie przewidywało możliwości poprawy nastroju i świetnej zabawy dzięki działaniu alkoholu; Raczej poprawy nastroju spodziewało się 45,5% (389) respondentek, natomiast 20,8% (178) raczej tego nie przewidywało. 9,6% (82) ankietowanych dziewcząt zdecydowanie nie spodziewało się poprawy nastroju po spożyciu alkoholu. 1,9% (16) osób nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

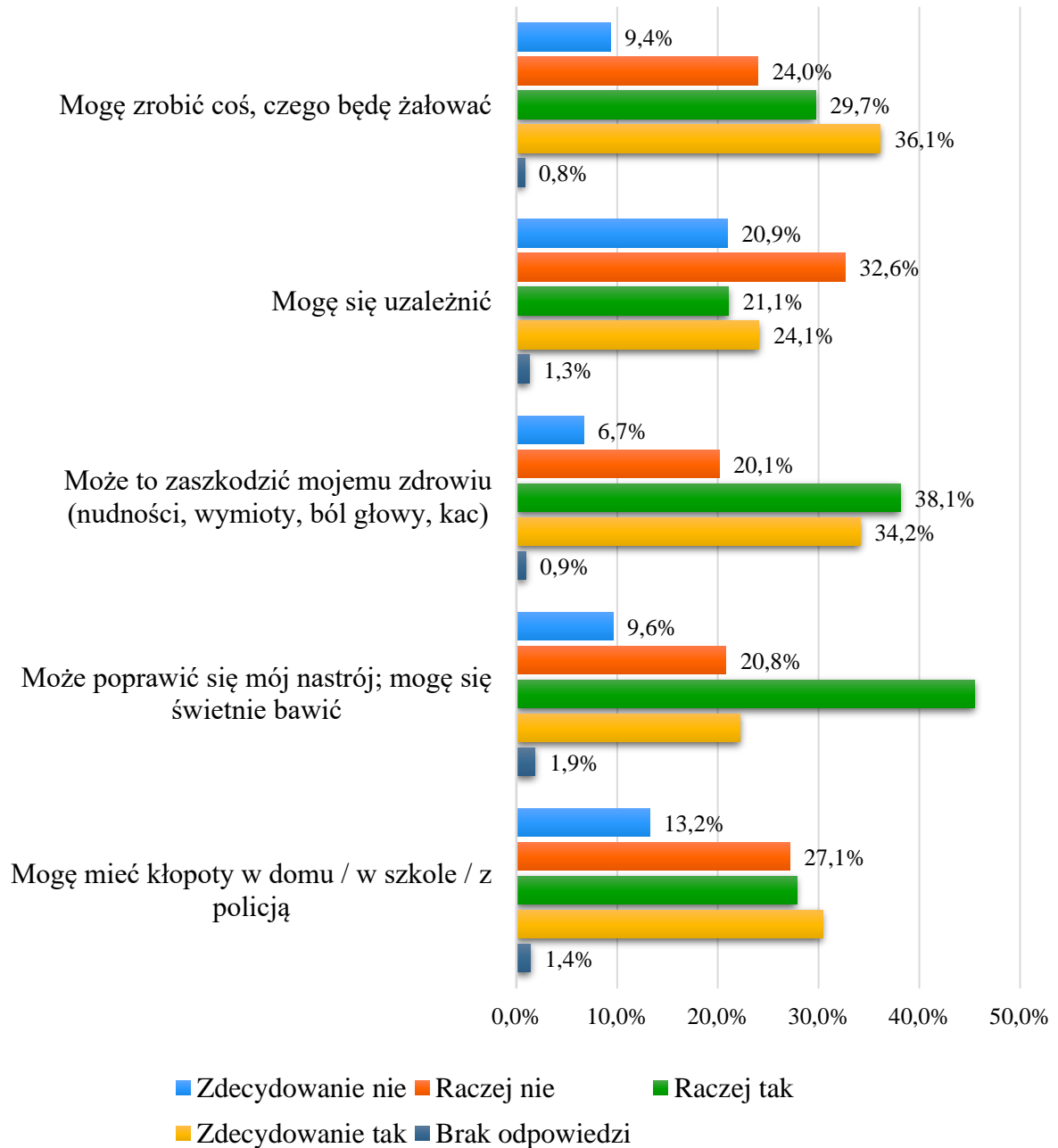
Zbadano także świadomość szkodliwości alkoholu dla zdrowia. 34,2% (292) uczennic szkół ponadpodstawowych uważało, że alkohol zdecydowanie może wyrzucić negatywne konsekwencje dla ich zdrowia, natomiast za raczej szkodliwym wpływem opowiadało się 38,1% (326). 20,1% (172) respondentek uznało, że alkohol raczej nie wpłynie negatywnie na ich zdrowie. Za zdecydowanym brakiem szkodliwości opowiadało się 6,7% (57) uczennic. 0,9% (8) dziewcząt nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Możliwości uzależnienia się od alkoholu zdecydowanie spodziewało się 24,1% (206) dziewcząt. 21,1% (180) respondentek deklarowało, że raczej mogłyby uzależnić się od alkoholu, natomiast 32,6% (279) twierdziło, że raczej nie ma takiej możliwości. 20,9% (179) uczennic jest zdania, że zdecydowanie nie ma takiej możliwości, żeby uzależniły się od alkoholu. 1,3% (11) ankietowanych nie odpowiedziało na to pytanie.

Możliwość zrobienia pod wpływem alkoholu czegoś, czego będzie się żałować, zdecydowanie brało pod uwagę 36,1% (309) ankietowanych uczennic. Taką konsekwencję raczej przewidywało 29,7% (254) badanych. 24,0% (205) uznało, że raczej nie może nic takiego zrobić, a 9,4% (80) dziewcząt uważało, że zdecydowanie nie może. 0,8% (7) respondentek nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?

Dziewczęta - szkoła ponadpodstawowa

**Deklaracje dotyczące możliwych następstw spożywania alkoholu.
Chłopcy - szkoła ponadpodstawowa.**

Pytanie: Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?

- *Mogę mieć kłopoty w domu/ w szkole/ z policją. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Może poprawić się mój nastrój; mogę się świetnie bawić. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Może to zaszkodzić to mojemu zdrowiu (nudności, wymioty, ból głowy, kac). Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Mogę się uzależnić. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie*
- *Mogę zrobić coś, czego będę żałować. Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie.*

Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?										
Chłopcy - szkoła ponadpodstawowa										
	Brak odpowiedzi		Zdecydowanie tak		Raczej tak		Raczej nie		Zdecydowanie nie	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Mogę mieć kłopoty w domu / w szkole / z policją	18	1,5	390	32,4	348	28,9	282	23,4	165	13,7
Może poprawić się mój nastrój; mogę się świetnie bawić	21	1,7	245	20,4	531	44,1	270	22,4	136	11,3
Może to zaszkodzić mojemu zdrowiu (nudności, wymioty, ból głowy, kac)	28	2,3	407	33,8	426	35,4	245	20,4	97	8,1
Mogę się uzależnić	17	1,4	303	25,2	292	24,3	371	30,8	220	18,3
Mogę zrobić coś, czego będę żałować	21	1,7	420	34,9	358	29,8	281	23,4	123	10,2

Kłopotów w domu/ w szkole/ z policją zdecydowanie spodziewało się 32,4%, czyli 390 ankietowanych uczniów. Takie konsekwencje raczej przewidywało 28,9% (348 os.), a 23,4% (282) raczej nie uważało, że takie sytuacje zaistnieją. 13,7% (165) ankietowanych chłopców zdecydowanie nie brało pod uwagę takiego następstwa picia alkoholu. Odpowiedzi na powyższe pytanie nie udzieliło 1,5% badanych czyli 18 osób.

20,4% (245) uczniów zdecydowanie przewidywało możliwości poprawy nastroju i świetnej zabawy dzięki działaniu alkoholu; Raczej poprawy nastroju spodziewało się 44,1% (531) respondentów, natomiast 22,4% (270) raczej tego nie przewidywało. 11,3% (136) ankietowanych chłopców zdecydowanie nie spodziewało się poprawy nastroju po spożyciu alkoholu. 1,7% (21) osób nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

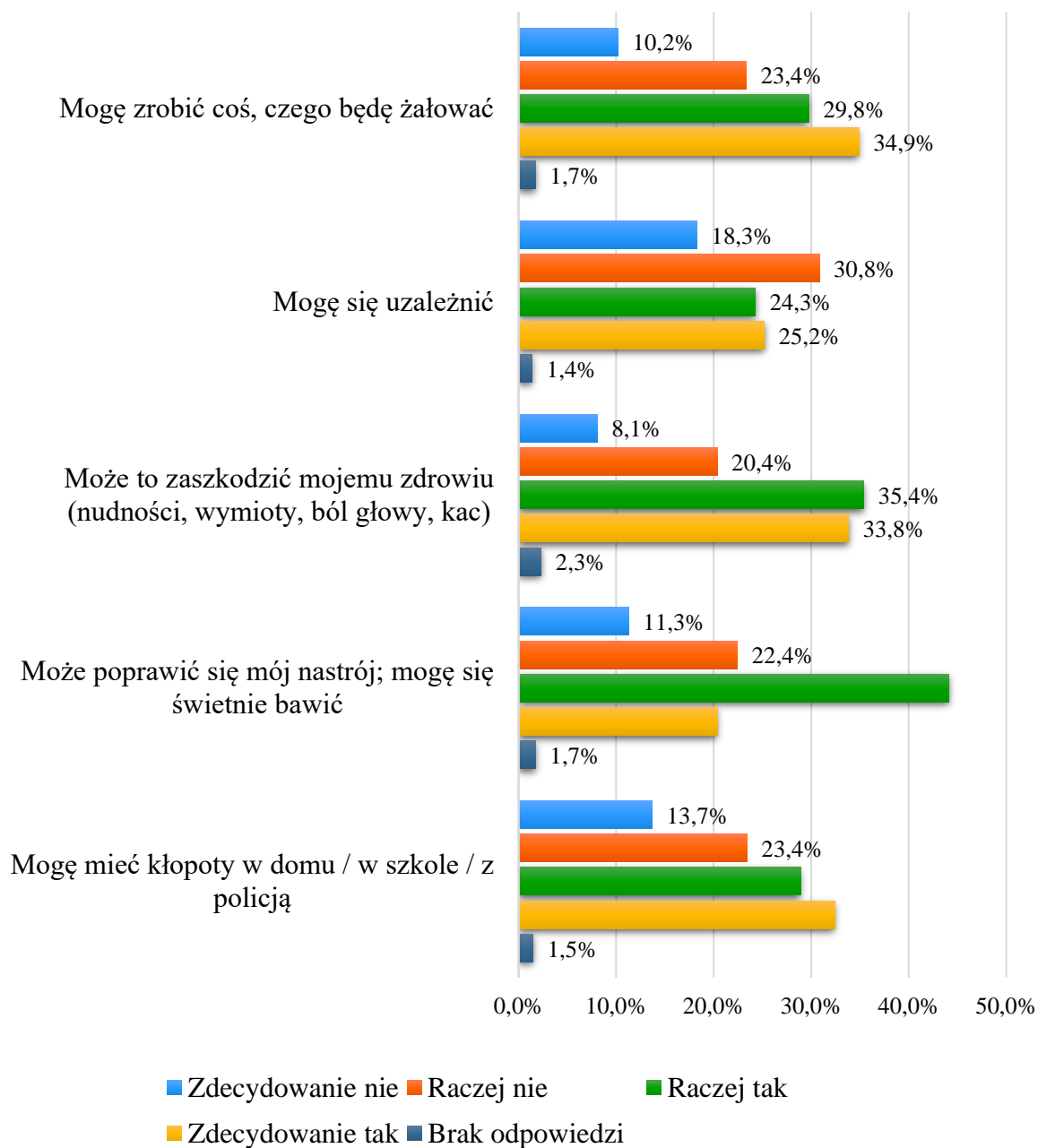
Zbadano także świadomość szkodliwości alkoholu dla zdrowia. 33,8% (407) uczniów szkół ponadpodstawowych uważało, że alkohol zdecydowanie może wyrzucić negatywne konsekwencje dla ich zdrowia, natomiast za raczej szkodliwym wpływem opowiadało się 35,4% (426). 20,4% (245) respondentów uznało, że alkohol raczej nie wpłynie negatywnie na ich zdrowie. Za zdecydowanym brakiem szkodliwości opowiadało się 8,1% (97) uczniów. 2,3% (28) chłopców nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Możliwość uzależnienia się od alkoholu zdecydowanie spodziewało się 25,2% (303) chłopców. 24,3% (292) respondentów deklaroowało, że raczej mogliby uzależnić się od alkoholu, natomiast 30,8% (371) twierdziło, że raczej nie ma takiej możliwości. 18,3% (220) uczniów było zdania, że zdecydowanie nie ma takiej możliwości, żeby uzależnili się od alkoholu. 1,4% (17) ankietowanych nie odpowiedziało na to pytanie.

Możliwość zrobienia pod wpływem alkoholu czegoś, czego będzie się żałować, zdecydowanie brało pod uwagę 34,9% (420) ankietowanych uczniów. Taką konsekwencje raczej przewidywało 29,8% (358) badanych. 23,4% (281) uznało, że raczej nie może nic takiego zrobić, a 10,2% (123) chłopców uważało, że zdecydowanie nie może. 1,7% (21) respondentów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Picie alkoholu ma różne następstwa. Jakie konsekwencje może mieć dla Ciebie?

Chłopcy - szkoła ponadpodstawowa

Opinie, jakie mają bliskie osoby na temat spożywania alkoholu.

Dziewczęta - szkoła ponadpodstawowa.

Ankiety skierowane do uczennic szkół ponadpodstawowych zawierały pytanie dotyczące opinii bliskich osób na temat picia przez osobę badaną alkoholu. Osoby bliskie uwzględnione w pytaniu to mama, tata, inny dorosły opiekun, najlepszy przyjaciel oraz znajomi.

Pytanie: Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?

Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie nie wolno mi pić alkoholu, raczej nie wolno mi pić alkoholu, to jest moja sprawa, od czasu do czasu mogę napić się alkoholu, zdecydowanie mogę pić.

Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?												
Dziewczęta - szkoła ponadpodstawowa												
	Brak odpowiedzi		Zdecydowanie nie wolno mi pić alkoholu		Raczej nie powinnam pić alkoholu		To jest moja sprawa		Od czasu do czasu mogę napić się alkoholu		Zdecydowanie mogę pić alkohol	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Mama uważa, że	17	2,0	354	41,4	219	25,6	98	11,5	144	16,8	23	2,7
Tata uważa, że	63	7,4	337	39,4	193	22,6	123	14,4	114	13,3	25	2,9
Inny dorosły opiekun uważa, że	56	6,5	282	33,0	197	23,0	185	21,6	110	12,9	25	2,9
Najlepszy przyjaciel uważa, że	20	2,3	86	10,1	98	11,5	267	31,2	214	25,0	170	19,9
Znajomi uważają, że	18	2,1	51	6,0	60	7,0	313	36,6	209	24,4	204	23,9

41,4% (354 os.) uczennic szkół ponadpodstawowych deklarowało, że ich mama uważa, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu; 25,6% (219) uważało, że raczej nie powinny pić alkoholu a 16,8% (144) dziewcząt było zdania, że ich matki uważają, że mogą się napić alkoholu od czasu do czasu. 11,5% (98) respondentek twierdziło, że ich matki uznają picie przez nie alkoholu za ich sprawę a 2,7% (23) deklarowało, że ich mamy twierdzą, że zdecydowanie wolno im pić alkohol. 2,0% (17) uczennic nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

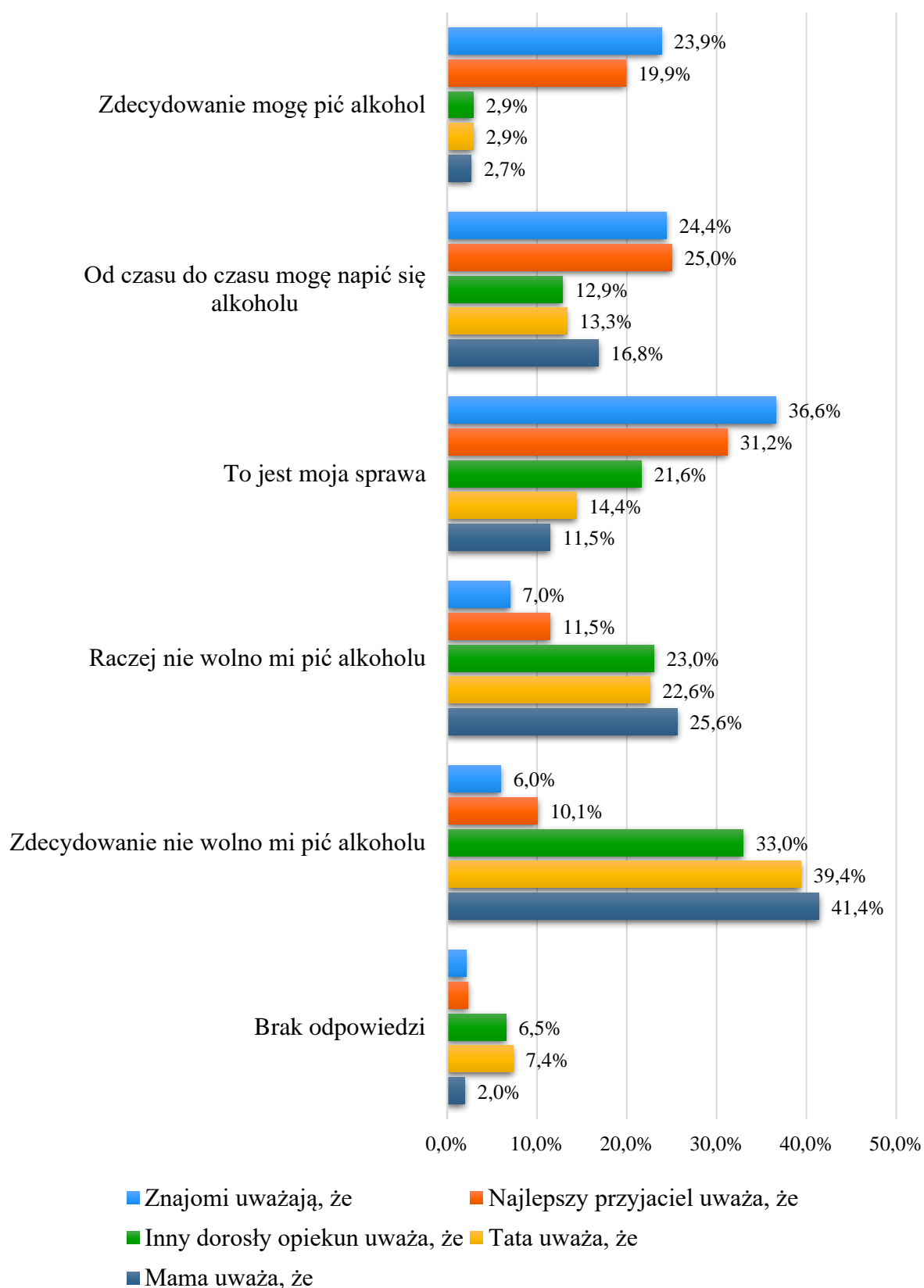
Jeśli chodzi o pytanie dotyczące opinii taty ankietowanych na temat picia przez nie alkoholu, to wyniki przedstawiają się następująco: 39,4% (337) ankietowanych uczennic uważało, że w opinii ojca zdecydowanie nie mogą pić alkoholu, a 22,6% (193) że raczej nie mogą pić alkoholu. Według opinii 14,4% (123) respondentek ich ojciec uznałby, że picie alkoholu jest ich sprawą. 13,3% (114) dziewcząt uważało, że ojciec wyraziłby zgodę na ich picie alkoholu od czasu do czasu, a 2,9% (25) - że w jego opinii zdecydowanie mogą pić alkohol. Na pytanie odpowiedzi nie udzieliło 7,4% (63) ankietowanych.

Dziewczęta zapytane o opinię innego dorosłego opiekuna w kwestii picia przez nie alkoholu odpowiedziały w następujący sposób: 33,0% (282) respondentek deklarowało, że inny dorosły opiekun uważa, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu a 23,0% (197), że raczej nie mogą pić alkoholu. 21,6% (185) uczennic twierdziło, że inny dorosły opiekun uznałby picie przez nie alkoholu za ich sprawę a 12,9% (110), że uważało, że mogą napić się alkoholu od czasu do czasu. Według opinii 2,9% (25) respondentek inny dorosły opiekun uważa, że zdecydowanie mogą spożywać alkohol. Od udzielenia odpowiedzi na to pytanie wstrzymało się 6,5% (56) osób.

Według 10,1% (86) uczennic ich najlepszy przyjaciel uważałby, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu natomiast według 11,5% (98), że raczej nie powinny pić alkoholu. 31,2% (267) ankietowanych dziewcząt uznało, że ich najlepszy przyjaciel zadeklarowałby, że picie alkoholu jest wyłącznie ich własną sprawą. Zgodę na picie od „czasu do czasu” według 25,0% (214) badanych wyraziłby ich najlepsi przyjaciele, a według 19,9% (170) uznałby, że ankietowane zdecydowanie mogą pić alkohol. 2,3% (20) respondentek nie udzieliło odpowiedzi.

6,0% (51) ankietowanych dziewcząt deklarowało, że ich znajomi uważają, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu a 7,0% (60) uważało, że raczej nie powinny tego robić. Według opinii 36,6% (313) respondentek, ich znajomi uznałby picie przez nie alkoholu za ich sprawę a 24,4% (209) z nich twierdziło, że ich znajomi wyraziłby zgodę na picie „od czasu do czasu”. 23,9% (204) uczennic było zdania, że ich znajomi uważają, że zdecydowanie mogą pić alkohol. 2,1% (18) osób nie odpowiedziało na to pytanie.

**Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?
Dziewczęta - szkoła ponadpodstawowa**

**Opinie, jakie mają bliskie osoby na temat spożywania alkoholu.
Chłopcy - szkoła ponadpodstawowa.**

Ankiety skierowane do uczniów szkół ponadpodstawowych zawierały pytanie dotyczące opinii bliskich osób na temat picia przez osobę badaną alkoholu. Osoby bliskie uwzględnione w pytaniu to mama, tata, inny dorosły opiekun, najlepszy przyjaciel oraz znajomi.

Pytanie: Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?

Możliwe odpowiedzi: zdecydowanie nie wolno mi pić alkoholu, raczej nie wolno mi pić alkoholu, to jest moja sprawa, od czasu do czasu mogę napić się alkoholu, zdecydowanie mogę pić.

Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?												
Chłopcy - szkoła ponadpodstawowa												
	Brak odpowiedzi		Zdecydowanie nie wolno mi pić alkoholu		Raczej nie powinnam pić alkoholu		To jest moja sprawa		Od czasu do czasu mogę napić się alkoholu		Zdecydowanie mogę pić alkohol	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Mama uważa, że	23	1,9	560	46,6	346	28,8	130	10,8	126	10,5	18	1,5
Tata uważa, że	54	4,5	465	38,7	318	26,4	193	16,0	148	12,3	25	2,1
Inny dorosły opiekun uważa, że	61	5,1	443	36,8	273	22,7	297	24,7	95	7,9	34	2,8
Najlepszy przyjaciel uważa, że	26	2,2	123	10,2	148	12,3	426	35,4	241	20,0	239	19,9
Znajomi uważają, że	26	2,2	79	6,6	100	8,3	444	36,9	272	22,6	282	23,4

46,6% (560 os.) uczniów szkół ponadpodstawowych deklarowało, że ich mama uważa, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu; 28,8% (346) uważało, że raczej nie powinni pić alkoholu a 10,5% (126) chłopców było zdania, że ich matki uważają, że mogą się napić alkoholu od czasu do czasu. 10,8% (130) respondentów twierdziło, że ich matki uznają picie przez nich alkoholu za ich sprawę a 1,5% (18) deklarowało, że ich mamy twierdzą, że zdecydowanie wolno im pić alkohol. 1,9% (23) uczniów nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

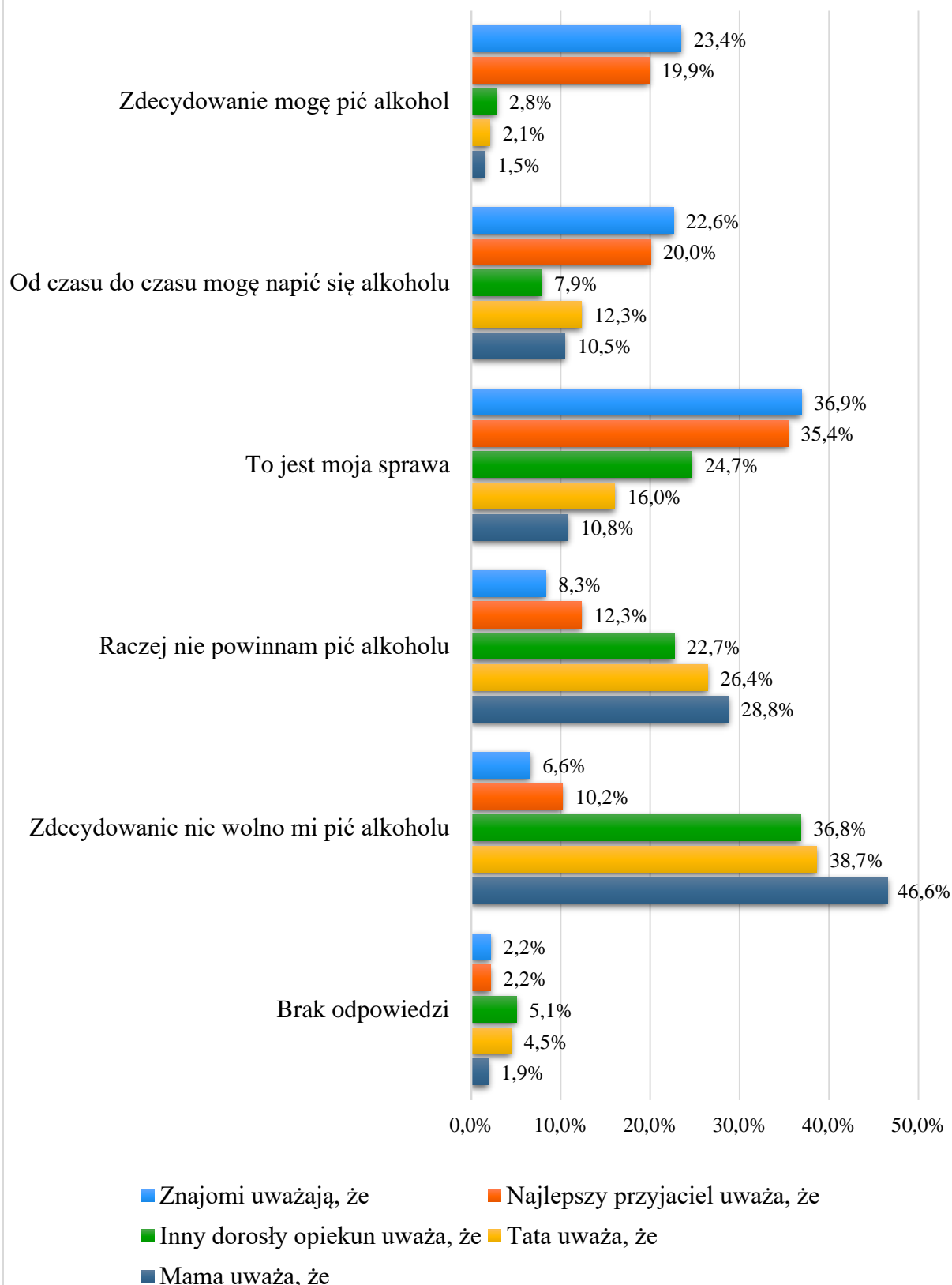
Jeśli chodzi o pytanie dotyczące opinii taty ankietowanych na temat picia przez nich alkoholu, to wyniki przedstawiają się następująco: 38,7% (465) ankietowanych uczniów uważało, że w opinii ojca zdecydowanie nie mogą pić alkoholu, a 26,4% (318), że raczej nie mogą pić alkoholu. Według opinii 16,0% (193) respondentów ich ojciec uznałby, że picie alkoholu jest ich sprawą. 12,3% (148) chłopców uważało, że ojciec wyraziłby zgodę na ich picie alkoholu od czasu do czasu, a 2,1% (25) - że w jego opinii zdecydowanie mogą pić alkohol. Na pytanie odpowiedzi nie udzieliło 4,5% (54) ankietowanych.

Chłopcy zapytani o opinię innego dorosłego opiekuna w kwestii picia przez nich alkoholu odpowiedzieli w następujący sposób: 36,8% (443) respondentów deklarowało, że inny dorosły opiekun uważa, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu a 22,7% (273), że raczej nie mogą pić alkoholu. 24,7% (297) uczniów twierdziło, że inny dorosły opiekun uznałby picie przez nie alkoholu za ich sprawę a 7,9% (95), że uważało, że mogą napić się alkoholu od czasu do czasu. Według opinii 2,8% (34) respondentów inny dorosły opiekun uważa, że zdecydowanie mogą spożywać alkohol. Od udzielenia odpowiedzi na to pytanie wstrzymało się 5,1% (61) osób.

Według 10,2% (123) uczniów ich najlepszy przyjaciel uważałby, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu natomiast według 12,3% (148), że raczej nie powinni pić alkoholu. 35,4% (426) ankietowanych chłopców uznało, że ich najlepszy przyjaciel zadeklarowałby, że picie alkoholu jest wyłącznie ich własną sprawą. Zgodę na picie od „czasu do czasu” według 20,0% (241) badanych wyraziliby ich najlepsi przyjaciele, a według 19,9% (239) uznaliby, że ankietowani zdecydowanie mogą pić alkohol. 2,2% (26) respondentów nie udzieliło odpowiedzi.

6,6% (79) ankietowanych chłopców deklarowało, że ich znajomi uważają, że zdecydowanie nie wolno im pić alkoholu a 8,3% (100) uważało, że raczej nie powinni tego robić. Według opinii 36,9% (444) respondentów, ich znajomi uznaliby picie przez nie alkoholu za ich sprawę a 26,6% (272) z nich twierdziło, że ich znajomi wyraziliby zgodę na picie „od czasu do czasu”. 23,4% (282) uczniów było zdania, że ich znajomi uważają, że zdecydowanie mogą pić alkohol. 2,2% (26) osób nie odpowiedziało na to pytanie.

**Co, Twoim zdaniem, niżej wymienione osoby uważają na temat spożywania alkoholu przez Ciebie?
Chłopcy - szkoła ponadpodstawowa**

**Deklaracje uczniów dotyczące najczęściej wybieranego alkoholu.
Szkoła ponadpodstawowa.**

Uczniowie zostali poproszeni o zaznaczenie rodzaju alkoholu, który wybierają najczęściej, jeśli piją go przynajmniej raz w miesiącu. Respondenci, udzielając odpowiedzi na pytanie dotyczące rodzajów używanych przez nich alkoholi, mogli wskazać więcej niż jeden rodzaj substancji.

Pytanie: Jeśli pijesz alkohol raz w miesiącu lub częściej, podaj który z wymienionych niżej alkoholi wybierasz zazwyczaj.

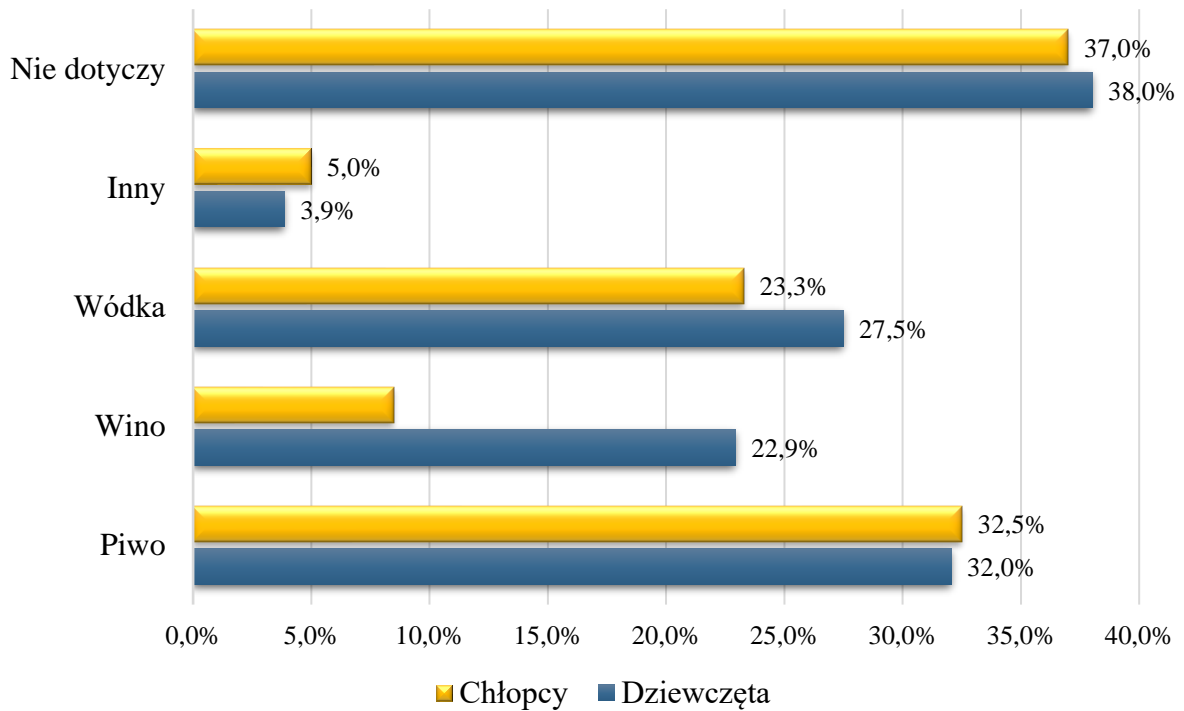
Możliwe odpowiedzi: piwo, wino, wódka, inny (napisz jaki), nie dotyczy.

Jeśli pijesz alkohol raz w miesiącu lub częściej, podaj który z wymienionych niżej alkoholi wybierasz zazwyczaj				
Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa				
	Liczba dziewcząt	Procent odpowiedzi	Liczba chłopców	Procent odpowiedzi
Piwo	274	32,0%	391	32,5%
Wino	196	22,9%	102	8,5%
Wódka	235	27,5%	280	23,3%
Inny	33	3,9%	60	5,0%
Nie dotyczy	325	38,0%	445	37,0%

Uczennice szkół ponadpodstawowych zapytane o to, jaki alkohol wybierają, jeśli piją go raz w miesiącu lub częściej odpowiadały: większość dziewcząt - 32,0% (274 os.) deklaroowało, że wybiera piwo; 27,5% (235) twierdziło, że sięgało po wódkę; 22,9% (196) wybierało wino, natomiast 3,9% (33) po inny napój alkoholowy. 38,0% (325) respondentek nie dotyczyło to zagadnienie.

W grupie chłopców wyniki prezentują się następująco: 32,5% (391) deklaroowało, że najczęściej sięgali po piwo; 23,3% (280) po wódkę; 8,5% (102) po wino, natomiast 5,0% (60) wybierało inny napój zawierający alkohol. 37,0% (445) respondentów nie dotyczyło to zagadnienie.

**Jeśli pijesz alkohol raz w miesiącu lub częściej, podaj, który z wymienionych niżej alkoholi wybierasz zazwyczaj
Dziewczęta i chłopcy - szkoła ponadpodstawowa**

Rozdział IV: Wnioski

4.1. Styl życia

Sport

W szkole podstawowej, między 4-6 klasą, najwięcej uczniów deklaroowało uprawianie sportu kilka razy w tygodniu – tę opcję wybrało 57,6% dziewcząt i 49,1% chłopców. Do zupełnego braku takiej aktywności z kolei przyznało się 1,7% dziewcząt oraz 2,2% chłopców. W klasach 7-8 szkoły podstawowej większość osób zadeklarowało, że kilka razy w tygodniu angażuje się w sport – było to 60,8% dziewcząt i 54,2% chłopców. W ogóle nie spędzało w ten sposób czasu odpowiednio 1,1% oraz 1,8% młodzieży w tym wieku. Najczęściej wybieraną odpowiedzią wśród uczniów ze szkół ponadpodstawowych była „kilka razy w tygodniu” – udzieliło jej 53,8% dziewcząt i 54,9% chłopców. Brak zaangażowania w sport deklaroowało odpowiednio 3,5% i 2,4% badanych w tej grupie.

Na podstawie tegorocznych wyników badań, można zauważyć postępującą od 2013 roku tendencję spadkową w codziennym uprawianiu sportu wśród młodych ludzi. Trend ten jest szczególnie widoczny wśród chłopców: szkół podstawowych (spadek z 52 % w 2013 do 38 % w 2020) szkół gimnazjalnych/klas 7-8 (z 54% do 34%) i średnich (z 40 % do 20%). Podobny spadek można zaobserwować wśród dziewcząt ze szkół podstawowych (z 48% w 2013 do 33% w 2019). W pozostałych grupach dziewcząt trend utrzymuje się na podobnym poziomie. Wyniki te mogą zastanawiać w kontekście naturalnej i ważnej dla rozwoju chłopców predyspozycji do rywalizacji. Wyjaśnieniem tego spadku mogą być zmiany kulturowe związane z cyfryzacją zabawy i rozrywki. Może się to wiązać z przemieszczeniem aktywności w obszar e-sportu, który wypiera klasyczną zabawę ruchową i aktywność sportową.

Hobby i zainteresowania

Najwięcej uczniów w klasach 4-6 szkoły podstawowej (36,7% dziewcząt i 27,4% chłopców) deklaroowało w ankietach, że zajmuje się swoimi hobby i zainteresowaniami kilka razy w tygodniu. Do braku zaangażowania w ten rodzaj zajęć przyznało się 2,7% dziewcząt i 3,0% chłopców. Na poziomie klas 7-8 szkoły podstawowej najczęściej wybieraną odpowiedzią w pytaniu o częstotliwość zajmowania się swoimi hobby i zainteresowaniami była również „kilka razy w tygodniu”. W ten sposób zadeklarowało 35,2% dziewcząt i 29,2% chłopców. Odpowiednio 2,3% oraz 1,8% młodzieży w tym wieku przyznało się do zupełnego braku zaangażowania w takie formy spędzania czasu. Również w szkołach ponadpodstawowych większość młodzieży oddaje się swoim pasjom i zainteresowaniom kilka razy w tygodniu – tej odpowiedzi udzieliło 37,4% dziewcząt i 31,7% chłopców. Brak takich zajęć zadeklarowało odpowiednio 2,7% i 1,2% badanych w tym wieku. Opisany powyżej aspekt aktywności nie charakteryzuje się znaczącymi zmianami na przestrzeni lat i utrzymuje się na podobnym poziomie częstotliwości.

Oglądanie telewizji i filmów

Na poziomie klas 4-6 szkoły podstawowej najczęściej wybieraną odpowiedzią w pytaniu o częstotliwość oglądania filmów i telewizji była „kilka razy w tygodniu”. W ten sposób zadeklarowało się 41,9% dziewcząt i 35,7% chłopców. Brak takich zajęć oznajmiło odpowiednio 1,0% i 0,9% osób w tej grupie wiekowej. W klasach 7- 8 szkół podstawowych „kilka razy w tygodniu” było najczęściej wybieraną opcją wśród dziewcząt (32,6%), z kolei wśród chłopców najwięcej (31,0%) zaznaczyło odpowiedź „codziennie do 2 h”. Według deklaracji natomiast odpowiednio 2,3% oraz 2,9% osób w tym wieku w ogóle nie spędza czasu w ten sposób. „Kilka razy w tygodniu” było najczęściej wybieraną odpowiedzią również wśród młodzieży uczęszczającej do szkół ponadpodstawowych – tak zadeklarowało się 33,0% uczennic i 30,9% uczniów. Brak takich zajęć oznajmiło w ankietach odpowiednio 1,2% i 2,7% osób w tym wieku.

Według raportu Nielsena (2019) oglądalność telewizji w Polsce spadła od 2014 roku średnio o 4 minuty. Wydaje się to powszechny trend związany z używaniem sprzętów mobilnych i platform streamingowych. Wśród przebadanej grupy uczniów można również zaobserwować stopniowy spadek. W szkole podstawowej codzienne oglądanie TV deklaruje 51 % chłopców i 42 % dziewcząt, podczas gdy w 2013 roku było to odpowiednio 63 i 59 % procent badanych. Podobnie sytuacja prezentuje się w grupie uczniów gimnazjum/klas 7-8 (spadek z 62 do 52 % u chłopców i z 63 do 47% wśród dziewcząt). Sytuacja jest nieco bardziej niejasna w przypadku szkół średnich, gdzie po wyraźnym spadku w roku 2014 u dziewcząt (z 64 % do 43 %) i 2015 u chłopców (z 54 % do 40 %) następuje stopniowy, kilku procentowy wzrost u chłopców i swoista tendencja sinusoidalna u dziewcząt. Opiswane zależności można wiązać z faktem, że pytanie odnosi się zarówno do telewizji jak i filmów, zaś starsza młodzież może sięgać coraz częściej po platformy streamingowe, gdzie ma dostęp do filmów i seriali – co w rezultacie zawyża wynik w tej kategorii wiekowej.

Słuchanie muzyki

W klasach 4-6 najwięcej osób, czyli 32,6% dziewcząt i 36,6% chłopców, według danych ankietowych słuchało muzyki kilka razy w tygodniu. Z kolei odpowiednio 0,8% i 3,3% dzieci w tym wieku wyznało, że w ogóle nie spędza czasu w ten sposób. Najczęściej udzielaną odpowiedzią wśród młodzieży w klasach 7-8 szkół podstawowych było z kolei „do 2h dziennie”. Tak zadeklarowało 29,2% dziewcząt i 31,5% chłopców. Z kolei odpowiednio 0,6% i 1,8% osób w tym wieku nie robiło tego w ogóle. Podobnie jak młodszy koledzy, chłopcy ze szkół ponadpodstawowych najczęściej deklarowali, że słuchają muzyki codziennie do 2 godzin. Takiej odpowiedzi w ankietach udzieliło 32,9% chłopców. Dziewczęta natomiast najczęściej wybierały odpowiedź „codziennie powyżej 4 h”, tak zadeklarowało 35,8% badanych. Zupełny brak czasu poświęcanego na tę czynność zadeklarowało odpowiednio 0,1% i 0,5% osób badanych. Opisany wyżej aspekt aktywności nie charakteryzuje się znaczącymi zmianami na przestrzeni lat i utrzymuje się na podobnym poziomie częstotliwości.

Używanie Internetu

Najczęstszą odpowiedzią na pytanie o częstotliwość używania Internetu w klasach 4-6 stanowiła „codziennie do 2h”. W ten sposób zadeklarowało się 33,8% dziewcząt i 32,7% chłopców. Natomiast odpowiednio 0,7% i 1,0% dzieci w tej grupie wiekowej wyznało zupełny brak styczności z siecią. W klasach 7-8 szkół podstawowych sytuacja mocno się zmienia, ponieważ większość młodzieży w tym wieku (41,4% dziewcząt i 33,7% chłopców) deklaruje, że spędza w ten sposób więcej niż 4 godziny dziennie. W ogóle do takiej aktywności nie przyznało się tylko odpowiednio 0,8% i 0,9% młodych ludzi z tej grupy. Większa część młodzieży ze szkół średnich przyznawała się w ankietach do korzystania z Internetu codziennie, powyżej 4 godzin – było to 62,8% dziewcząt i 51,5% chłopców. Zupełny brak korzystania z sieci zadeklarowało odpowiednio 0,4% i 0,2% młodzieży w tym wieku.

Można powiedzieć, że począwszy od początku lat dwutysięcznych Polska wchodzi w erę mediów cyfrowych, co przekłada się na coraz szerszy i powszechny dostęp do Internetu. Przekłada się to na coraz większą ilość czasu spędzanego w sieci – staje się to zarówno koniecznością (np. e-learning, bankowość) jak i rozrywką. Aspekt dostępności, zwiększające się możliwości techniczne oraz poprawa sytuacji ekonomicznej polskich rodzin, wpływa na coraz bardziej rozbudowane życie sieciowe, obejmujące coraz więcej aspektów życia, także wśród młodszych osób. W przypadku dzieci i młodzieży z krakowskich szkół wspomniana tendencja jest również widoczna. Począwszy od 2013 roku do teraz nastąpił znaczący wzrost w codziennym użytkowaniu sieci wśród dzieci ze szkół podstawowych. U chłopców był to wzrost z 55 % do 73 %, zaś u dziewcząt z 45 do 72 %. W przypadku pozostałych grup można zaobserwować mniejsze, około 10 % wzrosty na przestrzeni ostatnich 8 lat. W klasach gimnazjalnych/klasach 7-8 zaobserwowano wzrost codziennego użytkowania z 78 do 90 % u chłopców i z 81 do 91 % u dziewcząt. Z kolei w szkołach średnich odpowiednio 74 do 81 % u chłopców i z 81 do 89 % u dziewcząt.

To co może być znamienne, to obniżający się wiek tworzenia tożsamości internetowej i silniejsza intensyfikacja w życiu wirtualnym u coraz młodszych dzieci. Nie bez znaczenia wydaje się obecny w poniższym badaniu spadek aktywności sportowej względem sieciowej - szczególnie duży w szkołach podstawowych. Młodzi ludzie coraz częściej angażują się w gry sieciowe czy portale społecznościowe oraz coraz wcześniej stają się użytkownikami smartfonów lub urządzeń mobilnych. Z drugiej strony szkoła jako instytucja również podlega procesom cyfryzacji, poprzez np. wprowadzanie platform e-learningowych albo komunikacje internetową z dziećmi i rodzicami. W związku z powyższym dzieci i młodzież zaczynają wypełniać nową normę kulturową, zaś coraz większe uczestnictwo w Internecie staje się koniecznością i pewnym wzorcem zaczerpniętym od dorosłych.

Granie w gry komputerowe / konsolowe

W szkole podstawowej, między 4-6 klasą, najwięcej uczniów deklaruowało granie w takie gry kilka razy w tygodniu – tę opcję wybrało 25,8% dziewcząt i 31,1% chłopców. Do zupełnego braku takiej aktywności z kolei przyznało się 17,0% dziewcząt oraz 3,8% chłopców. W klasach 7-8 szkół podstawowych dziewczęta najczęściej zaznaczały opcję „kilka razy w roku” (22,0% ogólnej liczby odpowiedzi), a chłopcy – „kilka razy w tygodniu” (22,9%). Nigdy nie angażowało się w taką aktywność odpowiednio 20,3% i 4,0% osób z tej grupy. Również w grupie badanych ze szkół ponadpodstawowych pojawia się rozdźwięk pomiędzy płciami: najwięcej dziewcząt (27,3%) odpowiadało, że na komputerze / konsoli grało kilka razy w roku. Chłopcy najczęściej deklaruowali granie kilka razy w tygodniu (27,3%). Odpowiedzi „nigdy” udzieliło 26,8% dziewcząt i 2,7% chłopców.

Granie w gry komputerowe i konsolowe na przestrzeni lat wydaje się utrzymywać na podobnym poziomie, bez wyraźnych wzrostów spadków albo zmiany częstotliwości. W każdej z badanych grup jest codzienną aktywnością większości badanych chłopców i raczej sporadyczną badanych dziewcząt. Pojawiający się w badaniach (Morrison, 2020) obraz coraz większego udziału kobiet w środowisku graczy, nie znajduje potwierdzenia wśród krakowskiej młodzieży.

Korzystanie z portali społecznościowych i komunikatorów

Najwięcej dziewcząt w klasach 4-6 (29,2%) oświadczyło w ankietach, że korzysta z portali społecznościowych i komunikatorów kilka razy w tygodniu, z kolei wśród chłopców najwięcej osób (32,1%) udzieliło odpowiedzi „nigdy”. W klasach 7-8 szkół podstawowych najwięcej uczniów (35,4% dziewcząt i 30,8% chłopców) deklaruowało, że z tego typu technologii korzystało do 2 godzin dziennie, natomiast odpowiednio 4,7% i 8,3% nie robiło tego w ogóle. Wyniki wśród młodzieży ze szkół ponadpodstawowych są zróżnicowane między płciami: 39,6% dziewcząt deklaruowało korzystanie codzienne powyżej 4 godzin, natomiast 39,0% chłopców – również codzienne, ale do 2 godzin. Z takich portali według deklaracji z ankiet nie korzystało odpowiednio 0,7% i 1,7% młodzieży w tej grupie.

Korzystanie z portali społecznościowych staje się dominującą, codzienną aktywnością ogromnego grona młodych ludzi. W opisywanych badaniach na przestrzeni lat nie nastąpiła w tym względzie znacząca zmiana. Wciąż, począwszy od grup gimnazjalnych/klas 7-8 zdecydowana większość młodzieży korzysta z tego typu aktywności na co dzień. Znaczące jest to, że w każdej z badanych grup to dziewczęta używają portali społecznościowych z większą częstotliwością. Różnica ta jest najbardziej nasiloną w grupie gimnazjalnej/klas 7-8. Można wnioskować, że portale społecznościowe - poprzez swoje funkcje - zaspokajają dla dziewcząt kluczowe potrzeby rozwojowe w tym okresie: możliwość autoprezentacji, budowania przyjaźni w oparciu o bliskość i identyfikacje z przyjaciółkami, nastawienie na relacyjność i wymianę doświadczeń, możliwość konstruowania obrazu siebie w odniesieniu do obrazu innych, budowanie relacji romantycznych. Dla młodych mężczyzn podobną rolę mogą pełnić gry sieciowe, gdzie ich tożsamość jest budowana w oparciu o rywalizację i identyfikację z idolami.

Spotkania z przyjaciółmi i znajomymi

Na poziomie klas 4-6 szkoły podstawowej najczęściej wybieraną odpowiedzią o częstotliwość spotykania z przyjaciółmi i znajomymi była „kilka razy w tygodniu”. W ten sposób zadeklarowało się 36,8% dziewcząt i 32,4% chłopców. Brak takich spotkań oznajmiło odpowiednio 0,5% i 2,3% osób w tej grupie wiekowej. W grupie młodzieży w klasach 7-8 szkół podstawowych najczęstsza odpowiedź jest taka sama („kilka razy w tygodniu”) i udzieliło jej 40,3% dziewcząt oraz 35,7% chłopców, natomiast w ogóle nie przyznało się do spędzania czasu w ten sposób odpowiednio 1,7% i 1,8% osób z tego przedziału. Wśród młodzieży ze szkół ponadpodstawowych większość również wybierała odpowiedź „kilka razy w tygodniu” – tę opcję zaznaczyło 38,7% dziewcząt i 39,0% chłopców. Do zupełnego braku takiej formy spędzania czasu przyznało się odpowiednio 0,8% i 1,5% uczniów w tej grupie. Pomimo opisanego powyżej zwiększającego się uczestnictwa dzieci i młodzieży w życiu sieciowym, co wpływa na formę relacji z rówieśnikami, aspekt spotkań nie charakteryzuje się znaczącymi zmianami na przestrzeni lat i utrzymuje się na podobnej częstotliwości.

Imprezy, koncerty, dyskoteki

W klasach 4-6 najwięcej osób, czyli 65,5% dziewcząt i 50,9% chłopców, według danych ankietowych uczęszczało na imprezy, koncerty lub/i dyskoteki kilka razy w roku. Z kolei odpowiednio 13,9% i 25,9% dzieci w tym wieku wyznało, że w ogóle nie spędza czasu w ten sposób. Najczęstsza odpowiedź wśród młodzieży w klasach 7-8 szkół podstawowych to „kilka razy w roku” i udzieliło jej 53,8% dziewcząt oraz 45,8% chłopców, natomiast w ogóle nie spędza w ten sposób czasu według danych ankietowych odpowiednio 20,6% i 27,2% młodzieży w tym wieku. Również wśród młodzieży ze szkół ponadpodstawowych większość uczniów wybierała odpowiedź „kilka razy w roku” – takiej deklaracji udzieliło 39,1% dziewcząt i 36,6% chłopców. Według danych z ankiet odpowiednio 17,0% i 18,1% młodzieży w tym wieku w ogóle nie uczęszcza na tego typu wydarzenia.

Począwszy od 2013 można zaobserwować znaczący spadek uczestnictwa młodych ludzi w imprezach, koncertach oraz dyskotekach. W szkole podstawowej w obu grupach liczba uczestniczących w imprezach kilka razy w miesiącu spadła o połowę (z 28/29% do 14%). W grupie gimnazjalnej/klasach 7/8 jest to spadek 26% do 16 % u chłopców i z 36% do 18% u dziewcząt. W szkołach średnich podobną tendencję widać u dziewcząt (spadek z 45% do 30%). Podobnej tendencji nie widać jednak u chłopców, gdzie w ciągu 8 lat wyniki niezmiennie oscylują w okolicach 32-36 %. Można się zastanawiać nad obserwowalnym u większości badanych grup spadkiem częstotliwości uczestnictwa w tego typu wydarzeniach. Wydaje się, że znaczenie mogą mieć tu zmiany kulturowe i idący za tym fakt, że młodzi ludzie zmieniają charakter i formę swoich spotkań (częstotliwość spotkań ze znajomymi pozostaje na zbliżonym poziomie na przestrzeni lat 2013-2020).

Spędzanie czasu bez konkretnego zajęcia

Najczęstszą odpowiedzią na pytanie o częstość spędzania czasu bez konkretnego zajęcia w klasach 4-6 stanowiła „kilka razy w tygodniu”. W ten sposób zadeklarowało się 26,0% dziewcząt i 24,5% chłopców. Natomiast odpowiednio 22,4% i 21,7% dzieci w tej grupie wiekowej wyznało zupełny brak takiego sposobu spędzania czasu. W przypadku młodzieży w klasach 7-8 szkół podstawowych najczęściej zaznaczaną opcją wśród dziewcząt była „kilka razy w tygodniu” (26,1%). Odpowiedź „nigdy” wybrało 16,3% dziewcząt. Z kolei wśród chłopców taka sama ilość ankietowanych (22,2%) wybrała odpowiedzi „kilka razy w tygodniu” oraz „nigdy”. Również w najstarszej grupie (szkoły ponadpodstawowe) młodzież najczęściej wybierała tę samą odpowiedź („kilka razy w tygodniu”). Taką deklarację złożyło 29,0% dziewcząt i 24,4% chłopców. Odpowiedzi „nigdy” udzieliło odpowiednio 11,1% i 21,3% uczniów z tej grupy.

Opisany wyżej aspekt aktywności nie charakteryzuje się znaczącymi zmianami na przestrzeni lat, utrzymując się na podobnym poziomie lub przejawia tendencję sinusoidalną. Charakterystyczny jest silny podział i różnorodność w badanych grupach pod względem częstotliwości, tj. każda z potencjalnych odpowiedzi (nie licząc “nigdy” oraz jej braku) na przestrzeni 8 lat uzyskała od 15 do 30 %.

Czytanie

Najwięcej uczniów w klasach 4-6 (39,2% dziewcząt i 37,8% chłopców) oświadczyło w ankietach, że czyta kilka razy w tygodniu. Brak zaangażowania w ten rodzaj zajęć zadeklarowało 4,6% dziewcząt i 8,1% chłopców. W klasach 7-8 szkół podstawowych najwięcej dziewcząt (28,2%) wybrało odpowiedź „kilka razy w miesiącu”. W przypadku chłopców było to „kilka razy w roku” (25,7%). Odpowiednio 11,0% i 18,0% młodzieży w tym wieku w ogóle nie zadeklarowało tej czynności. W najstarszej grupie (szkoły ponadpodstawowe) również widoczne jest zróżnicowanie między płciami. Najwięcej dziewcząt (25,8%) deklaruje, że czyta kilka razy w miesiącu. Najwięcej chłopców (28,7%) zaznaczało z kolei opcję „kilka razy w roku”. Według danych z ankiet odpowiednio 15,3% i 24,4% młodzieży z tej grupy wybrało odpowiedź „nigdy”.

Na przestrzeni ostatnich lat, począwszy od 2013 roku stopniowo spada odsetek respondentów deklarujących codzienne czytanie. Trend ten jest szczególnie wyraźny w gimnazjach/klasach 7-8, gdzie nastąpiły spadki od 2015 z 18% do 5 % wśród chłopców i od 2014 z 32% do 18 % wśród dziewcząt. W szkołach średnich tendencja spadkowa jest również obecna w obu badanych grupach - wśród chłopców spadek z 14% do 8 % od 2013 roku - wśród dziewcząt za to sytuacja jest o tyle nietypowa, że znaczący spadek nastąpił dopiero w stosunku do ostatniego roku z 19% do 11%. Spadek czytelnictwa można wiązać ze zmianami cywilizacyjnymi, tj. wypieraniem tradycyjnych nośników tekstu pisanego jak książki czy prasa, przez strony internetowe i portale społecznościowe. Ponadto rosnąca liczba krótkich, pisanych pod klucze egzaminacyjne i kryteria oceniania opracowań lektur szkolnych również może zniechęcać do czytelnictwa. Należy przy tym pamiętać, że spadki czytelnicze nie są domeną młodych ludzi, ale społeczeństwa polskiego jako całości (Sobolewska, 2019).

Odrabianie lekcji

Na poziomie klas 4-6 szkoły podstawowej najczęściej wybieraną odpowiedzią o częstotliwość odrabiania lekcji w wolnym czasie była „codziennie do 2h”. W ten sposób zadeklarowało się 55,9% dziewcząt i 53,7% chłopców. Brak takich zajęć oznajmiło odpowiednio 1,2% i 1,2% osób w tej grupie wiekowej. W klasach 7-8 szkół podstawowych młodzież najczęściej deklaruwała również codzienne odrabianie lekcji poniżej 2h – tej odpowiedzi udzieliło 45,8% dziewcząt i 44,9% chłopców. Natomiast odpowiednio 3,4% i 6,5% przyznało, że nie robiło tego nigdy. W grupie najstarszej najwięcej uczniów wybierało w ankietach opcję „kilka razy w tygodniu” – tak zadeklarowało się 32,7% dziewcząt i 36,3% chłopców. Do nieodrabiania lekcji przyznało się odpowiednio 8,7% i 12,4% młodzieży.

Opisany powyżej aspekt aktywności nie charakteryzuje się znaczącymi zmianami na przestrzeni lat i utrzymuje się na podobnej częstotliwości z wyjątkiem chłopców z grupy ponadpodstawowej, gdzie nastąpił spadek w codziennym odrabianiu lekcji względem zeszłego roku (z 50% do 40%).

Rozmowy z rodzicami

W klasach 4-6 najwięcej osób, czyli 33,3% dziewcząt i 31,7% chłopców, według danych ankietowych rozmawiało z rodzicami codziennie, do 2 godzin. Z kolei odpowiednio 1,0% i 1,3% dzieci w tym wieku stwierdziło w kwestionariuszach, że w ogóle im się to nie zdarza. Codzienne rozmowy do 2 godzin deklaruowało również najwięcej młodych ludzi w klasach 7-8 szkół podstawowych – tę opcję wybrało 37,9% dziewcząt i 40,0% chłopców, natomiast odpowiednio: 3,2% i 2,7% osób w tym wieku przyznało że w ogóle tego nie robi. Dziewczęta oraz chłopcy w szkołach ponadpodstawowych wybierali najczęściej opcję „kilka razy w tygodniu” (33,1% dziewcząt i 36,2% chłopców). Nigdy nie rozmawia z rodzicami (według danych ankietowych) odpowiednio 3,7% i 2,5% młodzieży w tej grupie.

W badanych grupach można stwierdzić, że utrzymuje się trend wzrostowy związany z codziennymi rozmowami z rodzicami. W szkole podstawowej począwszy od 2013 roku nastąpił stopniowy wzrost z 42% do 64 % u chłopców i z 43% do 68 % u dziewcząt w ostatnim badaniu. W grupie gimnazjalnej/klas 7-8 również nastąpił wzrost, z tym, że poprzedził go bardzo wysoki wynik w raporcie z roku 2012/2013 (65 % u chłopców i 48 % u dziewcząt). Wydaje się on w jakiś sposób niespójny z późniejszymi wynikami, szczególnie, że prezentuje bardziej intensywny kontakt chłopców z rodzicami niż dziewcząt, czemu przeczą hipotezy wynikające z teorii rozwojowych. Następnie począwszy od raportu 2013/14 następuje stopniowy wzrost z 37% do 56 % u chłopców oraz z 38% do 65 % wśród dziewcząt.

W szkołach średnich zmiany są mniej spójne albo ich nie ma. Wydaje się, że ze względu na wymagania rozwojowe związane z separacją od rodziców kontakt z nastolatkami trudno jest intensyfikować (szczególnie u chłopców). Stąd też począwszy od 2017, wśród chłopców wyniki utrzymują się na podobnym poziomie (od 36% do 40% rozmawia z rodzicami parę razy w tygodniu i od 41% do 45 % rozmawia z nimi codziennie). Sytuacja wygląda odmiennie wśród dziewcząt z tej grupy wiekowej, gdzie na przestrzeni 8 lat można zauważyć zmianę pod

względem częstotliwości kontaktu tj. coraz więcej dziewcząt rozmawia z rodzicami codziennie aniżeli kilka razy w tygodniu. W przypadku codziennych rozmów wzrost nie ma charakteru stałego, za to na przestrzeni lat pojawiały się wzrosty i spadki. Począwszy od 2013 nastąpił wzrost z 41% do 50 %, jednak w szczytowym momencie (w roku 2019), codzienne rozmowy deklarowało aż 57 % dziewcząt z badanej grupy, podczas gdy w 2014 i 2015 współczynnik ten spadał poniżej 40 %. Jak pokazuje powyższy opis tendencja jest ogólnie rzecz biorąc wzrostowa, ale z okresowymi odchyleniami w górę lub w dół.

Można wnosić, że o ile bardziej zaangażowane i wypełnione większą ilością kontaktu rodzicielstwo jest wskazane wśród adolescentów, to ze względu na zadania rozwojowe, może być ono utrudnione i często normą w tym okresie jest pogorszenie się komunikacji pomiędzy rodzicem, a jego dzieckiem.

4.2. Używanie substancji psychoaktywnych

Częstotliwość używania

Wśród uczniów z klas 4-6 szkoły podstawowej najczęściej wybieraną pozytywną odpowiedzią odnośnie picia kawy było „raz lub kilka razy w życiu”, w ten sposób odpowiedzi udzieliło 22,6% dziewcząt oraz 23% chłopców. Codzienne picie kawy zadeklarowało odpowiednio 0,8% oraz 1%, natomiast brak jakiegokolwiek kontaktu z tą substancją zaznaczyło 60,4% i 56,3% badanych. W klasach 7-8 jakkolwiek uprzedni kontakt z kawą zadeklarowało 69,9% dziewcząt oraz 69,2% chłopców. Najczęściej wybieraną pozytywną odpowiedzią było „raz lub kilka razy w życiu” i tak zadeklarowało się 22,9% i 25,2% ankietowanych. Do codziennego picia kawy przyznało się 5,9% i 5,8% osób w tej grupie wiekowej. W szkołach ponadpodstawowych z kolei przynajmniej jednorazowy kontakt z kawą zadeklarowało 83,7% dziewcząt i 78,1% chłopców, a odpowiednio 17,7% i 12,6% przyznało się do jej picia codziennego. Najczęściej wybieraną pozytywną odpowiedzią było „kilka razy w tygodniu” i wybrało ją 25% i 19,8% młodzieży w tej grupie.

W latach 2012-2019 spożycie kawy wśród uczniów stopniowo rosło. W szkołach podstawowych był to wzrost z 29% do 41% wśród chłopców i z 27% do 38% u dziewcząt; w klasach gimnazjalnych/7-8 szkoły podstawowej był to wzrost z 56% do 69% u chłopców i z 64% do 70% u dziewcząt; zaś w szkołach średnich była to zmiana z 70% na 78% u chłopców i z 81% na 84% u dziewcząt. Ponadto w szkołach średnich w szczytowym okresie – raport 2015/2016 – było to odpowiednio aż 85% i 92%. Dane zebrane w ramach tegorocznego raportu wskazują na niewielkie (1-3%) spadki we wszystkich badanych grupach. Wydaje się, że spożycie kawy wśród młodych ludzi jest normalizowane przez otoczenie. Kawa ze względu na swoje słabe działanie psychoaktywne i niejednoznaczne konsekwencje zdrowotne, rzadko kiedy jest przedmiotem ostrej i krytycznej reakcji ze strony otoczenia. Można założyć, że w przypadku nastolatków reakcji tej praktycznie nie ma (powszechność kawy do zakupienia w automatach, bufetach, sklepikach albo piekarniach przyszkolnych). Kawa jest też zapewne jedyną używką spożywaną powszechnie przez kadrę pedagogiczną na oczach uczniów. Biorąc pod uwagę koncepcje społecznego uczenia się i wynikające z niego modelowanie, można założyć, że picie kawy spotyka się z tak powszechną akceptacją społeczną, że w pewnym

okresie życia staje się dla młodych ludzi atrybutem wchodzenia w dorosłość. Skuteczna profilaktyka spożywania napojów kofeinowych wymagałaby w tym rozumieniu szerokich zmian kulturowych.

Do przynajmniej jednorazowego kontaktu z napojami energetycznymi przyznało się 31,2% dziewcząt oraz 47,8% chłopców z klas 4-6. Z pozytywnych odpowiedzi wybierane najczęściej zostało „raz lub kilka razy w życiu” – w taki sposób zadeklarowało się odpowiednio 18,8% i 24,2% badanych z tej grupy. Codzienne picie zadeklarowało 0,5% i 1,9% ankietowanych. W klasach 7-8 do doświadczeń z takimi napojami przyznało się 61,9% dziewcząt oraz 72,8% chłopców. Codzienne ich picie zadeklarowało odpowiednio 3,6% oraz 4,5%, natomiast 23,7% i 23,6% badanych wybrało najczęściej wskazywaną w tej grupie wiekowej pozytywną odpowiedź – „raz lub kilka razy w życiu”. W szkołach ponadpodstawowych do uprzedniego kontaktu z energetykami przyznało się 84% dziewcząt i 85,8% chłopców. Codzienne ich picie zadeklarowało odpowiednio 10,8% i 7,6% badanych. Wśród dziewcząt najczęściej deklarowaną odpowiedzią była „kilka razy w tygodniu” - udzieliło jej 20,7%, chłopcy natomiast najczęściej wybierali odpowiedź „kilka razy w miesiącu” – wybrało ją 26,2%.

W przypadku kontaktu przez dzieci i młodzież z napojami energetycznymi w latach 2012-2020 widoczna jest krzywa dzwonowa. Do roku 2016 następuje wzrost liczby uczniów, którzy mieli kontakt z napojami energetycznymi, a następnie ich liczba stopniowo spada (wyjątkiem są tu dziewczęta ze szkół średnich). Pomiędzy 2012-2016 nastąpił wzrost: 42% do 63% u chłopców i z 29% do 41% u dziewcząt w szkołach podstawowych; z 67% do 82% u chłopców i z 66% do 71% u dziewcząt w gimnazjach; z 80% do 94% u chłopców i z 85% do 88% u dziewcząt w szkołach ponadgimnazjalnych. Po momencie szczytowym mamy do czynienia z tendencją spadkową: do 48% chłopców i 31% dziewcząt w szkołach podstawowych; do 73% chłopców i 69% dziewcząt w gimnazjach/klasach 7-8; do 86% wśród chłopców ze szkoły średnich. W przypadku dziewcząt z tego ostatniego typu szkół, odsetek użycia tego typu napojów spadł gwałtownie w 2018 do 62%, by wzrosnąć w dwóch kolejnych raportach (81% w 2018/2019 i 84% w ostatnim raporcie).

Wydaje się, że pewna niespójność w wynikach w odniesieniu do dziewcząt ze szkół ponadpodstawowych może być związana z dużym zróżnicowaniem tej grupy i może ilustrować szerszy problem. Grupa ta różni się pod względem funkcjonowania społecznego, co może ściśle wiązać się z typem szkoły z jakiej pochodzą badane. Innymi słowy inaczej funkcjonują dziewczęta i chłopcy z liceum, inaczej z technikum a jeszcze inaczej ze szkół branżowych. O ile w przypadku szkół podstawowych i gimnazjalnych dzieci były rejonizowane pod względem zamieszkania, o tyle szkoły średnie implikują podział pod względem intelektualnym i społecznym. Ze względu na działalność MCPU najczęściej współpraca ma miejsce ze szkołami branżowymi oraz technikami co prowadzi do nadprezentacji tej grupy w badanej próbie i może zniekształcać wyniki. Zjawisko to odnosi się nie tylko do omawianej kategorii ale może rzutować na całość badania.

Do jakichkolwiek uprzednich doświadczeń z alkoholem przyznało się 5,3% dziewcząt oraz 9,8% chłopców z klas 4-6. Najczęściej udzielaną pozytywną odpowiedzią było „raz lub kilka razy w życiu” i tak zadeklarowało się odpowiednio 5,1% i 8,2%. Odpowiedź „codzienne”

wybrało 0,2% oraz 0,1% badanych z tej grupy. W grupie starszej, czyli w klasach 7-8 jakiegokolwiek wcześniejsze doświadczenia z alkoholem zadeklarowało 26,7% dziewcząt oraz 30,3% chłopców. Najczęściej wybieraną pozytywną odpowiedzią, podobnie jak w młodszej grupie, było „raz lub kilka razy w życiu”, udzieliło jej odpowiednio 19,1% i 22,5%. Codzienne picie zadeklarowało 0,4% i 0,7% uczniów. W szkołach ponadpodstawowych do wcześniejszych doświadczeń z alkoholem przyznało się 74,6% dziewcząt i 64,3% chłopców. Pozytywną odpowiedzią zaznaczaną najczęściej było „kilka razy w miesiącu” i tak deklarowało się odpowiednio 25,1% i 22,1%, codzienne picie wyznało 0,9% i 1,9% młodzieży w tej grupie wiekowej.

Analizując dane zebrane na przestrzeni lat 2012-2020 można zauważyć, że w ostatnim roku miał miejsce spadek odsetka uczniów deklarujących, że kiedykolwiek spożywała alkohol. W przypadku szkół podstawowych niższy wynik deklarowali uczniowie tylko w roku 2013/2014 (około 5% badanych chłopców wobec 10% obecnie), zaś w przypadku gimnazjum dziewczęta z tego samego raportu (23% wobec 27% obecnie). W pozostałych wypadkach tegoroczne wyniki charakteryzuje spadek odsetka uczniów używających kiedykolwiek alkoholu w stosunku do lat ubiegłych. Biorąc pod uwagę rok szkolny 2011/2012 jest to spadek: o 11% w szkołach podstawowych (w obu badanych grupach); o 8% wśród chłopców i o 17% wśród dziewcząt w gimnazjach/klasach 7-8; o 13% wśród chłopców i o 3% wśród dziewcząt w szkołach ponadpodstawowych. Biorąc pod uwagę akcydentalne spożycie alkoholu, można wnioskować, że odsetek krakowskich uczniów wyrażających postawy abstynencyjne lub preinicyjacyjne zwiększył się.

Wśród dzieci z klas 4-6 1,7% dziewczynek i 3,8% chłopców przyznało się do jakiegokolwiek wcześniejszych doświadczeń z papierosami. Najczęściej wybieraną pozytywną odpowiedzią w tej grupie wiekowej było „raz lub kilka razy w życiu” i w ten sposób zadeklarowało się odpowiednio 1,4% oraz 3,5%, palenie codzienne zadeklarowało 0,2% i 0,0% badanych. W klasach 7-8, 12,3% dziewcząt oraz 14,6% chłopców przyznało się do uprzednich doświadczeń z papierosami. Najczęściej wybieraną pozytywną odpowiedź, czyli „raz lub kilka razy w życiu” zaznaczyło odpowiednio 7,8% i 10,1%, codzienne palenie zadeklarowało 1,5% i 0,2% badanych z tej grupy wiekowej. W najstarszej grupie, czyli w szkołach ponadpodstawowych 52,6% dziewcząt oraz 45,6% chłopców stwierdziło, że miało jakiegokolwiek kontakt z papierosami. Najczęściej wybieraną pozytywną odpowiedzią było „codziennie” i zaznaczyło ją 16,5% i 13,8% młodzieży w tym wieku.

W latach 2012–2020 można zauważyć dość spójny trend spadkowy w kontakcie z wyrobami nikotynowymi. W szkole podstawowej nastąpił spadek wśród chłopców z 7% do 4%, zaś u dziewcząt zjawisko jest na tyle marginalne (poniżej 2% w ostatnim raporcie), że zmiany nie mieszczą się w błędzie statystycznym. W klasach gimnazjalnych/7-8 szkoły podstawowej nastąpił spadek z 29% do 15% u chłopców i z 30% do 12% u dziewcząt. W przypadku szkół średnich wyniki przyjęły formę krzywej dzwonowej. U chłopców nastąpił wzrost z 52% w 2012 do 63% w 2016, by w ostatnim raporcie ostatecznie spaść do 46%. Podobnie u dziewcząt wzrost z 64% w 2012 do 71% w 2015, by ostatecznie spaść do 52% w ostatnim raporcie. Można przyjąć, że zmniejsza się ilość dzieci i młodzieży palących wyroby tytoniowe w krakowskich szkołach.

W klasach 7-8 uprzednie doświadczenia z marihuaną zadeklarowało 2,8% dziewcząt oraz 4,0% chłopców. „Raz lub kilka razy w życiu” było najczęściej wybieraną pozytywną odpowiedzią w tej grupie, wybrało ją odpowiednio 1,5% oraz 2,9%. 0,4% dziewcząt i tyle samo procent chłopców deklaruowało jej codzienne użycie. W szkołach ponadpodstawowych, biorąc pod uwagę odpowiedzi z ankiet 27,3% dziewcząt oraz 27,8% chłopców miało kontakt z marihuaną, a 1,6% i 2,5% zadeklarowało jej codzienne użycie. Najczęściej wybieraną pozytywną odpowiedzią, podobnie jak w młodszej grupie, było „raz lub kilka razy w życiu”, udzieliło jej 11,6% i 10,6% młodzieży z tej grupy.

W przypadku używania marihuany można mówić o dość stabilnym trendzie spadkowym na przestrzeni lat 2013-2020. W szkołach gimnazjalnych/klasach 7-8 z 14% do 4% wśród chłopców i 13% do 3% u dziewcząt. W szkołach średnich były to spadki z 40% do 29% u chłopców i z 37% do 27% u dziewcząt. Pomimo narastających społeczno-kulturowych trendów związanych z legalizacją i normalizacją używania marihuany uczniowie krakowskich szkół deklarują coraz rzadsze sięganie po tego typu produkty.

Do doświadczeń z dopalaczami przyznało się 1,9% dziewcząt oraz 0,2% chłopców z klas 7-8. Zarówno 0,2% dziewcząt jak i chłopców zadeklarowało, że stosuje je codziennie. Wśród uczniów szkół ponadpodstawowych 6,4% dziewcząt i 5,4% chłopców zadeklarowało, że miało kontakt z dopalaczami. Najczęściej udzielaną pozytywną odpowiedzią było „raz lub kilka razy w życiu” i zaznaczyło ją odpowiednio 3,0% i 2,9%. Codzienne używanie tego rodzaju substancji zadeklarowało 0,4% oraz 0,7% młodzieży z tej grupy wiekowej.

Można odnieść wrażenie, że kontakt z nowymi substancjami psychoaktywnymi (dopalaczami) jest zjawiskiem marginalnym wśród uczniów gimnazjów/klas 7/8. Wyniki na przestrzeni ostatnich 4 lat nie przekraczały bowiem 3%, co mieści się w granicach błędu statystycznego. W szkołach średnich w ciągu ostatnich 4 lat wyniki oscylują w granicach 4-6% i nie wykazują przy tym istotnych zmian. Można wnioskować na podstawie powyższych danych, że to dynamiczne zjawisko nie eskaluje na większą skalę wśród uczniów krakowskich szkół.

Do doświadczeń z lekami psychoaktywnymi przyznało się 3,2% dziewczynki i tyle samo procent chłopców z klas 4-6. Wybieraną najczęściej pozytywną odpowiedzią było „raz lub kilka razy w życiu” i zaznaczyło ją odpowiednio 1,9% i 2,3% badanych. 0,2% i 0,3% deklaruowało przyjmowanie takich leków codziennie. W starszej grupie, czyli klasach 7-8, z lekami psychoaktywnymi według badań ankietowych doświadczenia posiada 8,5% dziewcząt oraz 3,4% chłopców. Codzienne ich przyjmowanie zadeklarowało odpowiednio 1,5% i 0,2%, natomiast najczęściej wybieraną pozytywną odpowiedź „raz lub kilka razy w życiu” zaznaczyło 3,4% i 1,1% osób w tej grupie wiekowej. W szkołach ponadpodstawowych do doświadczeń z tego rodzaju lekami przyznało się 17,4% dziewcząt oraz 10,9% chłopców. Codzienne ich przyjmowanie zadeklarowało odpowiednio 3,2% i 1,5%, natomiast najczęściej wybieraną pozytywną odpowiedź – „raz lub kilka razy w życiu” wybrało 6% i 5,2% badanych w tej grupie.

W latach 2016-2020 używanie leków w sposób niemedyczny było deklarowane przez respondentów w bardzo zróżnicowany sposób. W szkołach podstawowych jest to zjawisko zdecydowanie marginalne i wynosi niezmiennie około 3%. W gimnazjum/klasach 7-8 było to

około 5% u chłopców i około 8% u dziewcząt. W przypadku szkół średnich można dostrzec nieznaczny trend zwyżkowy u chłopców (z 7% do 11%) i sinusoidalny u dziewcząt (od 13% do 17%). Omawiane zjawisko jest jednak bardzo trudne do oceny, przeprowadzający badania wielokrotnie spotkali się z niezrozumieniem pytania przez respondentów. Można zakładać, że o ile część badanych dopytała o jego znaczenie, o tyle część nie dokonuje rozróżnienia pomiędzy odurzaniem się lekami, a braniem ich np. przeciwbólowo (co w ich mniemaniu poprawia nastrój, bo nie odczuwa się bólu). Błąd ten może rzutować szczególnie na wyniki u młodszych dzieci, gdzie dominuje myślenie konkretne, przy jednoczesnej tendencji do wstydu i nieśmiałości (przez co mogą powstrzymywać się od dopytania). Kolejnym aspektem może być leczenie psychiatryczne związane z braniem leków w celu zmiany nastroju. Może to również zawyżać wynik u części dzieci i nastolatków, którzy myślą medycznie uzasadnione leczenie farmakologiczne z używaniem leków w sposób niemedyczny.

Wiek inicjacji

Uczniowie zostali poproszeni również o podanie orientacyjnego wieku pierwszego kontaktu z każdą z substancji psychoaktywnych.

W klasach 4-6 zdecydowana większość ankietowanych, która odpowiedziała na pytanie zadeklarowała wiek pierwszego spożycia kawy między 7, a 11. r. ż. (19,5% dziewcząt i 15,5% chłopców). Z kolei w klasach 7-8 dziewczęta (które udzieliły odpowiedzi na pytanie) najczęściej wybierały odpowiedź powyżej 12. r. ż. Wybrało ją 32,6% dziewcząt. Natomiast najwięcej chłopców (19,6%) zadeklarowało pierwsze spożycie kawy między 7 a 11. r. ż. W szkołach ponadpodstawowych najwięcej uczniów (49,2% dziewcząt i 43,2% chłopców) wybrało odpowiedź powyżej 12. r. ż.

W przypadku picia kawy, wśród większości grup, nie odnotowano znaczących różnic deklaracji inicjacji uczniów względem poprzednich lat. Wyjątek stanowią dziewczęta ze szkół ponadpodstawowych: 49,2% z nich zadeklarowało pierwsze wypicie kawy w wieku powyżej 12 r. ż., co jest wynikiem niższym niż w 3 poprzednich latach (64,0%, 61,0% oraz 60,3%).

Respondenci z klas 4-6 zapytani o orientacyjny wiek pierwszego spożycia napojów energetycznych najczęściej wybierali odpowiedź między 7 a 11. r. ż. (15,3% dziewcząt oraz 19,8% chłopców). W starszych klasach szkół podstawowych 7-8 uczniowie zadeklarowali, że po raz pierwszy spróbowali napojów energetycznych powyżej 12. r. ż. (30,3% dziewcząt i 20,2% chłopców). Tą samą odpowiedź wybrali również uczniowie szkół ponadpodstawowych (49,1% dziewcząt i 43,7% chłopców). Nie odnotowano znaczących różnic, czy też widocznych trendów w latach 2012-2020.

Uczniowie klas 4-6 zapytani o wiek pierwszego spożycia alkoholu w większości zadeklarowali okres między 7 a 11. r. ż. (1,7% dziewcząt i 3,2% chłopców). Z kolei w klasach 7-8 szkół podstawowych uczniowie najczęściej wybierali odpowiedź powyżej 12. r. ż. (11,9% dziewcząt i 8,8% chłopców). Ta sama odpowiedź była również najczęściej wybierana przez respondentów szkół ponadpodstawowych (48,6% dziewcząt oraz 39,7% chłopców).

Wśród uczniów szkół podstawowych na przestrzeni lat 2013-2020 największe różnice widoczne są w deklaracji dotyczących pierwszego spożycia alkoholu w grupach wiekowych 7-11. r.ż. zarówno u dziewcząt jak i u chłopców. 1,7% dziewcząt ankietowanych w roku szkolnym 2019/2020 spróbowało alkoholu po raz pierwszy w życiu w wyżej wspomnianym wieku. Dla poprzednich trzech lat wyniki prezentowały się kolejno: 3,4%, 5,0%, 4,3%. Analogicznie wśród chłopców, wynik w roku szkolnym 2019/2020 wyniósł 3,2%, a w latach poprzednich: 4,8%, 6,5% oraz 5,2%. Możemy więc zauważyć spadek deklarowanego pierwszego spożycia alkoholu w tej grupie wiekowej, przy braku wzrostu względem poprzednich wśród innych uczniów szkół podstawowych.

Wśród uczniów gimnazjum warto zaznaczyć, że deklarowany wiek inicjacji alkoholowej wyższy był tylko w jednej grupie (dziewczeta poniżej 7. r. ż.) względem poprzedniego roku. Wszystkie wyniki są jednak zbliżone do osiągniętych w ostatnich 3 latach. Wśród uczennic szkół ponadgimnazjalnych można zauważyć spadek osób deklarujących pierwsze spożycie alkoholu powyżej 12. r. ż., który wynosi 48,6% i jest zbliżony do wyniku z roku szkolnego 2015/2016 (47,1%). W poprzednich 3 latach wyniki prezentowały się następująco (55,0%, 61,3%, 56,7%). Według deklaracji chłopców, nastąpił duży wzrost osób sięgających pierwszy raz po alkohol w grupie powyżej 12 r. ż. i wynosi 39,7%. W poprzednim roku – 21,9%. Jest to jednak wynik wciąż niższy niż w latach 2016/2017 oraz 2017/2018 (odpowiednio: 47,7% i 61,3%).

W klasach 4-6 większość ankietowanych chłopców, która udzieliła odpowiedzi na pytanie jest zdania, że pierwszy raz spróbowało palenia papierosów między 7. a 11. r. ż. (1,6%). Natomiast tyle samo dziewcząt z klas 4-6 (0,5%) spróbowało papierosów poniżej 7. t. ż. oraz między 7. a 11. r. ż. W starszej grupie według deklaracji młodzież zaczyna palenie najczęściej już po ukończeniu 12. r. ż. (w ten sposób odpowiada 7,0% dziewcząt i 6,3% chłopców). Również po ukończeniu 12. r. ż. deklaruje rozpoczęcie palenia młodzież szkół ponadpodstawowych (34,6% dziewcząt i 28,6% chłopców).

W przypadku palenia papierosów nie zauważono znaczących różnic w wynikach biorąc pod uwagę większość przebadanych grup. W grupie chłopców ze szkół ponadpodstawowych zauważyć można jednak wzrost wśród deklaracji dotyczących pierwszego sięgnięcia po tą substancję po ukończeniu 12. r. ż. W roku szkolnym 2019/ 2020 taką odpowiedź zadeklarowało 28,6% badanych, w roku 2018/ 2019 natomiast wynik był wyjątkowo niższy - 13,1%. W latach 2016/2017 oraz 2017/2018 wyniki wynosiły 30,2% oraz 32,7%.

Ankietowani z klas 4-6 nie byli pytani o spożywanie marihuany, natomiast uczniowie ze starszych klas 7-8 zapytani o wiek pierwszego kontaktu z tą substancją psychoaktywną najczęściej deklarowali wiek po ukończeniu 12. r. ż. (1,5% dziewczęta i 1,1% chłopcy). Tą samą odpowiedź zadeklarowali respondenci ze szkół ponadpodstawowych (18,7% dziewcząt i 18,1% chłopców).

Na przestrzeni lat 2012-2020 największe różnice widoczne są w deklaracjach dotyczących pierwszego sięgnięcia po marihuanę po 12. r. ż. w grupie chłopców ze szkół ponadpodstawowych. Można zauważyć wzrost wyników w porównaniu z ubiegłym rokiem

szkolnym (18,1% i 10,2%). Warto jednak zauważyć, że w latach poprzedzających wyniki w tej grupie wynosiły powyżej 20% (21,2%; 22%; 22,5%).

Uczniowie klas 4-6 nie byli również pytani o spożywanie nowych substancji. Natomiast spośród dziewcząt w klasach 7-8, które przyznały się do kontaktów z dopalaczami, 0,8% deklaruje pierwsze ich spożycie powyżej 12. r. ż. 0,2% chłopców z klas 7-8 przyznało się do pierwszego kontaktu z dopalaczami między 7. a 11. r. ż. Młodzież ze szkół ponadpodstawowych według deklaracji najczęściej wskazywała 12. r. ż. jako wiek pierwszego kontaktu z nowymi substancjami (dopalaczami). Takiej odpowiedzi udzieliło 4,1% dziewcząt oraz 2,9% chłopców. Nie odnotowano znaczących różnic pojawiających się na przestrzeni lat, czy też widocznych trendów.

Respondenci z klas 4-6 zapytani o orientacyjny wiek pierwszego spożycia leków w celu zmiany nastroju najczęściej wybierali odpowiedź między 7. a 11. r. ż. (0,8% dziewczęta oraz 0,9% chłopcy). W klasach od 7-8 szkół podstawowych 4,2% dziewcząt i 0,7% chłopców deklarowała pierwsze doświadczenia z lekami psychotropowymi po ukończeniu 12. r. ż. Podobnie w grupie uczniów szkół ponadpodstawowych – odpowiednio 10,3% dziewcząt i 5,8% chłopców odpowiadało w ten sposób.

W przypadku leków przyjmowanych w celu zmiany nastroju największy wzrost wyników zauważyć można w grupie chłopców ze szkół ponadpodstawowych. 5,8% badanych zadeklarowało doświadczenia z lekami psychotropowymi po 12. r. ż. Jest to wynik wyższy niż w 3 poprzednich latach (1,6%; 4,2% oraz 2,8%). Pozostałe odpowiedzi w tej grupie mają zbliżone wartości do wyników w poprzednich latach.

Przekonania na temat konsekwencji spożywania alkoholu

Według deklaracji w ankietach w klasach 4-6 zdecydowana większość dziewcząt uważała, że może mieć kłopoty w domu, w szkole lub/i w policji (61,0% odpowiadało „zdecydowanie tak”, 25,1% „raczej tak”); nie wierzyło, że może mieć lepszy nastrój i dobrze się bawić (49,4% „zdecydowanie nie”, 25,6% „raczej nie”); były przekonane, że picie może zaszkodzić ich zdrowiu (69,1% „zdecydowanie tak”, 17,0% „raczej tak”); myślały, że mogą się uzależnić (53,8% „zdecydowanie tak”, 22,1% „raczej tak”); i że mogą zrobić coś, czego będą żałować (61,5% „zdecydowanie tak”, 23,1% „raczej tak”).

Chłopcy w tym samym wieku deklarowali bardzo podobne przekonania: że mogą mieć kłopoty w domu, w szkole lub / i w policji (61,4% odpowiadało „zdecydowanie tak”, 18,8% - raczej tak”); że nie mogą mieć lepszego nastroju i dobrze się bawić (45,9% - zdecydowanie nie”, 23,7% „raczej nie”); byli przekonani, że picie może zaszkodzić ich zdrowiu (65,8% - zdecydowanie tak”, 15,1% „raczej tak”); myśleli, że mogą się uzależnić (55,4% - zdecydowanie tak”, 20,3% „raczej tak”); i że mogą zrobić coś, czego będą żałować (61,4% „zdecydowanie tak”, 17,8% „raczej tak”).

W szkole podstawowej na przestrzeni lat 2013-2020 w przeważającej części dominowały przekonania prozdrowotne i zgodne z normami społecznymi. Zdecydowana większość badanych w tym okresie chłopców – 70% do 85% w badanym okresie uważała, że

spożycie alkoholu mogłoby się wiązać z kłopotami w domu, w szkole i z policją. W przypadku dziewczyn było to od 75% do 85%. Odnośnie przekonania, że alkohol może sprzyjać dobrej zabawie i dobremu samopoczuciu w omawianym okresie dezaprobatę wyraża od 69% do 77% badanych chłopców i od 70% do 86% badanych dziewcząt. Podobnie w przypadku przekonania o szkodliwości alkoholu dla zdrowia, zdecydowana większość badanych chłopców - od 70% do 84% - oraz badanych dziewcząt – od 77% do 92% - się z nim utożsamia. Większość badanych chłopców (od 65% do 80%) i dziewcząt (od 68% do 83%) uważa, że alkohol może być uzależniający. Ostatnim z twierdzeń do jakiego mieli się ustosunkować badani tj. do tego, że mogą w skutek spożycia alkoholu zrobić coś czego będą żałować spotkało się również ze zgodą większości badanych chłopców (od 79% do 85%) i dziewcząt (od 83% do 88%).

Ciężko wyróżnić jakieś tendencje zmian na przestrzeni ostatnich lat. To co najczęściej stanowiło o różnicy to liczba badanych która nie udzieliła odpowiedzi dotyczących swoich przekonań (od 2% do nawet 15% badanych). Zmiany w obszarze przekonań antyzdrowotnych mieszczą się zwykle w granicach 1-3%.

Można wnioskować, że w powyższej grupie badanych, która przypada na okres późniejszej latencji, panuje wysoki poziom identyfikacji z normami i zasadami społecznymi. Jest on zgodny z przewidywaniami, nieco wyższy u dziewcząt, które mocniej i łatwiej adaptują się do wymagań społecznych w tym wieku. Tegoroczne badanie potwierdza więc obecny wcześniej trend. To co może skłaniać dzieci w tym wieku do nie udzielania odpowiedzi to silny lęk przed karą, która by mogła ich spotkać gdyby ujawnili jakieś swoje przekonania.

U dziewcząt w klasach od 7 do 8 szkół podstawowych większość również odpowiadała w zgodzie z powyższym schematem, zatem większość deklarowała, że mogą mieć kłopoty w domu, w szkole lub / i w policji (54,2% „zdecydowanie tak”, 31,8% „raczej tak”); że picie może zaszkodzić ich zdrowiu (58,3% „zdecydowanie tak”, 26,9% „raczej tak”); że mogą się uzależnić (44,5% „zdecydowanie tak”, 26,9% „raczej tak”); i że mogą zrobić coś, czego będą żałować (52,3% „zdecydowanie tak”, 28,6% „raczej tak”). Pewna ambiwalencja pojawiła się natomiast w pytaniu o poprawę nastroju i dobrą zabawę: 37,7% oznajmiło, że raczej nie wierzy w taką możliwość, natomiast 28,0% - że raczej jest to możliwe.

I bardzo podobnie u chłopców w tej grupie: większość deklarowała, że mogą mieć kłopoty w domu, w szkole lub / i w policji (54,8% „zdecydowanie tak”, 28,1% „raczej tak”); że picie może zaszkodzić ich zdrowiu (56,9% „zdecydowanie tak”, 23,8% „raczej tak”); że mogą się uzależnić (52,8% „zdecydowanie tak”, 21,1% „raczej tak”); i że mogą zrobić coś, czego będą żałować (56,2% - „zdecydowanie tak”, 22,7% - „raczej tak”). Ponownie - ambiwalencja pojawiła się w pytaniu o poprawę nastroju i dobrą zabawę: 33,3% oznajmiło, że raczej nie wierzy w taką możliwość, natomiast 27,0% - że raczej jest to możliwe.

W grupie gimnazjalne/klas 7 do 8 można zaobserwować znaczną tendencje wzrostową w odniesieniu do osób które zgadzają się z przekonaniem, że spożycie alkoholu może wiązać się z kłopotami w domu, w szkole i z policją. Od 2013 do teraz nastąpiła zmiana z 64 do 83% u chłopców i z 65 do 86% wśród dziewcząt i ostatnie badanie również ją potwierdza.

W przypadku twierdzenia, że spożycie alkoholu może służyć dobrej zabawie i poprawić nastrój, zdania respondentów były bardziej podzielone. Od 54% do 61% badanych chłopców

się z tym nie zgadzało, zaś od 31% do 34% miało przeciwnie zdanie. Wśród dziewcząt nie zgadzało się z tym od 43% do 69 respondentek, zaś od 34% do 45% było przeciwnego zdania. Ciężko wyróżnić jednoznaczny trend, co jednak ważne zmniejszyła się wyraźnie liczba osób, które nie udzieliły odpowiedzi – z 10% w 2012 do 4% w roku 2020 u chłopców oraz z 11% do 2% u dziewcząt. W aspekcie przekonania o szkodliwym wpływie alkoholu na zdrowie, w obu badanych grupach klas gimnazjalnych/klas 7-8 nastąpił od 2012 roku wzrost liczby osób, które utożsamiają się z tym twierdzeniem. Wśród chłopców była to zmiana z 68% do 80%, zaś u dziewcząt z 70% do 85%. Jednocześnie zmniejszyła się liczba respondentów wyrażających przeciwnie przekonanie. Odnośnie twierdzenia, że alkohol może być substancją uzależniającą nastąpił ogromny wzrost odsetka badanych, którzy zgadzają się z tym twierdzeniem. W latach 2012-2020 wśród chłopców wyniósł on z 39% do 74%, a wśród dziewcząt z 38% do 71%. Ostatni raport wykazuje najwyższy odsetek osób, które w jakiś sposób utożsamiają się z tym twierdzeniem w całym porównywanym okresie. Ostatnim z badanych twierdzeń też było to, że pod wpływem alkoholu można zrobić coś, czego się będzie potem żałować. Twierdzenie to spotkało się w okresie 2016-2020 z powszechną akceptacją respondentów. Pośród chłopców było to od 76% do 79%, a u dziewcząt od 79% do 83%. Badana zmienna nie wykazuje tendencji do zmiany i jest dość stabilna.

Powyżej opisana grupa badanych charakteryzuje się rosnącym, bądź też stałym poziomem akceptacji norm prospołecznych. Najbardziej polaryzującą pod tym względem jest kwestia przekonań dotycząca rozrywkowego aspektu spożywania alkoholu. Wydaje się to realistyczne, bowiem spożycie alkoholu może wiązać się z pozytywnymi przeżyciami, co też staje się na bazie rozwoju myślenia abstrakcyjnego bardziej dostępne dla młodych ludzi. Nie bez wpływu jest tu też zapewne rozpoczynający się w tym czasie okres dojrzewania, który może implikować bardziej pozytywny, podsycany bunt, stosunek do używek, przy jednoczesnej świadomości norm i zasad dotyczących ich używania.

W szkołach ponadpodstawowych deklarowane przekonania zaczynają wyglądać już znacząco inaczej. U dziewcząt stosunek sum wyrażanych opinii pozytywnych („zdecydowanie tak” i „raczej tak”) do negatywnych („zdecydowanie nie” i „raczej nie”) w kolejnych punktach wyglądał następująco: kłopoty w domu – odpowiednio 58,2 do 40,3%; poprawa nastroju i dobra zabawa – 67,7% do 30,4%; szkodliwość dla zdrowia – 72,3% do 26,8%; możliwość uzależnienia – 45,2% do 53,5%; możliwość popełnienia czynów których będzie się później żałować – 65,8% do 33,4%.

Dosyć podobnie wyglądały deklaracje u chłopców w tym wieku, a zatem stosunki wyrażonych opinii pozytywnych („zdecydowanie tak” i „raczej tak”) do negatywnych („zdecydowanie nie” i „raczej nie”) były następujące: kłopoty w domu – odpowiednio 61,3% do 37,1%; poprawa nastroju i dobra zabawa – 64,5% do 33,7%; szkodliwość dla zdrowia – 69,2% do 28,5%; możliwość uzależnienia – 49,5% do 49,1%; możliwość popełnienia czynów których będzie się później żałować – 64,7% do 33,6%.

Wśród respondentów ze szkół ponadgimnazjalnych na przestrzeni badanego okresu nastąpił przyrost odsetka badanych, którzy zgadzają się z opinią, że mogą mieć kłopoty w domu, w szkole i z policją z powodu spożywania alkoholu. Wśród chłopców wzrost ten nastąpił z 38% w 2013 do 61% w ostatnim badaniu. Pośród badanych dziewcząt wzrost był

mniejszy – od 51% w 2013 do 58% obecnie. W przypadku chłopców, tegoroczny wynik jest najwyższy w badanym okresie. W kwestii przekonania o tym, że alkohol może poprawiać nastrój i sprzyjać dobrej zabawie można dostrzec wzrost liczby respondentów w porównaniu do roku 2013 – z 48% do 64% u chłopców i z 65% do 68% u dziewcząt. Co jednak ważne, ostatnie badanie pokazuje spadek w porównaniu z latami ubiegłymi, gdzie wspomniany wynik wynosił nawet 73% u chłopców (2016) i dziewcząt (2019). W okresie od 2013 roku do obecnego momentu znacząco wzrósł odsetek badanych, którzy zgadzają się z negatywnymi skutkami zdrowotnymi stosowania alkoholu. Wśród chłopców był to wzrost 55% do 69%, zaś u dziewcząt z 64% do 73%. Wynik z ostatniego badania jest najwyższym w obu badanych grupach w porównywanym okresie. Podobnie wzrósł odsetek badanych deklarujących, że mogą się uzależnić spożywając alkohol. Wśród chłopców było to 26% w 2012, zaś w ostatnim badaniu już 49%. U dziewcząt nastąpił wzrost 29% do 45% w porównywanym okresie. Tym samym liczba respondentów, którzy nie zgadzają się z tym stwierdzeniem spadła do podobnego poziomu jak tych którzy się z tym zgadzają. Nie zmienia to jednak faktu, że wciąż około połowa uczniów i uczennic szkół średnich nie bierze pod uwagę możliwości uzależnienia od alkoholu. Od 2016 nastąpił niewielki wzrost odsetka badanych, którzy zgadzają się z tezą, że po alkoholu mogą zrobić coś czego będą żałować (60% do 64% u chłopców i z 63% do 66% u dziewcząt. W ostatnim badaniu odsetek odpowiedzi aprobujących normę był najwyższy w porównywanym okresie.

W badanej grupie, we wszystkich omawianych zmiennych, następuje zwiększenie odsetka respondentów, którzy dostrzegają potencjalne negatywne konsekwencje spożywania alkoholu. Wyjątkiem, podobnie jak w grupie gimnazjalnej/klas 7-8, jest kwestia rozrywkowych aspektów picia, gdzie większość badanych ma na ten temat przeciwne zdanie. Istnieje jednak niejasność, czy badani mają na myśli bezpośrednie działanie alkoholu, czy też mają w perspektywie regularne jego stosowanie. Biorąc pod uwagę pozostałe twierdzenia można odnieść wrażenie, że część badanych ma na myśli raczej doraźne i bezpośrednie działanie alkoholu. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że pozytywny stosunek do używek może być w omawianym okresie kwestią rozwojowego buntu adolescencyjnego i nie musi oznaczać podobnego stosunku w przyszłości.

Domniemania na temat postaw osób bliskich wobec spożywania alkoholu

Pytanie w tej części ankiety dotyczyło tego, jaki według osoby badanej jej bliscy mogliby mieć stosunek do jej picia. W klasach 4-6 wyniki wskazują, że badani uczniowie byli przekonani, że ich bliscy niemal jednoznacznie negatywnie są nastawieni do ich picia. Zapytane o mamę 91,7% dziewczynek spodziewa się negatywnej opinii („zdecydowanie nie wolno mi pić alkoholu” i „raczej nie wolno mi pić alkoholu”); o tatę – 89,0%; o innego dorosłego opiekuna – 88,1%; o najbliższego przyjaciela – 82,0%; o znajomego 77,1%. U chłopców podobnie: zapytani o mamę 86,7% z nich spodziewa się negatywnej opinii; o tatę – 84,2%; o innego dorosłego opiekuna – 84,5%; o najlepszego przyjaciela – 73,1%; o znajomego – 71,1%.

W latach 2015-2018 procent chłopców według których, ich mamy zdecydowanie uważają, że nie wolno im spożywać alkoholu utrzymywał się na podobnym poziomie, kolejno:

84,1%; 84,1%; 84,6%. Natomiast w ostatnich dwóch latach zauważalna jest powolna tendencja do łagodzenia postawy matek. W raporcie z 2018/2019 roku było to 83,5%, a w tegorocznym 80,2%. Podobnie wśród dziewcząt zauważalna jest tendencja spadkowa, gdzie w 2015/2016 większość uczennic (89,0%) najsurowiej oceniało postawę mamy wobec ich picia alkoholu, a w obecnym roku było to o 6% mniej (83,0%).

Oceny podstaw ojców oznaczające, że zdecydowanie nie wolno pić alkoholu badanym uczniom w 2015/2016 znajdowały się na najwyższym poziomie, wśród chłopców 78,9%, a wśród dziewcząt 85,4%. Mimo, że w porównaniu z obecnym raportem odnotowano spadek – u chłopców do 76,4%, a u dziewcząt 79,8%, to w poprzednich latach wyniki miały charakter sinusoidalny i nie wskazują na jednolitą tendencję. Pytanie o opinię innych dorosłych opiekunów dzieci zostało wprowadzone w roku szkolnym 2016/2017. Według deklaracji uczniów, inni dorośli opiekunowie również w większości nie pochwalają picia przez nich alkoholu. Na przestrzeni lat 2016-2020 wyniki oscylują pomiędzy 75,5%-78,5% wśród chłopców oraz 77,8%-81,4% u dziewcząt.

Ogólnie rzecz biorąc, dziewczęta częściej niż chłopcy oceniają postawę swojego przyjaciela jako nie aprobującą picia alkoholu. W 2015/2016 odpowiedź „zdecydowanie nie wolno” wybrało 70,0% dziewcząt, a „raczej nie wolno” 17,1% i były to najwyższe wyniki w tej kategorii w ramach dotychczas przeprowadzonych badań. W ostatnim roku ilość tego typu odpowiedzi zmniejszyła się o parę procent: 67,9% oraz 14,1%. Wśród chłopców, na przestrzeni lat wyniki „zdecydowanie nie wolno” oscylują pomiędzy 58,0%-62,2%, a „raczej nie wolno” 13,3%-17,9% bez ukierunkowanej tendencji. Według deklaracji przebadanych uczniów klas 4-6 szkół podstawowych, opinia znajomych przejawiająca się z zdecydowaną dezaprobatą spożywania alkoholu na przestrzeni lat 2015-2020 oscyluje pomiędzy 56,1%-60,7% wśród chłopców i 59,9%-64,5% u dziewcząt.

Analizując opisane zmiany w czasie warto zauważyć, że zarówno u chłopców jak i dziewcząt z klas 4-6 szkoły podstawowej, w ostatnim roku, w porównaniu do poprzednich lat największy procent osób nie udzielił odpowiedzi na omawiane pytania. W związku z tym spadki na przestrzeni lat mogą po części wynikać z braku ustosunkowania się większej liczby badanych do pytań. Wskazywać na to może również brak równocześnie rosnącej ilości wskazań na postawy aprobujące spożywanie alkoholu.

W klasach od 7-8 szkół podstawowych przekonania zaczynają się zmieniać, zwłaszcza odnośnie przyjaciół i znajomych. 91,1% dziewcząt zapytanych o mamę spodziewa się negatywnej jej postawy picia przez nie (córci) alkoholu; zapytane o ojców – 86,6%; o innego dorosłego opiekuna – 85,8%; o przyjaciela – już tylko 61,5% (18,9% oznaczyło, że przyjaciel stwierdziłby, że to ich własna decyzja); o znajomego – tylko 52,5% (28,6% oznaczyło, że znajomy stwierdziłby, że to ich własna decyzja). U chłopców w tym wieku bardzo podobnie: zapytani o mamę 90,8% spodziewałoby się negatywnej postawy; o tatę – 87,4%; o innego dorosłego opiekuna – 83,6%; o przyjaciela – już tylko 59,8% (21,8% oznaczyło, że przyjaciel stwierdziłby, że to ich własna decyzja); o znajomego – tylko 54,4% (26,1% oznaczyło, że znajomy stwierdziłby, że to ich własna decyzja).

W przeciwieństwie do klas młodszych, w klasach gimnazjalnych bądź klasach 7-8 szkoły podstawowej zauważalne jest zaostrzenie deklarowanych przez uczniów, negatywnych postaw ich matek wobec picia alkoholu przez ich dzieci. W roku szkolnym 2013/2014, 61,5% chłopców wybrało odpowiedź „zdecydowanie nie wolno” im pić alkoholu, podobnie jak 61,7% dziewcząt. Natomiast w 2019/2020 było to już 76,4% chłopców i 75,4% dziewcząt. Od 2013 do 2017 roku wśród chłopców zauważalna jest stopniowa tendencja wzrostowa: 61,5%; 64,6%; 68,0%; 72,5% i 79,0%. Następnie w 2018 roku ilość tego typu deklaracji u chłopców spadła do 70,5% by w ostatnim badaniu ponownie się podnieść do 76,4%. U dziewczynek z tego przedziału wiekowego, zmiany w czasie przybierają kształt sinusoidy. Od 2015 roku naprzemiennie procent tego typu deklaracji maleje i wzrasta. Omawiane zmiany wyraźnie uzupełniają się ze spadkiem deklaracji „raczej nie wolno” pić alkoholu w opinii mamy, w związku z czym można wnioskować o zaostrzeniu się ich postaw.

W opinii przebadanych uczniów można również dostrzec zaostrzenie się postaw ojców wobec sięgania przez ich dzieci po alkohol na przestrzeni lat. Wśród chłopców od 2013-2015 ilość deklaracji „zdecydowanie nie wolno” mi pić alkoholu stopniowo rosła: 55,6%; 57,6% oraz 68,0%. Następnie dane przyjmują charakter sinusoidalny, na przemian malejąc i wzrastając. Najsurowszy stosunek ojców do sięgania przez ich dzieci po alkohol, badani chłopcy zadeklarowali w roku szkolnym 2017/2018 i było to 70,1%. Z kolei wśród dziewczynek również w latach 2013-2015 ilość odpowiedzi, że „zdecydowanie nie wolno” im spożywać alkoholu wzrasta: 55,8%; 62,4% oraz 71,2%. Przez trzy kolejne lata maleje: 69,4%; 68,0%; 64,9%, by w 2019/2020 roku znowu się podnieść do 68,6% deklaracji dziewcząt. Co ciekawe, zaostrzenie postawy ojców nie jest związane, tak jak w przypadku matek ze spadkiem ilości odpowiedzi „raczej nie wolno” mi pić alkoholu wybieranych przez uczniów. Tu procent odpowiedzi utrzymuje się na podobnym poziomie, od 16,4% do 22,6% u chłopców i od 17,0% do 20,2% u dziewcząt, niezależnie od wzrostu ilości odpowiedzi „zdecydowanie nie wolno”. Nie jest widoczna także tendencja zmiany w innych kategoriach odpowiedzi.

Według deklaracji uczniów klas 7-8 szkoły podstawowej, postawy innych dorosłych opiekunów są surowsze niż wśród ich młodszych kolegów. Pomiedzy 2016, a 2018 rokiem ilość odpowiedzi „zdecydowanie nie wolno” mi pić alkoholu, utrzymywała się u chłopców na poziomie 65,2%, a u dziewczynek wzrosła z 62,8% do 68,8%. Następnie w roku szkolnym 2018/2019 wartość ta spadła kolejno do 63,6% u chłopców oraz do 63,8% u dziewcząt. W tegorocznym badaniu ilość tego typu odpowiedzi wzrosła, zwłaszcza wśród dziewczynek (68,9%).

Domniemana postawa najlepszych przyjaciół uczniów klas 7-8, wobec spożywania przez nich alkoholu na przestrzeni lat 2013-2020 ulega stopniowemu zaostrzeniu. Jest ona jednak wyraźnie niższa niż u młodszych kolegów z klas 4-6 o około 20% u chłopców i 30% wśród dziewcząt. W roku szkolnym 2013/2014 najmniej badanych wskazywało na surowe postawy przyjaciół, 19,8% chłopców i 14,8% dziewcząt. Natomiast w obecnym roku procenty te są około dwa razy wyższe: 38,0% i 33,9%. Wśród chłopców, pomijając rok 2018/2019 gdzie wyniki wyraźnie spadły, widoczna jest stopniowa tendencja wzrostowa, a wśród dziewcząt sinusoidalna. Jest to spójne ze stopniowo malejącą ilością odpowiedzi „zdecydowanie wolno” mi pić alkohol w opinii najlepszego przyjaciela.

Również domniemana postawa znajomych uczniów z tej samej grupy wiekowej biorąc pod uwagę lata 2013-2020 stopniowo się zaostrza. W roku szkolnym 2015/2016 odpowiedź „zdecydowanie nie wolno” mi pić alkoholu wybrało 29,3% chłopców oraz 28,7% dziewcząt. W kolejnym roku szkolnym było to odpowiednio 33,1% i 29,5%, a następnie 36,0% oraz 30,9%. W roku 2018/2019 ilość badanych, która wybrała tą odpowiedź spadła do 28,7% i 28,5%, natomiast w tegorocznym badaniu ponownie zaobserwować można wzrost - 38,0% wśród chłopców i 33,9% wśród dziewcząt z badanej grupy.

W szkołach ponadpodstawowych, w porównaniu do młodszych uczniów, postawy bliskich dla badanych osób są bardziej przyzwalające na spożywanie alkoholu. Jest to naturalnie związane z dorastaniem i tym, że część badanych była już pełnoletnia w trakcie wypełniania kwestionariusza ankiety. Już tylko 63,0% dziewcząt zapytanych o mamę spodziewa się negatywnej postawy względem ich (córek) picia (16,8% uważa, że ich mama dopuściłaby picie od czasu do czasu); zapytanych o tatę – 62,0% (13,3% uważa, że ich ojciec dopuściłby picie od czasu do czasu); o innego dorosłego opiekuna – 56,0% (21,6% stwierdziłoby, że to decyzja samej ankietowanej). Sytuacja zupełnie odwraca się w przypadku pytań o przyjaciół i znajomych. 44,9% ankietowanych spodziewa się permissywnych postaw ze strony przyjaciół, a 48,3% - ze strony znajomych; 31,2% przyjaciół i 36,6% znajomych uważałoby, że to decyzja samych ankietowanych. Bardzo podobnie sytuacja wygląda w przypadku chłopców w tym wieku. 75,4% z nich zapytanych o mamę spodziewa się negatywnej postawy względem ich (synów) picia (10,5% uważa, że ich mama dopuściłaby picie od czasu do czasu); zapytanych o tatę – 65,1% (12,3% uważa, że ich ojciec dopuściłby picie od czasu do czasu); o innego dorosłego opiekuna – 59,5% (24,7% stwierdziłoby, że to decyzja samego ankietowanego). Sytuacja znowu odwraca się w przypadku pytań o przyjaciół i znajomych. 39,9% ankietowanych spodziewa się permissywnych postaw ze strony przyjaciół, a 46,6% - ze strony znajomych; 35,4% przyjaciół i 36,9% znajomych uważałoby, że to decyzja samych ankietowanych. Mimo ogólnego bardziej zezwalających postaw osób bliskich w opinii uczniów szkół ponadpodstawowych, analizując dane na przestrzeni lat 2012-2020 widoczne jest zaostrzenie w ich grupie, postaw bliskich wobec spożywania przez nich alkoholu w ostatnich latach.

Zarówno w grupie dziewcząt jak i chłopców ze szkół ponadpodstawowych zauważyć można zaostrzenie domniemanych negatywnych postaw matek w stosunku do ubiegłego roku. W roku szkolnym 2018/2019 odpowiedzi „zdecydowanie nie wolno” mi pić alkoholu udzieliło 34,9% dziewcząt oraz 37,4% chłopców. W obecnym roku szkolnym wynik ten wzrósł odpowiednio do 41,4% oraz 46,6%. W latach 2015-2018 wyniki wśród dziewcząt biorąc pod uwagę odpowiedź na to pytanie stopniowo malały - 37,6%, 36,1% oraz 35,9%. Podobnie sytuacja wyglądała u chłopców - 34,7%, 34,7% oraz 29,2%. W porównaniu z ubiegłym rokiem znaczny spadek zaobserwować można w odpowiedziach „raczej nie wolno” mi pić alkoholu oraz „od czasu do czasu” W przypadku pierwszej z tych odpowiedzi w raporcie 2018/2019 wyniki wśród dziewcząt wyniosły 31,0%, a u chłopców 37,6%. W obecnym roku szkolnym jest to odpowiednio 25,6% oraz 28,8%. W przypadku odpowiedzi „od czasu do czasu” w poprzednim raporcie wyniki dziewcząt wyniosły 21,6% a chłopców 19,3%. Aktualnie jest to odpowiednio 16,8% oraz 10,5%. Na podstawie tej obserwacji można wnioskować o zaostrzeniu się postaw wśród domniemanych opinii matek.

Według deklaracji przebadanych uczniów ich ojcowie w większości nie aprobują sięgania przez nich po alkohol. W każdej z edycji badań, suma wyborów odpowiedzi „zdecydowanie nie wolno” i „raczej nie wolno” wynosiła ponad 50% wśród chłopców i ponad 60% wśród dziewcząt szkół ponadpodstawowych. W grupie chłopców 31,7% z nich w 2012/2013 deklarowało zdecydowanie przeciwną spożywaniu przez nich alkoholu postawę taty, w kolejnym roku ta liczba zmalała do 21,5%, a w następnych dwóch utrzymywała się na poziomie 28,3%. W roku szkolnym 2016/2017 procent tego typu deklaracji wynosił 25,1%, a 2017/2018 - 23,7%. W ostatnich dwóch latach zauważalna jest tendencja wzrostowa, rok temu 30,1% chłopców wskazywało odpowiedź „zdecydowanie nie wolno” im spożywać alkoholu w opinii taty, a roku szkolnym 2019/2020 – 38,7%. Wśród dziewczynek zauważalna jest tendencja sinusoidalna, o ile w latach 2012-2015 ilość tego typu deklaracji spadała: 41,9%; 38,8% oraz 35,1%, to w roku szkolnym 2015/2016 nieco wzrosła (36,3%). W kolejnym roku znowu spadła do wartości 35,1%, a w roku szkolnym 2017/2018 nieco się podniosła – 36,5%, by w roku 2018/2019 ponownie spaść do wartości 34,1%. W ramach ostatniego raportu liczba dziewczynek deklarujących postawę taty jako zdecydowanie nie zezwalającą na spożywanie alkoholu ponownie wzrosła do wartości 39,4%.

Domniemane podstawy innych dorosłych opiekunów wobec sięgania po alkohol przez przebadanych uczniów również uległy zaostrzeniu na przestrzeni lat 2016-2020. W roku szkolnym 2016/2017, 22,5% chłopców wskazywało odpowiedź „zdecydowanie nie wolno” mi pić alkoholu, w kolejnym roku szkolnym wynik ten spadł do 21,5%, a w kolejnych latach wrastał- 26,2% i 36,8%. U dziewcząt w roku szkolnym 2016/2017, 24,4% zadeklarowało taką odpowiedź. W następnych latach zauważyć można tendencję wzrostową - 27,4%; 29,4% oraz 33,0%. W porównaniu z ubiegłym rokiem szkolnym zauważyć można także spadek deklaracji wśród odpowiedzi „raczej nie wolno” oraz „to moja sprawa”. U chłopców z 26,7% do 22,7% i z 32,4% do 24,7%. Wśród dziewcząt natomiast z 25,3% do 23,0% oraz z 23,7% do 21,6%. Wyniki te świadczą o zaostrzeniu domniemanych negatywnych postaw innych dorosłych w stosunku do sięgania po alkohol przez przebadanych uczniów z tej grupy.

W grupach ponadgimnazjalnych/ponadpodstawowych można zauważyć bardziej krytyczny stosunek przyjaciół do picia alkoholu. Zarówno wśród dziewcząt jak i chłopców odpowiedzi „zdecydowanie nie wolno” i „raczej nie wolno” osiągnęły wyższe wyniki w badaniach z lat 2019/2020 względem trzech poprzednich lat. Największa różnica procentowa w porównaniu z wcześniejszym rokiem dotyczy odpowiedzi „zdecydowanie tak” w grupie chłopców i spadła z poziomu 32,8% do 19,9%.

Analizując deklaracje uczniów ze szkół ponadpodstawowych można stwierdzić, że postawy znajomych badanych osób są przyzwalające na spożywanie alkoholu. Uwzględniając kolejno raporty od roku szkolnego 2013/2014 do obecnego suma odpowiedzi „zdecydowanie nie wolno” oraz „raczej nie wolno” mi pić alkoholu każdorazowo nie przekraczała 15%. Przy czym suma odpowiedzi „od czasu do czasu” oraz „zdecydowanie tak” zawsze przekraczała 45% (w niektórych raportach nawet 60%). Wyniki takie zaobserwować można zarówno w grupie dziewcząt jak i grupie chłopców. W stosunku do poprzedniego roku zauważyć można jednak pewne zaostrzenie domniemanych postaw znajomych w stosunku do picia alkoholu. W roku szkolnym 2018/2019 odpowiedzi „zdecydowanie tak” udzieliło 35,3% chłopców oraz

27,3% dziewcząt. W obecnym raporcie wyniki te spadły do odpowiednio 23,4% oraz 23,9%. Spadek nastąpił także w deklaracjach „od czasu do czasu” z 29,1% do 22,6% wśród chłopców i z 26,9% do 24,4% u dziewcząt.

Załącznik

Wykaz szkół, w których realizowano szkolenia i wykłady profilaktyczne w roku szkolnym 2019/2020.

NAZWA ZESPOŁU SZKÓŁ	NAZWA SZKOŁY	ADRES SZKOŁY
Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 7	Szkoła Podstawowa nr 66	ul. Skotnicka 86
Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 11	Szkoła Podstawowa nr 24	ul. Aleksandry 17
Zespół Szkół Ogólnokształcących Sportowych nr 2	Gimnazjum nr 46	os. Teatralne 35
Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 53	Szkoła Podstawowa nr 51	ul. Stawowa 179
Zespół Szkół Łączności		ul. Monte Cassino 31
Zespół Szkół Energetycznych nr 9		ul. Loretańska 16
Zespół Szkół Elektrycznych nr 1		ul. Kamińskiego 49
Zespół Szkół Poligraficzno-Medialnych	Technikum Poligraficzno-Medialne nr 20 Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 21	os. Tysiąclecia 38
Zespół Szkół Zawodowych Huty im. Tadeusza Sendzimira		os. Złotej Jesieni 2
Zespół Szkół Chemicznych		ul. Krupnicza 44
Zespół Szkół Gastronomicznych	Internat	os. Szkolne 17
Zespół Szkół Zawodowych nr 2	Internat	os. Szkolne 19
Centrum Kształcenia Ustawicznego nr 2	Internat	os. Szkolne 21
Zespół Szkół nr 1		ul. Ułanów 3
Zespół Szkół nr 3		ul. Millana 16
Zespół Szkół Specjalnych nr 14	Szkoła Podstawowa Specjalna nr 71	os. Sportowe 28
Zespół Szkół Inżynierii Środowiska i Melioracji		ul. Ułanów 9
Zespół Szkół Zawodowych PGNiG		ul. Brzozowa 5
Zespół Państwowych Szkół Plastycznych	Państwowa Ogólnokształcąca Szkoła Sztuk Pięknych	ul. Młaskotów 6
Zespół Szkół Mechanicznych nr 2	Technikum nr 16 Zasadnicza	al. Skrzyneckiego 12

	Szkoła Zawodowa nr 3	
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 15	
Zespół Szkół Mechanicznych nr 3		os. Szkolne 37
Zespół Szkół Rzemiosła i Przedsiębiorczości		ul. Rzeźnicza 4
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych i Słabowidzących	Szkoła Podstawowa Specjalna nr 73	ul. Tyniecka 6
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy pn. „Centrum Autyzmu i Całościowych Zaburzeń Rozwojowych” w Krakowie		ul. Spadochroniarzy 1
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1	Branżowa Szkoła I stopnia nr 30	ul. Szujskiego 2
Szkoły Podstawowe Samodzielne	Szkoła Podstawowa nr 3	ul. Topolowa 22
	Szkoła Podstawowa nr 4	ul. Smoleńsk 5-7
	Szkoła Podstawowa nr 10	ul. Blachnickiego 1
	Szkoła Podstawowa nr 21	ul. Batalionu Skała AK 12
	Szkoła Podstawowa nr 25	ul. Komandosów 29
	Szkoła Podstawowa nr 31	ul. B. Prusa 18
	Szkoła Podstawowa nr 32	ul. Królowej Jadwigi 78
	Szkoła Podstawowa nr 36	ul. Mazowiecka 70
	Szkoła Podstawowa nr 39	ul. Jachowicza 5
	Szkoła Podstawowa nr 50	ul. Katowicka 28
	Szkoła Podstawowa nr 53	ul. Skośna 8
	Szkoła Podstawowa nr 54	ul. Tyniecka 122
	Szkoła Podstawowa nr 56	ul. A. Fredry 65-71
	Szkoła Podstawowa nr 64	ul. Sadzawki 1
	Szkoła Podstawowa nr 67	ul. Kaczorówka 4
	Szkoła Podstawowa nr 74	ul. Branicka 26
	Szkoła Podstawowa nr 78	ul. Jaskrowa 5
	Szkoła Podstawowa nr 80	os. Na Skarpie 8
	Szkoła Podstawowa nr 82	os. Kalinowe 17
	Szkoła Podstawowa nr 86	os. Jagiellońskie 18
Szkoła Podstawowa nr 89	os. Piastów 34a	
Szkoła Podstawowa nr 98	os. Na Stoku 52	
Szkoła Podstawowa nr 104	os. Wysokie 7	
Szkoła Podstawowa nr 109	ul. Mackiewicza 15	

	Szkoła Podstawowa nr 111	ul. Bieżanowska 204
	Szkoła Podstawowa nr 113	ul. Stachewicza 33
	Szkoła Podstawowa nr 132	ul. Bolesława Śmiałego 6
	Publiczna Szkoła Podstawowa Sióstr Saleszjanek	os. Kościuszkowskie 7
	Szkoła Podstawowa im. Bogdana Jańskiego	os. Niepodległości 19
Licea Samodzielne	XXI Liceum Ogólnokształcące	os. Tysiąclecia 15
	XXVIII Liceum Ogólnokształcące	ul. Czackiego 11

Literatura

- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action*. New York: Englewood Cliffs,
- Bardziejewska, M. (2005). Okres dorastania. Jak rozpoznać potencjał nastolatków? W: A. I. Brzezińska (red.), *Psychologiczne portrety człowieka*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Bee, H., Boyd, D. (2008). *Psychologia rozwoju człowieka*. Poznań: Zysk i S-ka.
- Bergman, A. (2002). Zabawa w chowanego. Leczenie problemów separacyjnych u dzieci. *Dialogi IPP*, 1/2, 14-21.
- Blos, P. (1967). The second individuation process of adolescence. *Psychoanalytic Study of the Child*, 22, 162-186.
- Brzezińska, A. I., Appelt, K., Ziółkowska, B. (2016). *Psychologia rozwoju człowieka*. Sopot: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Deptuła, M., Potorska, A., Borsich, S. (2018). *Wczesna profilaktyka problemów w rozwoju psychospołecznym i ryzykownych zachowań dzieci i młodzieży*, Warszawa: PARPA.
- Erikson, E. (1997). *Dzieciństwo i społeczeństwo*. Poznań: Rebis.
- Fishbein, M., Ajzen, I. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. New York: Prentice-Hall, Englewood-Cliffs.
- Jankowiak, B. (2017). *Zachowania ryzykowne młodzieży. Studium teoretyczno-empiryczne*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Jankowiak, B., Wojtynkiewicz, E. (2018). Kształtowanie się tożsamości w okresie adolescencji a podejmowanie zachowań ryzykownych w obszarze używania alkoholu przez młodzież, *Studia Edukacyjne*, 48/2018, 169-185.
- Jessor, R., Jessor, S. L. (1977). *Problem behavior and psychosocial development: A longitudinal study of youth*. New York: Academic Press.
- Kitrasiewicz, J. (2007). *Wykład: latencja i adolescencja*. Materiały dydaktyczne KCP: Kraków.
- Klonowska, I. (2018). Psychopedagogiczne i kryminologiczne aspekty zachowań ryzykownych młodzieży. *Resocjalizacja Polska*, 11/2018, 83-95.
- Koczurowska, J. (2012). Uzależnienie młodzieży od narkotyków. W: *Zagrożenia okresu dorastania* (s. 45-66). Zielona Góra: Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego.
- Kołodziejczyk, J. (2019). Psychologia zdrowia i profilaktyka. W: R. Porzak (2019), *Profilaktyka w szkole. Stan i rekomendacje dla systemu oddziaływań profilaktycznych w Polsce*. Lublin: Fundacja „Masz Szanse”.
- Łobocki, M. (2011). *Metody i techniki badań pedagogicznych*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Mazur, J., Małkowska-Szcutnik, A. (2011). *Wyniki badań HBSC 2010. Raport techniczny*. Warszawa: Instytut Matki i Dziecka. Pobrane z: http://www.parpa.pl/images/file/hbsc_rap1-2010.pdf (18.08.2020).

- Morris, T. (2020). *4 gaming trends to get excited about in 2020*. Pobrane z: <https://blog.globalwebindex.com/chart-of-the-week/gaming-trends-2020/> (11.08.2020).
- Obuchowska, I. (2011). *Adolescencja*. W: B. Harwas-Napierała, J. Trempała (red.), *Psychologia rozwoju człowieka (t.2)*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Okulicz-Kozaryn, K., Pisarska, A. (2007). *Profilaktyka i wczesna interwencja*. W: A. Hejda, K. Okulicz-Kozaryn (red.), *Zapobieganie narkomanii w gminie. Zasady tworzenia gminnych programów przeciwdziałania narkomanii*, Warszawa: Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii.
- Oleszkowicz, A., Senejko, A. (2012). *Dorastanie*. W: J. Trempała (red.), *Psychologia rozwoju człowieka (t.2)*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Oleszkowicz, A., Senejko, A. (2017). *Psychologia dorastania. Zmiany rozwojowe w dobie globalizacji*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Ostaszewski, K. (2005). *Nowe definicje poziomów profilaktyki, Remedium*, Lipiec -Sierpień.
- Ostaszewski, K. (2017). *Edukacja zdrowotna w profilaktyce chorób i zachowań ryzykownych dla zdrowia*. W: B. Woynarowska (red.), *Edukacja zdrowotna. Podstawy teoretyczne. Metodyka. Praktyka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Pallus, P. (2020). *Telewizję w 2019 roku oglądaliśmy krócej. Królował Polsat, ale TVP ma też powód do zadowolenia*. Pobrane z: <https://businessinsider.com.pl/media/tv-radio/ogladalnosc-telewizji-w-2019-roku-dane-nielsena/ffwwf89> (11.08.2020).
- Piaget, J. (2005). *Mowa i myślenie dziecka*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Poprawa, R. (2008). *Przekonania i wiedza na temat alkoholu a ryzyko problemów alkoholowych wśród dorastającej młodzieży*. W: A. Grabowiec, J. Bogucki, A. Bochniarz (red.), *Zdrowa szkoła - zdrowy uczeń. Edukacja wobec współczesnych zagrożeń zdrowia* (s. 91-106). Lublin: NeuroCentrum.
- Rubacha, K. (2008). *Metodologia badań nad edukacją*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne.
- Salamucha, A. (2017). *Pojęcie profilaktyki (analiza semiotyczna)*. *Roczniki Pedagogiczne*, 8(4), 7-48.
- Schier, K. (2010). *Piękne brzydactwo. Psychologiczna problematyka obrazu ciała i jego zaburzeń*. Warszawa: Scholar.
- Sobolewska, J. (2019). *Stan czytelnictwa w Polsce. Zły bez zmian*. Pobrane z: <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/1787082,1,stan-czytelnictwa-w-polsce-zly-bez-zmian.read> (11.08.2020).
- Sołoma, L. (2002). *Metody i techniki badań socjologicznych*. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko – Mazurskiego.

Stefańska-Klar, R. (2002). Późne dzieciństwo. Młodszy wiek szkolny. W: B. Harwas-Napierała, M. Przetacznik-Gierowska, J. Trempała (red.), *Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Wilk, M. (2018). *Diagnoza w socjoterapii. Ujęcie psychodynamiczne*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.